

รายงานฉบับสมบูรณ์

ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขต

ภาคเหนือตอนนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน:

กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก

โดย ดร. สุเทพ นิมสายน และคณะ

เมษายน 2558

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ: ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขต
ภาคเหนือตอนนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเมืองชายแดน
จังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ดร. สุเทพ นิมสาย	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2. รศ. ดร. เรียงชัย ต้นสุชาติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ สุเมธ พฤษภักดิ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

(Executive Summary)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการค้าเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หลายประเทศในอาเซียนจะทำความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ไปสู่สากล ส่งผลให้กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อรองรับการค้า การลงทุนที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้นี้ ไม่เพียงการเปิดประชาคมอาเซียนจะส่งผลให้เกิดการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนในกลุ่มประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีการพัฒนาศักยภาพทางของประเทศให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าของประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีการตื่นตัวและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะในส่วนของจังหวัดที่ชายแดน หรืออาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดตาก และจังหวัดเชียงราย ซึ่งทั้งสองจังหวัดนี้ถือได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่าน หรือเมืองชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการค้าชายแดนกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว เพื่อเอื้ออำนวยในด้านกรอบการค้าและภาษี ตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (ปี 2555- 2559) ในการเชื่อมโยงการค้ากับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงสถานการณ์ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านนั้น การค้าชายแดน มีแนวโน้มของการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลดีต่อภาคการส่งออกของประเทศไทย จากข้อมูลมูลค่าการส่งออก การนำเข้า และการค้ารวมของเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายและตาก ของกรมการค้าต่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์, 2556) พบว่าช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีด่านที่สำคัญอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ ด่านแม่สอด จังหวัดตาก เป็นด่านที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มากที่สุดถึง 39,376 ล้านบาท และในปีเดียวกันนี้เป็นปีแรกที่มีมูลค่าการส่งออกเกิน 30,000 ล้านบาท รองลงมาคือด่านแม่สาย จังหวัดเชียงรายที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 เท่ากับ 9,558.86 ล้านบาท ด่านแสนเชิงแสนที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มูลค่า 7,367 ล้านบาท และด่านเชียงของที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มูลค่า 4,806.02 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2556) ซึ่งในอนาคตรวมมูลค่า

การค้าระหว่าง 2 ประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งก่อนและหลังการเปิดเสรีอาเซียน ด้านการท่องเที่ยวนั้น เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การท่องเที่ยวของประเทศไทยย่อมมีผลกระทบในด้านบวกและด้านลบอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดตากที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดเชียงรายที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว โดยตรง จึงต้องมีนโยบายที่รองรับการท่องเที่ยวและปริมาณชาวต่างชาติที่จะเข้ามาในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้มีนโยบายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงแรงจูงใจให้มีการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวให้กับคนไทย ซึ่งนโยบายต่างๆ จะช่วยลดข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย รวมถึงมีการเชื่อมโยงการบริการด้านการท่องเที่ยวกันมากขึ้นในระดับภูมิภาคอาเซียน และมีการพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้รับผลประโยชน์ที่มากขึ้นเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

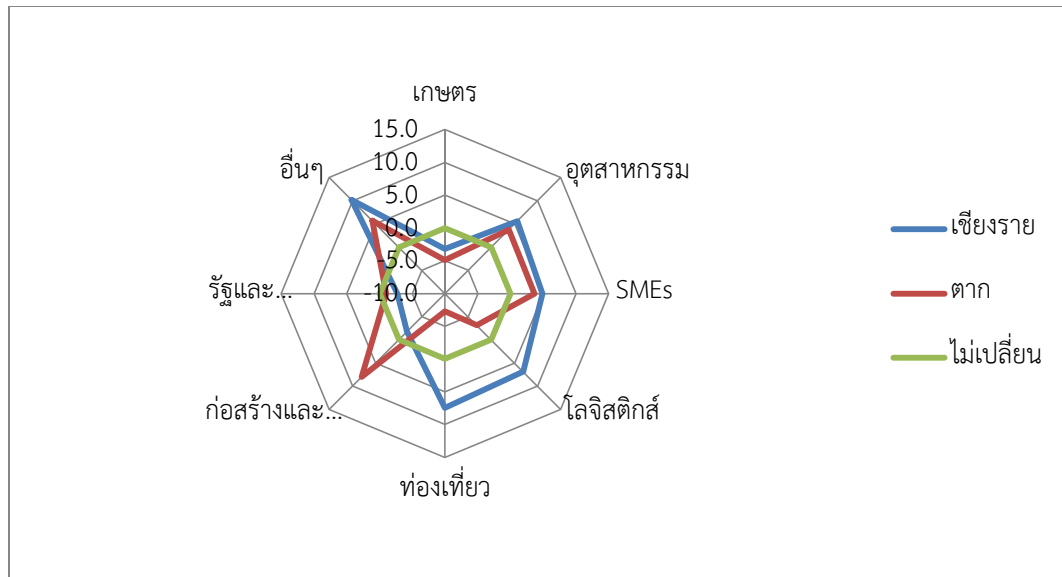
โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองชายแดน (พื้นที่อำเภอหนองด่าน) ของจังหวัดเชียงรายและตาก (2) เพื่อประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบอันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อภาคส่วนต่างๆ (4 ภาคส่วนกรณีศึกษา) ในเขตชุมชนเมืองหนองด่านของจังหวัดกรณีศึกษา (จ.เชียงราย และ จ.ตาก) รวมถึงการประเมินผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหนองด่านของจังหวัดกรณีศึกษา (3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับตัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อม ในเชิงรุกและการตั้งรับของชุมชนเมืองหนองด่านในแต่ละภาคส่วนภายใต้นโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (โดยจะทำการเปรียบเทียบและสร้างข้อเสนอแนะของแต่ละพื้นที่ศึกษา)

จากผลการศึกษาจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยว ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และด้านโลจิสติกส์ ซึ่งจะเป็นการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองชายแดน และประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบอันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อภาคส่วนต่างๆ รวมถึงการประเมินผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์

และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านของจังหวัดกรณีศึกษา ซึ่งผลการศึกษาจะแบ่งตามอำเภอหน้าด่าน ดังนี้

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ยของมูลค่าแต่ละอุตสาหกรรมในจังหวัดระหว่างก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC จะแสดงให้เห็นถึงผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อการเติบโตในแต่ละอุตสาหกรรม การศึกษานี้จะเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ย 7 ปี (2535-2545) ของแต่ละอุตสาหกรรม กับอัตราการเติบโตเฉลี่ยหลังการเข้าสู่ AEC 10 ปี (2546-2555) ผลที่ได้คือ ส่วนต่างอัตราการเติบโตเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC หากส่วนต่างดังกล่าวเป็นบวกแสดงว่าการเข้าสู่ AEC เป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมดังกล่าวโดยทำให้เติบโตในอัตราที่เร็วขึ้น หากเป็นลบแสดงว่าการเข้าสู่ AEC ส่งผลเสียต่ออุตสาหกรรมดังกล่าวทำให้เติบโตช้าลง

จากรูปที่ 1 สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ หลังการเข้าสู่ AEC ทำให้อัตราเติบโตของภาคการเกษตรของทั้งเชียงรายและตากปรับตัวลดลง แต่ละจังหวัดปรับตัวไปเติบโตในอุตสาหกรรมอื่นที่ต่างกันตามศักยภาพของพื้นที่ โดยเชียงรายได้ปรับตนไปเติบโตในภาคการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ และเศรษฐกิจภาคอื่นๆ เป็นหลักซึ่งเติบโตเฉลี่ยได้เพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าสู่ AEC เกินร้อยละ 5 ภาคอุตสาหกรรมและ SMEs ของเชียงรายก็สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 5 ขณะที่ตากได้ปรับฐานเศรษฐกิจของตนไปสู่ภาคอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักซึ่งเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 8 ภาคอุตสาหกรรม SMEs และภาคเศรษฐกิจอื่นๆของตากที่สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ขณะที่ท่องเที่ยวของตากเติบโตโดยเฉลี่ยช้าลงกว่าร้อยละ 5

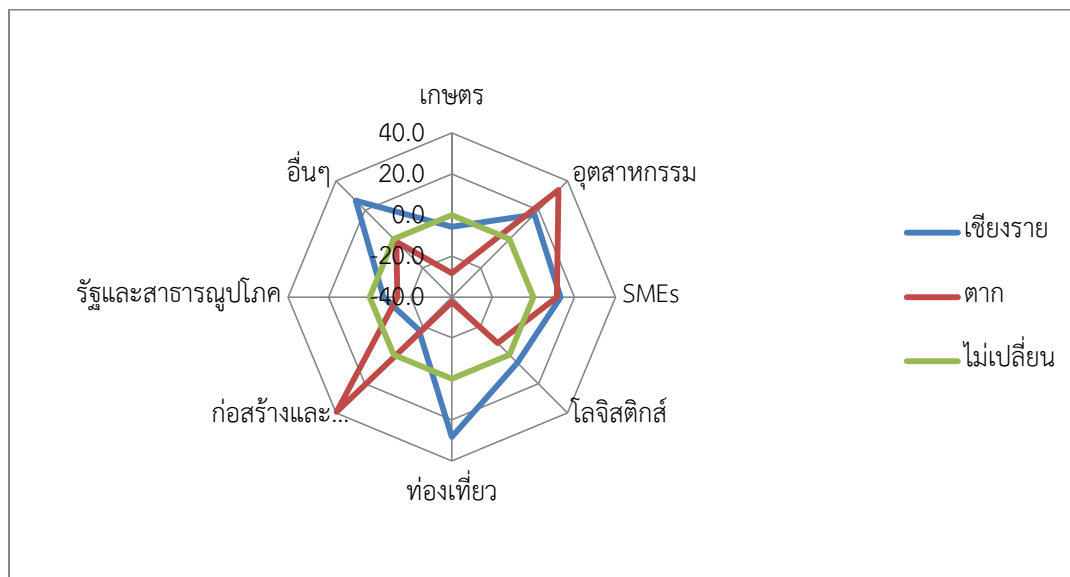
ที่มา จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

รูปที่ 1 ส่วนต่างอัตราเติบโตเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC (เฉลี่ยปี 2546-2555 ลบ เฉลี่ยปี 2545-2535)

ทั้งนี้จากการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดแสดงถึงความยั่งยืนของอุตสาหกรรมดังกล่าว หากอุตสาหกรรมใดสามารถรักษาหรือเพิ่มสัดส่วนผลิตมูลค่าของตนในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดได้ก็จะแสดงว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวสามารถขยายฐานเศรษฐกิจของตนได้กว้างขวางกว่าอุตสาหกรรมอื่นซึ่งก็คือความยั่งยืนของอุตสาหกรรมดังกล่าวในจังหวัด หากอุตสาหกรรมใดมีสัดส่วนของมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดลดลงก็แสดงว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวดูจะไม่ยั่งยืนอยู่ได้ในจังหวัดนั้นเสียแล้ว

จากรูปที่ 2 เมื่อพิจารณาร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเทียบระหว่างปี 2555 กับ ปี 2545 ของจังหวัดเชียงราย จะพบว่าโครงสร้างอุตสาหกรรมของเชียงรายปรับตัวจากภาคอสังหาริมทรัพย์และการเกษตรไปสู่ภาคท่องเที่ยว ภาคอื่นๆ ภาคอุตสาหกรรม ภาค SMEs และภาคโลจิสติกส์ ตามลำดับ โดยภาคอสังหาริมทรัพย์ของเชียงรายมีสัดส่วนมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลงกว่าร้อยละ 20 และภาคเกษตรสัดส่วนลดลงประมาณร้อยละ 5 ขณะที่ภาคท่องเที่ยวของเชียงมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30

ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดตากปรับตัวจากภาคท่องเที่ยวและเกษตรไปสู่ภาค อสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรม และ SMEs อย่างเห็นได้ชัด โดย สัดส่วนมูลค่าของภาคท่องเที่ยวและเกษตร ปรับตัวลดลงร้อยละ 40 แล 30 ตามลำดับ ขณะที่ภาคอสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรม และ SMEs ปรับตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 40 35 และ 15 ตามลำดับ

ที่มา จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

รูปที่ 2 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดก่อนและหลัง การเข้าสู่ AEC (ปี 2555 เทียบปี 2545)

โดยในส่วนถัดไปจะเป็นการอธิบายผลการวิจัยที่ได้ศึกษาในแต่ละพื้นที่หน้าด่าน ดังนี้

1) อำเภอแม่สอด

1.1 ด้านการเกษตร

ปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนแม่สอดถูกปรับตัวให้กลายเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นในปีที่ผ่านมาคือโรงงานน้ำตาล จากสาเหตุนี้ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกอ้อยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำไปแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ อีกทั้งซึ่งข้าวโพดยังสามารถนำส่งโรงงานเพื่อ

นำเอาไปผลิตไฟฟ้าชีวมวล เพื่อส่งออกไปยังสหภาพเมียนมาร์ นอกจากการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แล้ว อำเภอแม่สวดยังได้รับการสนใจจากนายทุนด้านการเกษตรของภาคเอกชน เช่น บริษัทซีพี ที่มาลงทุนในพื้นที่ อำเภอแม่สวด เพื่อการทำฟาร์มหมูและไก่สำหรับรองรับตลาดในพื้นที่และเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์ในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สวดและเมียวดีมีความแน่นแฟ้นและมีความสัมพันธ์อันดีมาอย่างช้านาน ภายหลังการประกาศเปิดตัวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จึงก่อให้เกิดความร่วมมือในภาคการเกษตรสูงขึ้น อาทิ เกษตรกรไทยสามารถเข้าไปลงทุนด้านการเกษตรในสหภาพเมียนมาร์ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังมีการละเว้นภาษีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากไทย เกิดการทำเกษตรพันธะสัญญาระหว่างนักลงทุนไทยในสหภาพเมียนมาร์ สามารถว่าจ้างแรงงานจากเมียนมาร์ได้ในราคาที่ถูกลงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับจ้างแรงงานไทย นอกจากนี้ ไทยยังสามารถนำเข้าโคเนื้อจากพม่า เพื่อเอามาเลี้ยงต่อและส่งขายต่อยังพื้นที่อื่นๆได้ และสามารถนำเข้าอาหารทะเลจากสหภาพเมียนมาร์ได้ในราคาถูกอีกด้วย

ผลกระทบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยจากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน ณ อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก พบว่ามี 2 ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีขึ้นแก่ภาคเกษตร ได้แก่ ด้านการเคลื่อนย้ายของคนทั้งในการเคลื่อนย้ายของแรงงานและนักลงทุนจากต่างประเทศ

ในด้านผลกระทบด้านลบ ได้แก่ (1) ผลกระทบจากภาคธุรกิจที่ส่งผลกระทบด้านลบต่อการเกษตรในอำเภอแม่สวด ซึ่งธุรกิจในอำเภอแม่สวดส่วนใหญ่เน้นด้านการค้าระหว่างประเทศ เช่น วัสดุก่อสร้าง และการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เสื้อผ้า จึงทำให้ภาคเกษตรของอำเภอแม่สวดไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร (2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านพื้นที่เพาะปลูกของอำเภอแม่สวดไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร จึงส่งผลกระทบทางลบแก่ธุรกิจเกษตรในพื้นที่

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน การเกษตร	- สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน - พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	- ส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สำคัญ อีกทั้งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชที่ต้องการของตลาดในประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก - กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางพาราได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน การเกษตร	ส่งเสริมกิจการด้านการเกษตรไปพร้อมๆ กับการพัฒนาพื้นที่เมือง	- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการทางการเกษตรเพื่อเพิ่มความรู้ให้เกษตรกร สามารถเพาะปลูก และพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้ดียิ่งขึ้นสามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ - ให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาราคายางตกต่ำอันเนื่องมาจากผลผลิตยางพาราล้นตลาด

1.2 ด้านการท่องเที่ยว

จุดเด่นเชิงพื้นที่ของอำเภอแม่สวดและจังหวัดตากที่มีความโดดเด่นในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยแม่สวดถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางในการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว อันได้แก่ น้ำตกทีลอซู น้ำตกพา ตลาดริมเมย ถ้ำพม่า เป็นต้น ทั้งนี้จากการเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายในอำเภอแม่สวดได้นั้น ทางหน่วยงานภาครัฐและผู้นำท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงมีการนำเสนอจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่ผสมผสานระหว่างความเป็นแม่สวดและเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่เข้าด้วยกัน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน และนักท่องเที่ยวจากยุโรปที่ต้องการมาสัมผัสประสบการณ์และความแตกต่างจากชุมชนนี้ โดยนักท่องเที่ยวจากยุโรปที่เข้ามาเที่ยวแม่สวดมากที่สุด คือ เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี และเดนมาร์ก อย่างไรก็ตาม ทางด้านแม่สวดนั้นเป็นเส้นทางที่สามารถดึงดูดได้ทั้งนักท่องเที่ยวจากฝั่งไทยที่ต้องการเดินทางสู่สหภาพเมียนมาร์และนักท่องเที่ยวจากสหภาพเมียนมาร์ที่ต้องการเดินทางสู่พื้นที่ต่างๆของไทย ซึ่งแนวโน้มทางการเติบโตด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอแม่สวดเป็นผลพลอยได้มาจากการขยายตัวของธุรกิจระหว่างประเทศ ซึ่งนับเป็นสิ่งที่ทางภาครัฐของชุมชนแม่สวดได้ให้การสนับสนุนเพื่อการขับเคลื่อนไปพร้อมกันในการค้าและการท่องเที่ยว โดยจากการสัมภาษณ์สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือพบว่า มูลค่าการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นั้นเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจขายแดนของผู้ประกอบการระหว่างประเทศและกิจกรรมการท่องเที่ยวมักเกิดขึ้นในช่วงพักผ่อนหลังการทำธุรกิจของผู้ประกอบการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจภาคบริการต่างๆ อาทิเช่น ธุรกิจโรงแรม และ ร้านอาหาร เป็นต้น ในปัจจุบันธุรกิจภาคการท่องเที่ยวของแม่สวดนั้นต้องหันมายกระดับการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และมาตรฐานของธุรกิจมากขึ้น จากข้อมูลข้างต้นพบว่า

ผลกระทบจากการเปิดระชาคมอาเซียนที่จะส่งผลต่อ ภาคการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สวด คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในอำเภอแม่สวดเป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากการท่องเที่ยวในแม่สวดยังเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้นักลงทุนรายอื่นยังไม่มีความสนใจที่จะมาลงทุนในแม่สวด และส่วนใหญ่จะพบว่าธุรกิจการท่องเที่ยวจะเป็นธุรกิจของคนในพื้นที่ ซึ่งยังขาดประสบการณ์ ความรู้ และมาตรฐานในการให้บริการ ทั้งในเรื่องของภาษา การบริการ และมุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อ

ประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการแข่งขันทางด้านราคาของธุรกิจ ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยวในแม่สอดไม่มี
จุดยืนหรือจุดแข็งการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว นอกจากนี้ธุรกิจท่องเที่ยวของแม่สอดยังต้องมีการปรับตัว
และการเปลี่ยนแปลงในด้านการแข่งขันจากการเข้ามาลงทุนของต่างชาติด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมาก

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการ ท่องเที่ยว	สนับสนุนธุรกิจในภาคการท่องเที่ยว อาทิเช่น โรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น	- เร่งทำการตลาดของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอหน้าด่าน รวมไปถึง จังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักในวงกว้าง - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว อาทิ ห้องน้ำ ร้านอาหาร สถานีน้ำมัน และร้านสะดวกซื้อ - พัฒนาบุคลากรด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาที่สามตลอดจน พัฒนาบุคลากรให้มีจิตบริการเป็นมิตรกับผู้มาเยือน
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการ ท่องเที่ยว	ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	- จัดทำมาตรฐานของสินค้าและบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสากล - เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมีมากขึ้นในอนาคต

1.3 ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เนื่องจากลักษณะเด่นของพื้นที่อำเภอแม่สอดคือเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าการลงทุน โดยใช้ PESTELIA Analysis จะเห็นได้ว่านโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านบวกต่อภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สอดเป็นอย่างมาก ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่ในแม่สอดประมาณร้อยละ 70 เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยจุดเด่นในเชิงพื้นที่ กล่าวคือทำเลที่ตั้งของเมืองแม่สอดส่งผลให้การเดินทางไปสู่กรุงย่างกุ้งและกรุงเนปิดอว์ได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการเดินทางจากด่านชายแดนอื่น โดยจะใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากด่านแม่สอดไปยังกรุงย่างกุ้งใช้เวลาโดยประมาณ 2 วัน ในขณะที่การเดินทางจากด่านแม่สอดจะใช้เวลาถึง 4 วันและจากด่านเจดีย์สามองค์ที่กาญจนบุรีจะใช้เวลาเดินทางถึง 3 วัน และเมื่อมีการเปิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นและการสนับสนุนการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงทำให้การดำเนินธุรกิจการค้าโดยตรงระหว่างไทยไปประเทศเพื่อนบ้านสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการค้าที่แม่สอดนั้น จากที่เป็นสินค้าข้ามแดนเปลี่ยนเป็นสินค้าผ่านแดน แม่สอดจึงกลายเป็นเพียงแค่ทางผ่านของสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ นอกจากนี้ภาคธุรกิจประเภทสินค้าอุปโภคบริโภคได้มีการขยายช่องทางทางการค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก เช่น บุนซีเมนต์ไทย มาม่า เครื่องสพพัฒนา ซีพี เป็นต้น ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถที่จะแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ และยากต่อการขยายช่องทางทางการค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบทางด้านบวกของแม่สอดมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เพราะอำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานต่างชาติค่อนข้างมาก และเป็นพื้นที่ผู้รับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturer: OEM) ทำให้แม่สอดได้เปรียบกับธุรกิจประเภทจ้างผลิตนั่นเอง

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านวิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาด ย่อม	สร้างความเข้มแข็งกับภาคการค้าและการบริการโดยส่งเสริมสินค้าและบริการ ให้ได้มาตรฐาน	- สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการ โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้ผู้ประกอบการ - จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างอำนาจในการต่อรองเชิงธุรกิจ
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านวิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาด ย่อม	เตรียมความพร้อมของบุคลากรในพื้นที่ให้เข้าใจถึงกฎระเบียบแนวปฏิบัติ รวมไปถึงภาษาที่ 3 เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	- สนับสนุนให้ใช้ประโยชน์ของเมืองในการเป็นฮับในการผลิตและขนส่งสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน - พัฒนาและยกระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีศักยภาพระดับสากล

1.4 ด้านโลจิสติกส์

เนื่องด้วยนโยบายจากภาครัฐด้านเศรษฐกิจส่งเสริมให้แม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย อีกทั้งสภาพเมียนม่ายังเป็นประเทศที่น่าสนใจแก่การลงทุนเป็นอย่างมาก ซึ่งคาดว่าเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 นั้น จะมีผลให้สภาพทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น โดยภาครัฐมีจำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเช่นการ ขยายเส้นทางการคมนาคมทั้งทางอากาศ และทางถนน รวมถึงสนับสนุนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม โดยทางด้านโลจิสติกส์จะมีการขยายท่าอากาศยานแม่สอดให้เป็นท่าอากาศยานนานาชาติ โดยมีโครงการดำเนินการขยายรันเวย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับเครื่องบินขนาดใหญ่และจำนวนเที่ยวบินที่มากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันรันเวย์ที่ท่าอากาศยานแม่สอดนั้นมีระยะทางเพียง 150 เมตร ซึ่งสามารถรองรับได้เพียงเครื่องบินขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังมีแผนการขยายจำนวนเที่ยวบินภายในประเทศ อันได้แก่ แม่สอด-เชียงใหม่ และแม่สอด-กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีเพิ่มเที่ยวบินสู่ประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย โดยจะมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ เมืองมะละแหม่งและกรุงย่างกุ้งในสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งทำการขนส่งผู้โดยสาร โดยสายการบินนกแอร์ นอกจากนี้โครงการพัฒนาท่าอากาศยานแม่สอดแล้ว ยังมีโครงการขยายเส้นทางการคมนาคมทางบก และโครงการในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ แห่งใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในเส้นทางโลจิสติกส์อีกด้วย แต่โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากนโยบายของรัฐ และเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศ ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดความชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการการพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ รวมถึงการไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนท้องถิ่น และมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชนสังคมอำเภอแม่สอด โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านพื้นที่ทำกิน นอกจากนี้ธุรกิจโลจิสติกส์ท่าเรือข้ามฝากยังได้รับความสนใจและยังเป็นที่นิยมจากผู้ประกอบการอีกด้วย ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังมีการวางแผนที่จะจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกในระบบโลจิสติกส์แบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) ซึ่งได้แก่ ศูนย์บริการประชาชน ศาลาการ ระบบบริการข้ามแดน สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง สถานีที่พักรถ สถานีสำหรับขนถ่ายสินค้า เป็นต้น ซึ่งจะมีการจัดพื้นที่ให้บริการอย่างเป็นสัดส่วนเพื่อจัดระเบียบการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอดยังต้องมีการจัดการด้านเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มรูปแบบ

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน โลจิสติกส์	พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งห่วงโซ่อุปทานให้มีความสามารถและมีจุดเด่นเพื่อรองรับการแข่งขันที่เกิดขึ้นในอนาคต	- เร่งปรับปรุงพื้นที่ผิวจราจรและขยายให้เป็น 4 ช่องจราจรตลอดเส้นทาง เพื่อรองรับปริมาณการค้าและนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นภายหลังเปิดประชาคมอาเซียน - เร่งพัฒนาระบบการคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่จังหวัดโดยรอบและพื้นที่เมืองหน้าด่านให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน โลจิสติกส์	บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ	สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งในลักษณะ One stop service เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ

2) อำเภอมะนัง

2.1 ด้านการเกษตร

ผลผลิตทางการเกษตรหลักของอำเภอมะนัง คือ หั้วหอม กระเทียม ข้าว และข้าวโพด ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกเพื่อการส่งออก จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกได้ในอำเภอมะนังมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกที่ต่ำ กล่าวคือ ที่มาของสินค้าส่วนใหญ่ในตลาดสหภาพเมียนมาร์มาจากจีน จึงทำให้มีสินค้าที่มาจากจีนเป็นจำนวนมาก และจีนยังมีความได้เปรียบทางด้านศักยภาพทางการค้าที่มากกว่าเกษตรกรในอำเภอมะนัง ด้วยต้นทุนทางการเกษตรที่ต่ำกว่า พื้นที่ทำการเพาะปลูกที่มากกว่า ส่งผลให้จีนสามารถส่งออกสินค้าเข้าสู่ตลาดในราคาที่ถูกลงกว่าสินค้าเกษตรของไทย ด้วยเหตุนี้ทำให้ศักยภาพของสินค้าทางการเกษตรไทยในตลาดโลกระดับล่างลดน้อยลง เมื่อเทียบกับคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญเช่น จีน

ด้วยความเข้มข้นทางการแข่งขันของสินค้าทางการเกษตรในตลาดโลก ทำให้เห็นว่าเกษตรกรในอำเภอมะนังมีความเสียเปรียบในด้านต้นทุนทางการเกษตรและศักยภาพที่ด้อยกว่าประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะประเทศจีน ส่งผลให้เกษตรกรหันมาขายที่ดินทำกินให้กับนักลงทุน เพื่อไปสร้างเป็นโครงการบ้านจัดสรรและอาคารพาณิชย์ เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนที่สูงมาก ทำให้พื้นที่อำเภอมะนังในปัจจุบันกลายเป็นย่านธุรกิจการค้าเกือบทั้งสิ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าอำเภอมะนังไม่ได้มีการสนับสนุนทางการเกษตรจากภาครัฐมาเป็นเวลานาน และที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินที่นายทุนซื้อเพื่อเก็งกำไร โดยไม่ได้นำมาประกอบธุรกิจใดๆ แต่เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลก็เริ่มมีนโยบายส่งเสริมด้านการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรแย่งกันปลูกพืช โดยไม่มีการระบุหรือกำหนดพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ อีกทั้งพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรก็ลดลง ชนิดของพืชก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากธุรกิจต่างๆ ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเลยจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และหันไปประกอบอาชีพอื่นที่ได้รายได้มากกว่า

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกส่วนใหญ่ส่งผลกระทบทางด้านลบแก่ภาคการเกษตรในอำเภอมะนัง โดยเฉพาะ ปัจจัยทางด้านนโยบายการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่ได้รับผลกระทบสูงสุดซึ่งนโยบาย AFTA นั้นส่งผลกระทบให้สินค้าเกษตรจากประเทศจีนที่มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าผลผลิตสินค้าไทยนั้น เข้ามามีบทบาทในการแข่งขันเป็นอย่างมาก เช่น กระเทียม และ ส้ม ซึ่งทำให้ผลผลิตกระเทียมและส้มในไทยไม่สามารถขายได้และเน่าเสียไปในที่สุด ซึ่งผลกระทบนี้ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ควรมีมาตรการแก้ไข

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน การเกษตร	มีข้อกำหนดชัดเจนต่อการถือครองโคเวตาสินค้าเพื่อไม่ให้เกิดการนำเข้าสินค้าจากจีนมากเกินไปจนกระทบการควบคุม	- ส่งเสริมการปลูกข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิให้เป็นพืชการเกษตรของอำเภอแม่สาย เนื่องจากความต้องการข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นจากประเทศเพื่อนบ้าน - จัดสรรพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนเพื่อลดปัญหาพื้นที่การเกษตรลดลงเปลี่ยนไปเป็นอสังหาริมทรัพย์ - สร้างองค์ความรู้ หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพให้ดีขึ้น
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน การเกษตร	- จัดทำมาตรฐานของสินค้า - พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลผลิตที่ให้งาไรงามแต่ต้นทุนต่ำ	- ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าสร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า - ส่งเสริมให้ผลิตสินค้าระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า

2.2 ด้านการท่องเที่ยว

ด้านการค้าขายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กเป็นด่านพรมแดนที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญอย่างมากในเขตภาคเหนือตอนบน นับว่าเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้จำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณด่านมีตลาดแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ซึ่งมีชื่อเสียงด้านสินค้าปลอดภาษี สินค้าราคาถูก และสินค้าลอกเลียนแบบที่นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศจีน จากการสัมภาษณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอแม่สายพบว่า ทางอำเภอแม่สายมีการผลักดันด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและมีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก สังเกตได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นทุกปี มีนโยบายส่งเสริมและผลักดันการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและการจัดการด้านความร่วมมือกันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จำเป็นที่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในสถานประกอบการและหน่วยงานต่างๆ ต้องมีความรู้ด้านภาษา ซึ่งนอกจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่สองแล้ว ผู้ประกอบกิจการและผู้ให้บริการชาวไทยควรจะเรียนรู้ภาษาอื่นๆ อีกด้วย เช่น ภาษาประจำชาติสหภาพเมียนมาร์ ภาษาจีนกลาง เป็นต้น ซึ่งในจุดนี้อาจทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันของเมืองหน้าด่านอำเภอแม่สายมีคุณภาพด้อยกว่าคู่แข่งอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศในการดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สายยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงทำให้รายได้หลักมาจากการท่องเที่ยวเมืองหน้าด่านเท่านั้น ซึ่งหากมีการผลักดันและส่งเสริมสถานท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น วนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง ถ้ำปลา พระธาตุดอยตุง เป็นต้น จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไหลเวียนเข้ามาเที่ยวในอำเภอแม่สายได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมภาพลักษณ์ในด้านอื่นๆ ของแม่สายได้มากกว่าเป็นเพียงตลาดสินค้าเมืองหน้าด่านเท่านั้นเอง

ผลการศึกษา พบว่า อำเภอแม่สาย ที่มีฐานชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อทำการซื้อขายสินค้าราคาถูก จากทั้งฝั่งไทย และฝั่งสหภาพเมียนมาร์ นับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์เมืองหน้าด่านแห่งสำคัญ ที่ต้องการจะส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยนโยบายเหล่านี้จะไปสอดคล้องกับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการเปิดเมือง การท่องเที่ยว มีการตั้งนโยบายย่อยจากผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งการจัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเงิน เช่น ธนาคาร เพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ของนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ทั้งนั้น จากการที่มีการสร้างข้อตกลง AFTA ย่อมส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวอย่างแน่นอน แต่ด้วยความที่แม่สายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ข้อตกลงการผ่านแดน จึงสอดคล้องกันกับการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวที่มีผลดีเชิงเศรษฐกิจ ทางผู้วิจัยจึงมุ่งเน้น ไปที่ความเชื่อมโยงกันระหว่างผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด AEC ที่เป็นตัวสนับสนุนผลกระทบเชิงบวกให้กับปัจจัยอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านกฎหมาย ไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย เช่นเดียวกับ ปัจจัยภายในอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และสังคม อันเนื่องมาจาก แผนการดำเนินงานของอำเภอแม่สาย ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีต จึงเกิดความคุ้นชิน และไม่มีผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่สายเท่าที่ควร

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการ ท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการ ท่องเที่ยว	- สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ - จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	- พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ - สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.3 ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่อำเภอแม่สายมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในธุรกิจการค้าการลงทุนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ธุรกิจภาคบริการ เช่น ร้านอาหารและโรงแรม การธุรกรรมระหว่างประเทศ เป็นต้น การขยายตัวของภาคธุรกิจนั้นสาเหตุหนึ่งมาจากการผลักดันของภาครัฐ ซึ่งมีแม่สายได้ทำการประชาสัมพันธ์จุดเด่นด้านการค้าชายแดนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอันเป็นการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

นอกจากนี้ความไม่มั่นคงที่อาจส่งผลต่อภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่อำเภอ แม่สายคือ ความแปรปรวนของภาคธุรกิจรายย่อย โดยเฉพาะธุรกิจค้าขายสินค้าอุปโภคและบริโภค กล่าวคือถึงแม้ว่าสินค้าประเภทนี้จะได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคมากเพียงใด แต่หากมีนักลงทุนรายใหญ่เข้ามาร่วมลงทุนในภาคธุรกิจ จะส่งผลต่อผู้ประกอบการรายย่อยอย่างแน่นอน สังเกตได้จากการเปิดกิจการของห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส ทำให้เกิดการปรับตัวของผู้บริโภคจากเดิมที่เคยซื้อสินค้าจากร้านโชห่วยทั่วไป จึงทำให้ภาคธุรกิจรายย่อยเกิดความไม่มั่นคง

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน วิสาหกิจ ขนาด กลางและ ขนาดย่อม	- ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต - ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	- สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ - พัฒนาและยกระดับกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีศักยภาพระดับสากล
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน วิสาหกิจ ขนาด กลางและ ขนาดย่อม	- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางภาครัฐและเอกชน - พัฒนาสินค้าและบริการให้มีมาตรฐานระดับสากล	- ส่งเสริมให้เกิดกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างอำนาจต่อรองเชิงธุรกิจ - พัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สายให้เป็นเมืองแห่งการค้า

2.4 ด้านโลจิสติกส์

ภาคโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สายได้รับการอำนวยความสะดวกทางการค้าในการขนส่งสินค้าข้ามแดนและการขนส่งสินค้าผ่านแดนจากนโยบายภาครัฐของไทยและของสหภาพเมียนมาร์มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การอำนวยความสะดวกจากด่านศุลกากรแม่สาย ที่มีเครื่องเอ็กเรย์เพื่ออำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการตรวจสินค้าที่จะทำการส่งออก แต่เนื่องจากการขนส่งสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สายยังไม่สามารถมีการเชื่อมโยงด้านเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศเท่าที่ควร เหตุเนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม เส้นทางเดินรถที่ยังด้อยประสิทธิภาพ อีกทั้งยังไม่มีการพัฒนาเส้นทางเดินรถและปรับปรุงโครงสร้างถนนเพื่อรองรับจำนวนรถบรรทุกและรถเดินทางที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่อำเภอแม่สาย นอกจากนี้ในด้านธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์มีการขยายตัวสูงขึ้นแต่ยังขาดผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ ทำให้กิจการธุรกิจการขนส่งยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นอกจากนี้นโยบายต่างประเทศยังส่งผลทางด้านบวกต่อโลจิสติกส์อำเภอแม่สายเป็นอย่างมาก เช่นการสร้างสะพาน บ้านโป่ง เชื่อมเส้นทางระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว โดยจะเป็นการเชื่อมต่อเส้นทางการคมนาคมขนส่ง ซึ่งสะพานสายนี้จะเป็นประโยชน์ด้านการคมนาคมขนส่งระหว่างไทยและจีนด้วย จากความสะดวกในการคมนาคมระหว่างประเทศที่มีเพิ่มขึ้นและการขยายตัวสูงขึ้นของธุรกิจระหว่างประเทศ เป็นให้ธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์เกิดการขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน โลจิสติกส์	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ	- เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร - พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร - เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน โลจิสติกส์	จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	ส่งเสริมการใช้เส้นทางขนส่งใหม่ สะพานบ้านโป่งที่เชื่อมต่อระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว เพื่อลดระยะเวลาในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีน

3) อำเภอเชียงของ

3.1 ด้านการเกษตร

เชียงของเป็นอีกหนึ่งเมืองหน้าด่านที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีการเปิดสะพานเพื่อเชื่อมต่อเส้นทาง R3 ในวันที่ 11 เดือนธันวาคม 2556 ที่ผ่านมา ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นการเพาะปลูกเพื่อการส่งออกและค้าขายในประเทศ โดยตลาดที่รองรับสินค้าทางการเกษตรหลัก ของอำเภอเชียงของคือตลาดในประเทศ แต่เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีความนิยมสินค้าไทยเป็นอย่างมาก ด้วยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับด้านคุณภาพ จึงมีการส่งออกสินค้าทางการเกษตรไปสู่ตลาดประเทศเพื่อนบ้านด้วยเช่นกัน สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอเชียงของคือข้าวโพด และมีแนวโน้มในการทำสวนยางพาราเพิ่มมากขึ้นในปีที่ผ่านมา โดยนักลงทุนที่มาลงทุนทำสวนยางพาราส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างประเทศมีผลกระทบเชิงบวกแก่ภาคการเกษตรในอำเภอเชียงของ ซึ่งมีต้นทุนค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานในไทย ส่วนผลกระทบในเชิงลบของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบแก่อำเภอเชียงของได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายระหว่างประเทศ และนโยบายภาครัฐของไทย โดยนโยบายภาครัฐมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนสร้าง Mega Project ในอำเภอเชียงของ ซึ่งส่งผลด้านลบต่อพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้มีพื้นที่ทำการเกษตรที่ลดลง นอกจากนี้ประเทศจีนมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรแก่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งในสปป.ลาว และสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งสินค้าที่จีนลงทุนได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพด เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีการเพาะปลูกกันมากในอำเภอ เชียงของจึงได้รับผลกระทบจากการลงทุนของจีนในเรื่องของต้นทุนสินค้าเกษตรดังกล่าว

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน การเกษตร	- สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน - พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	- ส่งเสริมการเพาะปลูกมันสำปะหลังและข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด อีกทั้งยังทำรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่เป็นจำนวนมาก - กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางพาราได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน การเกษตร	- จัดทำมาตรฐานของสินค้า - พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลิตที่ให้งาไรงามแต่ต้นทุนต่ำ	- ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า - ส่งเสริมให้ผลิตสินค้าระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า

3.2 ด้านการท่องเที่ยว

เชียงใหม่มีชื่อเสียงทางด้านธรรมชาติและความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้วยปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ภาคหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการผลักดันพื้นที่ต่างๆในอำเภอเชียงของให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจโรงแรม หอพัก และโฮมสเตย์ เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเส้นทางการคมนาคมมาท่องเที่ยว ยังมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น บริษัท Nok-Air มีการเปิดสายการบิน กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ โดยจะทำการลงจอดที่สนามบินแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ก่อนที่จะมีรถตู้มารับเพื่อขนส่งไปยังเชียงใหม่ต่อไป

ถึงแม้ว่าอัตราการเติบโตของเมืองเชียงใหม่และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้มีผู้ให้บริการในธุรกิจประเภทต่างๆมีจำนวนสูงขึ้นก็ตาม แต่ศักยภาพความรู้ทักษะทางด้านภาษาสากลของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ที่ให้บริการโดยตรงกับชาวต่างชาติในอุตสาหกรรมบริการต่างๆ เช่น โรงแรมหรือร้านอาหาร ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาจทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพร้อมในทักษะเหล่านี้มากกว่าผู้ให้บริการชาวไทย

จากการศึกษา พบว่าอำเภอเชียงของ เมืองหน้าด่านที่มีจุดเด่นด้านโลจิสติกส์ทางบกแห่งใหม่ ได้เริ่มมีการขยายตัวเมืองมากยิ่งขึ้น หลังจากที่เคยเป็นเมืองที่มีความเงียบสงบ แต่ในปัจจุบันพบว่า มีการเยี่ยมชมจากนักท่องเที่ยว รวมถึงการเคลื่อนย้ายประชากรในด้านโลจิสติกส์ มากมาย จนเรียกได้ว่าส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับเมืองเชียงของ แม้ว่า ทางเชียงของจะพยายามสร้าง 1 เมือง 2 แบบ ที่พยายามแบ่ง เชียงของเมืองใหม่ และเชียงของเมืองเก่า โดยจะแบ่งแยกอาณาเขตเพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเชียงของเมืองใหม่จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ ส่วนเชียงของเมืองเก่าจะพยายามสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เช่นเดียวกับเชียงแสน แต่ถึงกระนั้น เนื่องด้วยการเคลื่อนย้ายประชากร ไม่ว่าจะเป็แรงงานในอุตสาหกรรม และโลจิสติกส์ ลูกค้ที่มาซื้อขายสินค้า บุคลากรด้านโลจิสติกส์ คนขับรถส่งของ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวทุกๆ จะเข้ามามีบทบาทในแง่ลบแก่คนในชุมชน ซึ่งแน่นอนว่า วิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง รวมถึงความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี อาจจะถูกลดกระทบเหล่านี้ เข้าแทรกแซง จนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต

กล่าวคือผลกระทบแง่บวกและแง่ลบ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากนโยบาย ASEAN หรือ AFTA เสียเป็นส่วนใหญ่ โดยจะสอดคล้องกับผลกระทบด้านบวกจากภาครัฐ และเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลกระทบด้านลบต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี จากการเคลื่อนย้ายประชากรเช่นเดียวกัน

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการ ท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- สร้างแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมไปถึงปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของนานขึ้น - ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ โดยมี การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิง นันทนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มี แนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการ ท่องเที่ยว	- สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านใน การส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ - จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	- พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ภาย ใน พื้นที่ ทั้ง ภาษา ไทย และ ภาษาต่างประเทศ - สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

3.3 ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เนื่องด้วยการขยายตัวของชุมชนอำเภอเชียงของในธุรกิจประเภทต่างๆ ทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะแรงงานจากสปป.ลาว เพื่อมาทำงานในอุตสาหกรรมต่างๆ ด้วยอัตราค่าแรงของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่ค่อนข้างต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานชาวไทย จึงทำให้การว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงสำหรับผู้ประกอบกิจการในพื้นที่ เพราะความสะดวกในการเดินทางของแรงงานเหล่านั้นและอัตราค่าแรงที่ต่ำซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการลดต้นทุนในการประกอบกิจการนั้นๆ

ผลการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นฐานของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านนั้นยังช่วยสร้างให้เกิดเม็ดเงินจากการอุปโภค บริโภคสินค้าของประเทศไทย เหตุเพราะแรงงานเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นในสินค้าอุปโภคบริโภคของไทย มีการซื้อเพื่อนำไปใช้สอยในครัวเรือนและซื้อเพื่อนำกลับไปจำหน่ายอีกต่อหนึ่งในประเทศของตน ส่งผลให้ธุรกิจขนาดย่อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในพื้นที่อำเภอเชียงของขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้หากมีการเปิดประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นจะส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการบริโภคสินค้าของผู้บริโภคจากประเทศเพื่อนบ้านที่เพิ่มความเชื่อมั่นในสินค้าของประเทศไทย

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน วิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาด ย่อม	- ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต - ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการเข้ามาใหม่ของผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่จะเข้ามามากขึ้นเพื่อรองรับ Logistic Hub
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน วิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาด ย่อม	- พัฒนาและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ - พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงทางธุรกิจสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน	- จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย - มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจในการพัฒนาคุณภาพสินค้า

3.4 ด้านโลจิสติกส์

โดยก่อนหน้านี้การขนส่งระหว่างประเทศที่ด่านเชียงของเป็นการขนส่งทางเรือ ซึ่งเรียกว่า “โป๊ะ” ซึ่ง เป็นการขนส่งรถตู้คอนเทนเนอร์ขึ้นเรือขนานยนต์ ข้ามฝั่งจากไทยไปยังสปป.ลาว และเปลี่ยนเป็นทางบกเมื่อถึงฝั่งลาว ไปจนถึงประเทศปลายทางคือประเทศจีน ต่อมาการขนส่งทางเรือได้ถูกเปลี่ยนเป็นการขนส่งทางบก โดยมีการเชื่อมโยงทางถนนในเส้นทาง R3A (ไทย-ลาว-จีน) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมี เพื่ออำนวยความสะดวกในเส้นทางการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ มุ่งเน้นเส้นทางโลจิสติกส์ระหว่างประเทศไทยไปสู่จีนโดยผ่านสปป.ลาว ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างสามประเทศในเส้นทาง R3A อีกทั้งยังก่อให้เกิดการลงทุนของผู้ประกอบการด้านโลจิสติกส์เพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่ทำให้เชียงของมีการปรับผังเมืองใหม่ รวมถึงมีการตัดถนนใหม่เพื่อเชื่อมโยงระหว่างตัวเมืองจังหวัดเชียงรายและอำเภอเชียงของ เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านด่านเชียงของ อีกทั้งยังมีการสร้างด่านศุลกากรเชียงของแห่งใหม่ เพื่อการให้บริการอย่างเป็นระบบให้เป็นสากลและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามการค้าชายแดนของอำเภอเชียงของ นั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังได้รับผลกระทบจากการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากนักลงทุนต่างชาติ และผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยยังขาดศักยภาพในการแข่งขัน อีกทั้งยังมีข้อเสียเปรียบด้านความสามารถในการให้บริการทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยต้องมีการปรับตัว และหาช่องทางในการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น และต้องพัฒนารูปร่าง การให้บริการ ให้เข้าสู่ในระดับสากลมากขึ้น

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน โลจิสติกส์	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ	- เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร - พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร - เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ - เร่งปรับปรุงท่าเรือให้มีประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน โลจิสติกส์	จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ - สนับสนุนให้เกิด One stop service

4) อำเภอยางชุมน้อย

4.1 ด้านการเกษตร

อำเภอยางชุมน้อยเป็นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำสายสำคัญของภูมิภาค อันได้แก่ แม่น้ำโขง ซึ่งมีภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชผลต่างๆ ทางด้านการเกษตร จึงเกิดการลงทุนในภาคการผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกสูงขึ้นอย่างชัดเจน เช่น ข้าว ข้าวโพด ยางพารา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะปลูกยางพารา โดยจะมีนักลงทุนจากภาคอื่นๆ ของประเทศไทยมาลงทุนปลูกยางพาราเป็นจำนวนมากในอำเภอยางชุมน้อย นอกเหนือจากการปลูกยางพาราแล้วนั้นเกษตรกรยังรักษาปริมาณการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไว้อีกด้วย เนื่องจากข้าวไทยเป็นที่ต้องการในต่างประเทศเป็นอย่างมาก ด้วยการยอมรับในด้านคุณภาพระดับสากล นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาจากด้านการเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มผลผลิตชีวภาพ มีการยกระดับมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรเพื่อการส่งออก ก่อให้เกิดการสร้างเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) ระหว่างเกษตรกรและบริษัทชั้นนำต่างๆ เช่น Thai Beverage และ Betagro เพื่อการันตีตลาดในการรับสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่และรักษามาตรฐานทางการผลิตของผลผลิตทางการเกษตร

จากข้อจำกัดของทรัพยากรพื้นที่และแรงงานจึงทำให้นักลงทุนชาวไทยเกิดการขยายฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตรไปยังฐานการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสามารถดำเนินการได้สะดวกขึ้นอันด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลประโยชน์จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการกระตุ้นการลงทุนให้นักลงทุนชาวต่างชาติให้มาลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อยยังเกิดการเพิ่มจำนวนและขยายตัวของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากทางสำนักงานเกษตรอำเภอยางชุมน้อย เพื่อพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและส่งเสริมการขายสินค้าเกษตรกรรมจากอำเภอยางชุมน้อยในตลาดสินค้าเกษตรต่างๆ

ด้วยเกษตรกรหันมาลงทุนปลูกยางพารามากขึ้น ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวและข้าวโพดลดลง และผลจากการปรับฐานค่าแรงขั้นต่ำ ทำให้ต้นทุนการเพาะปลูกของภาคเกษตรกรรมของไทยสูงขึ้น ส่งผลให้สินค้าทางการเกษตรต้องปรับราคาให้สูงขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ความนิยมในการบริโภคภายในประเทศลดลง อีกทั้งการส่งออกจะให้ผลกำไรแก่ผู้ประกอบการมากกว่า สินค้าทางการเกษตรของพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่การส่งออก ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำเข้าสินค้าทางการเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีราคาต่ำกว่า เช่น การนำเข้าข้าวและข้าวโพดจากสปป.ลาว เป็นต้น นอกจากนี้ต้นทุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรค่อนข้างสูง

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งกระทบในเชิงบวกแก่ภาคเกษตรของอำเภอยางชุมน้อยได้แก่ สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรในอำเภอเพื่อทำการค้าผลผลิตทางการเกษตร

แก่บริษัทแปรรูปที่เข้ามาลงทุนในอำเภอเชียงแสน ในด้านของผลกระทบด้านลบ พบว่าด้านเศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทำการเกษตรเป็นคลังสินค้าและห้องเย็น เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่อาจก่อให้เกิดการค้าที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้าก็ยังส่งผลกระทบทางด้านลบแก่การเกษตรในอำเภอเชียงแสน ซึ่งเริ่มมีการแข่งขันระหว่างประเทศของข้าวจากสปป.ลาว ที่เข้ามาบุกตลาดไทย

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน การเกษตร	- สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน - พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	- ส่งเสริมการเพาะปลูกข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สำคัญ อีกทั้งภูมิประเทศของอำเภอเชียงแสนยังเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกข้าว - กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางพาราได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน การเกษตร	- จัดทำมาตรฐานของสินค้า - พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลิตที่ให้กำไรยามแต่ต้นทุนต่ำ	- ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า - ส่งเสริมให้ผลิตสินค้านำระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า

4.2 ด้านการท่องเที่ยว

เชียงใหม่เป็นเมืองหน้าด่านที่ขึ้นชื่อด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเมืองโบราณมาเป็นเวลายาวนาน เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากการเปิดสมาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 หน่วยงานของภาครัฐจึงมีการวางแผนโครงการจัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เป็นระบบและมีมาตรฐาน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ต้องการมาพักผ่อนในพื้นที่ เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ในฐานะที่อำเภอเชียงใหม่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น อันจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการภายในพื้นที่ในการสร้างงานและสร้างรายได้ ทั้งยังจะสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน

ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงใหม่นั้น มีความสำคัญเฉกเช่นเดียวกับการเป็นฮับทางโลจิสติกส์ทางน้ำ เนื่องจากทางผู้นำท้องถิ่นพยายามสนับสนุนการท่องเที่ยวด้วยนโยบายการรักษาเมืองเก่า ซึ่งนับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่

จากการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลและผู้นำท้องถิ่น จึงส่งผลให้ เศรษฐกิจของเชียงใหม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวผ่านการข้ามแม่น้ำโขงไปยัง บ่อน Casino ของประเทศลาว ซึ่งปัจจัยทั้งสองด้านนี้ ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านบวก แต่ในทางตรงกันข้าม พบว่า การเข้ามาของแรงงานและนักท่องเที่ยวบางส่วน ส่งผลให้สังคมได้รับผลกระทบด้านลบอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ หรือด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจจะถูกทำลายจากพฤติกรรมของคนหลากหลายประเภท ดังนั้น การที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้ามาในเชียงใหม่ จึงยังไม่เป็นผลดีต่อทางอำเภอในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากส่งผลกระทบโดยตรงกับสังคมความเป็นอยู่ของชาวเชียงใหม่ที่พยายามอนุรักษ์กันมาตั้งแต่โบราณกาล

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการ ท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมไปถึงปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของนานขึ้น - ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการ ท่องเที่ยว	- สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ - จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	- พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ภาย ใน พื้นที่ ทั้ง ภาษา ไทย และ ภาษาต่างประเทศ - สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

4.3 ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

นโยบายประชานิยมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านการเติบโตของภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงแสนเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นไปที่ธุรกิจในอุตสาหกรรมบริการ อันได้แก่ ธุรกิจประเภทโรงแรมและร้านอาหาร ทั้งนี้แรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอเชียงแสนนั้นล้วนแล้วแต่มาจากประเทศเพื่อนบ้านแทบทั้งสิ้น และด้วยเหตุนี้เองการเติบโตของการอุปโภคบริโภคสินค้าไทยจากการเข้ามาของแรงงานต่างชาติทำให้ ตลาดสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภคมีการขยายตัวและเติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเนื่องจากความนิยมในสินค้าไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านนั้นส่งผลให้เกิดการขยายตัวในกลุ่มธุรกิจนี้ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในกลุ่มธุรกิจและค้าส่ง

เมื่อพื้นที่มีความเจริญยิ่งขึ้น ชุมชนเติบโตขึ้น ทำให้นักลงทุนต่างๆ จากทั้งภูมิภาคอื่นของประเทศไทยและจากต่างประเทศมีความสนใจที่จะมาลงทุนทำธุรกิจในพื้นที่นี้ มีนักลงทุนมากมายมาว่านซื้อที่ดินและอาคารพาณิชย์เพื่อประกอบเป็นธุรกิจประเภทต่างๆ จากการประเมินโอกาสที่ธุรกิจเหล่านั้นจะเจริญเติบโตในชุมชนนี้ได้ ส่งผลให้ที่ดินทำกินมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยชาวบ้านเจ้าของที่ดินได้ขายให้กับนักลงทุนหรือนายหน้าที่ดินและย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่าง จึงก่อให้เกิดความขาดแคลนในพื้นที่ทำกินสำหรับชาวเชียงแสนดั้งเดิม

ส่วนอีกปัญหาหนึ่งที่ตามมาพร้อมกับเมืองที่เติบโตขึ้นคืออัตราการว่างงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากสปป.ลาว อันเนื่องมาจากอัตราค่าแรงที่ต่ำกว่าแรงงานชาวไทย อันเป็นผลจากนโยบายการปรับฐานแรงงานของรัฐบาล ทำให้ภาคธุรกิจต่างๆ นิยมว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น จึงทำให้แรงงานชาวไทยบางส่วนประสบปัญหาการว่างงานและต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมืองใหญ่

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน วิสาหกิจ ขนาด กลางและ ขนาดย่อม	- ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าขายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต - ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการขยายตัวทางธุรกิจที่ขยายตัวมากขึ้นในอนาคต
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน วิสาหกิจ ขนาด กลางและ ขนาดย่อม	- พัฒนาและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ - พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงทางธุรกิจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน	- จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย - มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจในการพัฒนาคุณภาพสินค้า

4.4 ด้านโลจิสติกส์

เนื่องจากอำเภอเชียงแสนถูกกำหนดให้เป็นเมืองท่า (Porting City) แห่งใหม่ของจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการส่งสินค้าและการให้บริการทางเรือจากประเทศต่างๆ ที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย จากการศึกษาพบว่าภาครัฐได้ให้การสนับสนุนและการพัฒนาด้านศุลกากร เชียงแสนแห่งที่ 2 เพื่อรองรับสินค้าและการให้บริการที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยเฉพาะเรือส่งสินค้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยด่านศุลกากรเชียงแสนแห่งที่ 2 มีการพัฒนาระบบและแนวทางการให้บริการสำหรับหน่วยงานต่างๆ ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพตามหลักสากล จึงก่อให้เกิดความสะดวกสำหรับผู้มาใช้บริการ โดยเฉพาะบริษัทนำเข้าส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งยังมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งทางถนน และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกของธุรกิจโลจิสติกส์ที่เติบโตขึ้นในพื้นที่

ส่วนผลกระทบทางลบ พบว่าสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบทางลบต่อการจัดการโลจิสติกส์ในอำเภอเชียงแสน ซึ่งการขนส่งระหว่างประเทศเป็นการขนส่งทางเรือ แต่ระดับน้ำในแม่น้ำโขงยังมีการผันเงินในบางฤดูกาล ส่งผลให้ระบบโลจิสติกส์และการขนส่งทางน้ำ ได้รับผลกระทบอย่างมาก

นโยบาย

ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้าน โลจิสติกส์	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเปียงเศรษฐกิจ	- เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร - พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร - เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ - เร่งปรับปรุงท่าเรือให้มีประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า
ด้าน/ กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้าน โลจิสติกส์	จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเปียงเศรษฐกิจ - สนับสนุนให้เกิดศูนย์ขนถ่ายสินค้าเพื่อให้ความสะดวกต่อผู้ประกอบการที่จะนำสินค้าลงเรือ

ทั้งนี้เมื่อสรุปผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ว่าด้วยเรื่องของผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะ และนโยบายการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนเมืองหน้าด่าน ต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แสดงให้เห็นว่า ชุมชนเมืองหน้าด่านในแต่ละที่มีจุดเด่น และจุดด้อยแตกต่างกันไปในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนแม่สอด ที่มีจุดเด่นด้านการค้าระหว่างประเทศ แต่ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร จึงมีข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาการค้าให้เข้มแข็ง การรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่น รวมถึงด้านโลจิสติกส์ที่จะต้องร่วมกันพัฒนาให้เอื้อต่อการขนส่งระหว่างประเทศมากที่สุด ส่วนชุมชนแม่สายจุดเด่นคือด้านการท่องเที่ยวที่มีการสนับสนุนจากภาครัฐ และแม้ว่าจะมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จุดเด่นนี้ก็ยังไม่ีผลกระทบต่อในแง่บวกหรือลบมากนัก เช่นเดียวกันกับระบบโลจิสติกส์ที่มีความพร้อมในด้านการขนส่งคน และสินค้าบางประเภท แต่ยังไม่เหมาะสมต่อการค้าขายระหว่างประเทศเหมือนกับแม่สอด จึงมีข้อเสนอแนะด้านการรักษาจุดเด่นของตนเองไว้ และพัฒนาจุดด้อยให้ลดน้อยลง

ที่สุด ด้านอำเภอเชียงของพบว่ามีจุดเด่นในหลายแง่มุม ได้แก่พื้นที่การเกษตร และแนวโน้มการเพาะปลูกที่มากขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีอุตสาหกรรมด้านการเกษตรเกิดขึ้น รวมถึงระบบโลจิสติกส์ที่มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก รองรับการเปิดสะพานเชื่อมโยงเส้นทาง R3A ทำให้เมืองเชียงของยังมีความได้เปรียบด้านภูมิประเทศ และระบบที่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ แต่ถึงกระนั้นจุดอ่อนของแต่ละมิตียังคงมีอยู่ การพัฒนาเมืองให้มีความพร้อมด้านโลจิสติกส์นั้นทำได้ไม่ยาก แต่ถ้าหากมีข้อจำกัดในหลากหลายด้านเข้ามา จะส่งผลให้ชุมชนอาจจะได้รับผลกระทบในบางกรณี เฉกเช่นเดียวกับอำเภอเชียงแสนที่ดูลักษณะคล้ายกับมีข้อดีหลากหลายมิติ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และยังมีท่าเรือเชียงแสนที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่อย่างไรก็ดี พบว่า ท่าเรือเชียงแสนยังพบอุปสรรคในด้าน น้ำที่ไหลมาจากจีน และมีแนวโน้มว่า การส่งออกปลายทางเรือสายนี้นั้น ยังมีข้อจำกัดที่อนาคตยังไม่แน่นอน เนื่องจากสินค้าเป็นสินค้าที่เฉพาะทาง ไม่ได้เปิดเป็นท่าเรือที่รับสินค้าได้ทุกประเภท ดังนั้นในอนาคต ท่าเรือเชียงแสนย่อมมีจุดบอด แม้ว่าจะพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีความต้องการที่จะขนส่งเส้นทางนี้ ย่อมเป็นจุดด้อยสำคัญที่ต้องแก้ไขในระยะยาว โดยเหตุผลเหล่านี้ทำให้เราเห็นว่า ในอำเภอเมืองชายแดนต่าง ๆ นั้นมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแน่นอน แต่ถ้าหากรู้ถึงจุดเด่น และจุดด้อยของตัวเอง และพร้อมที่จะหากลยุทธ์วางแผนตั้งรับ และเชิงรุก จะช่วยให้สามารถเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส หันกลับมาเป็นผลดีต่อชุมชน และประเทศชาติต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทคัดย่อ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปลายปี 2558 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการค้าเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หลายประเทศในอาเซียนจะทำความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ไปสู่สากล ส่งผลให้กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อรองรับการค้าและการลงทุนที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้นี้ ประเทศไทยได้มีการตื่นตัวและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยเฉพาะการค้าชายแดนของจังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว ได้แก่ ตากและเชียงราย โดยทั้งสองจังหวัดนี้ถือได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่านหรือเมืองชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย อย่างไรก็ตามเมื่อมีการที่มีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำให้การค้าและการลงทุนเป็นอย่างเสรีที่เมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายและตากย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของชาวไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหน้าด่านอย่างแน่นอน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองชายแดน (พื้นที่อำเภอหน้าด่าน) ของจังหวัดเชียงรายและตาก (2) เพื่อประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบอันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อภาคส่วนต่างๆ ในเขตชุมชนเมืองหน้าด่าน รวมถึงการประเมินผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านของจังหวัดกรณีศึกษา (3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับตัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมในเชิงรุกและการตั้งรับของชุมชนเมืองหน้าด่านในแต่ละภาคส่วนภายใต้ นโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีแนวโน้มของการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อภาคการส่งออกโดยรวมของไทย โดยช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีด่านที่สำคัญอยู่ 4 แห่ง คือ ด่านแม่สอด จังหวัดตาก เป็นด่านที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มากที่สุดถึง 39,376 ล้านบาท และในปีเดียวกันนี้เป็นปีแรกที่มีมูลค่าการส่งออกเกิน 30,000 ล้านบาท รองลงมาคือด่านแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ จังหวัดเชียงรายซึ่งที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 เท่ากับ 9,558.86 7,367 และ 4,806.02 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งในอนาคตมูลค่าการค้าระหว่าง 2 ประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งก่อนและหลังการเปิดเสรีอาเซียน ด้านการท่องเที่ยวนั้นเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การท่องเที่ยวของประเทศไทยย่อมได้รับผลกระทบในด้านบวกและด้านลบอย่างแน่นอน ดังนั้นจึงต้องมีนโยบายที่รองรับการท่องเที่ยวและปริมาณชาวต่างชาติที่จะเข้ามาในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้มีนโยบายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดในการเคลื่อนย้าย

นักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย รวมถึงมีการเชื่อมโยงการบริการด้านการท่องเที่ยวกันมากขึ้นในระดับภูมิภาคอาเซียน และมีการพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ

ผลการเปรียบเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ยของภาคการผลิตและบริการของจังหวัดระหว่างก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC พบว่า หลังการเข้าสู่ AEC ทำให้อัตราเติบโตของภาคการเกษตรของทั้งเชียงรายและตากปรับตัวลดลง อย่างไรก็ตามในภาคอุตสาหกรรมจะพัฒนาไปตามศักยภาพของพื้นที่ของแต่ละจังหวัด โดยเชียงรายได้ปรับตัวที่เน้นภาคการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ และเศรษฐกิจภาคอื่นๆ เป็นหลักโดยมีอัตราเติบโตเกินร้อยละ 5 รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรมและ SMEs ของเชียงรายที่สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 5 ขณะที่ตากได้ปรับฐานเศรษฐกิจของตนไปสู่ภาคอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักซึ่งสามารถเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 8 รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรม SMEs และภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ของตากที่สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ขณะที่ท่องเที่ยวของตากเติบโตโดยเฉลี่ยช้าลงกว่าร้อยละ 5 นอกจากนี้ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของแต่ละภาคการผลิตและบริการของแต่ละพื้นที่เมืองหน้าด่าน

Abstract

ASEAN Economic Community (AEC) will take place at the end of 2015, is considered to be the turning point of free trade in Southeast Asia, thus many countries in the ASEAN are getting together in order to drive into international economy. Consequently, ASEAN member countries began a movement to support trade and investment that will occur in the near future. Thailand has been awake and prepares for the ASEAN Economic Community especially the border of the province that shares a border with the Union of Myanmar and Lao PDR, namely Tak and Chiang Rai provinces. These countries are major border cities of Thailand. However, when the AEC fully open to trade and investment liberalization at the bordered city of Tak and Chiang Rai provinces, inevitably affects the economy and social system of Thai people, who lived in the bordered city area. The objectives of this research are (1) to study of socio-economic condition, problems and obstacles of the border. (border areas) of Chiang Rai and Tak provinces, (2) to assess the impacts in both positive and negative effects that are expected to occur to various sectors in border area communities, due to the policy of the AEC sector including assessment the effect from trade and investment strategies of China, Myanmar and lao to community and society of border cities

,and (3) to propose adaptation guidelines and policy recommendations for preparation in both aggressive and defensive ways of border city community in each sector under AEC policies.

The results found that the overall trades between Thailand - Myanmar and Thailand -Laos have a tendency of continuous growth, which will benefit to the export sector of Thailand as a whole. The major export and import channels between Upper Northern of Thailand and Myanmar and Laos are Mae Sot border crossing, Tak province. This border crossing has total trade in 2012 up to 39,376 million baht and in the same year was the first year with an export value of over 30,000 million baht, followed by Mae Sai, Chiang Saen and Chiang Khong border crossing of Chiang Rai province. These border crossing has total trade in 2012 9,558.86 7,367 and 4,806.02 million baht, respectively. In the future, the value of trade between the Thailand and two countries will increase significantly, both before and after the AEC. In case of tourism, regarding to AEC openness, Thailand's tourism would be certainly affected in both positive and negative. Therefore, government must have a policy that supports tourism and the amount of foreigners coming into the country even further. In this case, Thailand should has a policy to accommodate tourists in ASEAN countries which reduces restrictions on the movement of tourists into Thailand, links to more travel services in the region, as well as the development of new routes and destinations.

The comparison of the growth rate of the provincial production and service sector comparison result between before and after entering the AEC showed that after entering the AEC the growth rate of the agricultural sector of both Chiang Rai and Tak provinces dropped. However, other industry sectors will develop depending upon the potential of each region of the province. Chiang Rai province has mainly adapted that emphasis on logistics, tourism and other economic sectors which can grow more than 5 percent, followed by Industry and SEMs sector which can grow up to 5 percent growth rate. Tak province has mainly adjusted its economy to the real estate sector which can grow up to 8 percent, followed by Industry, SEMs and other economic sectors which can grow up to 5 percent. However, Tourism sector of Tak province growth rate is slow down less than 5 percent. In addition, the results also indicated problems, obstacles and policy recommendation for each production and service sector of each border city area.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	บ1
บทสรุปผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ศ
สารบัญตาราง	ท
สารบัญภาพ	กก
1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	1-6
1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่	1-6
1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร	1-6
1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา	1-6
1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา	1-8
1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา	1-8
1.5 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัย และแผนการดำเนินงานโครงการ	1-9
1.5.1 วิธีการสำรวจและเก็บข้อมูล	1-9
1.5.2 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัยและแผนการดำเนินงานโครงการ	1-11
1.5.3 ดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์	1-17
1.5.4 ดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและการวิเคราะห์	1-19
1.5.5 การวางตำแหน่งยุทธศาสตร์ของเมืองชายแดนและการจัดลำดับความสำคัญ	1-23
ของกลยุทธ์	
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2-1
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	2-1
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน	2-1

	หน้า
2.1.2 แผนและนโยบายการจัดการเมืองชายแดน	2-2
2.1.3 แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์เมือง	2-3
2.2 ทบทวนวรรณกรรม	2-4
2.2.1 นโยบายและแผนพัฒนาของประเทศ	2-4
2.2.2 กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ	2-5
2.2.3 มุมมองผลกระทบชายแดนของต่างประเทศ	2-7
2.2.4 มุมมองผลกระทบชายแดนไทย	2-9
3 สถานการณ์เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและตาก	3-1
3.1 จังหวัดตาก	3-2
3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตาก	3-2
3.1.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ	3-6
3.1.3 สถานการณ์ปัจจุบันและแผนการพัฒนาจังหวัดตาก	3-28
3.1.4 สถานการณ์ในปัจจุบันของเมืองหน้าด่านสำคัญในจังหวัดตาก	3-34
3.2 จังหวัดเชียงราย	3-45
3.2.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงราย	3-45
3.2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ	3-49
3.2.3 สถานการณ์ปัจจุบันและแผนการพัฒนาจังหวัดเชียงราย	3-62
3.2.4 สถานการณ์ในปัจจุบันของเมืองหน้าด่านสำคัญในจังหวัดเชียงราย	3-67
3.3. การเปรียบเทียบบริบทต่าง ๆ ของแต่ละด่าน	3-90
4 สถานการณ์เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและตาก	4-1
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของการเปิดประชาคมอาเซียนจากมุมมองของชุมชนเมืองหน้าด่าน	4-1
4.1.1 การศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชนเมืองหน้าด่านแม่สอดจังหวัดตาก	4-3
4.1.2 การศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชนเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย	4-24

	หน้า
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียน	4-87
4.2.1 การวิเคราะห์ผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายและตาก	4-87
4.2.2 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิด AEC	4-90
4.2.3 การวิเคราะห์ผลการสำรวจสถานะครัวเรือนและทัศนคติของคนท้องถิ่นในพื้นที่ด่านชายแดนต่างๆ ต่อการเปิด AEC จากการสำรวจ	4-116
5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	5-1
5.1 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาแยกตามรายด้าน	5-1
บรรณานุกรม	บ-1
ภาคผนวก	ภ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 มูลค่าการค้ารวม การส่งออก และการนำเข้าของเมืองหน้าด่านของ จังหวัดเชียงรายและตาก	1-2
1.2 ตัวอย่างการจำแนกดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพในมิติต่างๆ	1-18
1.3 ตัวอย่างดัชนีชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ	1-20
2.1 สรุปประเด็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2-12
3.1 จำนวนประชากรจังหวัดตากปี 2555-2557	3-4
3.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดตาก	3-6
3.3 พื้นที่ตำบลและพื้นที่การเกษตรของจังหวัดตาก ปี 2557	3-9
3.4 ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี 2557	3-11
3.5 จำนวนสมาชิกของสถาบันเกษตรกร และกลุ่ม/องค์กรเกษตร	3-14
3.6 ข้อมูลด้านปศุสัตว์ของจังหวัดตาก ปีงบประมาณ 2557	3-15
3.7 ข้อมูลด้านประมงจังหวัดตาก ปี 2555	3-16
3.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดตาก	3-18
3.9 สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคล ปี 2553-2557	3-19
3.10 สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดตาก 2552 -2557	3-21
3.11 เปรียบเทียบ 25 อันดับแรกสินค้าส่งออก ปีงบประมาณ 2553-2557	3-24
3.12 25 อันดับแรกสินค้านำเข้า ปีงบประมาณ 2553-2557	3-26
3.13 มูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าของจังหวัดตาก ระหว่างปีงบประมาณ 2551 – 2558	3-28
3.14 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการตลาดสำหรับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัด	3-30
3.15 ผลประโยชน์และประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด	3-37
3.16 สถิติมูลค่าสินค้าส่งออก ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2550 – 2557	3-41
3.17 สถิติมูลค่าสินค้านำเข้า ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2550 – 2557	3-42
3.18 เปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนไทย-สหภาพเมียนมาร์ ด้านอำเภอแม่สอด ประจำปีงบประมาณ 2557	3-43
3.19 จำนวนประชากรจังหวัดเชียงราย 2557	3-47
3.20 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเชียงราย	3-49
3.21 จำนวนโรงงานที่จดทะเบียน ปี 2553 – 2555	3-53

ตารางที่	สารบัญตาราง(ต่อ)	หน้า
3.22	จำนวนทะเบียนนิติบุคคลที่คงอยู่ จำแนกตามประเภทการจดทะเบียน ปี 2552-2555	3-54
3.23	สถิติเปรียบเทียบการส่งออก-นำเข้าด้านชายแดน ในจังหวัดเชียงราย ปี 2556-2557	3-59
3.24	เปรียบเทียบการขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงและเส้นทาง R3A ไปยังจีน ปี 2556-2557	3-60
3.25	ประเภทสินค้าที่ส่งออกผ่านด่านในจังหวัดเชียงราย ปี 2557	3-62
3.26	การวิเคราะห์ SWOT ของเชียงรายแบ่งตามภาคส่วน	3-65
3.27	สถิติการนำเข้า-ส่งออกสินค้าผ่านชายแดนแม่สาย ปี 2545-2557	3-69
3.28	มูลค่าการค้าชายแดนของท่าเรือเชียงแสน ปี 2554-2557	3-74
3.29	สถิติการค้าชายแดนของด่านศุลกากรเชียงแสน ปี 2554-2555	3-75
3.30	สถิติปริมาณเรือ เข้า-ออก ผ่านท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน	3-76
3.31	มูลค่าการค้าระหว่างไทย และสปป.ลาว ปี 2555 – 2557	3-79
3.32	มูลค่าการค้าชายแดนและสัดส่วนต่อการค้ารวมของประเทศไทย ปี 2555 – 2557	3-79
3.33	สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังสปป.ลาว ปี 2553-2555	3-80
3.34	สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจาก สปป.ลาว	3-81
3.35	มูลค่าการค้า ด่านศุลกากรเชียงของ ปี 2551 – 2556	3-82
3.36	อัตราการเปลี่ยนแปลงของการค้า (สัดส่วน %)	3-86
3.37	สินค้าเกษตรที่ประเทศไทยนำเข้า-ส่งออกของด่านศุลกากรเชียงของ	3-84
3.38	การเปรียบเทียบความหนาแน่น ประชากร พื้นที่ ของแต่ละด่าน	3-89
3.39	การเปรียบเทียบพื้นที่การเกษตรของแต่ละด่าน	3-90
3.40	พืชเศรษฐกิจที่มีการทำเกษตรในพื้นที่ทั้ง 4 ด่าน	3-91
3.41	เปรียบเทียบจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ด่านต่างๆ	3-91
3.42	สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดตาก เชียงราย	3-92
3.43	เปรียบเทียบมูลค่าการค้ารวม นำเข้า-ส่งออก ของทั้ง 4 ด่าน	3-94
3.44	10 อันดับ สินค้านำเข้า ส่งออก ตามรายด่าน	3-96
4.1	สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอแม่สอด	4-8
4.2	การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชน เมืองหน้าด่านชายแดนไทย (แม่สอด) และเพื่อนบ้าน	4-22

ตารางที่	สารบัญตาราง(ต่อ)	หน้า
4.3	สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอแม่สาย	4-40
4.4	การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (แม่สาย) และเพื่อนบ้าน	4-44
4.5	สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอเชียงของ	4-59
4.6	การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (เชียงของ) และเพื่อนบ้าน	4-63
4.7	สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอเชียงแสน	4-78
4.8	การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (เชียงแสน) และเพื่อนบ้าน	4-82
4.9	การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมตามกรอบการวิเคราะห์ของโครงการ	4-87
4.10	รายชื่อสินค้าจะติด 10 อันดับแรกของสินค้านำเข้าและส่งออกในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละด่าน	4-94
4.11	ตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดในปี พ.ศ. 2556	4-99
4.12	ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติในแต่ละด่านกับตัวแปรแสดงถึงพัฒนาการด้านท่องเที่ยวในตลาดชาวต่างประเทศของจังหวัด ตั้งแต่ปี 2550-2556	4-100
4.13	ข้อมูล SMEs โดยรวมปี พ.ศ. 2257 ในอำเภอหน้าด่านที่ศึกษา	4-102
4.14	สัดส่วนจำนวน SMEs แยกประเภทกิจการปี พ.ศ. 2557 ในแต่ละอำเภอหน้าด่านที่ศึกษา	4-104
4.15	ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพีชชนิดหลักของอำเภอเชียงของ ปี พ.ศ. 2556	4-105
4.16	สัดส่วนของพีชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอเชียงของ ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	4-106
4.17	อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรในพีชหลักของอำเภอเชียงของ	4-107
4.18	ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพีชชนิดหลักของอำเภอเชียงแสน ปี พ.ศ. 2556	4-108
4.19	สัดส่วนของพีชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอเชียงแสน ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	4-109

ตารางที่	สารบัญตาราง(ต่อ)	หน้า
4.20	อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาค เกษตรในพืชหลักของอำเภอเชียงแสน	4-110
4.21	ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพืชชนิดหลักของอำเภอ แม่สาย ปี พ.ศ. 2556	4-111
4.22	สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตร ในอำเภอ แม่สาย ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	4-112
4.23	อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลง ภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอแม่สาย	4-113
4.24	ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพืชชนิดหลักของอำเภอ แม่สอด ปี พ.ศ. 2556	4-114
4.25	สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตร ในอำเภอ แม่สอด ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)	4-115
4.26	อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลง ภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอแม่สอด	4-116
4.27	ขนาดของครัวเรือนและสัดส่วนสมาชิกที่ทำงานของแต่ละด้านปี พ.ศ. 2557	4-118
4.28	หนี้ครัวเรือนปี พ.ศ. 2557 และการเปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละ ด้าน	4-123
4.29	สัดส่วนหนี้ครัวเรือนเพื่อการลงทุนและเพื่อการบริโภคปี พ.ศ. 2557 และการ เปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน	4-124
4.30	สัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมและมูลค่าทรัพย์สินที่ออมปี พ.ศ. 2557 และการ เปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน	4-124
5.1	ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	5-3
5.2	ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	5-6
5.3	ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	5-9
5.4	ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	5-12

สารบัญรูปภาพ

รูปที่	หน้า
1.1	มูลค่าการค้ารวมของเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงรายและตาก (หน่วย: บาท)
1.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)
1.3	ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา
1.4	ขั้นตอนการดำเนินการ
1.5	อัตราภาษีนำเข้าระหว่างกันตามกรอบ FTA อาเซียนและอาเซียน-จีน
1.6	การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์
3.1	แผนที่ด้านการค้าชายแดนที่สำคัญของจังหวัดในภาคเหนือ (จ.เชียงรายและจ.ตาก)
3.2	แผนที่จังหวัดตากจำแนกตามอำเภอ
3.3	จำนวนประชากรในจังหวัดตาก ปี 2555-2557 แยกตามอำเภอ
3.4	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตาก (GROSS PROVINCIAL PRODUCT: GPP) ปี 2547- 2555
3.5	รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ปี 2547- 2555
3.6	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตากแยกตามภาคอุตสาหกรรม ปี 2557
3.7	สัดส่วนทางการเกษตร 10 อันดับแรกของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี 2557
3.8	สัดส่วนจำนวนเกษตรกรที่ทำการประมงของจังหวัดตาก ปี 2557
3.9	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดตากแยกตามอำเภอ 2553-2555
3.10	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตาก
3.11	แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดตาก
3.12	แนวโน้มรายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ปี 2552-2557 (ม.ค.-ก.ย.)
3.13	10 อันดับแรกสินค้าส่งออก ปีงบประมาณ 2557
3.14	10 อันดับแรกสินค้านำเข้า ปีงบประมาณ 2557
3.15	เส้นทางการข้ามแดนระหว่าง แม่สอดและสหภาพเมียนมาร์
3.16	เปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สอด ปี 2551- 2557
3.17	แผนที่จังหวัดเชียงรายจำแนกตามอำเภอ
3.18	จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงราย ปี 2557 แยกตามอำเภอ
3.19	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย GPP ปี 2551-2556

รูปที่	สารบัญภาพ(ต่อ)	หน้า
3.20	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย ตามราคา ประจำปี 2557 จำแนกตามสาขา	3-51
3.21	ปริมาณผลผลิตพืชการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ปี 2556	3-52
3.22	ปริมาณผลผลิตปศุสัตว์ที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ปี 2558	3-53
3.23	ปริมาณผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย ปี 2553-2555	3-57
3.24	รายได้การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ปี 2553-2555	3-57
3.25	มูลค่าการนำเข้าส่งออกในแต่ละด้านของจังหวัดเชียงราย	3-58
3.26	แผนที่เส้นทาง R3A และ R3B	3-63
3.27	ด้านศุลกากรแม่สาย	3-67
3.28	ที่ทำการด้านศุลกากรแม่สาย	3-68
3.29	ด้านศุลกากรแม่สาย แห่งที่ 2	3-68
3.30	แผนที่เส้นทาง R3B	3-70
3.31	ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน แห่งที่ 2	3-71
3.32	ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน	3-72
3.33	แบบจำลองเส้นทางการเดินเรือ (เส้นสีฟ้า)	3-73
3.34	สถิติปริมาณเรือ เข้า-ออก ผ่านท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน (หน่วย:เที่ยว)	3-79
3.35	เปรียบเทียบมูลค่าการค้าและมูลค่าการค้าชายแดนของประเทศไทยปี 2553-2555	3-80
3.36	มูลค่าการค้า ด้านศุลกากรเชียงของ ปี 2552-2557 (หน่วย: ล้านบาท)	3-83
3.37	สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (อำเภอเชียงของ)	3-85
3.38	ที่ทำการด้านศุลกากรเชียงของ-สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4	3-85
3.39	แผนที่เส้นทาง R3A จังหวัดเชียงราย (เชียงของ) สู่จีน (ตอนใต้)	3-87
3.40	มูลค่าการค้ารวมของทั้ง 4 ด้าน ปี 2554-2557	3-95
4.1	ปัจจัยภายนอกด้านต่าง ๆ ของเครื่องมือ PESTELIA Analysis	4-2
4.2	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมการเกษตรของอำเภอแม่สอด	4-3
4.3	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอแม่สอด	4-5
4.4	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอด	4-6
4.5	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอด	4-9
4.6	ผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สอด	4-10

รูปที่	สารบัญภาพ(ต่อ)	หน้า
4.7	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของ อำเภอแม่สอด	4-12
4.8	ปัจจัยผลกระทบต่อภาคโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอด	4-13
4.9	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอด	4-16
4.10	สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-17
4.11	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมและการเกษตรของอำเภอแม่สาย	4-24
4.12	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอแม่สาย	4-27
4.13	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย	4-28
4.14	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย	4-30
4.15	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สาย	4-31
4.16	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สาย	4-34
4.17	ปัจจัยผลกระทบต่อด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สาย	4-35
4.18	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ ของอำเภอแม่สาย	4-37
4.19	สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	4-38
4.20	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมและการเกษตรของอำเภอเชียงของ	4-47
4.21	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอเชียงของ	4-48
4.22	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ	4-49
4.23	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ	4-51
4.24	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงของ	4-52
4.25	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงของ	4-54
4.26	ปัจจัยผลกระทบต่อด้านโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงของ	4-55

รูปที่	สารบัญภาพ(ต่อ)	หน้า
4.27	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงของ	4-57
4.28	สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	4-58
4.29	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมเกษตรของอำเภอเชียงแสน	4-65
4.30	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอ เชียงแสน	4-67
4.31	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน	4-68
4.32	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของ อำเภอเชียงแสน	4-70
4.33	ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของ อำเภอเชียงแสน	4-71
4.34	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด ย่อมของอำเภอเชียงแสน	4-73
4.35	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของ อำเภอเชียงแสน	4-74
4.36	ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของ อำเภอเชียงแสน	4-75
4.37	สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	4-76
4.38	ส่วนต่างอัตราเติบโตเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC (เฉลี่ยปี 2546-2555 ลบ เฉลี่ยปี 2545-2535)	4-89
4.39	ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC (ปี 2555 เทียบปี 2545)	4-90
4.40	อัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกของด้านที่ศึกษา เฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2557	4-91
4.41	มูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกของด้านที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2557	4-92
4.42	สัดส่วนของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรกในมูลค่าสินค้านำเข้าและ ส่งออกทั้งหมดของด้านที่ศึกษาเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2554-2557	4-93

รูปที่	สารบัญภาพ(ต่อ)	หน้า
4.43	อัตราการเติบโตเฉลี่ยปี พ.ศ. 2551-2556 ของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและตลาดชาวต่างชาติของจังหวัดเชียงราย	4-98
4.44	อัตราการเติบโตเฉลี่ยปี พ.ศ. 2551-2556 ของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและตลาดชาวต่างชาติของจังหวัดตาก	4-98
4.45	อัตราการเติบโตของ SMEs โดยรวมในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละอำเภอหน้าด่าน (หน่วย: ร้อยละ)	4-101
4.46	การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนจำนวนกิจการ SMEs แต่ละประเภทในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละอำเภอหน้าด่าน (หน่วย: ร้อยละ)	4-103
4.47	สัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่และสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ของแต่ละด่านปี พ.ศ. 2557	4-119
4.48	การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่และสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ของแต่ละด่านปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อน	4-119
4.49	สัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 ของแต่ละด่าน (ร้อยละ)	4-120
4.50	การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด่าน (ร้อยละ)	4-121
4.51	สัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 ของแต่ละด่าน (ร้อยละ)	4-122
4.52	การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด่าน (ร้อยละ)	4-122
4.53	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด่านต่อผลกระทบมิติการเติบโตทางเศรษฐกิจของ AEC	4-126
4.54	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด่านต่อผลกระทบมิติความยั่งยืนของ AEC	4-127
4.55	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด่านต่อผลกระทบมิติภาครัฐของ AEC	4-128
4.56	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด่านต่อผลกระทบมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของ AEC	4-129

รูปที่	สารบัญภาพ(ต่อ)	หน้า
4.57	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบโดยรวมของ AEC	4-130
4.58	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อการสนับสนุน AEC	4-131
5.1	การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์	5-2

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการค้าเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หลายประเทศในอาเซียนจะทำความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปสู่สากล ส่งผลให้ในทุกภาคส่วนของทุกประเทศในอาเซียนเริ่มมีการเคลื่อนไหวและวางแผนเพื่อรับการเปิดกว้างด้านการค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานที่จะเสรีมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนช่วยให้เกิดการค้าที่เสรีมากขึ้นในแต่ละประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีการพัฒนาปรับปรุงเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและศักยภาพของประเทศ (กรุงเทพธุรกิจ, 2556) เช่นเดียวกันกับประเทศไทยที่มีการตื่นตัวและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รัฐบาลไทยจึงได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแต่ละภาคส่วน โดยเฉพาะในส่วนของภาคจังหวัดที่มีชายแดนหรืออาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดตาก และ จังหวัดเชียงราย ซึ่งทั้งสองจังหวัดนี้ถือได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่าน หรือเมืองชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการค้าชายแดนกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว เพื่อเอื้ออำนวยในด้านกรอบการค้าและภาษีตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (ปี 2555- 2559) ในการเชื่อมโยงการค้ากับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

นอกจากนี้ยังเป็นพัฒนาการเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตลอดจนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองหน้าด่านให้มีบทบาทมากขึ้น ทั้งในบริบทของความเป็นเมืองสำหรับเป็นฐานการผลิต การค้าและการลงทุน รวมไปถึงความเป็นเมืองที่ผ่านสำหรับสินค้าในการเชื่อมโยงสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และการ

เชื่อมโยงไปถึงประเทศที่สาม (เชียงราย-จีน หรือ ตาก-อินเดีย) ผ่านจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่านแดนถาวรผ่อนปรนต่างๆ หรือผ่านเส้นทาง R3 และ R9 จึงกล่าวได้ว่า เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 แล้ว จังหวัดที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งในด้านบวกและด้านลบ คือจังหวัดที่เป็นเมืองหน้าด่านต่างๆ หรือเมืองชายแดน (มุสดี พลสารัมย์, 2556) ดังนั้นเมืองหน้าด่านหรือเมืองชายแดนของไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งต้องมีการพัฒนาและปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านให้มีความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ด้านการค้าชายแดนระหว่าง ไทย สหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว นั้นมีความแน่นแฟ้นกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในปัจจุบันการค้าชายแดนของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านนั้น มีอัตราการเติบโตที่ดีและมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะช่วยในด้านการส่งออกสินค้าของประเทศ และช่องทางการค้าอื่นๆ อีก ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า การค้าชายแดนนั้นดำเนินการผ่านจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่านแดนถาวรผ่อนปรนต่างๆ และใช้เส้นทาง R3 และ R9 เพื่อทำการขนส่งสินค้าผ่านประเทศเพื่อนบ้านไปยังประเทศที่ 3 ดังนั้นรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรบริหารในจังหวัดหน้าด่านต่างๆ จึงได้ทำการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของความเป็นเมืองหน้าด่าน สำหรับการผลิต และการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มแนวโน้มมูลค่าทางการค้าให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เช่นเดียวกันกับจังหวัดเชียงรายและตากซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดเมืองหน้าด่านที่สำคัญมากด่านหนึ่งในประเทศไทย โดยจังหวัดเชียงรายเป็นช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนจากสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว ส่วนจังหวัดตากเป็นช่องทางในการส่งออกและนำเข้าสินค้าจากภาคกลางและใต้ของสหภาพเมียนมาร์

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการค้ารวม การส่งออก และการนำเข้าของเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงราย และตาก

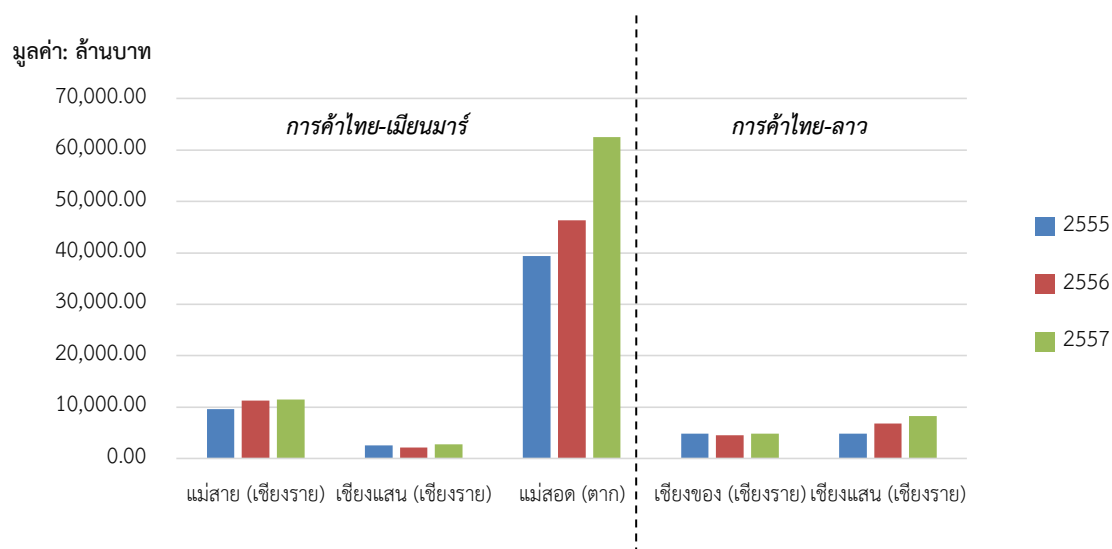
(หน่วย: บาท)

ด้าน	2555			2556			2557		
	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า
การค้าไทย-พม่า									
แม่สาย (เชียงราย)	9,558.86	9,443.06	115.81	11,276.3	11,071.08	205.22	11,453.66	10,921.74	531.92
เชียงแสน (เชียงราย)	2,532.50	2,532.30	0.2	2,164.32	2,164.01	0.38	2,793.74	2,793.57	0.17

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ด้าน	2555			2556			2557		
	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า
แม่สอด (ตาก)	39,376.89	37,966.31	1,410.58	46,308.94	43,667.56	2,641.38	62,522.04	59,839.24	2,682.80
การค้าไทย-ลาว									
เชียงของ (เชียงราย)	4,806.02	4,265.94	540.08	4,477.44	4,031.02	446.42	4,855.06	4,761.66	93.40
เชียงแสน (เชียงราย)	4,843.44	4,823.87	19.57	6,821.43	6,808.94	14.49	8,203.65	8,186.22	17.43

ที่มา รายงานสถิติการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2557)

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก รายงานสถิติการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, (2557)

รูปที่ 1.1 มูลค่าการค้ารวมของเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงรายและตาก (หน่วย: บาท)

จากข้อมูลมูลค่าการส่งออก การนำเข้า และการค้ารวมของเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงราย และตาก ของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2556) ดังตาราง 1 พบว่าช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว มีด่านที่สำคัญอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ ด่านแม่สวด จังหวัดตาก เป็นด่านที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มากที่สุดถึง 39,376 ล้านบาท และในปีเดียวกันนี้เป็นปีแรกที่มีมูลค่าการส่งออกเกิน 30,000 ล้านบาท รองลงมาคือด่านแม่สาย จังหวัดเชียงรายที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 เท่ากับ 9,558.86 ล้านบาท ด่านแสนเชียงแสนที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มูลค่า 7,367 ล้านบาท และด่านเชียงของที่มีมูลค่าการค้ารวมในปี 2555 มูลค่า 4,806.02 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2556) ซึ่งในอนาคตมูลค่าการค้าระหว่าง 2 ประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งก่อนและหลังการเปิดเสรีอาเซียน

นอกจากจังหวัดหน้าด่านจะเป็นจุดสำคัญในด้านการค้าระหว่างประเทศ เมื่อทำการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ยังมีความสำคัญทางด้านการลงทุนและการท่องเที่ยวอีกด้วย ในส่วนของการลงทุนนั้นปัจจุบันอำเภอแม่สวดเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการลงทุนที่สูงมาก ส่งผลให้รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนโดยการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สวดขึ้นเพื่อรองรับภาคการผลิตและภาคการลงทุนจากทั้งลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติ และเพื่อเป็นการตั่งรับนโยบายของสหภาพเมียนมาร์ที่ได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี สำหรับจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมเมียวดี โดยจากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมพบว่า สาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพสูงสุด 3 อันดับแรก ในเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สวด ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมผักและผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมไม้และเฟอร์นิเจอร์ (เรวดี แก้วมณี, 2554)

สำหรับด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากตามข้อตกลงของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทุกประเทศในภูมิภาคได้กำหนดกลยุทธ์ให้แต่ละประเทศมีจุดเด่นในด้านต่างๆ ซึ่งประเทศไทยนั้น มีจุดเด่นในด้านการท่องเที่ยว และสาขาการบิน (กรุงเทพธุรกิจ, 2556) ซึ่งหมายความว่าเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การท่องเที่ยวของประเทศไทยย่อมมีผลกระทบในด้านบวกและด้านลบอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดตากที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดเชียงรายที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป. ลาว โดยตรง จึงต้องมึนโยบายที่รองรับการท่องเที่ยว และปริมาณชาวต่างชาติที่จะเข้ามาในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้มีนโยบายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงรณรงค์ให้มีการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวให้กับคนไทย ซึ่งนโยบายต่างๆ จะช่วยลดข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย รวมถึงมีการเชื่อมโยงการบริการด้านการท่องเที่ยวกันมากขึ้นในระดับภูมิภาคอาเซียน และมีการพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้รับ

ผลประโยชน์ที่มากขึ้นเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการที่มีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำให้การค้าและการลงทุนเป็นอย่างเสรีที่เมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายและตาก ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของชาวไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหน้าด่านอย่างแน่นอน ซึ่งนอกจากนโยบายที่ภาครัฐหรือภาคส่วนต่างๆ จะส่งมอบแนวทางมาให้พัฒนาและแก้ไขแล้ว ทางภาคส่วนของผู้อยู่อาศัยในจังหวัดหน้าด่านเองก็ต้องเตรียมแผนรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อเพิ่มศักยภาพและรับมือกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และความเป็นเมืองที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือการค้าเสรี ดังนั้นประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นี้จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญและทำการศึกษาวิจัยอย่างเร่งด่วน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการป้องกันก่อนปัญหาจะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการศึกษาศาภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและตากจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ รวมถึงการศึกษผลกระทบในด้านบวกและด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น ต่อภาคส่วนต่างๆ แล้วทำการศึกษหาแนวทางปรับตัว และหาข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพการค้าและเศรษฐกิจในจังหวัดเมืองหน้าด่านในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศาภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองชายแดน (พื้นที่อำเภอหน้าด่าน) ของจังหวัดเชียงรายและตาก
2. เพื่อประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบอันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อภาคส่วนต่างๆ (4 ภาคส่วนกรณีศึกษา) ในเขตชุมชนเมืองหน้าด่านของจังหวัดกรณีศึกษา (จ.เชียงราย และ จ.ตาก) รวมถึงการประเมินผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านของจังหวัดกรณีศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับตัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมในเชิงรุกและการตั้งรับของชุมชนเมืองหน้าด่านในแต่ละภาคส่วนภายใต้นโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (โดยจะทำการเปรียบเทียบและสร้างข้อเสนอแนะของแต่ละพื้นที่ศึกษา)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ประกอบด้วยพื้นที่เป้าหมายที่เป็นเมืองชายแดน หรือเมืองชายแดนที่สำคัญของจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนได้แก่ เมืองชายแดนในอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่จะได้รับผลกระทบและต้องมีนโยบายในการเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสมก่อนและหลังการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษถึงผลกระทบและแนวทางการปรับตัวของชุมชนในภาคส่วนที่สำคัญ 4 ภาคส่วน ซึ่งถือเป็นภาคส่วนที่สำคัญของชุมชนเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตากในปัจจุบัน(ได้แก่ อ.แม่สวด จ.ตาก อ.แม่สาย อ.เชียงแสน และอ.เชียงของ จ.เชียงราย) ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากนโยบายการค้าและการลงทุนภายใต้กรอบ AEC รวมถึงยุทธศาสตร์เงินและนโยบายการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ได้แก่

1. ภาคเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรผู้ทำการเกษตรในเขตเมืองหน้าด่าน (อ.แม่สวด จ.ตาก อ.แม่สาย อ.เชียงแสน และอ.เชียงของ จ.เชียงราย)
2. ภาคอุตสาหกรรม (ขนาดเล็กและขนาดกลาง) ได้แก่ ผู้ประกอบการท้องถิ่นในเขตเมือง (หน้าด่าน)
3. ภาคการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นในเขตเมือง (หน้าด่าน)
4. ภาคบริการ (เน้นภาคขนส่ง/logistics) ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการขนส่ง/Logistics ท้องถิ่นในเขตเมือง(หน้าด่าน)

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตากนั้น รวมถึงการประเมินผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของเงิน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านของจังหวัดกรณีศึกษา ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่

1. การศึกษาพัฒนาการทางการค้าชายแดนและผลกระทบที่มีต่อชุมชนในปัจจุบัน

ประกอบไปด้วยการศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของเมืองและชุมชนเมืองชายแดน ลักษณะและพัฒนาการทางการค้า (รูปแบบการใช้พื้นที่ การขยายตัวของพื้นที่ทางการค้า) ลักษณะ/รูปแบบการค้า (ประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า และการชำระค่าสินค้า) ปัญหาและผลกระทบของการค้าและความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อการชุมชนและสังคมของเมืองชายแดนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก และการศึกษา

2. การศึกษาเกี่ยวกับสาระสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและพันธกรณีต่างๆ ที่มีต่อเมืองชายแดน

ประกอบไปด้วยการรวบรวมและการศึกษาเกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน ทั้งกรอบทางกฎหมายและทางสถาบันของอาเซียน หรือ AEC ที่มีส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเมืองชายแดน นโยบายของรัฐบาลทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นที่พยายามเสริมสร้างและเตรียมความพร้อมให้กับเมืองชายแดนในการพร้อมรับและภายหลังจากเข้าสู่ AEC อย่างเป็นทางการในปี 2558 โดยแบ่งกลุ่มนโยบายออกเป็น นโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก และท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังศึกษานโยบายของประเทศเพื่อนบ้านทางด้านเศรษฐกิจสำหรับการเตรียมการเข้าสู่ AEC และผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ที่ติดต่อกับชุมชนเมืองชายแดนของไทย

3. การประเมินเกี่ยวกับผลกระทบ

เป็นการนำการศึกษาในข้อที่ 1 และ 2 มาศึกษาและประเมินเกี่ยวกับผลกระทบของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) TOWS Metrics จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เข้ามาเสริมเพื่อประชุมระดมสมองจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4. การรับฟังความคิดเห็นจากประชาคม

โดยการนำเสนอผลการประเมินผลกระทบของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือที่มีต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อประชาคมและต่อผู้มีส่วนได้เสียในภาคส่วนต่างๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นว่าผลการประเมินนั้นมีความน่าจะเป็นมากน้อยเพียงใด ผลกระทบต่อชุมชนและสังคมเมืองชายแดนจากการวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์นั้นๆเป็นจริงหรือไม่ และประชาคมมีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัว (การตั้งรับ) อย่างไร รวมทั้งเงื่อนไขการตัดสินใจเลือกแนวทางการปรับตัวของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนเมืองชายแดน ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคการศึกษา

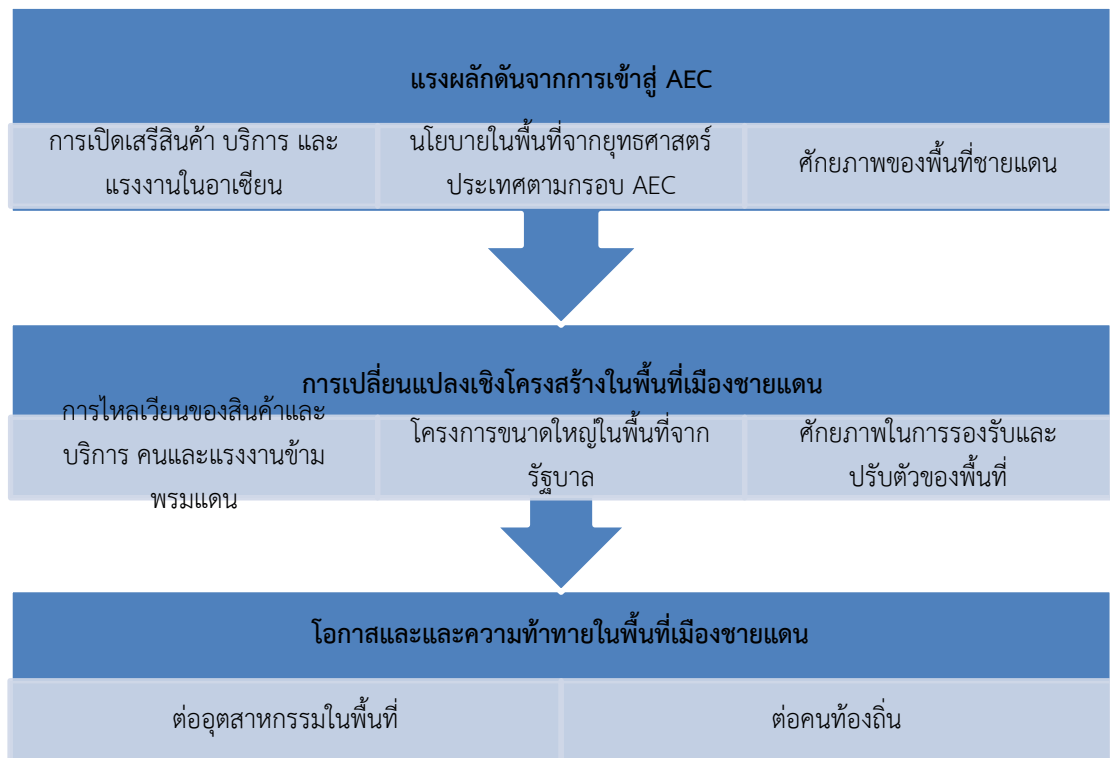
ภาคอุตสาหกรรม(ขนาดเล็กและขนาดกลาง) และภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการสังเคราะห์ให้เกิดทางออกเชิงนโยบายของภาครัฐ และภาคส่วนต่างๆ เพื่อกำหนดการจัดการชุมชนและสังคมเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังรูป 1 ที่แสดงถึงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประมาณ 1 ปี

1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษานี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองชายแดนในระดับโครงสร้าง ทั้งนี้เพราะ 1) การเข้าสู่ AEC ก่อให้เกิดการไหลเวียนของสินค้าและบริการ คน (ผู้บริโภค) และแรงงานข้ามพรมแดน ซึ่งเมืองชายแดนเป็นด่านแรกและหัวเมืองหลักที่ได้รับพลังดังกล่าว 2) การเข้าสู่ AEC ทำให้เมืองหน้าด่านกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในภูมิภาค ผลที่ตามมาคือ เกิดโครงการรัฐขนาดใหญ่ (ส่งผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ) ในพื้นที่ ที่จะแปลงโฉมเมืองชายแดนต่างๆ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ประเทศที่วางไว้ และ 3) เมื่อพลังงานเศรษฐกิจไหลบ่าเข้าสู่พื้นที่ชายแดน ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ก็จะถูกขบขันให้เห็นเด่นชัดขึ้น เหตุทั้งสามประการนี้เองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้งอันจะก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายต่อทั้งคนและอุตสาหกรรมในพื้นที่ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างจริงจังจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถวางกลยุทธ์เชิงรับเชิงรุกที่จะทำให้แต่ละเมืองชายแดนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเปลี่ยนแปลง (รูปที่ 2)

ที่มา คณะผู้วิจัย

รูปที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

1.5 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัย และแผนการดำเนินงานโครงการ

1.5.1 วิธีการสำรวจและเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตากซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นหาข้อค้นพบหรือ รวบรวมข้อเท็จจริงและสารสนเทศ (Fact Finding and Information Gathering) รวมถึง ผลกระทบจากยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุนของจีน นโยบายด้านการค้าและการลงทุนของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ต่อชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านของไทย

การศึกษานี้กำหนดพื้นที่ชายแดนที่จะศึกษาไว้ 4 แห่ง ได้แก่ 1) อำเภอเชียงของ (จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4) 2) อำเภอเชียงแสน (จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยม

ทองคำ) 3) อำเภอแม่สาย (จุดผ่านแดนถาวรแม่สาย) 4) อำเภอแม่สอด (จุดผ่านแดนถาวรแม่สอด) การศึกษานี้มุ่งศึกษาผลกระทบใน 4 ภาคเศรษฐกิจ ได้แก่ การเกษตร SMEs การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ ร่วมกับผลกระทบต่อคนในพื้นที่ โดยจะศึกษาแต่ละภาคเศรษฐกิจใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การเติบโต (Growth) 2) ความยั่งยืน (Sustainability) 3) ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green) และ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ (Governance) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจึงถูกรวบรวมมาจาก 2 แหล่งคือ

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

คณะผู้วิจัยได้วางแผนศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในส่วนของการเมืองชายแดนของไทยในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก และข้อมูลยุทธศาสตร์ของจีน นโยบายสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดนทางภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและผลกระทบจากการขยายตัวของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชนและสังคมเมืองชายแดน ซึ่งจะเป็นข้อมูลอ้างอิงถึงการพัฒนาและเจริญเติบโตของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในอดีตจนถึงปัจจุบัน (ยกตัวอย่างเช่น ตัวเลขมูลค่าการค้าและการลงทุนของเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือเมืองหน้าด่านมูลค่าทางการค้าที่ผ่านด่านศุลกากร GPP ของจังหวัด ปริมาณการจดทะเบียนการทำธุรกิจ ปริมาณของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ปริมาณและมูลค่าของธุรกิจท่องเที่ยว การขยายตัวของการค้าและการขนส่ง การขยายตัว จำนวนแรงงานต่างด้าว เป็นต้น) และฐานข้อมูลระบบการจัดการและนโยบายการพัฒนาของภาคส่วนต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคม (ยกตัวอย่างเช่น พันธกรณีของ AEC ที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดน นโยบายของชาติ รัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดน) ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและสถิติจากเอกสารที่มีการเผยแพร่ของหน่วยงานราชการที่สำคัญของไทยทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด เช่น

- กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการค้าต่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมการค้าไทย กรมวิชาการเกษตร

- สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ด่านศุลกากร สมาคมท่องเที่ยว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จแรงงานต่างด้าว ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคเหนือ หอการค้าประจำจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Literal Review) วารสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์ หรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

- ข้อมูลการเผยแพร่ด้านยุทธศาสตร์การค้าและการลงทุนของจีน นโยบายพม่า และลาว ที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดน จากหน่วยงานและเอกสารวิชาการต่างๆ เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Question) ในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งจะเป็นข้อมูลสภาพการณ์ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีคำถามเปิดและปิด อาทิ ภาคส่วนเกษตร จะทำการศึกษาถึงสถานการณ์การผลิตและปัญหาอุปสรรค ศักยภาพของทุนที่มีอยู่ สัดส่วนพื้นที่/ปริมาณผลผลิต (รายได้/ปริมาณ) ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างธุรกิจภาคการเกษตรต่อเมืองชายแดนในระบบ และผลกระทบและการตั้งรับในปัจจุบันที่ได้รับจากต้นตัวของนโยบาย AEC เป็นต้น หรือในภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก จะศึกษาถึงสถานการณ์การผลิตและปัญหาอุปสรรคในปัจจุบัน ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็กที่มีต่อเมืองชายแดนในระบบ และผลกระทบและการตั้งรับในปัจจุบันที่ได้รับจากต้นตัวของนโยบาย AEC เป็นต้น รวมถึงศึกษาถึงปัจจัยภายนอกระบบที่อาจเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาเมืองชายแดน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ และศักยภาพการบริหารจัดการหรือตั้งรับของชุมชนและสังคม อีกทั้งความพร้อมของพื้นที่ (ด้านสังคม/ความรู้และเทคโนโลยี/สิ่งแวดล้อม) ในการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐในการร่วมพัฒนาหรือกำหนดนโยบายในการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนได้อย่างเหมาะสม ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตากจาก 4 ภาคส่วนได้แก่ ภาคเกษตรกร ภาคอุตสาหกรรม (ขนาดเล็กและขนาดกลาง) ภาคการท่องเที่ยว และภาคบริการ (เน้นภาคขนส่ง/Logistics) ประกอบการเก็บแบบสอบถามจากตัวอย่างทั้ง 4 ภาคส่วน การศึกษาผลกระทบการเข้าสู่ AEC ต่อคนในพื้นที่จะใช้ข้อมูลจากการสำรวจตัวอย่างคนในพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอ อำเภอละ 100 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพและรายได้ของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงระดับหนี้สินและเงินออมของครัวเรือน และระดับการรับรู้ผลกระทบจากการเข้าสู่ AEC ในมิติเศรษฐกิจ (การเติบโตและความยั่งยืน) มิติภาครัฐ และมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (แบบสอบถามดูที่ภาคผนวก)

1.5.2 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัยและแผนการดำเนินงานโครงการ

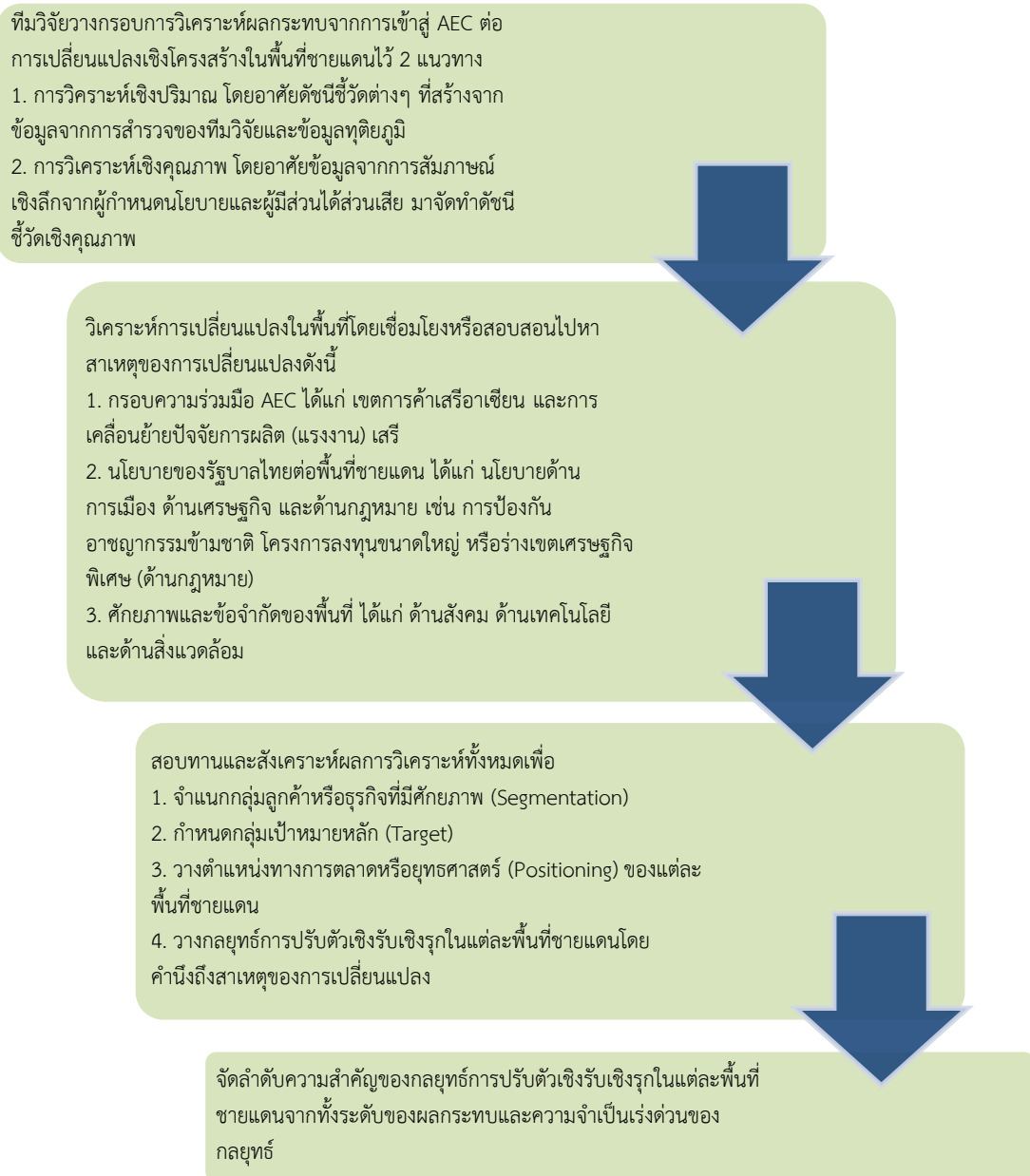
คณะผู้วิจัยจำแนกสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของพื้นที่ชายแดนที่เกิดจากการเข้าสู่ AEC เพื่อการวิเคราะห์ ออกเป็น 3 สาเหตุ ได้แก่ 1) การเปิดเสรีสินค้า บริการ และแรงงานในอาเซียน 2) นโยบายในพื้นที่จากยุทธศาสตร์ประเทศตามกรอบ AEC และ 3) ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ชายแดนเอง (รูปที่ 3)

การเปิดเสรีสินค้า บริการ และแรงงานทำให้เกิดการไหลเวียนของกระแสเศรษฐกิจต่างๆ ข้ามพรมแดน ได้แก่ การส่งออกสินค้าให้ประเทศเพื่อนช่วยกระตุ้นภาคการผลิตสินค้าดังกล่าวภายในประเทศ การนำสินค้าสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอาจเป็นได้ทั้งสินค้าคู่แข่งหรือวัตถุดิบสำหรับภาคการผลิตภายในประเทศ ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านข้ามแดนเข้ามาใช้บริการหรือจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศเรา และการที่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านข้ามแดนมาทำงานและพักอาศัยในฝั่งไทย ทั้งหมดนี้สามารถเกิดขึ้นในทิศทางตรงข้ามที่ประชาชนของเราข้ามแดนไปประเทศเพื่อนบ้านได้เช่นกัน

การที่พื้นที่ชายแดนกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศตามกรอบ AEC ทำให้รัฐบาลทุ่มงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการขนาดใหญ่เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ เช่น โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านชายแดนเชียงของ เชียงแสน แม่สาย และแม่สวด โครงการสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 รถไฟรางคู่ และศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าที่ด่านเชียงของ โครงการเหล่านี้จะส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อคนและภาคเศรษฐกิจในพื้นที่เป็นอันมาก

ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนกำหนดผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อพื้นที่ ถึงแม้โครงการเดียวแต่ถ้าดำเนินงานในพื้นที่ที่ต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ที่ได้ย่อมต่างกัน ไปตามศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่

คณะผู้วิจัยจะวิเคราะห์กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่าส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อภาคเศรษฐกิจและคนในพื้นที่ผ่านดัชนีชี้วัดต่างๆ อย่างไร อีกทั้งเชื่อมโยงและทดสอบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกลับไปถึงสาเหตุ เพื่อที่จะสามารถวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์และสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงรับเชิงรุกของแต่ละพื้นที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ที่มา คณะผู้วิจัย

รูปที่ 1.3 ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

ทั้งนี้การศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนต่อนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก จะดำเนินการรวบรวม

ข้อมูลชุดข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองหน้าด่าน รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการเกษตร การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม และโลจิสติกส์ และวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบโดยการสร้างดัชนีชี้วัด ตามขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้ (รูปที่ 4)

รูป 1.4 ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

รวบรวมข้อมูลการเผยแพร่ด้านยุทธศาสตร์การค้าและการลงทุนของจีน นโยบายพม่า และลาว ที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดน จากหน่วยงานและเอกสารวิชาการต่างๆ และ

รวบรวมข้อมูลสถิติการเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ภาคส่วน คือ ภาคเกษตรกรรม ภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม (ขนาดเล็กและขนาดกลาง) และภาคการท่องเที่ยว รวมถึงผลกระทบในภาพกว้างที่ชุมชนและสังคมเมืองชายแดนได้รับจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และนโยบายหรือรูปแบบวิธีการจัดการ (ตั้งรับ) ของภาคส่วนต่างๆ ในอำเภอพื้นที่ศึกษา เป็นต้น โดยจะรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ 5 – 10 ปีย้อนหลัง โดยข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้คือ ตัวเลขดัชนีชี้พ้อง (Coincident Index) และชี้ตาม (Lagging Indicators) ที่แสดงระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Province Product: GPP) ปริมาณการลงทุน จำนวนธุรกิจที่ยื่นขอจดทะเบียน การขออนุญาตสร้างอาคาร/อาคารพาณิชย์ อัตราการจ้างงานและการว่างงาน การจัดเก็บภาษีศุลกากร จำนวนนักท่องเที่ยว ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมถึงการรวบรวมสาระสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและพันธกรณีต่างๆ ที่มีต่อเมืองชายแดน ทั้งกรอบทางกฎหมายและทางสถาบันของอาเซียน หรือ AEC ที่มีส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเมืองชายแดน นโยบายของรัฐบาลทั้งสองกลางและท้องถิ่นที่พยายามเสริมสร้างและเตรียมความพร้อมให้กับเมืองชายแดนในการพร้อมรับและภายหลังจากเข้าสู่ AEC อย่างเป็นทางการในปี 2558

2. ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกเบื้องต้น

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกเบื้องต้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยการทำ Focus Group และสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่เกี่ยวกับสถานการณ์การเกษตรทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ รวมถึงการปรับตัวและแนวทางการพัฒนาของภาคส่วนต่างๆ ทั้ง 4 ภาคส่วนในพื้นที่ศึกษา (ภาคเกษตรกรรม ภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม (ขนาดเล็กและขนาดกลาง) และภาคการท่องเที่ยว) โดยมีการใช้ทั้งคำถามเปิดและปิด ในประเด็น

- การรับรู้เกี่ยวกับ AEC การเตรียมความพร้อมก่อนเปิด AEC
- ผลกระทบต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อตนเองและชุมชนของเมืองชายแดน
- ศักยภาพการบริหารจัดการหรือตั้งรับของชุมชนและสังคม และความพร้อมของภาคส่วนต่างๆ

(ทุน/ปัจจัยการผลิต/เวลา/ความรู้) ในการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการสนับสนุนจากภายนอก

เนื่องจากการทำ Focus Group และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จะได้ผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่แคบ ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาที่ครอบคลุมมากขึ้น ผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 2 นี้จะถูกนำไปใช้สำหรับการสร้างแบบสอบถามสำหรับสอบถามกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 3

3. ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบข้อมูล

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และเกิดความไว้วางใจในคุณภาพของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ วิธีหนึ่งที่ได้รับค่านิยม ก็คือ การตรวจสอบแบบสามเส้า(triangulation) เชิงคุณภาพมีหลายวิธี คือโดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล(Methodological triangulation) โดยการสร้าง ทดสอบ และทำการเก็บแบบสอบถาม (Questionnaire) จากตัวอย่างประชาชนในชุมชนเขตเมืองชายแดนกรณีศึกษา จากภาคส่วนต่างๆ ทั้ง 4 ภาคส่วน (ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม (ขนาดเล็กและขนาดกลาง) ภาคการท่องเที่ยว และภาคบริการ) เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านผลกระทบและแนวทางการปรับตัวของแต่ละภาคส่วนในพื้นที่ศึกษาจังหวัดเชียงราย และตาก โดยเก็บภาคส่วนละอย่างละ 100 ตัวอย่างในแต่ละเมืองทั้ง 4 เมือง (แม่สอด แม่สาย เชียงของ และเชียงแสน) [รวมทั้งสิ้น 4 ภาคส่วน 4 จังหวัด 100 ตัวอย่าง = 1,600 ตัวอย่าง] แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้

4. ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำรวจและระดมความคิดเห็น (Brain Storming) ร่วมกับการวิจัยจากกระบวนการมีส่วนร่วม โดยในระยะแรกจะใช้วิธี participation กับตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ภาพที่สะท้อนความเป็นจริงและมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ถึง 3 มาประกอบกัน โดยประเด็นที่ดำเนินการได้แก่

1) วิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ รวมถึงแนวทางหรือกลยุทธ์การรับมือ การปรับตัว โดยการบรรยายและประเมินการเปลี่ยนแปลงในส่วนขององค์ประกอบที่สำคัญ โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้กำหนด “เป้าหมาย” ของการปรับตัวหรือเป้าหมายของการพัฒนาเมืองชายแดนในแต่ละพื้นที่ศึกษา ตามกรอบการพัฒนาที่สมดุลของสภาพัฒน์ฯ ใน 4 ส่วน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง (Sustain) ร่วมกับเป้าหมายด้าน Green Economy และ Creative Economy เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงของนโยบายภาครัฐ (Governance) และเป้าหมายของชุมชนในด้านต่างๆ อย่างเป็นพลวัตมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ผลกระทบนั้น จะมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบ 4 ภาคส่วน (ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ภาคการท่องเที่ยว ภาคโลจิสติกส์) ในจังหวัดเชียงรายและตาก มีทั้งหมด 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิเคราะห์แบบเชิงปริมาณ (Quantitative) ซึ่งการวิเคราะห์ผลกระทบแบบเชิงคุณภาพจะเป็นการสร้างตัวชี้วัดจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมากำหนดประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบ และเน้นว่าเมืองชายแดนมีเป้าหมายและความสำคัญทางด้านพื้นที่เป็นไปทางด้านไหน ซึ่งจะกำหนดแผนภูมิลำดับความสำคัญดังตัวอย่างต่อไปนี้

2) สังเคราะห์ทางเลือกหรือรูปแบบการจัดการชุมชนเมืองชายแดน ที่จะทำให้ชุมชนเมืองชายแดนที่มีความมั่นคงและมีความพร้อมในเชิงรุกและการตั้งรับสำหรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยจะใช้วิธีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละภาคส่วน โดยใช้ participation research เข้ามาเป็นเครื่องมือในการแปลง

เป้าหมายหรือแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองชายแดนให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม)

3) สังเคราะห์แนวคิดการกำหนดนโยบายการจัดการชุมชนเมืองชายแดน ที่จะทำให้ชุมชนเมืองชายแดนที่มีความมั่นคง และมีความพร้อมในการตั้งรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (โดยจะทำการเปรียบเทียบและสร้างข้อเสนอแนะของแต่ละพื้นที่ศึกษา (ซึ่งอาจจะมีประเด็นร่วมและประเด็นต่าง)

5. ขั้นตอนที่ 5 การเผยแพร่ผลการวิจัย

จัดเวทีการคืนข้อมูลให้กับพหุภาคี และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ชุมชนเมืองชายแดน โดยในขั้นตอนนี้อาจทำ Focus Group หรือเวทีประชาคม เพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 โดยนำเสนอผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขและความเสี่ยงที่จะเกิดสถานการณ์ต่างๆ ในอนาคตหากมีการเข้าสู่ AEC อย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางตั้งรับหรือการปรับตัวภายใต้เงื่อนไขและความเสี่ยงจากสถานการณ์ต่างๆ โดยจะแยกทำเป็น 4 ภาคส่วนในแต่ละ 4 อำเภอ

6. ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

นำผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ (verify และ justify โดยใช้กระบวนการ thematic coding และ การวิเคราะห์โดยใช้วิธี Hermeneutic โดยข้อมูลจะถูกนำมาอธิบายในรูปแบบบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการเข้าใจ) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้งในภาพรวมของจังหวัดและอำเภอ (โดยจะทำการเปรียบเทียบและสร้างข้อเสนอแนะของแต่ละพื้นที่ศึกษา) และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

1.5.3 ดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์

ดัชนีกลุ่มนี้สร้างจากข้อเท็จจริงเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ คณะผู้วิจัยจะรวบรวมข้อเท็จจริงดังกล่าวมาสร้างดัชนีมาตรฐานที่มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 7 การที่ได้คะแนนมาตรฐานในแต่ละขั้น ภาคเศรษฐกิจจะต้องมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์มาตรฐานของขั้นนั้น ซึ่งคล้ายกับการจัดกลุ่มสินค้า OTOP เป็น หนึ่งถึงห้าดาว ขณะที่การศึกษานี้จะจัดลำดับขั้นภาคเศรษฐกิจตามศักยภาพและโอกาสในการเข้าสู่ AEC

ตารางที่ 1.2 ตัวอย่างการจำแนกดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพในมิติต่างๆ

	Green	Growth	Sustainability	Governance
การเกษตร	การปรับเปลี่ยนของ อุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตร	การลงทุนภาคการเกษตร	การเปลี่ยนแปลงของ พื้นที่ทางการเกษตร	ความขาดแคลน แรงงานภาคการเกษตร
	การควบคุมมลภาวะที่เกิด จากการเกษตร	มูลค่าการส่งออกสินค้า เกษตร	ต้นทุนและราคาสินค้า เกษตรสูง	การควบคุมแรงงานจาก ต่างประเทศ
	การนำเทคโนโลยีมาใช้ใน อุตสาหกรรมเกษตร	มูลค่าการนำเข้าสินค้า เกษตร	การทำเกษตรพันธสัญญา	นโยบายสนับสนุนจาก ภาครัฐด้านการเกษตร
	การปลูกรุกพื้นที่ป่า	การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์	ศักยภาพการส่งออก สินค้าเกษตร	การเปลี่ยนแปลงของ ผลผลิตทางเกษตรจาก นโยบายภาครัฐ
	แนวโน้มการผลิตสินค้า เกษตรปลอดสารพิษ		ศักยภาพทางการผลิต สินค้าเกษตร	
การท่องเที่ยว	ความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก การมาของนักท่องเที่ยว	การเพิ่มขึ้นของรายได้จาก การท่องเที่ยว	ความพร้อมในการ ให้บริการของหน่วยงาน ท่องเที่ยว	การประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว
	การกำหนดช่วงเวลาเปิด ปิดสถานที่ท่องเที่ยว	จำนวนสถานที่ท่องเที่ยว ใหม่	ความหลากหลายในการ เดินทาง	มาตรการกระตุ้นการ ท่องเที่ยว
		ความต้องการของ นักท่องเที่ยว	การอำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยว	เส้นทางคมนาคม ระหว่างประเทศ
		การขยายตัวของหน่วยงาน ที่ให้บริการด้านการ ท่องเที่ยว	การทํานุบำรุงและรักษา วัฒนธรรม	นโยบายกำหนดควบคุม เขตพื้นที่อนุรักษ์
		การลงทุนด้านการ ท่องเที่ยว		
		การส่งเสริมเศรษฐกิจจาก การท่องเที่ยว		
SMEs	การจัดการปริมาณขยะ	การลงทุนของธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อม	การลดอัตราว่างงาน	นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ
	การจัดการการใช้พลังงาน ของธุรกิจ	มูลค่าการค้าระหว่าง ประเทศสูง	อัตราการหมุนเวียนของ แรงงาน	นโยบายสนับสนุนการ ลงทุนระหว่างประเทศ
	ความใส่ใจด้าน Green ของผู้ให้ประกอบการ ธุรกิจ	ความสามารถในการ แข่งขัน	การปรับตัวของราคาที่ดิน	
		หน่วยงานให้บริการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม	อายุของธุรกิจ	
			ช่องทางการจัดจำหน่าย	

	Green	Growth	Sustainability	Governance
Logistics	การลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล (น้ำมันเชื้อเพลิง)	การลงทุนของธุรกิจโลจิสติกส์	เส้นทางการคมนาคม	การดำเนินการทางศุลกากร
	การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	การขยายตัวของธุรกิจทางด้านโลจิสติกส์	ระบบอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	นโยบายและการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน
	ความตระหนักรู้ด้าน Green Logistics ของผู้ให้ประกอบการ		โครงสร้างพื้นฐาน	
			ความพร้อมของผู้ให้บริการโลจิสติกส์	

1.5.4 ดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและการวิเคราะห์

ดัชนีกลุ่มนี้ใช้เพื่อฉายให้เห็นถึงศักยภาพและโอกาสของภาคเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงระหว่างการเข้าสู่ AEC และผลกระทบต่อคนท้องถิ่น โดยจะแบ่งดัชนีที่ใช้ในการศึกษาในแต่ละภาคออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ การเติบโต ความยั่งยืน ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนจากภาครัฐ ดัชนีของแต่ละภาคแสดงในตารางที่ 6

การวิเคราะห์การให้คะแนนของตัวชี้วัด จะแปลงค่าดัชนีเชิงปริมาณต่างๆ ให้อยู่ในมาตรวัดคะแนน 1 ถึง 7 เนื่องจากค่าของดัชนีในมิติต่างๆ มีค่าแตกต่างกันมากจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแปลงค่าดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ คณะผู้วิจัยจึงแปลงค่าดัชนีเชิงปริมาณต่างๆ ให้อยู่ในมาตรวัดคะแนน 1 ถึง 7 โดยใช้สูตรในการแปลงดังต่อไปนี้

กรณีตัวชี้วัดยังมีคะแนนมากยิ่งดี เช่น มูลค่าการค้าชายแดน รายได้ครัวเรือน

$$\text{ดัชนีชายแดน}_i = 6 \times \left(\frac{\text{คะแนนของชายแดน}_i - \text{คะแนนชายแดนที่ต่ำที่สุด}}{\text{คะแนนชายแดนที่สูงที่สุด} - \text{คะแนนชายแดนที่ต่ำที่สุด}} \right) + 1$$

กรณีตัวชี้วัดยังมีคะแนนน้อยยิ่งดี เช่น หนี้สินครัวเรือน ปริมาณขยะต่อหัวประชากร

$$\text{ดัชนีชายแดน}_i = -6 \times \left(\frac{\text{คะแนนของชายแดน}_i - \text{คะแนนชายแดนที่ต่ำที่สุด}}{\text{คะแนนชายแดนที่สูงที่สุด} - \text{คะแนนชายแดนที่ต่ำที่สุด}} \right) + 7$$

ที่มา: World economic forum. 2013. The Global Competitiveness Report 2013–2014 Full Data Edition

ข้อสังเกต: จะเห็นได้สูตรแปลงข้อมูลข้างต้นใช้ตำแหน่ง (ลำดับ) โดยเปรียบเทียบของชายแดน i ที่เราสนใจเทียบกับชายแดนอื่นที่เราสนใจศึกษา

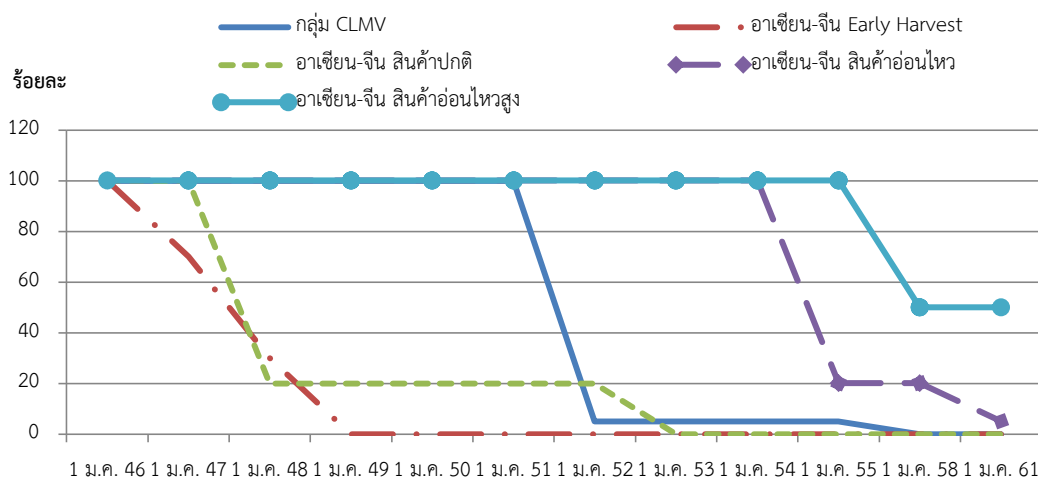
ตารางที่ 1.2 ตัวอย่างดัชนีชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ภาค	มิติ	ดัชนีด้านการเจริญเติบโตที่ใช้ร่วมกันทุกอุตสาหกรรมและครัวเรือน	ระดับ ความลึก	ความถี่ ข้อมูล	ความยาว ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
เกษตร	Growth	อัตราการเติบโตอุตสาหกรรมเกษตร (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
		พื้นที่การเพาะปลูกพืชประเภทต่างๆ ที่เกษตรกรไปลงทะเบียนไว้กับ เกษตรอำเภอ				เกษตรอำเภอ
		มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรเป็นรายชนิด				พาณิชย์จังหวัด
	Sustainability	สัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมเกษตร (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
		สัดส่วนมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรเป็นรายชนิด				พาณิชย์จังหวัด
	Green	สัดส่วนพื้นที่เกษตรปลอดสาร				
	Governance	สัดส่วนงบประมาณในพื้นที่ด้านการเกษตร				สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัด
SMEs	Growth	อัตราการเติบโต SMEs (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
		จำนวน ประเภท และทุนจดทะเบียนของ SMEs รายใหม่ในแต่ละปี		1 ปี		สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
	Sustainability	สัดส่วนมูลค่า SMEs (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
		สัดส่วนของ SMEs ที่ประสบความสำเร็จเป็นราย sector				สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
	Green	สัดส่วน Green SMEs				
	Governance	สัดส่วนงบประมาณในพื้นที่ด้านการเกษตร				สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัด
ท่องเที่ยว	Growth	อัตราการเติบโตภาคท่องเที่ยว (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
		ตัวเลขนักท่องเที่ยวผ่านด่านต่างๆ (ตม. ผมมีอยู่ส่วนหนึ่ง)	จังหวัด	1 ปี	2549-2556	กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว
		จำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวของจังหวัดรายปี แยกเป็นไทยและ	จังหวัด	1 ปี	2549-2556	กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว

ภาค	มิติ	ดัชนีด้านการเจริญเติบโตที่ใช้ร่วมกันทุกอุตสาหกรรมและครัวเรือน	ระดับความลึก	ความถี่ข้อมูล	ความยาวข้อมูล	แหล่งข้อมูล
		ต่างชาติ (จังหวัด)				
	Sustainability	ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน (จังหวัด)	จังหวัด	1 ปี	2549-2556	กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว
		วันพักเฉลี่ย (จังหวัด)	จังหวัด	1 ปี	2549-2556	กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว
		สัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
	Green	สัดส่วน Green tourism				
	Governance	สัดส่วนงบประมาณในพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว				สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัด
โลจิสติกส์	Growth	อัตราการเติบโตอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
	Sustainability	สัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ (GPP)	จังหวัด	1 ปี	2546-2556	คลังจังหวัด bottom-up หรือ สภาพัฒน์
คนท้องถิ่น	Green					
	Governance	สัดส่วนงบประมาณในพื้นที่ด้านโลจิสติกส์				สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัด
	Growth	รายได้ต่อคนต่อเดือน	ตำบล	2 ปี	2545-2553	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
		ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อเดือน	ตำบล	2 ปี	2545-2553	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
	Sustainability	ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์			2551-2552	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
		สัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียมของรายได้และค่าใช้จ่าย	ตำบล	2 ปี	2545-2553	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
	Green	สถิติด้านมลพิษต่างๆ ในพื้นที่				กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	Governance	สัดส่วนงบประมาณในพื้นที่ด้านชุมชนแห่งทรัพยากรมนุษย์				สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัด

ที่มา จากคณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าสู่ AEC จะใช้การเปรียบเทียบค่าดัชนีก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC เพื่อสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงการที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเข้าสู่ AEC มีลำดับของพัฒนาการของการลดภาษีนำเข้าระหว่างกัน (รูปที่ 5) กรอบการเปิดเสรีการค้าที่จะส่งผลต่อพื้นที่ชายแดนที่ศึกษาในงานนี้มี 2 กรอบ ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียนที่ไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV จะลดภาษีระหว่างกันไปพร้อมๆ กันยกเว้นกัมพูชา และเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่มีด่านเชียงแสนและเชียงของเป็นเส้นทางหลักในการค้าขายระหว่างไทยกับจีนตอนใต้ จากรูปที่ 5 จะเห็นว่า มีจุดบนเส้นแบ่งเวลาที่ภาษีนำเข้าปรับลดอย่างสำคัญซึ่งสามารถนำมาแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าสู่ AEC อยู่ 2 จุด ได้แก่ 1)วันที่ 1 มกราคม 2548 ที่เขตการค้าเสรีอาเซียนปรับลดมาเป็นไม่เกินร้อยละ 20 และ 2)วันที่ 1 มกราคม 2552 ที่เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนปรับลดเป็นไม่เกินร้อยละ 5 ตามกรอบเขตการค้าเสรีอาเซียน คณะผู้วิจัยจะใช้จุดดังกล่าวแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของค่าดัชนีต่างๆ ดังรูปที่ 5

รูปที่ 1.5 อัตราภาษีนำเข้าระหว่างกันตามกรอบ FTA อาเซียนและอาเซียน-จีน

หมายเหตุ. 1) เส้นกลุ่ม CLMV คือ อัตราภาษีนำเข้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศลาว เมียนมาร์ และ เวียดนาม ยกเว้นกัมพูชา

2) มูลค่าสินค้าอ่อนไหวรวมกับอ่อนไหวสูงต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด

ที่มา (1) ข้อมูลเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) สรุปรจาก เว็บไซต์กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2556); (2) ข้อมูลเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน สรุปรจาก เว็บไซต์กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2556)

1.5.5 การวางตำแหน่งยุทธศาสตร์ของเมืองชายแดนและการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์

การวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายของการศึกษานี้จะสามารถสรุปรวบยอดว่า ในแต่ละพื้นที่ชายแดน อุตสาหกรรมใดมีศักยภาพโดยเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มาของข้อสรุปดังกล่าวจะได้จากการวิเคราะห์และสอบทานทั้งดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณจะแสดงให้เห็นผลจากการเปิด AEC ต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของทั้งอุตสาหกรรมและชุมชนท้องถิ่น ขณะที่ดัชนีเชิงคุณภาพจะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในแต่ละอุตสาหกรรมและชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะสืบสวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยใดตามกรอบการวิเคราะห์ในบทที่ 1 รูปที่ 1 และเมื่อทราบทั้งผลและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอย่างครบถ้วนแล้ว คณะผู้วิจัยจะสามารถจำแนกกลุ่มลูกค้าหรืออุตสาหกรรม (Segmentation) ของแต่ละด้าน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) และวางตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ (Positioning) ของแต่ละด้านได้ จากนั้นคณะผู้วิจัยก็จะสังเคราะห์กลยุทธ์การปรับตัวเชิงรับเชิงรุกสำหรับแต่ละด้านตามตำแหน่งยุทธศาสตร์ข้างต้นโดยคำนึงถึงรากของการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ว่ามาจากสาเหตุใดบ้าง เช่น นโยบายตามยุทธศาสตร์ประเทศไทย ข้อบังคับตามกรอบความร่วมมือ AEC หรือศักยภาพและข้อจำกัดภายในพื้นที่ สุดท้ายก็จะจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของกลยุทธ์โดยพิจารณาจากระดับผลประโยชน์ที่จะได้จากการดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินการกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะตามหรือหน้าต่างของโอกาส (Windows of opportunity) ที่เอื้อให้ดำเนินการกลยุทธ์ดังกล่าวได้ ดังรูปต่อไปนี้ (รูปที่ 6)

รูปที่ 1.6 การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนที่ผ่านมาได้กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตและวิธีการศึกษา รวมถึงกรอบแนวความคิดในการวิจัย และในส่วนนี้เพื่อให้นักศึกษาศึกษาภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองชายแดน (เมืองหน้าด่าน) รวมถึงการจัดการเมืองชายแดนภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเห็นภาพในเชิงพลวัต ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นภาพรวมของแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ค้าหรือกิจการค้าชายที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด ในอำเภอหรือหมู่บ้านชายแดนไทยติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดนเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนของทุกประเทศ ซึ่งประเด็นปัญหาที่มีมักขัดแย้งกันมาเสมอ คือ การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนที่เป็นต้นเหตุของประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างประเทศได้ แต่ถ้าพิจารณาถึงพื้นที่บริเวณชายแดนไม่ว่าเส้นเขตแดนจะถูกเคลื่อนย้ายหรือตกลงกันอย่างไร ประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนยังมีคหภาพสมาคม การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเหมือนเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

ส่วนด้านการพัฒนาชุมชนชายแดนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย เมื่อประเทศพัฒนาขึ้นทำให้การติดต่อคมนาคมระหว่างเขตพรมแดนกับภายในประเทศสะดวกขึ้น การถ่ายเทประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการบังคับใช้ระเบียบข้อบังคับจากส่วนกลางทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เป็นเพียงการติดต่อสื่อสารการแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้ากันผ่านแดนกลายเป็นการค้าผ่านแดนกลายเป็นการค้าผ่านแดนที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของประเทศ ที่ใดที่การค้าชายแดนคึกคักสม่ำเสมอสามารถสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นอย่างมากจนมีบุคคลท้องถิ่นเข้าไปลงทุนในด้านให้บริการขนส่งและการบริการทางด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยหนุนให้การค้าบริเวณชายแดนคึกคักขึ้น

การค้าชายแดนเป็นลักษณะหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์มีลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในจุลภาคคือตัวบุคคล พ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและระดับมหภาคคือ เศรษฐกิจในภูมิภาคและพ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้าการค้าชายแดน ประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบคือการค้าในระบบและการค้านอกระบบ

- การค้าในระบบคือ การค้าที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้อง มีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านด่านของแต่ละประเทศตามกฎหมายหรือมีการยกเว้นในบางสิ่งบางอย่างที่เป็นการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ

- การค้านอกระบบ คือ การค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมาย หรือการค้าที่ผิดกฎหมายเช่น การลักลอบขนสินค้าข้ามแดน รวมทั้งการค้าชายผ่านช่องทางอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีสำหรับผ่านอย่างเป็นทางการ โดยที่ชายแดนของประเทศนั้นมีระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนวหรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้าหรือผู้ค้าชายที่ชายแดน ทำให้การค้านอกระบบมักเกิดขึ้นเสมอ ๆ และมีมากกว่าการค้าในระบบ

การค้าชายแดนมี 2 ลักษณะ

1) การค้าปกติเป็นการค้าในวงเงินที่ค่อนข้างสูง โดยระดับพ่อค้าคือบริษัทที่นำสินค้าเข้า – ออก ประเทศนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน ตามช่องทางหรือจุดผ่านแดนที่กำหนดไว้

2) การค้าย่อยนั้นเป็นการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ชายแดน ผ่านจุดผ่อนปรนทางชายแดน แต่ผู้ค้าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหรือได้รับอนุมัติโดยหลักการ ไม่ต้องทำการจดบันทึกเหมือนกับการค้าปกติว่าค้าชายในการปริมาณเท่าไร อย่างไร แต่การค้าย่อยมีข้อจำกัดเพียงอย่างเดียวคือ ต้องค้าขายกัน ในวงเงินที่จำกัดต่อครั้งซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละประเทศ (วรากร รัตนอารีกุล, 2544)

2.1.2 แผนและนโยบายการจัดการเมืองชายแดน

ภายใต้แผนนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (ธานินทร์ ณะอม, 2555) สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดนได้ดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน

เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคร่วมกัน และเร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและภายนอกภูมิภาค

2. นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

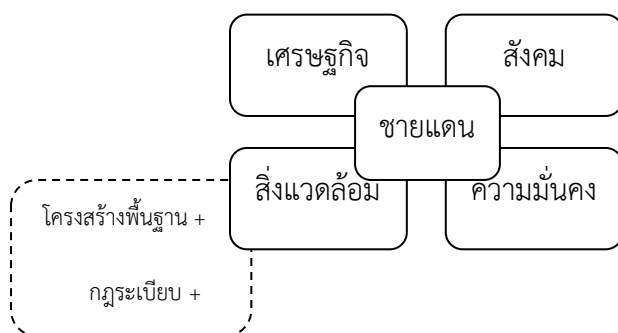
เร่งส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่งเสริมความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และสื่อมวลชน สร้างความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง

ประเทศอาเซียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาคให้เป็นประโยชน์ต่อการขยายฐานเศรษฐกิจทั้งการผลิตและการลงทุน

3. นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

เร่งรัดจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยให้ความสำคัญต่อจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริมการค้า การตลาด การลงทุน การจ้างงาน และการใช้วัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียน

4. แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ชายแดน

5. การขับเคลื่อนการพัฒนาชายแดนภายใต้แผนพัฒนาฯ 11

Regional Gateway: พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

Production & Supply Chain: สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้านกับเขตเศรษฐกิจชายแดนไทยและพื้นที่เศรษฐกิจตอนใน

Mutual Benefit & Trust: บูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้บรรลุประโยชน์ร่วมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ และเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์

2.1.3 แนวคิดเศรษฐศาสตร์เมือง

เศรษฐศาสตร์เมืองหรือเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยชุมชน เป็นการประยุกต์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล และปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในเขตเมืองหรือเขตชุมชน เศรษฐศาสตร์เมืองมีเป้าหมายสำคัญในการเข้าใจระบบเศรษฐกิจของเมืองพลั้งที่เป็นปัจจัยภายใน (Endogenous Force) และปัจจัยภายนอก (Exogenous Force) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายในเมือง รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ในเมือง เพื่อแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายในเขตเมือง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537)

การที่ประชากรและหน่วยผลิตต่างๆ นิยมเข้ามาอยู่รวมกันในเมือง ก็คือ การได้รับประโยชน์ที่เกิดจากการประหยัดจากการอยู่รวมกันในเมือง (Agglomeration Economies) ได้แก่

- การประหยัดทางการตลาด
- การประหยัดค่าขนส่ง
- การประหยัดภายในต่อขนาดที่เกิดขึ้นแก่หน่วยผลิต
- การประหยัดภายนอกต่อขนาดที่เกิดขึ้นแก่หน่วยผลิตในอุตสาหกรรมเดียวกัน
- การประหยัดภายนอกต่อขนาดที่เกิดขึ้นแก่อุตสาหกรรม

ข้อได้เปรียบเหล่านี้จะดึงดูดให้อุตสาหกรรมต่างๆ เข้ามารวมกันเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ซึ่งอาจผลกระทบต่อชุมชนเมือง สรุปได้ดังนี้

- การขาดความเป็นส่วนตัว
- ปัญหาเรื่องความแออัดของที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานในเขตเมือง
- ปัญหาเรื่องการจราจรคับคั่งในเขตเมือง
- ปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นพิษในเมือง
- ปัญหาเรื่องการไม่ประหยัดต่อขนาด
- ปัญหาด้านสังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537)

2.2 ทบทวนวรรณกรรม

2.2.1 นโยบายและแผนพัฒนาของประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2557)

เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศที่ต้องเร่งรัดการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก อาทิ การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน การขยายตัวของข้าอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ในเอเชีย รวมทั้งตลาดเปิดใหม่ในเอเชียโดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้ จะมุ่งเน้นให้สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยใช้โอกาสจากความเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือเชิงหุ้นส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคอาเซียน และนอกภูมิภาคอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานการผลิตและการลงทุนของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคอาเซียน และนอกภูมิภาคอาเซียน โดยจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การพัฒนากำลังคนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การ

พัฒนาการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค ปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อ ลดต้นทุนการค้าในธุรกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคภายในประเทศตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญดังนี้

1) การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน อาทิเช่น แผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ร่วมกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawade – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดยการพัฒนาระบบการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามสากล ปรับปรุงกฎระเบียบ การขนส่งและสินค้าที่เกี่ยวข้องเพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการค้าในทาง และระยะเวลาที่ใช้ใน กระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ รวมทั้ง ผู้ประกอบการโดยเฉพาะชายแดน เศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอน ในของประเทศ

2) การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับอนุภูมิภาค และภูมิภาคอาเซียน โดยพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทเพื่อเป็น ประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

3) การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก เอเชียแปซิฟิกอาเซียนและอนุภูมิภาค โดยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นและสนับสนุนกลไกการ พัฒนาระดับพื้นที่โดยเฉพาะ

2.2.2 กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.2.2.1 กรอบความร่วมมืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations (ASEAN))

กรอบความร่วมมือนี้มีเป้าหมายจะก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบไปด้วย 3 เสาหลักได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมโยง ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีเป้าหมายไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างตลาดและฐานการ ผลิตเดียว ซึ่งส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าได้อย่างเสรี นอกจากนี้อาเซียนได้จัดทำแผนแม่บทว่า ด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกัน 3 มิติ คือ

1) ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพลังงาน ให้มีประสิทธิภาพ

2) ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ เพื่อให้มีความตกลงในข้อกฎหมายไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการค้าและบริการ ตลอดจนถึงการลงทุนที่ได้รับการคุ้มครอง

3) ความเชื่อมโยงด้านประชาชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีพ ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระตุ้นการสร้างวัฒนธรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิก รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.2.1 การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS)

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจใน 9 ประเด็นหลัก คือ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โดย GMS นั้นถือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นหัวใจหลัก จะเห็นได้ชัดจากการเชื่อมโยงด้านกายภาพภายในอนุภาคตามแนวคิดของระเบียบเศรษฐกิจ เป็นการสร้างถนนสายหลัก พาดผ่านพรมแดนของประเทศสมาชิก ได้แก่

1) แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เชื่อมโยงพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม ระยะทาง 1,500 กิโลเมตร ได้แก่ เมาะละแหม่ง-เมียวดี/แม่สอด-พิษณุโลก-ขอนแก่น-กาฬสินธุ์-มุกดาหาร/สะพานนะเขต-ดองฮา-ดานัง

2) แนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) 2 เส้นทางหลัก ได้แก่ เชื่อมโยงจีน-พม่า/ลาว-ไทย (คุนหมิง-เชียงรุ่ง-ต้าหลัว-เชียงตุง-ท่าขี้เหล็ก/แม่สาย-กรุงเทพฯ และ คุนหมิง-เชียงรุ่ง-บ่อเต็น-หลวงน้ำทา-ห้วยทราย/เชียงของ-กรุงเทพฯ) ระยะทางประมาณ 1,280 กิโลเมตร และ จีน-เวียดนาม (คุนหมิง-ฮานอย-โฮฟอง)

3) แนวตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม 3 เส้นทาง ได้แก่ กรุงเทพฯ-อรัญประเทศ/ปอยเปต-พนมเปญ-โฮจิมินห์ ซิตี้-วังเตา ระยะทาง 1,005 กิโลเมตร กรุงเทพฯ-ตราด/เกาะกง-สแรมบิล-กัมปอต-ฮาเตียน-กามู-นำเขา ระยะทาง 907 กิโลเมตร กรุงเทพฯ-เสียมราฐ-สตริงเตร็ง-รัตนคีรี-OYadav-Play Ku-Quy Nhon ระยะทาง 1,150 กิโลเมตร

2.2.3 มุมมองผลกระทบชายแดนของต่างประเทศ

จากการศึกษาในเรื่องของการจัดการเมืองชายแดนพบว่าประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเมืองชายแดน และการศึกษาการจัดการเมืองชายแดนของต่างประเทศก็มีข้อจำกัดเช่นเดียวกัน โดยจะเป็นการศึกษาผลกระทบของการรวมกลุ่มทางการค้าในระดับภูมิภาค จากการทบทวนวรรณกรรมในครั้งนีพบว่า การรวมกลุ่มทางภูมิภาคส่วนใหญ่ เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหภาพยุโรป และ กลุ่มประเทศในอเมริกาเหนือ ซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจ และเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าและผลกระทบต่อด้านชายแดน รวมถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากความหลากหลายของประชากรที่เกิดขึ้นดังนี้

การศึกษานโยบายของ European Union (2011) Cities of tomorrow เป็นการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับสหภาพยุโรปในยุคที่เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งในด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และ การแบ่งขั้วทางสังคม โดยการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจากวิสัยทัศน์และการพัฒนาในรูปแบบใหม่ โดยการกำกับดูแลจากภาครัฐฯ ซึ่งก่อนที่จะเกิดปัญหาวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในสหภาพยุโรปนั้นมองว่า เมือง คือ สังคมและเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสหภาพยุโรป เนื่องจากเมืองแต่ละเมือง สามารถเชื่อมโยงกัน ทั้งทางการค้า เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากกับการสร้างความมั่นคงให้สังคมในยุโรปรวมถึงสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสหภาพยุโรป แม้กระนั้นสหภาพยุโรปที่เป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ และการเงินในยุคหนึ่ง ต้องเจอกับวิกฤตการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ และวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการว่างงานที่เพิ่มขึ้น ภายในช่วงเวลาไม่นานมากส่งผลให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนมีเพิ่มมากขึ้นและแผนการพัฒนาเมืองให้มีความยั่งยืนของสหภาพยุโรป ในด้านต่างๆ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกันกับงานของ Steven Brakman และคณะ (2010) ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของด้านชายแดนจากการรวมตัวของสหภาพยุโรป ซึ่งการรวมกลุ่มกันของประเทศในสหภาพยุโรปนั้น ส่งผลกระทบทงด้านดีต่อส่วนแบ่งการเจริญเติบโตของประชากรจากประเทศสมาชิกหลายๆประเทศ และโดยส่วนใหญ่แล้วประเทศที่ได้รับผลประโยชน์คือประเทศที่ใหญ่มากกว่าประเทศที่เล็ก ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นเมืองชายแดนที่เหมือนกับเป็นเมืองพี่เมืองน้อง (Twin City) ในสหภาพยุโรประหว่างนอร์เวย์และรัสเซียที่ต้องการกระชับความสัมพันธ์ อีกทั้งยังทำให้เกิดการเชื่อมโยงที่ขยายมากขึ้น และมีการลงทุนเพื่อพัฒนาและมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปพร้อมกัน (Joenniemi P. & Sergunin A., 2008)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางสังคมที่เพิ่มขึ้น และวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีมุมมองใหม่คือการจัดการความหลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียว และสร้างควมน่าดึงดูดให้กลับคืนมา

(Diverse, Cohesive, and attractive city) แม้ว่าปัญหาทางด้านความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสหภาพยุโรปเป็นปัญหาที่หนักหนาสาหัส ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุน แต่ก็มีจัดการให้ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นเป็นหนึ่งเดียว ทั้งนี้นโยบายการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม (Cities of Tomorrow) ได้ถูกนำไปใช้กับประเทศในสหภาพยุโรป ให้ความมั่นคงทางสังคม และปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำให้มีการฟื้นฟู และพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

ในส่วนของ Mehdi Hosseiny Naveh และคณะ (2012) ก็ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการรวมตัวของเศรษฐกิจในภูมิภาค การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสวัสดิการทางเศรษฐกิจ ซึ่งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในกรณีศึกษานี้เกิดขึ้นในประเทศอิหร่านกับประเทศเพื่อนบ้านทางทิศเหนือระหว่างปี 1995-2009 ผลการศึกษาพบว่าการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษพบว่า การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในระดับภูมิภาคนั้นก่อให้เกิดมูลค่าทางการค้าที่เพิ่มขึ้น ส่วนในด้านอื่นๆ อาทิ สังคม และสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่ายังไม่ได้มีการศึกษา ซึ่งการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคของระหว่างประเทศอิหร่านและประเทศเพื่อนบ้านนั้นยังอยู่ในช่วงแรกของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค ซึ่งยังไม่มีผลกระทบกับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน

European Neighborhood & Partnership Instrument (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Cross-Border Cooperation ได้ผลการศึกษาว่า ความร่วมมือด้านการค้าชายแดนของชายแดนรอบนอกสหภาพยุโรป (EU) เป็นกุญแจสำคัญทั้งในด้านนโยบายของเพื่อนบ้านและแผนการยุทธศาสตร์ในการร่วมมือกับรัสเซีย โดยความร่วมมือด้านการค้าชายแดนมีความมุ่งมั่นทั้งในเรื่องมูลค่าและปริมาณของสินค้าที่มีการส่งผ่านแดน ในการจัดตั้งความร่วมมือทางการค้าชายแดนนั้นมีการแบ่งตามพื้นที่ต่างๆเนื่องจากสหภาพยุโรปมีอาณาเขตซึ่งติดกับหลายประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน การจัดตั้งความร่วมมือนั้นมี จุดประสงค์หลักคือ นำเสนอการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณที่มีความร่วมมือทั้งสองฝั่ง มีการทำงานร่วมกันในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เสริมสร้างความมั่นใจในประสิทธิภาพและความปลอดภัยที่ชายแดน นำเสนอการร่วมมือกันของผู้คนจากชายแดนทั้งสองฝั่ง จุดประสงค์เหล่านี้จะถูกนำไปวิเคราะห์และเจาะจงลำดับความสำคัญก่อนการนำไปใช้ เพื่อให้เข้ากับ สถานการณ์ชายแดนในแต่ละที่ได้ดีที่สุด

นอกจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านการรวมตัวทางภูมิภาคในส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาค้นพบผลกระทบในด้านบวก แต่การรวมตัวทางในอนุภูมิภาคก็ยังมีผลกระทบทางด้านลบเช่นกัน ซึ่งการรวมตัวกันแล้วจะเกิดการเคลื่อนย้ายของประชากร มีประชากรที่หลายหลายมากยิ่งขึ้น และจากการมีประชากรที่หลากหลายส่งผลให้มีโรคภัยไข้เจ็บตามมาจากกาเปิดเสรีทางภูมิภาค รวมถึงการกระจายของยาเสพติดที่มีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศในแถบอเมริกาเหนืออย่างประเทศเม็กซิโก ซึ่ง

จากงานของ Eric L. Olson (2012) พบว่าผลกระทบจากการค้าชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐฯและเม็กซิโก ส่งผลกระทบต่อทั้ง 2 ประเทศ 4 ด้านหลักๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจที่เติบโต และมีมูลค่าการค้าที่สูงขึ้น ด้านคุณภาพชีวิตของประชากรชายแดนที่มีการเปลี่ยนไปทั้งซึ่งมีทั้งดีขึ้นและแย่ลง และการค้าก่อให้เกิดความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรทั้ง 2 ประเทศ และที่สำคัญในด้านความปลอดภัย พบว่าการค้าที่เสรีมากยิ่งขึ้นส่งผลให้มีการระบาดของยาเสพติดมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบทางด้านลบแต่ทั้ง 2 ประเทศ เป็นอย่างมาก กรณีศึกษานี้จึงเป็นอีกกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบในทางที่ไม่ดีที่จะตามมาจากการเปิดเสรีทางการค้าในภูมิภาค

นอกจากนี้ผลกระทบที่จะตามมาจากการรวมกลุ่มทางการค้านั้นพบว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในเมืองชายแดนจากงานของ Rihan Yeh, (2012) ได้พบว่าจากมูลค่าทางการค้าที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในเมืองชายแดนของประเทศเม็กซิโกและสหรัฐฯ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์และสังคม ซึ่งก็คือการมีรูปแบบของเมืองอยู่ 2 แบบ นั่นก็คือรูปแบบการค้าแบบเก่าซึ่งเป็นการค้าในแบบตะวันตก และรูปแบบการค้าแบบใหม่ที่มีการค้าอย่างเสรีมากยิ่งขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมทางการค้าส่งผลผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางการค้าให้ได้ เพื่อการค้าที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ Brakman และคณะ (2010) ได้พบว่าการรวมกลุ่มเป็นสหภาพยุโรป (EU) มีผลกระทบโดยตรงต่อเมืองชายแดน โดยเฉพาะต้นทุนในการขนส่ง นอกจากนี้ยังพบว่าการรวมกลุ่มเป็น EU ก่อให้เกิดการเติบโตของจำนวนประชากรของทั้ง 2 เมืองโดยผลกระทบนี้จะมีมากสำหรับเมืองชายแดนที่มีขนาดใหญ่ ส่วนการศึกษาเมืองชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโกของ Hanson (2001) พบว่าการเจริญเติบโตของการผลิตเพื่อการส่งออกในเม็กซิโกสามารถทำให้การเจริญเติบโตของการจ้างงานของเมืองหน้าด่านของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างมาก และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ NAFTA ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงการผลิตในแนวตั้งในเขตชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก

2.2.4 มุมมองผลกระทบชายแดนของไทย

ส่วนการศึกษาในอดีตเกี่ยวกับเมืองชายแดนของไทยพบว่ามีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเน้นศึกษาเฉพาะการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่าผ่านด่านการค้าต่างๆ งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา โครงสร้างและรูปแบบของการค้าชายแดน ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร โดยการศึกษาวิจัยในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้แก่ กาญจนา โชคถาวร (2542) นิจดา เตชะเจริญวิกุล (2545) งามอาจ สุขุมมาลวรรณ (2546) สุรศักดิ์ เลี่ยมเลิศ (2547) ธนาकरแห่งประเทศไทย (2548) นิสิต พันธมิตร (2542 และ 2550) ศุภิตา อติศรศุภพงษ์ (2549) และ ธาณัญญารัตน์ ล้วนสมบูรณ์ (2551) สำหรับการศึกษา

ในจังหวัดตากได้แก่ ระดม สรรพพันธุ์ (2535) กรรณิการ์ ธรรมรัตน์ (2542) ศุภิสรา โกอินตะ (2552) เรวดี แก้วมณี (2554) ชาลี ตระกูล และรัชนิวรรณ บุญอนันต์ (2548) ดาลิน อาภันสระวิโรจน์ (2550) และ อรอนงค์ สุวรรณชัย (2554)

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับเมืองและชุมชนเมืองชายแดนนั้นมีน้อยมาก เริ่มต้นจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้ทำการศึกษาถึงความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายเพื่อกำหนดรูปแบบ กิจกรรมโครงการ แผนการใช้ที่ดินอย่างมีศักยภาพ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางบวกและลบที่เกิดจากโครงการ การจัดแผนลงทุน การกำหนดแนวนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนกิจกรรมและแผนงานโครงการ ผลการศึกษาพบว่า การค้าชายแดนมีแนวโน้มความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจะทำให้มีปริมาณการค้าเพิ่มมากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงด้านกฎระเบียบให้ดีขึ้น เน้นการผลิตสินค้าคุณภาพดี และมีบริการที่ดีจะส่งผลให้ปริมาณการค้าสูงขึ้น ต่อมาสืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์ (2546) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางพื้นที่ของการค้าและบริการของเมืองชายแดนแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศ ฐานข้อมูลการใช้ที่ดินและอาคาร ข้อมูลสถิติต่างๆ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถึงนโยบายด้านแรงงานและการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์การค้าหลักของเมืองแม่สายมี 2 ประเภทคือ ศูนย์กลางการค้าของคนท้องถิ่นและศูนย์กลางการค้าของนักท่องเที่ยว สำหรับการขยายตัวของการค้าและบริการรวมถึงคลังสินค้าและอุตสาหกรรมมีความหนาแน่นมากขึ้นในพื้นที่เดิม โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการค้าและบริการในระดับเมืองได้แก่ จำนวนประชากร ปริมาณนักท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมและราคาที่ดิน ส่วนในระดับภูมิภาค ได้แก่ ปริมาณนักท่องเที่ยว สถานการณ์ชายแดน การส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดน การพัฒนาการท่องเที่ยวและเส้นทางคมนาคม โดยกิจกรรมการค้าและบริการมีความเชื่อมโยงตามทำเลที่ตั้งทั้งในเชิงการแข่งขัน และเกื้อกูล

กรวรรณ (ชีวสันต์) สังขกร และสุพัฒน์ ไตรวิจักษ์ชัยกุล (2547) ศึกษาผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่าท่าเรือที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อด้านสังคมมากนัก เนื่องจากทั้งสองพื้นที่มีการทำการค้าชายแดนมานาน ดังนั้นจึงมีเรือสินค้าและรถบรรทุกเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ท่าเรือเป็นเพียงสิ่งที่สร้างขึ้นมารองรับกับการขยายตัวทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้การค้าชายแดนบริเวณอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของมีความเป็นสากล และได้รับการยอมรับจากประเทศคู่ค้ามากขึ้น ในด้านวัฒนธรรมมีการหลั่งไหลและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างถิ่นระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์โบราณอันทรงคุณค่าของเชียงแสนบ้าง ในด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มการดำเนินธุรกิจการค้า การลงทุนสูงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งการค้า การลงทุนชายแดน และ

เศรษฐกิจของชุมชนเชียงแสน และชุมชนเชียงของเอง ในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการเป็นเมืองท่า ประกอบกับได้มีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจไปเยี่ยมชมทั้งสองอำเภอมากขึ้นกว่าเดิม แต่ในขณะเดียวกันผลกระทบทางด้านลบจากการเป็นเมืองท่าก็เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ปัญหาในด้านอาชญากรรม การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด ในด้านเศรษฐกิจทำให้สินค้าเกษตรจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาทางท่าเรือมากขึ้น และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการระเบิดเกาะแก่งเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินเรือ ซึ่งทำให้ระบบนิเวศน์ในแม่น้ำโขงเปลี่ยนไป ต่อมาเปรมประชา ดีเมลโล (2550) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการค้าชายแดนต่อชุมชนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยผลการศึกษาผลกระทบของการค้าชายแดนต่อชุมชน พบว่าด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมมีผลกระทบในภาพรวมระดับปานกลาง ด้านการท่องเที่ยวและด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบในภาพรวมระดับมาก สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานเชื่อมต่อไทยลาวที่อำเภอเชียงของที่มีผลกระทบชุมชน พบว่าในด้านเศรษฐกิจจะทำให้ปริมาณการส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้น ด้านสังคมจะทำให้สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป ด้านการท่องเที่ยวจะทำให้จำนวน นักท่องเที่ยวมากขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อมจะมีการบุกรุกพื้นที่ทั้งบนบกและแม่น้ำ

ในการศึกษาของการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมของเมืองชายแดน Chuthatip Maneepong (2003) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพลวัตของการพัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองชายแดนของไทย โดยการเปรียบเทียบระหว่างเมืองชายแดนที่รับการสนับสนุนพิเศษจากหน่วยงานส่วนกลางกับเมืองชายแดนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนพิเศษจากหน่วยงานส่วนกลาง ผลการศึกษาพบว่า การอาศัยความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งของเมืองชายแดนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองชายแดนของไทยมีความเหมาะสมน้อย นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองชายแดนของรัฐบาลและองค์กรความช่วยเหลือจากต่างประเทศควรจะเปิดกว้าง พร้อมกับเสนอแนะให้รัฐพัฒนาเครือข่ายการผลิต และแผนงานของรัฐควรจะถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้รองรับกับความต้องการและเงื่อนไขของอุตสาหกรรมท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดย่อมให้มากขึ้น และควรส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนท้องถิ่นในการลดข้อจำกัดของการผ่านแดน ในด้านการท่องเที่ยว ส่วนประพบ จิตคติ และคณะ (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัดของอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก เพื่อประเมินศักยภาพและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท้องถิ่นทางประวัติศาสตร์และวัดของอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

อนึ่งการรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคนั้น ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาหลายอย่างซึ่งในการทบทวนวรรณกรรมเรื่องที่กำลังมาข้างหน้า จะเป็นเรื่องของปัญหาจากการจัดการการค้าของเมืองชายแดนในประเทศจีนที่มี

ความแตกต่างกัน โดยแต่ละเมืองของประเทศจีนจะมีกฎระเบียบทางการค้าที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีข้อจำกัดทางการค้าระหว่างเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อบังคับ เพื่อพิจารณาถึงความได้เปรียบเสียเปรียบที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการรวมตัวกัน ของ 10 ประเทศภายในภูมิภาค ซึ่งแต่ละประเทศก็มีกฎระเบียบทางการค้าที่ต่างกันจึงควรมีการจัดการทางด้านกฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องที่เป็นมาตรฐานระดับเดียวกันและก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการค้าซึ่งกันและกันในภูมิภาค

ดังนั้นการการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคและการค้าขายแดนนั้นส่งผลกระทบต่อเมื่อนั้นๆ ทั้งผลกระทบทางด้านบวกและผลกระทบทางด้านลบ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นส่วนใหญ่จะเป็นการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคก่อให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนระหว่างประเทศ และการค้าก็ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายของคน สังคม และวัฒนธรรม จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมในเมืองชายแดน รวมถึงการจัดการในเรื่องของความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากการค้าขายแดน ทั้งในเรื่องของโรคระบาด และ ยาเสพติดที่ตามมา อีกทั้งการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคยังต้องคำนึงถึงกฎระเบียบข้อบังคับระหว่างประเทศที่มีมาตรฐานอีกด้วย ดังตารางสรุปดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 สรุปประเด็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

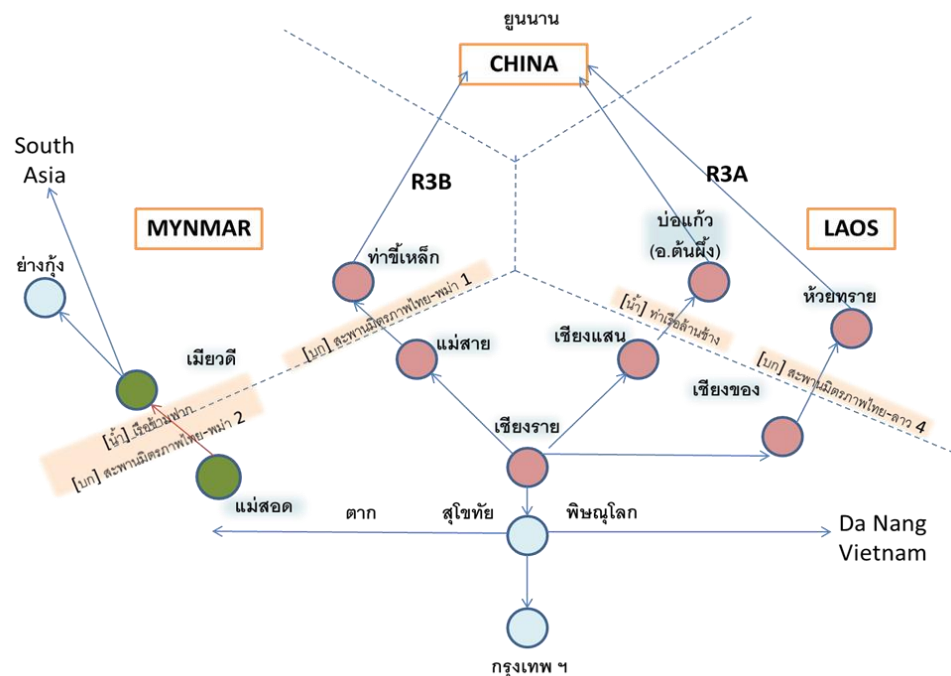
ภูมิภาค	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม	ความปลอดภัย	กฎระเบียบ
ยุโรป	✓	✓		
อเมริกาเหนือ	✓	✓	✓	
เอเชีย	✓			✓

จากการสรุปประเด็นการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาค และการค้าขายแดนนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งตามมาด้วยความไม่ปลอดภัยทางด้านยาเสพติดและความไม่ปลอดภัยทางสังคม ดังนั้นการเปิดเสรีการค้า หรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งรัฐบาลต้องมึนโยบายในการจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ซึ่งสำหรับการศึกษาในเรื่อง “ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในเขตภาคเหนือตอนนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก” ในครั้งนี้สามารถนำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมไปเป็นแนวทางในการศึกษาผลกระทบของเมืองหน้าด่าน ในจังหวัดเชียงราย (แม่สาย เชียงแสน เชียงของ) และจังหวัดตาก (แม่สอด) เพื่อเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์

ผลกระทบในด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเนื้อหาการวิเคราะห์ผลกระทบที่ของกรณีศึกษาในครั้งนี้มีการวิเคราะห์และสังค
อยู่ในบทที่ของการศึกษา

บทที่ 3

สถานการณ์เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและตาก

ที่มา จัดทำโดยผู้วิจัย

รูปที่ 3.1 แผนที่ด้านการค้าชายแดนที่สำคัญของจังหวัดในภาคเหนือ (จ.เชียงรายและจ.ตาก)

ในบทนี้มีเป้าหมายที่จะอธิบายถึงสถานการณ์เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก โดยแบ่งออกเป็นสถานการณ์ทั่วไป สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจซึ่งแบ่งออกเป็นด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การท่องเที่ยว Logistics สถานการณ์ปัจจุบัน และข้อมูลทั่วไปของแต่ละด้านซึ่งแหล่งข้อมูลที่สำคัญได้รวบรวมมาจากหลากหลายงาน ด้านศุลกากร สำนักงานพาณิชย์ของจังหวัด สำนักงานสถิติ สำนักงานจังหวัดเป็นหลัก ในส่วนของข้อมูลด้านสถานการณ์โอกาสอุปสรรค จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องเช่น นายด่านศุลกากรแม่สาย นายด่านศุลกากรเชียงแสน

นายด่านศุลกากรการเชียงของ นายด่านศุลกากรแม่สวด ประธานหอการค้า 10 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เป็นต้น ซึ่งในบทนี้ได้มีการแบ่งบทข้อมูลด้านต่าง ๆ ก่อนจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ด้านในเบื้องต้น โดยจะแยกข้อมูลออกเป็นประเด็น ดังนี้

3.1 จังหวัดตาก

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตาก

3.1.1.1 ข้อมูลการปกครอง

จังหวัดตากตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมด 16,406.65 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 2 ของภาคเหนือ มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 426 กิโลเมตร จังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ 9 จังหวัด และมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 1 ประเทศ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง
- ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดกาญจนบุรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สหภาพเมียนมาร์

โดยพื้นที่พรมแดนที่ติดต่อกับจังหวัดตากกับสหภาพเมียนมาร์มีระยะทางประมาณ 540 กิโลเมตร โดยมีเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศตามธรรมชาติ อันได้แก่ แม่น้ำเมย เป็นระยะทาง 170 กิโลเมตร และเทือกเขาตะนาวศรี เป็นระยะทาง 370 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดตาก ศาลากลางจังหวัดตาก, 2557)

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดตากเป็นพื้นที่ตามแนวเทือกเขา โดยสภาพพื้นที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยกั้นกลาง ทำให้พื้นที่ทั้งสองส่วนนั้นมีลักษณะภูมิอากาศแตกต่างกันไป อันเนื่องมาจากเทือกเขาถนนธงชัยเป็นตัวปะทะมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามัน ทำให้จังหวัดตากได้รับความชุ่มชื้นจากลมมรสุมไม่เต็มที่ จึงมีสภาพแห้งแล้ง ส่วนฝั่งตะวันตกจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมากกว่า ทำให้ได้รับความชุ่มชื้นจากปริมาณฝนตกโดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในเขตภูเขา (สำนักงานจังหวัดตาก ศาลากลางจังหวัดตาก, 2557)

ที่มา สำนักงานจังหวัดตาก ศาลากลางจังหวัดตาก, 2557

รูปที่ 3.2 แผนที่จังหวัดตากจำแนกตามอำเภอ

จากภาพที่ 3.2 จังหวัดตากฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า โดยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและที่ราบสูงลาดเอียงลงไปทางทิศตะวันออกสู่แม่น้ำปิงและแม่น้ำวัง ทำให้เกิดพื้นที่ราบแคบริมสองฝั่งของแม่น้ำ

ส่วนจังหวัดตากฝั่งตะวันตก ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอ อำเภอพงษ์ อำเภอแม่ระมาด อำเภออัมพาง และอำเภอท่าสองยาง สภาพภูมิอากาศได้รับอิทธิพลมาจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามัน มีความชุ่มชื้น มีฝนมากกว่าฝั่งตะวันออก

การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 9 อำเภอ

ซึ่งการปกครองท้องถิ่นจำแนกออกได้ดังนี้

- 1 เทศบาลนคร
- 1 เทศบาลเมือง
- 15 เทศบาลตำบล
- 53 องค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย 63 ตำบล และ 562 หมู่บ้าน (กลุ่มงานสารสนเทศและข้อมูลสื่อสาร สำนักงานจังหวัดตาก, 2555)

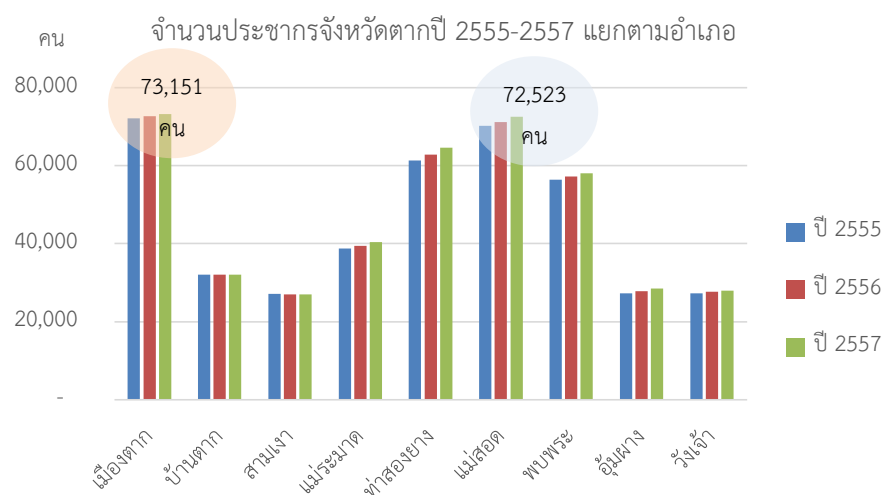
3.1.1.2 ข้อมูลประชากรจังหวัดตาก

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรจังหวัดตากปี 2555-2557 จำแนกตามอำเภอได้ดังนี้

ปี 2555					ปี 2556				ปี 2557			
อำเภอ	จำนวนบ้าน	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน	ชาย	หญิง	รวม
เมืองตาก	25,043	36,175	35,955	72,130	25,663	36,350	36,272	72,622	26,258	36,612	36,539	73,151
บ้านตาก	9,642	16,045	16,034	32,079	9,812	16,039	16,074	32,110	9,973	16,010	16,082	32,092
สามเงา	8,581	13,466	13,604	27,070	8,708	13,428	13,612	27,040	8,808	13,398	13,641	27,039
แม่ระมาด	13,818	19,760	18,994	38,754	14,197	20,113	19,285	39,398	14,547	20,570	19,798	40,368
ท่าสองยาง	19,847	31,829	29,538	61,367	20,403	32,583	30,302	62,885	21,015	33,427	31,143	64,570
แม่สอด	28,111	35,472	34,800	70,272	29,587	35,940	35,253	71,193	30,813	36,554	35,969	72,523
พบพระ	17,043	28,820	27,518	56,338	17,482	29,183	27,970	57,153	17,875	29,618	28,441	58,059
อุ้มผาง	9,075	14,327	12,981	27,308	9,383	14,565	13,245	27,810	9,633	14,899	13,585	28,484
วังเจ้า	7,817	13,711	13,500	27,211	7,917	13,920	13,743	27,663	8,095	14,042	13,920	27,962
รวม	138,977	209,605	202,924	412,529	143,152	212,121	205,756	417,877	147,017	215,130	209,118	424,248

ที่มา ระบบสถิติทางการทะเบียน (2557)

ในปัจจุบันประชากรจังหวัดตาก มีประชากรทั้งสิ้น 424,248 คน กระจายกันอยู่ในแต่ละอำเภอ ซึ่งอำเภอเมืองตากเป็นอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด 73,151 คน แบ่งออกเป็น ชาย 36,612 คน หญิง 36,539 คน รองลงมาได้แก่อำเภอแม่สอด โดยมีประชากร 72,523 คน โดยสาเหตุที่แม่สอดมีประชากรมากนั้น เนื่องจากการขยายตัวของแม่สอด ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งกำลังจะพัฒนากลายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก ระบบสถิติทางการทะเบียน (2557)

รูปที่ 3.3 จำนวนประชากรในจังหวัดตาก ปี 2555-2557 แยกตามอำเภอ

3.1.1.3 ข้อมูลบทบาทเชิงพื้นที่

จังหวัดตากมีความโดดเด่นทางการเป็นพื้นที่การค้าและการท่องเที่ยวชายแดน โดย มีการวางแผนให้จังหวัดตากเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ครอบคลุม พื้นที่ อำเภอแม่สอด กำหนดพัฒนาเป็นเขตการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การค้าและการท่องเที่ยว จังหวัดตากอยู่บนพื้นที่ที่ตั้งอยู่ปลายแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ (East-West Economic Corridor: EWEC) และเป็นจุดตัดระหว่างแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ North-South Economic Corridor (NSEC) พร้อมกับมีโครงข่ายการคมนาคมทางบกที่สนับสนุนการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า มีสนามบินเชิงพาณิชย์ที่อำเภอแม่สอด ทั้งยังเป็นแหล่งผลิตของผลผลิตทางการเกษตรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว พื้นที่ในจังหวัดตากแบ่งออกเป็นพื้นที่ป่าไม้ 8.8 ล้านไร่ หรือร้อยละ 86.75 และมีพื้นที่การเกษตร 1.20 ล้านไร่ หรือร้อยละ 11.39 สภาพพื้นที่ของจังหวัดตากส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน (กรมส่งเสริมการเกษตรตาก, 2556)

3.1.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจจังหวัดตาก

3.1.2.1 ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตาก

ตารางที่ 3.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดตาก

รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร*	73,431 บาท (ปี 2555)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)*	38,093 ล้านบาท (ปี 2555)
รายได้ภาคนอกเกษตร *	28,483 ล้านบาท (ปี 2555)
รายได้ภาคเกษตร*	9,611 ล้านบาท (ปี 2555)
มูลค่าการค้าชายแดน**	59,448.27 ล้านบาท (ปี 2557)
มูลค่าการส่งออก**	55,957.35 ล้านบาท(ปี 2557)
มูลค่าการนำเข้า**	3,490.918 ล้านบาท (ปี 2557)
สินค้าส่งออกที่สำคัญ***	โทรศัพท์มือถือพร้อมอุปกรณ์ เปียร์ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล ผ้า พิมพ์ผ้าย เครื่องจักรที่มีทั้งเครื่องเก็บและนวด ขนบึงกรอบ โทรทัศน์ รองเท้าแตะ ผงชูรส
สินค้านำเข้าที่สำคัญ***	โค-กระบือมีชีวิต ถั่วลิสง แร่พลวงออกไซด์ เพอร์นิเจอร์สิ่ง ประดิษฐ์ทำด้วยไม้ พริกแห้ง หอมหัวใหญ่ รถจักรยานสภาพเก่าใช้ แล้ว
พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ***	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียวผิวมัน ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน อ้อยโรงงาน ลำไย ดอกกุหลาบ
สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ***	โค กระบือ สุกร ไก่ และ เป็ด
แร่ธาตุที่สำคัญ***	หินแกรนิต สังกะสี เฟลด์สปาร์ และหินปูน
จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม****	760 โรงงาน ที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรม
เหมืองแร่สัมปทาน ***	48 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง 26 แห่ง บ้านตาก 17 แห่ง แม่สอด 4 แห่ง คาบเกี่ยวระหว่างอำเภอเมืองและบ้านตาก 1 แห่ง คนงาน 501 คน รายได้ 38,917,875.92 บาท

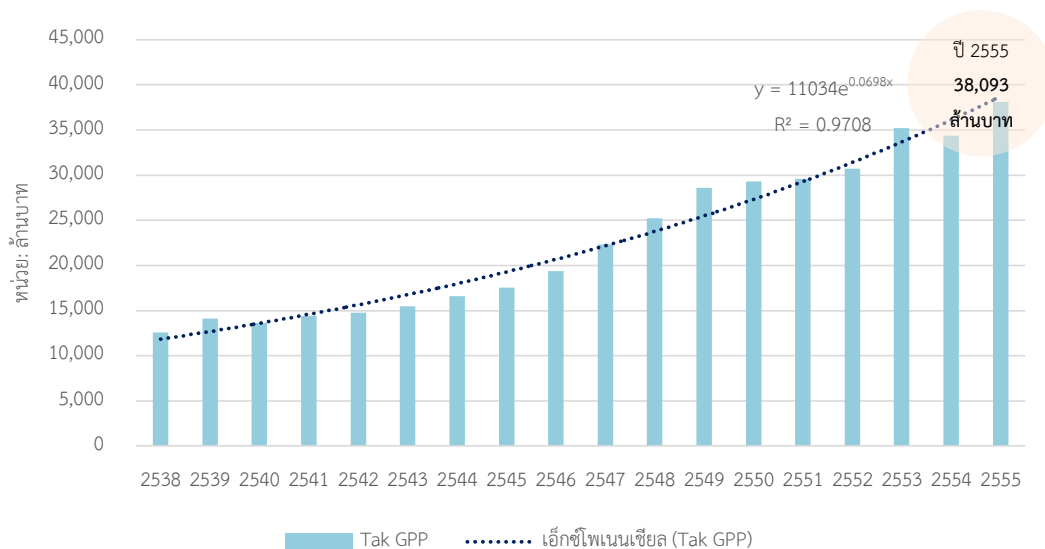
ที่มา รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก

*สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557)

**ด่านศุลกากรแม่สอด (2557)

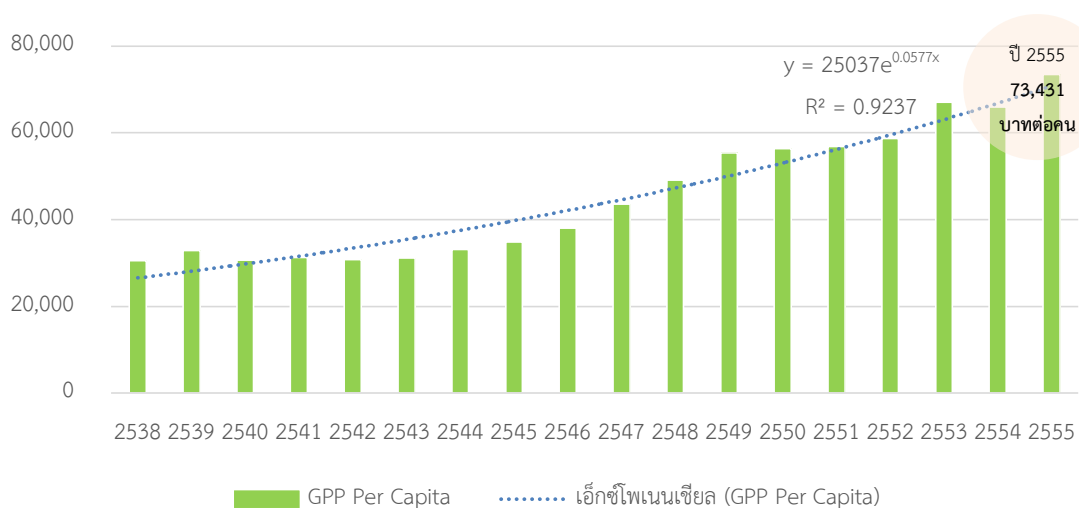
***สำนักงานจังหวัดตาก กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (2556)

**** สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557)

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557)

รูปที่ 3.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตาก (GROSS PROVINCIAL PRODUCT: GPP) ปี 2547– 2555

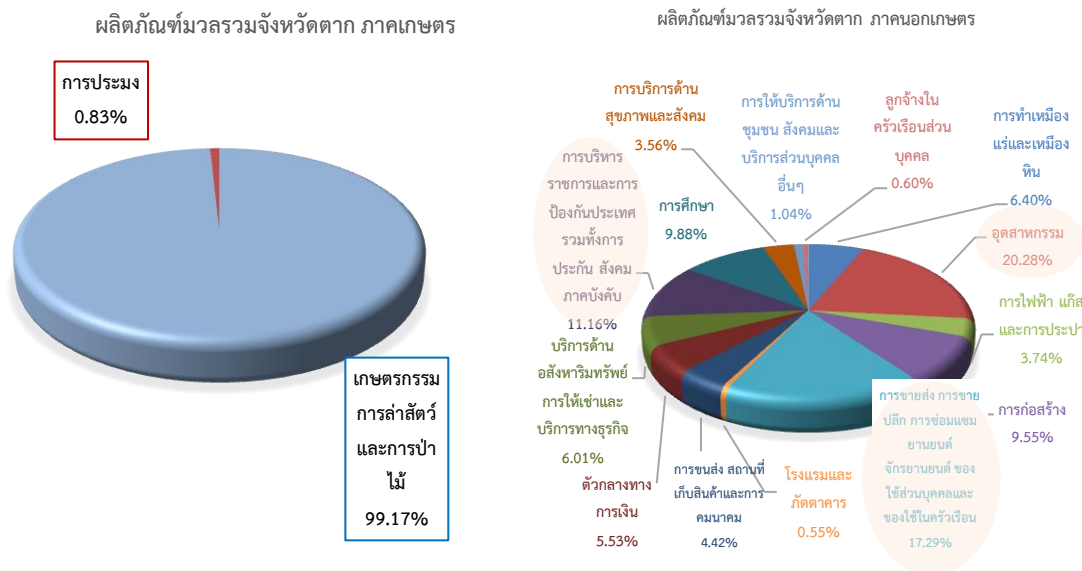

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557)

รูปที่ 3.5 รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ปี 2547– 2555

จากตารางที่ 3.2 และรูปที่ 3.4 และ 3.5 จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน ตั้งแต่ปี 2547-2555 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2555 รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรต่อปีของจังหวัดตากอยู่ที่ 73,431 บาทต่อคน โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด 38,093 ล้านบาท แบ่งออกเป็นรายได้ภาคเกษตรและภาคนอกเกษตร ซึ่งภาคเกษตรมีรายได้ 9,611 ล้านบาท ส่วนภาคนอกเกษตรมีรายได้ 28,483 ล้านบาท ส่วนใหญ่รายได้ภาคนอกเกษตรเป็นรายได้มาจากอุตสาหกรรม 5,776 ล้านบาท การขายส่ง-ปลีก 4,923 ล้านบาท และการบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับ 3,179 ล้านบาท ในส่วนของรายได้ภาคเกษตรมาจากเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ 9,530 ล้านบาท และการประมง 80 ล้านบาท ดังภาพที่ 3.6

ส่วนมูลค่าการค้าขายแดนของจังหวัดตาก ในปี 2557 มีมูลค่าถึง 59,448.27 ล้านบาท แบ่งออกเป็นมูลค่าการส่งออก 55,957.35 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 3,490.918 ล้านบาท โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญคือ โทรศัพท์มือถือพร้อมอุปกรณ์ เปียร์ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล ผ้าพิมพ์ฝ้าย เครื่องจักรที่มีทั้งเครื่องเก็บและนวด ขนบึงกรอบ โทรทัศน์ รองเท้าแตะ ผงชูรส สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ โค กระบือมีชีวิต ถั่วลิสง แร่พลวงออกไซด์ เพอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้ พริกแห้ง หอมหัวใหญ่ รถจักรยานสภาพเก่าใช้แล้ว ทั้งนี้จังหวัดตากยังมีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 760 โรงงานในพื้นที่

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557)

รูปที่ 3.6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตากแยกตามภาคอุตสาหกรรม ปี 2557

3.1.2.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของอำเภอแม่สอด

ด้วยศักยภาพทางพื้นที่จังหวัดตาก ส่งเสริมให้จังหวัดตากเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดต่าง ๆ โดยจังหวัดตากมีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 1,436,193 ไร่ และจะเห็นได้ว่าแม่สอดมีพื้นที่การเกษตรค่อนข้างมาก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นอันดับสองของจังหวัด ที่มีพื้นที่ 320,853 ไร่ รองจากอำเภอพบพระ ที่มีพื้นที่การเกษตร 371,732 ไร่ เมื่อคิดเป็นสัดส่วน อำเภอพบพระมีพื้นที่ทำการเกษตรมากถึงร้อยละ 59.1 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมดหรือร้อยละ 25.88 ของจังหวัด ส่วนแม่สอดพื้นที่ทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 25.8 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด หรือร้อยละ 22.34 ของจังหวัด ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 พื้นที่ตำบลและพื้นที่การเกษตรของจังหวัดตาก ปี 2557

(พื้นที่: ไร่)

รายการ	ปี 2557		
	พื้นที่ตำบล	พื้นที่การเกษตร	อัตราส่วน
อำเภอท่าสองยาง	1,225,381.25	59,587.00	4.863
อำเภอบ้านตาก	620,306.25	93,131.00	15.014
อำเภอพบพระ	629,087.50	371,732.00	59.091
อำเภอเมืองตาก	999,787.50	279,970.00	28.003
อำเภอแม่ระมาด	922,212.50	98,167.00	10.645
อำเภอแม่สอด	1,241,318.75	320,853.00	25.848
อำเภอวังเจ้า	205,375.00	94,884.00	46.2
อำเภอสามเงา	1,732,450.00	61,885.00	3.572
อำเภออุ้มผาง	2,703,368.75	55,984.00	2.071
รวม	10,279,287.50	1,436,193.00	13.972

ที่มา ข้อมูลพื้นที่ตำบล จากที่ทำการปกครองจังหวัด (2557)

ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด (2557)

อำเภอแม่สวดเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญค่อนข้างมาก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวนาปี ถั่วเขียวผิวนมัน มันสำปะหลัง พริกใหญ่ อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ลำไย และกุหลาบตัดดอก เป็นต้น

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับ 1 ของจังหวัดตาก มีพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับสามของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดนครสวรรค์ สามารถปลูกได้ทุกอำเภอ ปลูกมากที่อำเภอพบพระ และอำเภอแม่สวด

ข้าว จังหวัดตากมีพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกข้าว แต่เดิมเกษตรกรจะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ในปัจจุบันได้หันมาปลูกเพื่อการจำหน่ายเนื่องจากราคาข้าวสูงขึ้น

ถั่วเขียวผิวนมัน พื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญได้แก่ อำเภอแม่สวด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด

ถั่วเหลือง เป็นพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลส่งเสริมการปลูกเพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศ พื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญได้แก่ อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สวด อำเภอบ้านตาก อำเภอเมือง และอำเภอสามเงา

พืชผัก เป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดตากในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตอำเภอพบพระ ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบสูง อากาศหนาวเย็น ตลอดจนเป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ตลอดปี ทำให้อำเภอพบพระเป็นแหล่งที่ปลูกผักที่สำคัญที่สุดในจังหวัดตาก ได้แก่ ผักกาดขาวปลี (ลู้ย) มันสำปะหลัง โรงงาน มันฝรั่ง พริกขี้หนู สำหรับราคาจะขึ้นอยู่กับฤดูกาลผลิต และปริมาณผลผลิตที่มีอยู่ในตลาดและความเคลื่อนไหวของราคาในตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายรายใหญ่ ดังตารางที่ 3.4

ซึ่งในปี 2557 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกมากที่สุด คือ 130,059 ไร่ รองลงมา คือ ข้าวนาปี และถั่วเขียวผิวนมัน ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 44,074 และ 27,600 ไร่ ตามลำดับ ส่วนปริมาณผลผลิตที่ได้จากอำเภอแม่สวดสูงที่สุด คือ อ้อยโรงงาน 173,332,000 กิโลกรัม มันสำปะหลัง 25,268,000 กิโลกรัม และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 8,756,350 กิโลกรัม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

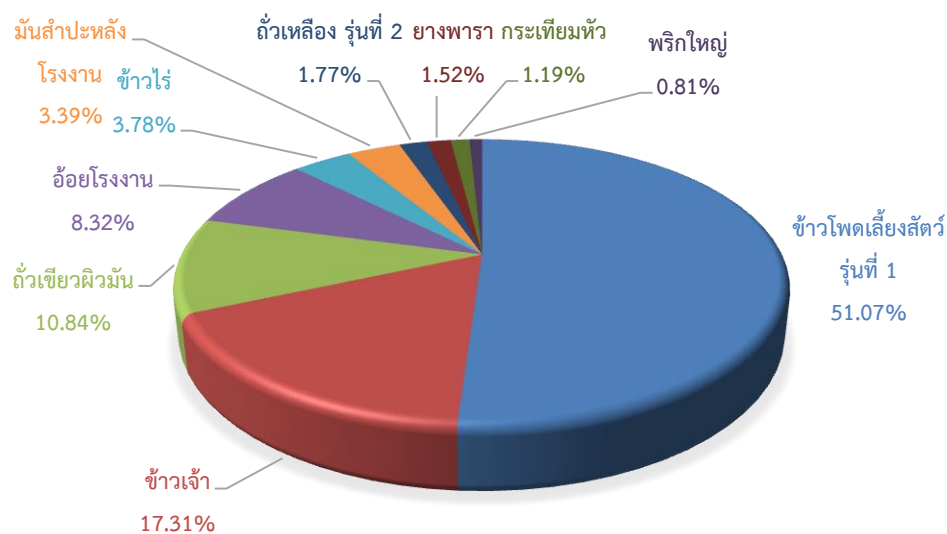
ตารางที่ 3.4 ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี 2557

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บ เกี่ยวผลผลิต (ไร่)	ผลผลิตที่เก็บ เกี่ยวได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย/ เนื้อที่เก็บ เกี่ยว (กิโลกรัม/ไร่)	ราคา ที่ เกษตรกรขาย ได้เฉลี่ย(บาท/ กิโลกรัม)
ข้าว						
ข้าวเจ้านาปี	3,645	44,074	44,074	1,449,800	486.68	10.11
ข้าวเหนียว	162	980	980	490,000	500.00	8.58
ข้าวไร่	789	9,620	9,620	2,986	210.40	8.00
พืชไร่						
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น ที่ 1	5,312	130,059	114,651	8,756,350	774.14	6.97
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น ที่ 2	770	14,326	0	0	0	0
ถั่วเขียวผิวมัน	1,030	27,600	27,600	3,940,000	142.75	34.10
ถั่วเหลือง รุ่นที่ 1	15	40	0	0	0	0
ถั่วเหลือง รุ่นที่ 2	180	4,510	4,510	905,680	200.82	17.93
มันฝรั่ง	95	1,800	600	1,352,000	2,253.33	10.00
อ้อยโรงงาน	654	21,202	11,977	173,332,000	14,472.07	4.12
มันสำปะหลังโรงงาน	622	8,645	7,028	25,268,000	3,659.33	2.48
พืชผัก						
กระเทียมหัว	450	3,040	320	240,000	750.00	35.00
กุยช่าย	5	24	12	35,534	2,961.17	43.73
ข้าวโพดหวาน	3	50	50	40,000	800.00	15.00
คะน้า	35	289	283	247,100	873.14	12.81
แตงร้าน	5	210	60	246,000	4,100.00	7.97
บวบ	10	70	10	64,500	6,450.00	12.33
ผักกวางตุ้ง	10	41	35	20,256	578.74	12.34
ผักกาดขาวปลี	80	400	400	635,000	1,587.50	9.24
ผักบุ้งจีน	12	80	67	43,546	649.94	11.74
พริกชี้หูเม็ดเล็ก (ชี้หนูสวน)	5	30	15	33,900	2,260.00	27.08
พริกใหญ่	15	2,055	1,840	1,234,000	670.65	19.88

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บ เกี่ยวผลผลิต (ไร่)	ผลผลิตที่เก็บ เกี่ยวได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย/ เนื้อที่เก็บ เกี่ยว (กิโลกรัม/ไร่)	ราคา ที่ เกษตรกรขาย ได้เฉลี่ย(บาท/ กิโลกรัม)
ฟักทอง	1	24	12	69,600	5,800.00	10.69
หอมแดง	65	340	40	52,000	1,300.00	25.00
ไม้ดอก						
กุหลาบตัดดอก	18	280	130	323,000	2,484.62	7.67
เบญจมาศ	15	120	80	170,000	2,125.00	15.88
ดาวเรือง	5	20	20	60,000	3,000.00	5.00
ไม้ผล						
กล้วยไข่	2	20	10	66,000	6,600.00	16.14
กล้วยน้ำว้า	25	60	40	26,500	662.50	15.96
ชมพู	7	68	23	29,745	1,293.26	21.85
มะขาม	23	235	186	185,000	994.62	32.4
มะนาว	9	105	95	27,350	287.89	31.89
มะม่วง	11	61	61	86,900	1,424.59	9.4
มะละกอ	5	28	28	87,920	3,140.00	14.14
ลำไย	80	688	361	216,070	598.53	17.38
ลิ้นจี่	3	35	0	0	0	0
ส้มเขียวหวาน	2	250	50	147,500	2,950.00	37.46
ไม้ยืนต้น						
กาแฟ	160	1,330	80	12,000	150.00	90
ปาล์มน้ำมัน	3	74	0	0	0	0
ยางพารา	139	3,884	1,804	172,962	95.86	46.77
ไม้สัก	22	256	0	0	0	0
หมาก	5	30	30	13,200	440.00	50
ไผ่	7	50	40	32,000	800.00	29.69

หมายเหตุ เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก

ที่มา กรมส่งเสริมการเกษตร (2558)

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการเกษตร (2558)

รูปที่ 3.7 สัดส่วนทางการเกษตร 10 อันดับแรกของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี 2557

และในปี 2557 จังหวัดตากมีสถาบันเกษตรกร และกลุ่ม/องค์กรเกษตรที่ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 1,752 แห่ง จำแนกเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีจำนวนสูงสุดถึง 1,116 แห่ง รองลงมาเป็นกลุ่ม บ้านเกษตรกร 380 แห่ง นอกจากนั้นเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพ 114 แห่ง และกลุ่มแปรรูปสินค้า กลุ่มยุวเกษตรกร ซึ่งมีจำนวน 80 และ 62 แห่ง ตามลำดับ

ตารางที่ 3.5 จำนวนสมาชิกของสถาบันเกษตรกร และกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร

อำเภอ	กลุ่มบ้านเกษตรกร		กลุ่มยุวเกษตรกร		กลุ่มส่งเสริมชีพ การเกษตร		กลุ่มแปรรูปสินค้า เกษตร		กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	/กลุ่ม	/คน	/กลุ่ม	/คน	/กลุ่ม	/คน	/กลุ่ม	/คน	/กลุ่ม	/คน
เมืองตาก	81	2,957	16	932	25	852	24	411	232	4,730
บ้านตาก	62	2,279	11	247	39	1,603	12	190	109	1,882
สามเงา	20	971	5	194	20	4,172	11	209	111	2,826
แม่สอด	89	5,738	10	586	8	701	10	250	178	4,068
แม่ระมาด	25	1,366	5	320	5	147	6	70	104	1,145
พบพระ	49	1,526	3	68	6	174	6	52	203	2,518
ท่าสองยาง	17	504	6	120	1	160	4	112	19	215
อุ้มผาง	10	452	3	203	6	593	4	51	57	578
วังเจ้า	27	740	3	59	4	161	3	104	103	1,907
รวมทั้งสิ้น	380	6,533	62	2,729	114	8,699	80	1,739	1,116	9,869

ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก (2558)

1) การปศุสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดตากส่วนใหญ่เลี้ยงไว้ใช้งานและเพื่อบริโภคภายในจังหวัด การเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ยังน้อยไม่แพร่หลายนัก สัตว์เลี้ยงที่ใช้ในการบริโภคเป็นส่วนใหญ่บางส่วนต้องนำเข้าจากจังหวัดใกล้เคียง สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมาก ได้แก่ ไก่ โค เนื้อ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย

ตารางที่ 3.6 ข้อมูลด้านปศุสัตว์ของจังหวัดตาก ปีงบประมาณ 2557

(จำนวนสัตว์: ตัว, จำนวนเกษตรกร: ครัวเรือน)

อำเภอ	โคเนื้อ		โคนม		กระบือ		สุกร		ไก่		เป็ด		แพะ		แกะ	
	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร
เมืองตาก	9,165	2,019	-	-	99	23	9,864	117	6,147	2,184	970	151	3	1	2	1
บ้านตาก	9,860	495	3	2	84	6	1,292	77	6,787	580	79	13	12	1	-	-
สามเงา	11,254	505	-	-	161	25	1,721	129	58,679	1,718	-	-	66	11	-	-
แม่ระมาด	7,151	643	-	-	1,378	143	3,793	729	33,691	1,938	972	133	927	32	5	1
ท่าสองยาง	4,423	753	-	-	3,620	430	6,767	1,928	44,205	2,095	5,730	625	1,300	136	-	-
แม่สอด	8,162	630	14	2	908	105	9,262	1,429	158,992	3,720	3,560	266	448	11	10	1
พบพระ	5,504	723	3	3	190	20	0,793	1,694	65,923	2,737	3,717	772	1,038	16	62	1
อุ้มผาง	6,602	391	-	-	3,667	265	4,062	617	22,194	974	1,050	79	755	27	-	-
วังเจ้า	208	20	-	-	-	-	473	89	18,702	644	65	8	55	1	-	-

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดตาก (2557)

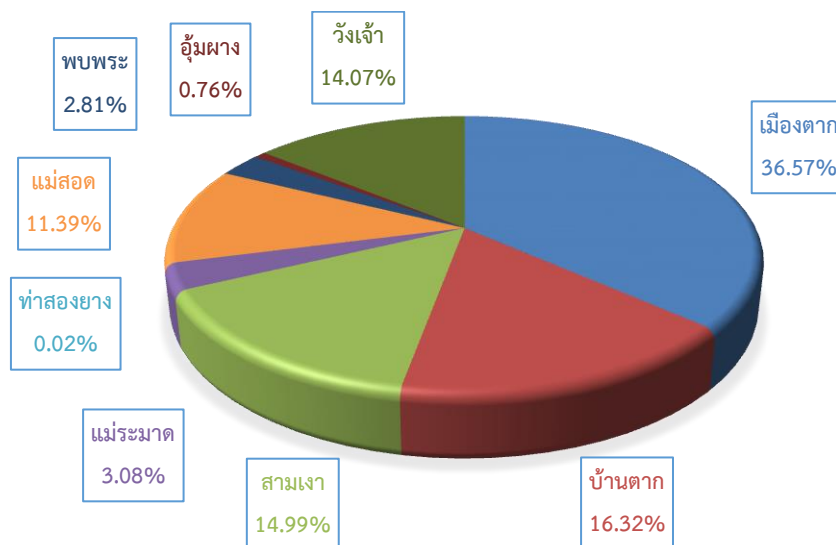
2) การประมง

การประมงจังหวัดตาก เป็นการประมงน้ำจืดตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง และอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล รวมทั้งแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเอง โดยอำเภอที่มีการทำการประมงมากคือ อำเภอเมืองและอำเภอ สามเงา มีพื้นที่ 1,831 และ 1,462 ไร่ตามลำดับ

ตารางที่ 3.7 ข้อมูลด้านประมงจังหวัดตาก ปี 2555

อำเภอ	เกษตรกรผู้เลี้ยง		แบ่งตามประเภทการเลี้ยง												ฟาร์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน	
			บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ			เลี้ยงในนาข้าว			กระชัง			ร่องสวน				
	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร	จำนวน	พื้นที่	เกษตรกร	จำนวน	พื้นที่	เกษตรกร	จำนวน	พื้นที่	เกษตรกร	จำนวน	พื้นที่	GAP	Safety Level
	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(บ่อ)	(ไร่)	(ราย)	(บ่อ)	(ไร่)	(ราย)	(กระชัง)	(ไร่)	(ราย)	(บ่อ)	(ไร่)	(ราย)	(ราย)
เมืองตาก	2,315	2,237.35	2,306	3,417	2,233.72	1	5	2.5	7	57	0.74	1	1	0.4	6	50
บ้านตาก	1,033	835.94	1010	1,682	834.04	1	1	0.25	21	161	0.9	1	12	0.75	12	6
สามเงา	949	1,524.37	948	1,578	1,523.87	-	-	-	-	-	-	1	1	0.5	-	18
แม่ระมาด	195	144.40	195	264	144.40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ท่าสองยาง	1	2.00	1	5	2.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
แม่สอด	721	586.98	721	906	586.98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	109
พบพระ	178	87.65	178	218	87.65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อุ้มผาง	48	26.11	48	62	26.11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วังเจ้า	891	896.34	884	1,371	895.02	-	-	-	6	86	0.82	1	1	0.5	-	113
รวม	6,331	6,341.14	6,291	9,503	6,333.79	2	6	2.75	34	304	2.46	4	15	2.15	18	296

ที่มา สำนักงานประมงจังหวัดตาก (2557)

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานประมงจังหวัดตาก (2557)

รูปที่ 3.8 สัดส่วนจำนวนเกษตรกรที่ทำการประมงของจังหวัดตาก ปี 2557

3.1.2.3 ข้อมูลพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

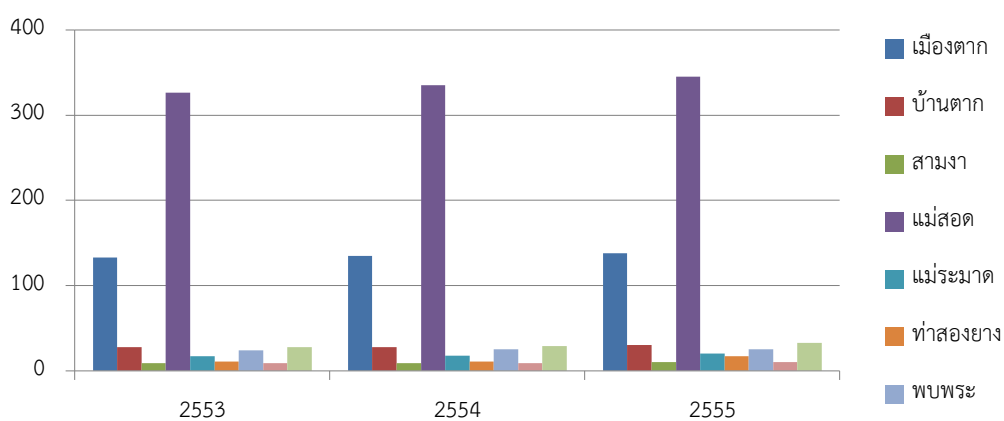
จังหวัดตาก มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมประเภทเน้นการใช้แรงงานสูง (Labor Intensive Industry) ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สลดมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอเมือง และบ้านตาก และเพิ่มขึ้นในบริเวณที่ติดกับชายแดน เพื่อใช้แรงงานค่าแรงถูกจากสหภาพเมียนมาร์ โดยอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ โลหะ อโลหะ สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ขนส่ง อาหาร และเกษตร

ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดตากมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนทั้งหมด 599 แห่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเมื่อปี พ.ศ. 2553 จำนวน 14 แห่ง โดยอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดคืออำเภอแม่สลด มีโรงงานอุตสาหกรรมถึง 326 แห่ง จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสามารถจำแนกตามอำเภอได้ตามตารางที่ 3.8 ดังต่อไปนี้ (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2555)

ตารางที่ 3.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดตาก

อำเภอ	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม		
	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555 (มิถุนายน)
เมืองตาก	133	135	138
บ้านตาก	28	28	30
สามเงา	9	9	10
แม่สอด	326	335	345
แม่ระมาด	17	18	20
ท่าสองยาง	11	11	17
พบพระ	24	25	25
อุ้มผาง	9	9	10
วังเจ้า	28	29	33
รวมทั้งจังหวัด	585	599	628

ที่มา สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2555

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2555

รูปที่ 3.9 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดตากแยกตามอำเภอ 2553-2555

3.1.2.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านการค้าและการบริการ

ในการจัดการทะเบียนนิติบุคคลของจังหวัดตาก พบว่าประเภทบริษัทจำกัดมี บุคคลจดทะเบียนรวม 440 คนในปี 2555 ซึ่งห่างจากห้างหุ้นส่วนจำกัด อยู่ประมาณหนึ่งเท่าตัวคือมีจำนวน 918 คน ส่วนห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลนั้น มีจำนวนเพียง 2 คน อันซึ่งมีระดับที่เท่ากันในแต่ละปี ดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคล ปี 2553-2557

ปี	จำนวนตั้งใหม่	ทุนตั้งใหม่	จำนวนเลิกกิจการ	ทุนเลิกกิจการ	จำนวนคงอยู่	ทุนคงอยู่
2553	83	222.65	12	13.6	950	3,097.05
2554	95	279.62	10	10.7	804	3,033.28
2555	125	219.17	20	19.2	861	3,118.40
2556	170	613.4	22	45	928	3,435.39
2557	98	172.6	13	46.2	951	3,387.44

ที่มา กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2557)

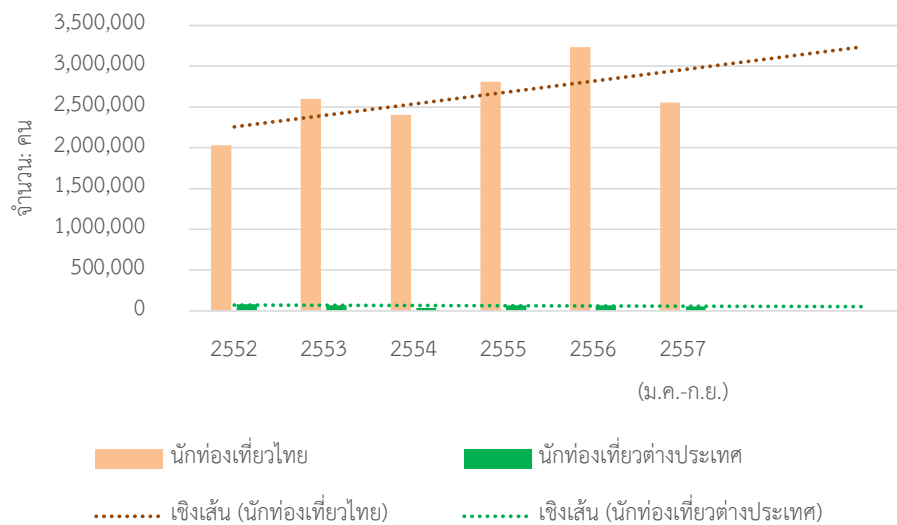
3.1.2.5 ข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

เนื่องจากจังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมทางธรรมชาติ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร จึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีอุทยานแห่งชาติ 6 แห่ง รวมเนื้อที่ 560,625 ไร่ อันได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนพะวอ อุทยานแห่งชาติแม่ปิง อุทยานแห่งชาติลานสาง อุทยานแห่งชาติน้ำตกพาเจริญ อุทยานแห่งชาติแม่เมย และอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ตื่น และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย รวมเนื้อที่ 3,798,467 ไร่ และเขตป่าสงวนแห่งชาติอีก 15 แห่ง รวมเนื้อที่ 7,567,768 ไร่ ดังนี้ ป่าลานสาง ป่าประจักษ์ ป่าประดาง-วังเจ้า ป่าแม่ท้อ-ห้วยตากฝั่งขวา สวนป่ารุกขชาติกิตติขจร ป่าแม่สลิด-โป่งแดง ป่าแม่ตื่น ป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำปิง ป่าแม่ละเมา ป่าแม่สวด ป่าแม่ระมาด ป่าท่าสองยาง ป่าช่องแคบ-แม่โกนเกน ป่าแม่กลอง-อุ้มผาง และป่าสามหมื่น จึงมีการสนับสนุนให้สถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมเยือนได้ตลอดปี (สำนักงานจังหวัดตากกลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2555)

ที่มา ผู้วิจัย

รูปที่ 3.10 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตาก

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558)

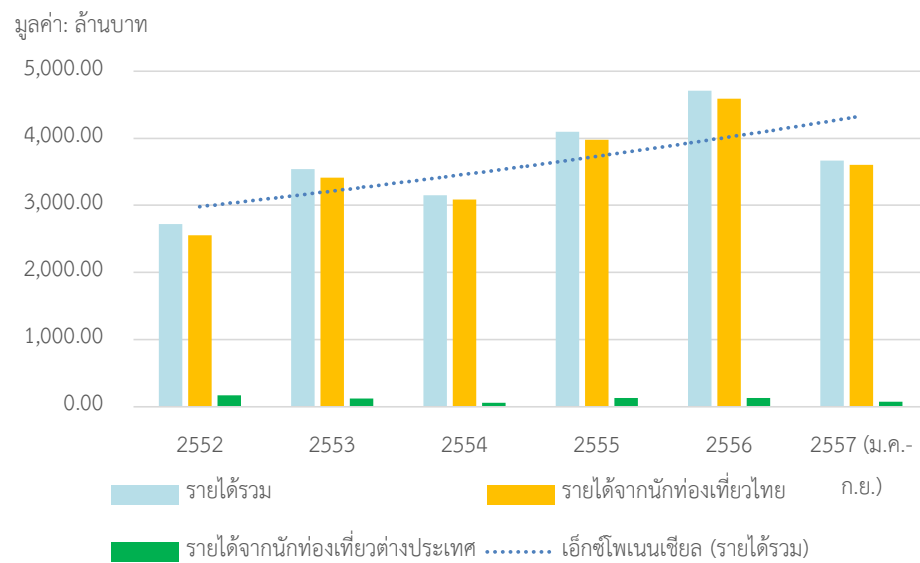
รูปที่ 3.11 แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดตาก

ตารางที่ 3.10 สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดตาก 2552 -2557

ปี	2552	2553	2554	2555	2556	2557 (ม.ค.-ก.ย.)
จำนวนนักท่องเที่ยว ไทย	2,031,226	2,600,368	2,405,460	2,810,108	3,236,586	2,550,470
จำนวนนักท่องเที่ยว ต่างประเทศ	80,326	67,796	38,472	67,102	70,440	52,186
รายได้รวม	2,724.65	3,539.03	3,146.93	4,099.71	4,713.41	3,670.32
รายได้จากนักท่องเที่ยว ไทย	2,555	3,415.94	3,087.71	3,975.52	4,587.87	3,600.36
รายได้จากนักท่องเที่ยว ต่างประเทศ	169	123.09	59.22	124.19	125.54	69.96

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2557)

จะเห็นว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2555 จำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว 2,877,210 คน แบ่งเป็นชาวไทย 2,810,108 คน และชาวต่างประเทศ 67,102 คน มีระยะเวลาพำนักระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทย 2.36 วัน และชาวต่างประเทศ 2.78 วัน และรายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวในปี 2555 รวมทั้งหมด 4,099.71 ล้านบาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่จะมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็นมูลค่า 3,975.52 ล้านบาท และจากชาวต่างประเทศ 124.19 ล้านบาท ดังรูปที่ 3.11

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558)

รูปที่ 3.12 แนวโน้มรายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ปี 2552-2557 (ม.ค.-ก.ย.)

จะเห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาในจังหวัดตากจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งสร้างรายได้ให้กับจังหวัดตากเป็นจำนวนมาก อีกทั้งแนวโน้มในการท่องเที่ยวจังหวัดตากยังเพิ่มขึ้นทุกปี ธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดตากจึงเป็นที่จับตามองมากในอนาคต หลังจากมีการเปิด AEC แล้วคาดว่านักท่องเที่ยวต่างชาติจะเข้ามาเยี่ยมเยือนจังหวัดตากเพิ่มมากขึ้น

3.1.2.6 ข้อมูลด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

สำหรับแนวโน้มเศรษฐกิจจังหวัดตากปี 2557 สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่รายงานว่า ขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.1 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 4.6 – 5.7) โดยได้รับแรงหนุนทั้งด้านอุปทาน และด้านอุปสงค์ เศรษฐกิจด้านการผลิต (อุปทาน) พบว่า ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 67.2 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปีก่อน และเดือนก่อนที่หดตัวร้อยละ 33.7 และ 10.1 ตามลำดับ สะท้อนจากดัชนีผลผลิตภาคเกษตรกรรม ขยายตัวสูงร้อยละ 102.6 จากปริมาณผลผลิตถั่วเขียวผิวมัน มันสำปะหลังโรงงาน และกุหลาบตัดดอก เพิ่มขึ้น ร้อยละ 435.5 116.0 และ 59.8 ตามลำดับ ตามเนื้อที่เพาะปลูกที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันปีก่อนประกอบกับถั่วเขียวผิวมันและมันสำปะหลังโรงงานมีแรงจูงใจในด้านราคาที่สูงส่งผลให้เกษตรกรเร่งเก็บเกี่ยวผลผลิตมากขึ้นในขณะที่ปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงร้อยละ 10.2 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณผลผลิตมันฝรั่งไม่มีผลผลิตออกสู่ตลาดในเดือนนี้ ส่วนด้านอุปสงค์ ทั้งจำนวนอาชญาบัตรสุกร และจำนวนอาชญาบัตรตรโคเนื้อ ลดลงร้อยละ 11.2 และ 4.7 ตามลำดับตามความต้องการบริโภคที่ลดลงจากราคาที่สูงขึ้นทั้งสุกรและโค เนื้อดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 2.7 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปีก่อนและเดือนก่อนที่หดตัวร้อยละ 2.6 และ 7.1 ตามลำดับพิจารณาจากปริมาณผลผลิตโลหะสังกะสีปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรม จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสะสม จำนวนทุนจดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.9 2.9 3.4 5.6 ตามลำดับ จากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ประกอบจังหวัดตากมีจุดยุทธศาสตร์ที่ดีในการขนส่งปัจจัยพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคครบครันเป็นแรงดึงดูดสำคัญทำให้นักลงทุนเข้ามาในจังหวัดตากเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและเพื่อขยายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านขณะที่ปริมาณการใช้ประปาภาคอุตสาหกรรมและจำนวนแรงงานอุตสาหกรรมสะสม ลดลงร้อยละ 15.7 และ 0.4 ตามลำดับ และดัชนีผลผลิตภาคบริการ ขยายตัวร้อยละ 3.3 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปีก่อนและจากเดือนก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 3.4 และ 2.8 ตามลำดับ พิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศและปริมาณการใช้น้ำประปาภาคบริการขยายตัวร้อยละ 1.6 และ 3.8 ตามลำดับจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาธุรกิจในพื้นที่ประกอบกับการเปิดให้บริการของสายการบินโลว์คอสต์ทำให้การเดินทางมีความสะดวกสบายจำนวนผู้โดยสารผ่านท่าอากาศยานแม่สอดเพิ่มขึ้นรวมทั้งการเปิดประเทศของสหภาพเมียนมาร์ทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

3.1.2.7 ข้อมูลการค้าชายแดน

จุดเด่นเชิงพื้นที่ที่สำคัญของจังหวัดตากคือเป็นที่ตั้งของชายแดน ซึ่งก็คือพื้นที่อำเภอแม่สอด ส่งผลให้เกิดการค้าชายแดนขึ้นที่เมืองหน้าด่าน อีกทั้งยังมีมูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการนำเข้าและส่งออกสินค้าระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก โดย

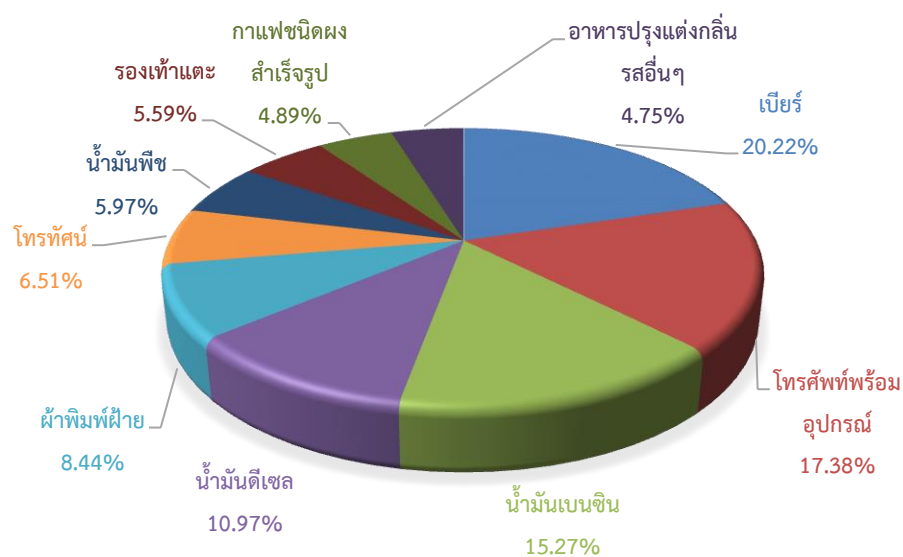
สินค้าส่งออกสูงสุด 5 อันดับแรกในปีงบประมาณ 2557 จากตารางที่ 3.11 ได้แก่ เปียร์ น้ำมันเบนซิน โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์ น้ำมันดีเซล และ ผ้าพิมพ์ฝ้าย ซึ่งมีมูลค่า 1,717.92 1,198.86 1,074.77 และ 768.19 ล้านบาท ตามลำดับ และจากตารางที่ 3.12 จะเห็นได้ว่าสินค้านำเข้าสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ โค-กระบือมีชีวิต ถั่วลิสง ถั่วเขียวผิวนั้น เพอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้ และ แร่พลวง ซึ่งมีมูลค่า 636.70 357.77 210.44 160.68 และ 146.078 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 3.11 เปรียบเทียบ 25 อันดับแรกสินค้าส่งออก ปีงบประมาณ 2553-2557

ที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)				
		2553	2554	2555	2556	2557
1	เปียร์	659.95	779.17	2,197.66	2,333.65	3,631.06
2	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	-	-	269.83	1,451.95	3,120.61
3	น้ำมันเบนซิน	1,169.71	1,424.25	2,805.94	2,451.14	2,741.99
4	น้ำมันดีเซล	1,212.62	748.58	883.01	1,448.81	1,969.73
5	ผ้าพิมพ์ฝ้าย	859.49	544.27	1,343.94	1,345.76	1,514.46
6	โทรทัศน์	891.89	541.11	1,125.07	789.73	1,168.79
7	น้ำมันพืช	1,057.33	715.04	1,254.89	1,224.05	1,072.62
8	รองเท้าแตะ	406.66	-	542.86	584.51	1,003.04
9	กาแฟชนิดผงสำเร็จรูป	723.67	674.67	756.44	870.64	878.45
10	อาหารปรุงแต่งกลิ่นรสอื่นๆ	-	-	-	748.15	852.91
11	ขนมปังกรอบ	343.03	331.90	601.05	417.39	788.51
12	รถจักรยานยนต์	516.25	565.83	668.07	376.13	736.86
13	ผ้าทอทำด้วยใยสังเคราะห์ร้อยละ 85%	-	-	373.07	597.73	707.54
14	ผ้าทอด้วยด้ายสีต่างๆ	-	173.15	433.57	595.81	703.65
15	นมถั่วเหลือง	-	-	-	499.59	626.08
16	ผ้าทอด้วยเส้นใยสังเคราะห์	272.53	-	-	351.59	598.69
17	ปูนซีเมนต์	358.09	125.67	-	-	594.36
18	ผงชูรส	860.98	753.16	905.48	762.09	588.65
19	ยารักษาโรค	560.44	478.00	500.07	559.44	545.34
20	น้ำมันโซเวนท์	-	-	-	-	512.33
21	อวนจับปลา	281.14	-	-	380.24	510.17
22	ผงซักฟอก	-	122.69	240.59	-	475.91

ที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)				
		2553	2554	2555	2556	2557
23	ยานอรรถจักรยานยนต์	-	-	331.18	-	471.52
24	ครีมเทียม	411.15	327.88	368.62	-	468.86
25	น้ำอัดลม	274.73	267.75	487.47	452.60	443.59
	รวม	10,859.67	8,573.13	16,088.81	18,241.00	26,725.73

ที่มา ด้านศุลกากรแม่สอด (2557)

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากด้านศุลกากรแม่สอด (2557)

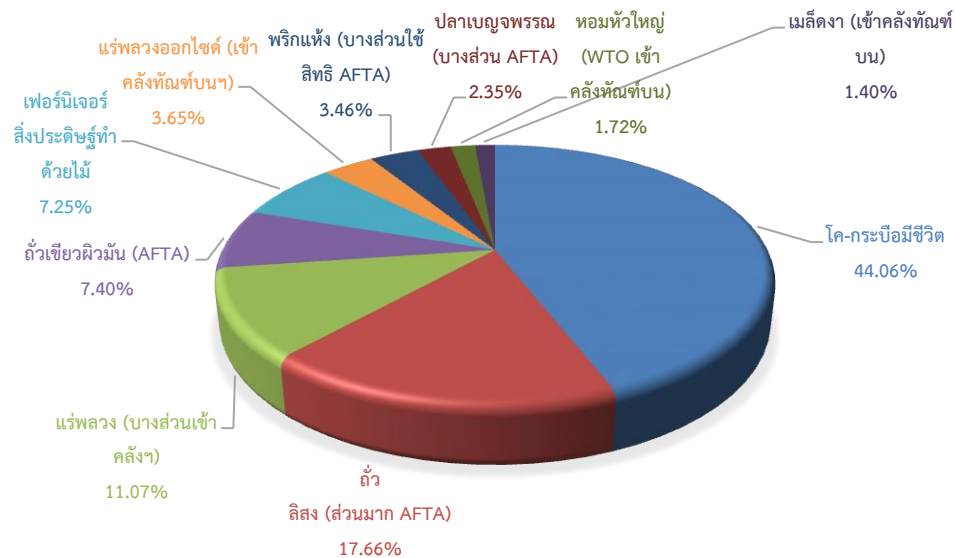
รูปที่ 3.13 10 อันดับแรกสินค้าส่งออก ปีงบประมาณ 2557

สินค้าที่ส่งออกผ่านทางด่านแม่สอดนั้น มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าและ ชนิดของสินค้าในทุกปี ขึ้นอยู่กับความต้องการ ในปีนั้นๆ แต่จะมีสินค้า บาง ชนิดที่มาการส่งออกในทุกปี นั่นคือ เบียร์ น้ำมัน เบนซิน น้ำมันดีเซล ผ้าพิมพ์ฝ้าย น้ำมันพืช โทรศัพท์ กาแฟชนิดผงสำเร็จรูปผงชูรส ยารักษาโรค และ น้ำอัดลม สินค้าเหล่านี้มีศักยภาพแต่ยังมีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน

ตารางที่ 3.12 25 อันดับแรกสินค้านำเข้า ปีงบประมาณ 2553-2557

ที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า(ล้านบาท)				
		2553	2554	2555	2556	2557
1	โค-กระบือมีชีวิต	73.808	213.904	305.164	521.8	1,394.25
2	ถั่วลิสง (ส่วนมาก AFTA)	9.83	4.615	6.874	909.398	558.699
3	แร่พลวง (บางส่วนเข้าคลังฯ)	15.305	100.922	109.854	76.84	350.259
4	ถั่วเขียวผิวมัน (AFTA)	32.125	10.28	-	63.23	234.093
5	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	443.109	305.841	300.215	300.37	229.342
6	แร่พลวงออกไซด์ (เข้าคลังทัณฑ์บนฯ)	-	-	-	-	115.397
7	พริกแห้ง (บางส่วนใช้สิทธิ AFTA)	-	-	7.118	196.66	109.446
8	ปลาเบญจพรรณ (บางส่วน AFTA)	57.097	21.317	29.676	59.207	74.259
9	หอมหัวใหญ่ (WTO เข้าคลังทัณฑ์บน)	84.728	94.354	-	3.112	54.414
10	เมล็ดงา (เข้าคลังทัณฑ์บน)	15.536	4.942	30.87	57.716	44.195
11	รถจักรยานสภาพเก่าใช้แล้ว	-	9.252	16.615	25.37	40.269
12	เสื้อผ้าสตรี (AFTA, FORM D)	-	-	-	17.435	33.702
13	ถั่วขาวดำ (AFTA)	15.846	-	8.208	5.118	17.76
14	ถั่วเขียวผิวดำ (AFTA)	14.698	4.071	13.46	17.427	16.893
15	กระเพาะปลาตากแห้ง	30.851	23.006	33.061	23.135	14.441
16	ถ่านหินลิกไนท์	-	-	-	-	13.755
17	พุททะเล	37.076	21.69	13.327	14.239	13.237
18	มันฝรั่ง (บางส่วนใช้สิทธิ AFTA)	-	-	-	-	10.343
19	ปลาไหลนา	8.905	10.35	9.749	8.135	8.978
20	อวนจับปลา	-	-	-	-	8.376
21	เศษอลูมิเนียม	-	-	-	-	7.266
22	ถั่วเหลืองสำหรับบริโภค	-	-	-	-	6.286
23	ถั่วลาย (AFTA)	56.905	11.463	-	-	6.271
24	อาหารเจ	-	-	-	-	6.197
25	ขมิ้น (เข้าคลังทัณฑ์บน)	-	-	9.713	9.119	5.775

ที่มา ด้านศุลกากรแม่สอด (2557)

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก ด้านศุลกากรแม่สอด (2557)

รูปที่ 3.14 10 อันดับแรกสินค้านำเข้า ปีงบประมาณ 2557

การนำเข้าสินค้าผ่านทางด่านแม่สอดนั้น มีมูลค่าและชนิดสินค้าที่แตกต่างกันในแต่ละปี แต่จะมีสินค้าที่มีการนำเข้าในทุกปีได้แก่ โค-กระบือมีชีวิต ถั่วลิสง เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้ แร่พลวง ปลาเบญจพรรณ เมล็ดงา กระเพาะปลาตากแห้ง ปูทะเล ปลาไหลนา ถั่วเขียวผิวดำ และ ถ่านไม้ สินค้าเหล่านี้ถึงจะมีการนำเข้าในทุกปีแต่ยังมีมูลค่าที่ไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับความต้องการในแต่ละปี

จังหวัดตากมีจุดผ่านแดนถาวร และมีช่องทางอนุมัติทำการค้า 1 ช่องทางคือ จุดผ่านแดนถาวรแม่สอด – เมียวดี ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีตลาดการค้าที่สำคัญ คือ ตลาดริมเมย นอกจากนี้มีคลังสินค้าชั่วคราวซึ่งได้รับอนุญาตจากด่านศุลกากรจำนวน 14 คลัง ตั้งอยู่ที่ บ้านห้วยม่วง บ้านวังตะเคียน และบ้านท่าอาจ ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จำนวน 13 คลัง และบ้านวังผา ตำบลแม่จะรา อำเภอแม่ระมาด จำนวน 1 คลัง

ตารางที่ 3.13 มูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าของจังหวัดตาก ระหว่างปีงบประมาณ 2551 – 2558

(มูลค่า: ล้านบาท)

ปีงบประมาณ	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า
2551	17,513.14	1,236.08
2552	22,174.65	1,714.15
2553	28,673.07	1,109.75
2554	17,491.53	854.581
2555	33,968.60	1,162.61
2556	41,465.73	2,510.39
2557	55,957.35	3,490.92
2558	26,819.70	1,706.32

ที่มา: ด้านศุลกากรแม่สอด (2558)

3.1.3 สถานการณ์ปัจจุบันและแผนการพัฒนาจังหวัดตาก

3.1.3.1 แนวทางการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัดตาก

จังหวัดตากมีทรัพยากรมากอีกทั้งยังมีด่านแม่สอดซึ่งเป็นด่านสำคัญของประเทศไทยในการค้ากับสหภาพเมียนมาร์ ทางด้านศักยภาพของจังหวัดตากมีความพร้อมสำหรับการลงทุนในด้านต่างๆ และมีโอกาสในการขยายการลงทุน การส่งออก-นำเข้าสินค้า หลังจากมีการเปิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ศักยภาพของจังหวัดตาก

(1) เป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยสู่สหภาพพม่าประเทศในเอเชียใต้และสู่มหาสมุทรอินเดียไปยังตะวันออกกลางและยุโรป โดยมีสะพานมิตรภาพไทย – พม่า เป็นประตูเชื่อมสู่อันดามัน ซึ่งเป็นแถบพัฒนาอุตสาหกรรมตะวันออก – ตะวันตก (East – West Development Corridor) มีแม่สอดเป็นเมืองชายแดนอยู่ปลายทางทางทิศตะวันตกของแถบพัฒนา และปลายทางทางทิศตะวันออกอยู่ที่จังหวัดมุกดาหาร

(2) มีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรที่อำเภอแม่สอดตรงข้ามจังหวัดเมียวดีของพม่าทำให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวและการนำสินค้าเข้า-ออกเป็นไปอย่างสะดวกซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวม

(3) มีสภาพภูมิประเทศและที่ตั้งเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการค้าขายเพื่อส่งออกอุตสาหกรรมเนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยตรง

(4) มีวัตถุดิบในพื้นที่หลายชนิดและมีปริมาณมากเพียงพอที่จะดำเนินการด้านอุตสาหกรรมได้แก่ แร่ธาตุประเภทต่างๆ เช่น แกรนิต หินอ่อน ลิกไนต์ เฟลด์สปาร์ ฯลฯ มีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มันฝรั่ง ผักต่างๆ สามารถเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมแปรรูปได้ นอกจากนี้ยังมีความเหมาะสมที่จะเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกอีกด้วย

(5) มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น มีถนนลาดยางทุกอำเภอ มีการขยายถนนเป็น 4 ช่องจราจร กำลังผลิตไฟฟ้า ระบบประปา และโทรศัพท์ ซึ่งมีจำนวนมากพอสามารถเอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมการค้าขายตามแนวชายแดน และจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังทำอากาศยานที่อำเภอแม่สอด ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นท่าอากาศยานนานาชาติได้

(6) มีศักยภาพด้านการเป็นเขตร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และเขตการค้าชายแดนเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนซึ่งให้สิทธิพิเศษต่างๆ มากยิ่งกว่าเขตการลงทุน เขต 3 อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการลงทุนอย่างมาก

(7) เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญของประเทศอยู่ที่เขื่อนภูมิพล อ.สามเงา มีการเพิ่มวงจรอีก 2 วงจร และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 9 เครื่อง 9,605 กิโลวัตต์ ปรับปรุงระบบจำหน่าย 9 แห่ง เสริมระบบจำหน่าย 3 จุด ติดตั้งสายไฟแรงสูง 300 วงจร/กม. และสร้างโรงจักรสำรอง 1 แห่ง

(8) มีแหล่งท่องเที่ยวกว่า 40 แห่ง ที่มีความหลากหลายสมบูรณ์ครบถ้วนสวยงาม และคงสภาพเดิม มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมหลากหลายดึงดูดใจผู้ไปเยือน และสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวนานาชาติในภูมิภาคไทย สหภาพพม่า บังคลาเทศ และอินเดีย

การวิเคราะห์สถานะด้านการตลาดสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตากนั้นการวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน ซึ่งแสดงให้เห็นสถานะของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในบริบทต่างๆ ดังตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการตลาดสำหรับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

สภาวะ	ภาคส่วน			
	การเกษตร	การท่องเที่ยว	โลจิสติกส์	วิสาหกิจ
จุดแข็ง(Strengths)	1. มีโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรในพื้นที่ 2. มีแรงงานเพียงพอ	1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการขั้นพื้นฐานที่ค่อนข้างพร้อม 2. มีสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมได้ดี 3. การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (แหล่งshopping) มีมูลค่าสูงในแต่ละปี	1. มีจุดผ่านแดนถาวรแม่สอด-เมียวดี ตำบลท่าสายลวด และมีสะพานมิตรภาพไทย-พม่า 2. การเดินทางไปยังตลาดใหญ่ในต่างประเทศ(อย่างกึ่ง)ใช้เวลาน้อยที่สุดโดนใช้เวลา เวลา 2 วัน เทียบกับด่านที่กาญจนบุรี ใช้เวลา 3 วัน แม่สายใช้เวลา 4 วัน	1. จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการส่งออกบริเวณชายแดนระหว่างไทยกับพม่ามากที่สุด และมีมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2. มีความพร้อมของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการค้าชายแดน 3. มีองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันการเงินให้บริการแก่ภาคเอกชน 4.เป็นพื้นที่ชายแดนและอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติทั้งในไทยและพม่า

สภาวะ	ภาคส่วน			
	การเกษตร	การท่องเที่ยว	โลจิสติกส์	วิสาหกิจ
จุดอ่อน(Weakness)	1. แรงงานไม่มีฝีมือ 2. การจัดการด้านการตลาด การผลิต และแปรรูปสินค้าเกษตรไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเกษตร 3. มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรม	1. ปัญหาด้านความมั่นคงส่งผลต่อนักท่องเที่ยว 2. สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ 3. ขาดสิ่งดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	1. ถนนสภาพไม่ดีในบางจุด 2. เส้นทางไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้	1. ทรัพยากรมนุษย์ยังมีระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ 2. แรงงานไม่มีคุณภาพ มีทักษะน้อย และขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจริงจังรวมทั้งแรงงานบางประเภทที่เป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย 3. โครงสร้างพื้นฐานยังมีค่อนข้างจำกัด
โอกาส(Opportunities)	1. มีโอกาสใช้แรงงานราคาถูก 2. มีโอกาสทำ Contract Farming กับประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต	1. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสหภาพเมียนมาร์ผ่านเส้นทางนี้และเดินทางกลับมาพักในประเทศไทย หากมีการเปิดเสรีมากขึ้น 2. การที่มีการค้าใหญ่ขึ้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการ จะเพิ่มสูงขึ้น 3. หากมีการตั้งสนามบินนานาชาติการท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงขึ้น	1. สหภาพเมียนมาร์มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมต่อ กับจีน อินเดีย บังคลาเทศ ทำให้ไทยสามารถอาศัยสหภาพเมียนมาร์เป็นทางผ่านของสินค้าได้ 2. จะมีการขยายสนามบินเป็นสนามบินนานาชาติ	1. สหภาพเมียนมาร์มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ 2. รัฐบาลและพม่ามีนโยบายหรือมาตรการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดนร่วมกัน 3. นโยบายของภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริม OTOP สู่สากล

สภาวะ	ภาคส่วน			
	การเกษตร	การท่องเที่ยว	โลจิสติกส์	วิสาหกิจ
				4. มีโอกาสเชื่อมโยงทางธุรกิจกับกลุ่มอินโดจีน อาเซียน เอเชีย ตะวันออก และเอเชียใต้ซึ่งรวมกัน
ข้อจำกัด(Threats)	1. ไม่มีการพัฒนาด้านเกษตรกรรม 2. เกษตรกรหันไปประกอบอาชีพอื่น	1. ไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดีพอ 2. แหล่งท่องเที่ยวเป็นรูปแบบเดิม 3. สถานที่รองรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ	1. การเปิดปิดด่านของสหภาพเมียนมาร์ไม่แน่นอน 2. ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการศุลกากรกับสหภาพพม่า 3. เส้นทางยังไม่มีความพร้อมทั้ง2ฝั่ง 4. ท่าเรือเกาะละแมงที่อยู่ใกล้แม่สอด ไม่สามารถรองรับเรือเดินสมุทรได้	1. กฎระเบียบการค้าของสหภาพพม่าที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยและไม่มียุทธศาสตร์การค้าการลงทุนที่ชัดเจน

ที่มา จากการรวบรวมและสำรวจโดยผู้วิจัย

3.1.3.2 ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

1.) โครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยที่สนับสนุนให้จังหวัดตากเหมาะสมสำหรับการลงทุน

1.1) เมืองหน้าด่าน

อันเนื่องมาจาก โครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่ของจังหวัดตาก จะมีการเอื้อต่อการค้าขาย และลงทุนระหว่างประเทศ โดยใช้การค้าในรูปแบบผ่านแดน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการสร้างลักษณะ การตลาดในรูปแบบนี้ จะมีการเปิดโครงสร้างการค้า ด้วยวิธีการทางศุลกากรที่สะดวก รวดเร็ว และ ขยายเวลาในการพำนักราชศัลย์ หรือจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านให้มีระยะ เวลานานยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากคำกล่าวข้างต้นพบว่า ระยะทางจากตัวเมืองตากเข้าสู่อำเภอแม่สอดที่ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน ยังมีระยะทางที่ไกล และยังไม่มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความ รวดเร็วระหว่างตัวเมืองไปจนถึงเมืองหน้าด่าน ดังนั้นนโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน จึงเป็น ส่วนสำคัญที่ต้องมุ่งประเด็นอย่างถูกต้อง

1.2) ระบบการขนส่งทางถนน

จังหวัดตากนับว่ามีจุดเอื้อหนุนในการค้าขายแดน ผ่านระบบการขนส่งทางถนนข้ามแดน ที่มีความสะดวก รวดเร็ว และได้รับการคุ้มครองที่มีมาตรฐานจากการที่พัฒนาเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจ พิเศษ ปัจจัยที่เอื้อหนุนต่อการค้าของแม่สอด คือการมีชายแดนติดกับเมืองเมียวดี ของสหภาพเมียน มาร์ ซึ่งนอกจากคนไทยจะสามารถข้ามไปยังฝั่งสหภาพเมียนมาร์ได้แล้ว ชาวเมียนมาร์ก็สามารถข้าม แดนมาซื้อสินค้าในประเทศไทยได้ในระยะเวลาหนึ่ง

- ทิศตะวันตก ติดต่อกับสหภาพเมียนมาร์ โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดนยาวประมาณ 75 กิโลเมตร อำเภอแม่สอดมีพื้นที่ทั้งหมด 1,986.12 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,241,322.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.11 ของเนื้อที่จังหวัด (พื้นที่จังหวัด 16,734,555 ตารางกิโลเมตร) (กลุ่มมิตรภาพ, 2554)

แบ่งเป็น ที่ดินในการทำการเกษตร จำนวน 346,116 ไร่ แยกเป็น

- พื้นที่ทำนา จำนวน 74,360 ไร่ หรือร้อยละ 28.40 ของพื้นที่การเกษตร
- พื้นที่ทำสวน จำนวน 22,161 ไร่ หรือร้อยละ 6.40 ของพื้นที่การเกษตร
- พื้นที่ทำไร่ จำนวน 249,298 ไร่
- พื้นที่ทำการประมง จำนวน 87.76 ไร่

อำเภอแม่สอดมีแร่ที่สำคัญ คือ แร่สังกะสี อยู่ในพื้นที่บ้านพะเด๊ะ หมู่ที่ 4 ตำบลพระธาตุผาแดง ส่วนการทำเหมืองแร่ในพื้นที่อำเภอแม่สอด มีบริษัทที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการทำเหมืองแร่ จำนวน 2 บริษัท คือ

- 1) บริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด (มหาชน)
- 2) บริษัท ตากไมนิ่ง จำกัด

พื้นที่ชายแดนเขตอำเภอแม่สอด นับว่าเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจอีกพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในด้านของการค้า อันรวมถึงการค้าหน้าด่าน การค้าระหว่างประเทศ และการค้าผ่านประเทศ เนื่องจากแม่สอดเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บริเวณเขตชายแดนและมีการจัดตั้งจุดผ่านแดนถาวรด่านพรมแดนแม่สอด เชื่อมประเทศไทยเข้ากับเมืองเมียวดีในรัฐกะเหรี่ยงของสหภาพเมียนมาร์ อีกทั้งยังมีท่าเลที่ตั้งอยู่บนแนวเส้นทางเศรษฐกิจที่สามารถเชื่อมต่อกับนานาชาติ กล่าวคือ ระเบียงเศรษฐกิจสายตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ซึ่งถูกผลักดันโดยกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS-EC: Greater Mekong Subregion Economic Cooperation) และกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS: Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) นอกจากนี้ทางภาคหน่วยงานต่างๆในชุมชนหน้าด่านแม่สอดยังมีศักยภาพสูงในด้านการค้า การบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีการท่องเที่ยวทางนิเวศและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ซึ่งอำเภอแม่สอดเป็นอำเภอหนึ่งที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม และด้านการท่องเที่ยว และมีการกำหนดให้อำเภอแม่สอดถูกจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (สำนักงานเทศบาลจังหวัดตาก, 2554)

ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ชายแดนแม่สอดและพื้นที่ใกล้เคียงให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพราะมีศักยภาพและความพร้อมของเมืองสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ-การลงทุนภาคอุตสาหกรรม-ภาคเกษตร และการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมกันผลักดันอย่างเต็มที่ โดยจะเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (Myawady Trade Zone) ของสหภาพพม่า ซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไปเพียง 10 กิโลเมตร และมีการเร่งรัดการดำเนินโครงการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งศูนย์บริการนำเข้า-ส่งออก เบ็ดเสร็จ (One Stop Service) และศูนย์โลจิสติกส์รวมทั้งคลังสินค้า (Logistics Park) ในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และให้เร่งรัดการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย-พม่า แห่งที่ ๒ เพื่อรองรับปริมาณการขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นตามเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ ตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ตลอดจนมีความคืบหน้าในการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ “นครแม่สอด” และการปรับตัวเพื่อรองรับการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปี 2558ซึ่งจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนเป็นอย่างสูง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด

จากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดอันเนื่องมาจากทรัพยากรและศักยภาพของเมืองแม่สอดทั้งทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าชายแดน การท่องเที่ยว การเกษตร และเมืองอุตสาหกรรม คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้น ใน 3อำเภอซึ่งตะวันตกของจังหวัดตาก ประกอบด้วยอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด โดยมีนโยบายสำคัญๆ ทั้งด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง การกระจายอำนาจ และ เข้าใจในบริบทด้านการค้าชายแดนอย่างถ่องแท้ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 นี้ เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมกันผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษและจังหวัดแม่สอดให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในขณะนี้ประเทศพม่า มีทั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (MYAWADEE TRADE ZONE) และจังหวัดเมียวดี

โดยประโยชน์ที่ภาคต่างๆได้รับจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอดสามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.15 ผลประโยชน์และประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด

ผู้ได้รับผลประโยชน์	ผลประโยชน์
ประชาชน	- การพัฒนาท้องถิ่นโดยบริหารจัดการตัวเอง จากภาษีรายได้ ภาษีศุลกากร ภาษีแรงงาน ภาษีสรรพสามิตและพาหนะ ฯลฯ ของตนเอง - เกิดความรวดเร็วในการพัฒนาสาธารณูปโภค(ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา การป้องกันภัยต่างๆ)และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น - สถานพยาบาลเพิ่มขึ้นทำให้ประชาชนเข้าถึงการพยาบาลได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังมีคุณภาพ และมีการแพทย์ที่ทันสมัยมากขึ้น - การศึกษาจะดีขึ้น จากการเข้ามาตั้งของสถานศึกษาใหม่ๆ รวมไปถึงในระดับมหาวิทยาลัยโดยได้มีการเตรียมการรองรับไว้ในระดับหนึ่งแล้ว - ด้านสิ่งแวดล้อม มีการสร้างระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูล ระบบบำบัดน้ำเน่าเสียที่แก้ไขแบบเบ็ดเสร็จ - ท้องถิ่นพิเศษจะมีการลงทุนของภาครัฐกิจและการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์โดยตรงถึงประชาชนในพื้นที่เกิดการจ้างงาน กระจายรายได้
เอกชน	- มีกฎหมายพิเศษที่จะให้สิทธิประโยชน์ต่อนักลงทุนมีการเข้ามาลงทุนของภาครัฐกิจ ทำให้ภาคเอกชนมีความมั่นใจ นักธุรกิจและนักลงทุนจะหันมาให้ความสนใจกับเศรษฐกิจเมืองใหม่ที่“นครแม่สอด” - เกิดการจ้างงานการกระจายรายได้สู่ชุมชน - มีการดำเนินธุรกิจที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มนักธุรกิจเอกชน ลูกจ้าง ผู้ประชาชนในชุมชน - มีการพัฒนาการค้าและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน
ประเทศชาติ	- เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนการท่องเที่ยวเนื่องจากนักธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติและนักลงทุน มีความมั่นใจ ที่ต้องการเข้ามาลงทุนทำธุรกิจในท้องถิ่นพิเศษ - ก่อให้เกิดรายได้ทั้งในภาพการลงทุนและภาคของประชาชนในท้องถิ่นพิเศษ มีการกระจายรายได้และเงินไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นพิเศษ ทุกพื้นที่ เกิดรายได้ในการเก็บภาษีอากร

ผู้ได้รับผลประโยชน์	ผลประโยชน์
	- มีการพัฒนาด้าน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การค้า การลงทุนที่จะขยายฐานทางเศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาที่ควบคู่กับรัฐบาล - มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว สู่มาตรฐานสากล - สามารถแก้ไขปัญหาการค้าขายชายแดน การท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชากรแฝง การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และสินค้าหนีภาษี

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย

แผนการและลักษณะการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ รวมทั้งการประเมินผลงาน summary

การให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) หมายถึง การให้บริการงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน ในลักษณะงานที่ต้องมีการส่งต่อระหว่างหน่วยบริการ ให้สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ในจุดบริการเดียว โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การให้บริการมีความรวดเร็วขึ้น

รูปแบบและวิธีการของการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ มีได้หลายรูปแบบที่สำคัญ คือ

1. การนำหลายหน่วยงานมารวมให้บริการอยู่ในสถานที่เดียวกัน

เป็นการรวมงานบริการที่ต้องผ่านหลายหน่วยงานมาให้บริการ ณ สถานที่เดียวกัน ซึ่งจะช่วยกระชับระยะเวลาการบริการให้น้อยลง อาทิ เช่น ลดระยะเวลาการส่งต่อเอกสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในงานบริการนั้นๆ ซึ่งหากนำเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้บริการในจุดเดียวกัน จะอำนวยความสะดวกได้รวดเร็วขึ้น

2. กระจายอำนาจมาให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งทำหน้าที่ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ

เป็นการมอบหมายอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการแทนหน่วยงานย่อยเดิม ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จแต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการดำเนินงานตามขั้นตอนการให้บริการตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อขอรับบริการได้อย่างรวดเร็ว เช่น การให้บริการของธนาคาร เป็นต้น

3. การปรับปรุงและออกแบบใหม่ในการให้บริการ

รูปแบบนี้อาจใช้วิธีการปรับลดหรือยุบรวมขั้นตอน (Reprocess) หรือการสร้างใหม่ (Redesign) ด้วยการนำแนวคิดต่อไปนี้มาใช้ ได้แก่

- แนวคิดของการปรับปรุงงานให้ง่าย (Work Simplification) ที่ให้ความสำคัญต่อหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การขจัด (eliminate) การรวม (combine) การจัดัดการใหม่ (re-arrange) และการทำให้ง่ายขึ้น (simplify)

- แนวคิดการรื้อปรับระบบ (Reengineering) ที่ให้ความสำคัญกับการนำคิดใหม่ขึ้นพื้นฐาน (fundamental) มีการออกแบบธุรกิจใหม่อย่างใหญ่ (dramatic) แบบถอนรากถอนโคนหรือปฏิวัติ (radical) โดยมองครอบคลุมธุรกิจทั้งระบบ (entire business system) ให้ความสำคัญต่อตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ ต้นทุน คุณภาพ เงินลงทุน การบริการ และความรวดเร็วในการดำเนินงาน โดยทำการยุบรวมขั้นตอนให้รวบรัดยิ่งขึ้น การออกแบบขั้นตอนและวิธีการให้บริการแบบใหม่ที่แตกต่างและดีกว่าเดิม

4. การสามารถให้บริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้เสร็จทันที

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการนำแนวคิดการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จหรือ One Stop Service มาใช้ เพียงแต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการที่ประชาชนเผชิญหน้าเห็นโดยตรง แต่เป็นการรับบริการผ่านทางออนไลน์ โดยประชาชนผู้รับบริการสามารถติดต่อกับเว็บไซต์ที่หน่วยงานที่ให้บริการได้จัดทำขึ้นมาตามกระบวนการและวิธีการที่กำหนดไว้จนกระทั่งบริการแล้วเสร็จ

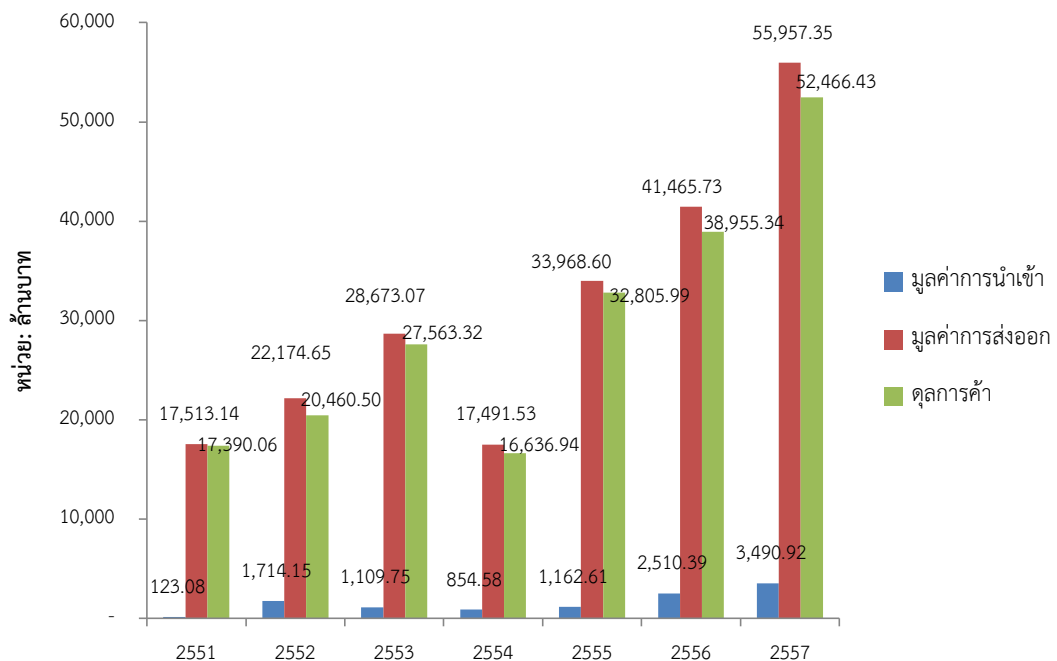
ประโยชน์ของการให้บริการแบบครบวงจร ณ จุดเดียว

1. เพิ่มความรวดเร็วในติดต่อ ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ
2. เพิ่มความสะดวกในการติดต่อกับงานและธุรกิจต่างๆ
3. เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าไปติดต่อใช้บริการได้สะดวก
4. เพิ่มความชัดเจนในการให้บริการ โดยมีรูปแบบการให้บริการที่ครอบคลุมและเบ็ดเสร็จในตัวเอง ณ จุดเดียว ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย
5. ลดการเลือกปฏิบัติ ได้รับการบริการเหมือนและเท่าเทียมกัน
6. เป็นการบริการที่รวดเร็ว กระชับ และถูกต้อง ตามนโยบายการให้บริการที่ประทับใจ
7. ประหยัดการใช้ทรัพยากรของประเทศ เช่น งบประมาณบุคลากร ทรัพยากร และเวลาของประเทศ
8. มีการให้บริการเคลื่อนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกและเข้าถึงผู้รับบริการมากที่สุด ตามนโยบายรัฐ
9. ผู้ใช้บริการเข้าถึงการให้บริการได้ง่าย ทำให้ผู้รับบริการพึงพอใจ
10. การได้รับการบริการที่รวดเร็วและทันสมัย จากมหาวิทยาลัยของรัฐ
11. สร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชนและประเทศชาติ

ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆทั้งระดับชุมชน และการสนับสนุนอย่างเต็มที่กำลังจากภาคีต่างๆระดับประเทศ ทำให้ด้านชายแดนแม่สอดมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้แม่สอดเป็นเมืองหน้าด่านอีกเมืองหนึ่งที่มีความนิยมในด้านการค้าการลงทุนจากสากลประเทศโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน สังเกตได้จากอัตราการเติบโตจากมูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สอด แสดงให้เห็นว่าไทยมีมูลค่าการส่งออกสูงกว่าการนำเข้าสินค้า ซึ่งไทยมีส่วนได้เปรียบดุลการค้าอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2557 ไทยได้เปรียบดุลการค้าสูงถึง 52,466,432,000 ล้านบาท

มูลค่าการค้าชายแดน อำเภอแม่สอด

ปี 2551 - 2557

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากด่านศุลกากรแม่สอด, 2557

รูปที่ 3.16 เปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สอดปี 2551- 2557

ตารางที่ 3.16 สถิติมูลค่าสินค้าส่งออก ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2550 – 2557

(มูลค่า : ล้านบาท)

เดือน	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ตุลาคม	748.717	1,160.379	1,584.003	2,459.323	804.518	2,219.306	3,693.342	4,137.10
พฤศจิกายน	740.653	1,176.002	1,575.464	2,277.388	948.618	1,881.290	3,401.048	4,226.78
ธันวาคม	850.446	1,246.513	1,359.610	2,624.002	1,225.879	2,332.627	3,364.851	4,245.13
มกราคม	995.346	1,449.152	1,345.026	2,580.452	1,171.064	2,401.873	3,038.223	4,395.88
กุมภาพันธ์	889.429	1,342.448	1,657.457	2,621.996	1,291.536	2,936.458	3,121.869	4,304.77
มีนาคม	1,087.055	1,518.989	2,188.202	3,305.843	1,872.696	3,772.177	4,121.625	5,223.37
เมษายน	895.029	1,236.457	1,806.943	2,664.451	1,814.930	2,571.244	3,036.402	4,307.10
พฤษภาคม	985.716	1,731.506	2,427.556	3,359.954	1,657.388	3,321.423	3,840.777	5,408.54
มิถุนายน	1,063.904	1,869.724	1,977.728	2,632.200	1,434.360	3,108.391	3,375.752	4,741.94
กรกฎาคม	1,000.187	1,750.156	2,057.790	1,446.034	1,696.406	3,176.623	2,986.299	4,424.03
สิงหาคม	796.402	1,690.040	2,026.665	1,339.796	1,713.263	2,805.261	3,571.204	5,286.39
กันยายน	1,035.741	1,341.767	2,168.207	1,361.626	1,860.869	3,441.927	3,914.338	5,256.33
รวม	11,088.626	17,513.135	22,174.649	28,673.065	17,491.525	33,968.598	41,465.730	55,957.35

จากสถิติมูลค่าส่งออกของด้านศุลกากรแม่สอดพบว่ามีมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นในทุกๆปี โดยในปี 2550 มีมูลค่าการส่งออกรวม 11,089 ล้านบาท ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นในทุกๆ โดยในปี 2557 มีมูลค่าการส่งออกผ่านทางด้านศุลกากรแม่สอด 55,960 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ถึง 44,870 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 405 โดยมีมูลค่าส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 31034.86 ล้านบาท ต่อเดือน กล่าวคือ แนวโน้มในการส่งออกผ่านทางด้านศุลกากรแม่สอดยังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยสามารถดูได้จากปี 2557 ใน 4 เดือนแรกพบว่ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 4 เดือนแรกในปี 2556 และมีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในเดือนต่อไป

ตารางที่ 3.17 สถิติมูลค่าสินค้านำเข้า ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2550 – 2557

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ตุลาคม	58.162	78.907	126.510	60.048	86.635	50.070	140.938	234.782
พฤศจิกายน	84.048	87.559	127.593	65.333	55.271	58.743	192.747	286.717
ธันวาคม	88.679	97.114	169.835	73.448	70.170	83.652	225.574	336.879
มกราคม	109.207	128.668	143.194	91.390	76.521	92.122	301.441	329.647
กุมภาพันธ์	86.103	86.185	133.193	86.577	97.750	202.161	257.821	330.082
มีนาคม	93.539	127.687	215.382	133.844	108.679	132.039	286.887	349.179
เมษายน	77.931	80.980	155.938	93.793	72.830	95.624	189.523	272.126
พฤษภาคม	93.853	112.102	191.103	130.565	87.912	127.581	289.091	247.681
มิถุนายน	82.790	118.250	202.881	114.489	63.700	90.362	164.961	219.045
กรกฎาคม	70.052	113.206	105.928	114.162	55.243	67.009	152.919	237.418
สิงหาคม	67.948	92.684	86.487	81.362	32.253	71.535	116.755	298.569
กันยายน	79.044	112.736	56.105	61.736	47.616	91.714	172.070	384.795
รวม	991.528	1,236.078	1,714.150	1,109.747	854.581	1,162.611	2,510.390	3,490.92

ที่มา ด้านศุลกากรแม่สอด สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 กรมศุลกากร, 2557

ด้านการนำเข้าผ่านทางด่านศุลกากรแม่สายพบว่า มูลค่าการนำเข้าในแต่ละปีนั้นมีความผันผวนมาก แต่ยังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มีมูลค่าการนำเข้าสินผ่านทางด่านศุลกากรแม่สอด 991.53 ล้านบาท ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 1,236.08 และ 1,714.15 ล้านบาทในปี 2551 และ 2552 ตามลำดับ ก่อนที่จะลดลง ไปที่ 1,109.75 854.58 และ 1,162.61 ล้านบาทในปี 2553 2554 และ 2555 ตามลำดับ และเพิ่มขึ้นเป็น 2,510.39 ล้านบาท ในปี 2556 โดยในปี 2556 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2550 1274.31 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 103.09 ในปี 2557 มูลค่านำเข้ารวมทั้งสิ้น 3,490.92 ล้านบาท แสดงให้เห็นถึงการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะการนำเข้าจะมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นในปี 2558 อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3.18 เปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนไทย-สหภาพเมียนมาร์ ด้านอำเภอแม่สอด ประจำปีงบประมาณ 2557

เดือน	การส่งออก (ล้านบาท)		การนำเข้า (ล้านบาท)		การค้ารวม (ล้านบาท)		ดุลการค้า (ล้านบาท)		การเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับเดือนเดียวกัน ของปีที่แล้ว (%)		
	2556	2557	2556	2557	2556	2557	2556	2557	การส่งออก	การนำเข้า	การค้ารวม
ตุลาคม	3,680.30	4,137.10	139.69	234.782	3,819.99	4,371.88	3,540.61	3,902.32	12.41	68.07	14.45
พฤศจิกายน	3,401.04	4,226.78	192.74	286.717	3,593.79	4,513.50	3,208.30	3,940.06	24.28	48.76	25.59
ธันวาคม	3,356.38	4,245.13	216.41	336.879	3,572.80	4,582.01	3,139.97	3,908.25	26.48	55.67	28.25
มกราคม	3,032.28	4,395.88	298.44	329.647	3,330.72	4,725.53	2,733.84	4,066.23	44.97	10.46	41.88
กุมภาพันธ์	3,120.75	4,304.77	252.25	330.082	3,373.00	4,634.85	2,868.50	3,974.69	37.94	30.86	37.41
มีนาคม	4,116.99	5,223.37	286.88	349.179	4,403.88	5,572.55	3,830.11	4,874.19	26.87	21.72	26.54
เมษายน	3,026.03	4,307.10	184.36	272.126	3,210.39	4,579.23	2,841.66	4,034.97	42.34	47.61	42.64
พฤษภาคม	3,824.36	5,408.54	262.20	247.681	4,086.56	5,656.22	3,562.16	5,160.86	41.42	-5.54	38.41
มิถุนายน	3,393.80	4,741.94	163.38	219.045	3,557.18	4,960.99	3,230.42	4,522.90	39.72	34.07	39.46
กรกฎาคม	2,958.05	4,424.03	152.43	237.418	3,110.48	4,661.45	2,805.62	4,186.61	49.56	55.76	49.86
สิงหาคม	3,566.83	5,286.39	116.75	298.569	3,683.59	5,584.96	3,450.08	4,987.82	48.21	155.73	51.62
กันยายน	3,914.33	5,256.33	172.07	384.795	4,086.40	5,641.13	3,742.26	4,871.54	34.28	123.63	38.05
รวม	41,391.14	55,957.35	2,437.60	3,490.92	43,828.78	59,448.27	38,953.53	52,466.43	35.19	43.21	35.64

ที่มา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก (2557)

การเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนไทย-สหภาพเมียนมาร์ ด้านอำเภอแม่สอด พบว่าไทยนั้นได้ดุลการค้าในทุกปี โดยมูลค่าการส่งออกผ่านทางด่านศุลกากรแม่สอดนั้นมีมูลค่ามากกว่าการนำเข้าอย่างมาก โดยในปี 2557 ด้านศุลกากรแม่สอดมีมูลค่าการส่งออกผ่านทางด่านถึง 59,448.27 ล้านบาท ขณะที่การนำเข้าผ่านทางด่านศุลกากรแม่สอดมีเพียง 3,490.92 ล้านบาท ได้ดุลการค้า 52,466.43 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ด้านมูลค่าการค้ารวมในปี 2556 มีมูลค่า 59,448.27 ล้านบาท โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 35.64 จากปี 2555 ซึ่งมีมูลค่าการค้ารวม 43,828.78 ล้านบาท มูลค่าการค้านี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในทุกปี

3.2 เชียงราย

3.2.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงราย

3.2.1.1 ข้อมูลการปกครอง

จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือที่สุดของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร 785 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูง มีพื้นที่ราบสูงเป็นหย่อมๆ บริเวณเทือกเขาจะมีความสูงประมาณ 1,500 – 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีเนื้อที่ประมาณ 11,678.369 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,298,981 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 12 ของประเทศไทย ทำเลที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายอยู่บริเวณรอยต่อระหว่าง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศพม่า มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 3 จังหวัด และพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ ดังต่อไปนี้

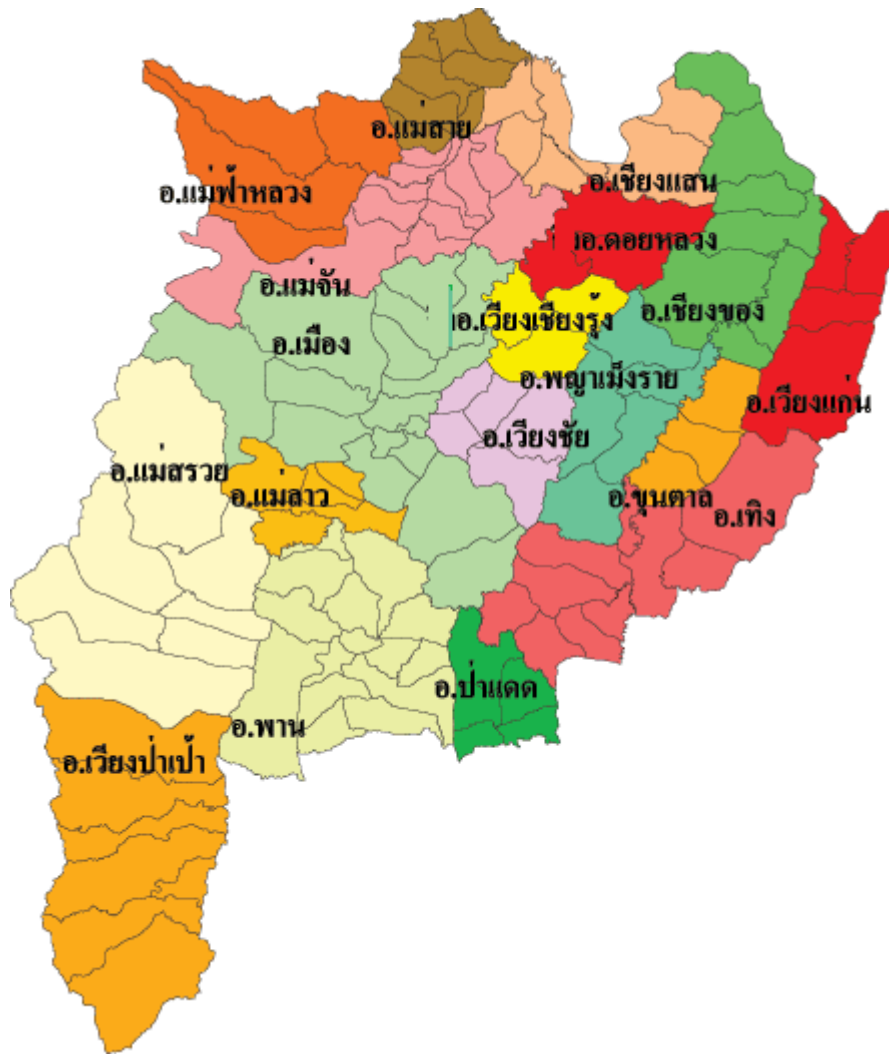
- ทิศเหนือ ติดต่อกับ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว
- ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สปป.ลาว และจังหวัดพะเยา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายแบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ มีแม่น้ำสายสำคัญ 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำโขง ทำเลที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายอยู่บนรอยต่อระหว่าง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว แนวชายแดนติดต่อกับสหภาพเมียนมาร์รวม 153 กิโลเมตร และแนวชายแดนติดต่อกับสปป.ลาวมีระยะทาง 155 กิโลเมตร

จังหวัดเชียงรายแบ่งหน่วยปกครองออกเป็นส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาค 27 หน่วยงาน และส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง 85 หน่วยงาน

ส่วนราชการสังกัดส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

- 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 1 เทศบาลนคร
- 25 เทศบาลตำบล
- 120 องค์การบริหารส่วนตำบล
- อำเภอ 18 อำเภอ 124 ตำบล 1,751 หมู่บ้าน

รูปที่ 3.17 แผนที่จังหวัดเชียงรายจำแนกตามอำเภอ

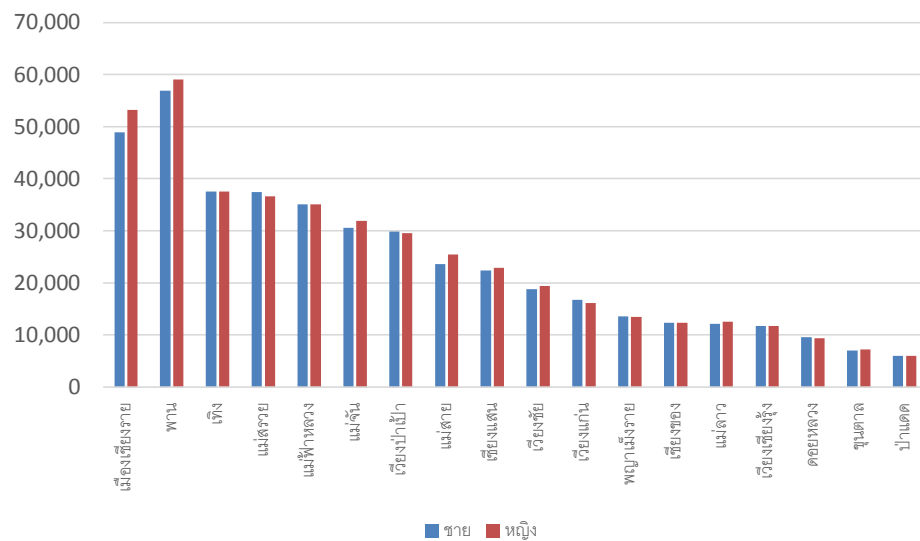
3.2.1.2 ข้อมูลประชากรจังหวัดเชียงราย

จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงราย ณ เดือนธันวาคม 2557 จำนวนรวมทั้งสิ้น 7.67 แสนคน เป็นเพศชาย 3.81 แสนคน เพศหญิง 3.86 แสนคน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพาน มีจำนวน 1.15 แสนคน จังหวัดเชียงรายมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา และชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง แต่ละชนชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์อีกอย่างที่ทำให้เชียงรายได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ตารางที่ 3.19 จำนวนประชากรจังหวัดเชียงราย 2557

อำเภอ	ชาย	หญิง	รวม
เมืองเชียงราย	48,897	53,204	102,101
พาน	56,863	59,070	115,933
เทิง	37,543	37,497	75,040
แม่สรวย	37,456	36,602	74,058
แม่ฟ้าหลวง	35,079	35,128	70,207
แม่จัน	30,538	31,936	62,474
เวียงป่าเป้า	29,824	29,572	59,396
แม่สาย	23,574	25,442	49,016
เชียงแสน	22,408	22,906	45,314
เวียงชัย	18,790	19,430	38,220
เวียงแก่น	16,761	16,097	32,858
พญาเม็งราย	13,565	13,488	27,053
เชียงของ	12,314	12,362	24,676
แม่ลาว	12,113	12,533	24,646
เวียงเชียงรุ้ง	11,736	11,739	23,475
ดอยหลวง	9,586	9,410	18,996
ขุนตาล	7,015	7,236	14,251
ป่าแดด	6,022	5,967	11,989
รวม	381,187	386,415	767,602

ที่มา ระบบสถิติทางการทะเบียน (2557)

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก ระบบสถิติทางการทะเบียน (2557)

รูปที่ 3.18 จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงราย ปี 2557 แยกตามอำเภอ

3.2.1.3 ข้อมูลบทบาทเชิงพื้นที่

เชียงรายมีความโดดเด่นด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนืออีกทั้งยังเป็นเมืองการค้าชายแดนที่สำคัญ โดยการค้าและการขนส่งข้ามแดนในจังหวัดเชียงรายนั้น มี ด้านที่สำคัญทั้งหมด 3 ด้านคือ ด้านแม่สาย ซึ่งเป็นเมืองการค้าชายแดนที่สำคัญ มีอาณาเขตติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็กของสหภาพเมียนมาร์ ด้านเชียงแสน ซึ่งมีการขนส่งทางเรือไปยังประเทศเพื่อนบ้านและประเทศจีน ด้าน เชียงของซึ่งมีการขนส่งผ่านแดนโดยรถบรรทุกและเพิ่งมีการเปิดสะพานมิตรภาพแห่งใหม่ซึ่งคาดว่าจะสามารถขยายการขนส่งได้

อีกทั้งเชียงรายยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญหากเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว เชียงรายซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 7.3 ล้านไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 829 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศที่น่าสนใจก็คือ ชายแดนทั้ง 3 ทิศของจังหวัดยกเว้นทิศใต้ที่ติดกับจังหวัดพะเยาและลำปาง นอกนั้นติดกับประเทศเพื่อนบ้านคือพม่าและลาว ซึ่งปัจจุบันนี้ ถือเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่ได้รับความสนใจอย่างสูงในเชิงศักยภาพการพัฒนาและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีมากมาย (สยามรัฐ, 2556) อีกทั้ง สปป.ลาวและสหภาพเมียนมาร์ นั้นเป็นเส้นทางขนส่งไปยังตลาดที่ใหญ่ที่สุดอย่างจีนอีกด้วย

3.2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

3.2.2.1 ผลผลิตมวลรวมจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.20 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเชียงราย

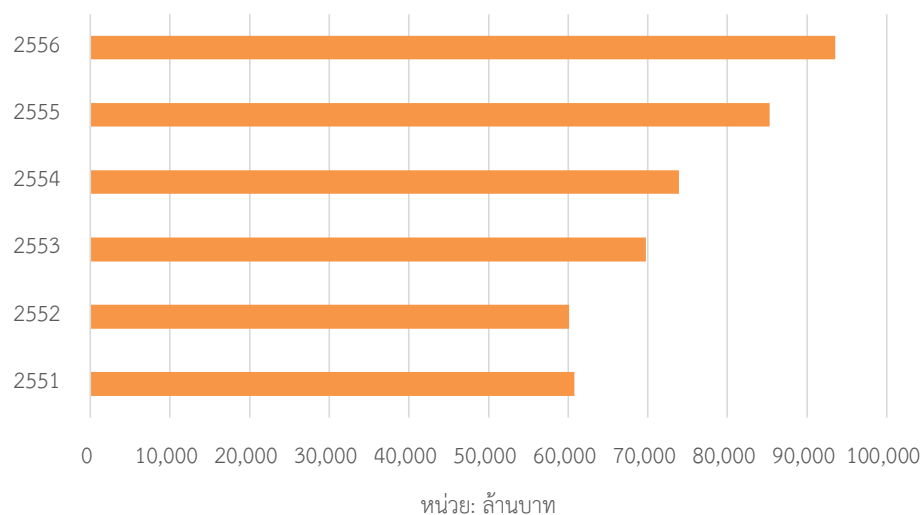
ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	
รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร*	80,477 บาท (ปี 2556)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)*	93,528 ล้านบาท (ปี 2556)
รายได้ภาคเกษตร *	58,276 ล้านบาท(ปี 2556)
รายได้ภาคเกษตร*	35,252 ล้านบาท(ปี 2556)
มูลค่าการค้าชายแดน**	41,189.16 ล้านบาท (ปี 2557)
มูลค่าการส่งออก**	36,614.66 ล้านบาท(ปี 2557)
มูลค่าการนำเข้า**	4,574.50 ล้านบาท (ปี 2557)
สินค้านำเข้าที่สำคัญ***	สินค้าเกษตร พืชผักสด ผลไม้ เคมีภัณฑ์ สิ่งทอ
สินค้าส่งออกที่สำคัญ***	สินค้าเกษตร สินค้าเชื้อเพลิง เครื่องจักรกลและ อุปกรณ์ สินค้าอุปโภคบริโภค เหล็ก สิ่งทอ สุรา
พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ***	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ลำไย ยางพารา ถั่วเหลือง ลิ้นจี่ ขิง กระเทียมหอมแดง
สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ***	โค กระบือ สุกร ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ไก่เนื้อ
แร่ธาตุที่สำคัญ***	หินปูน หินทราย ทองคำดิบ
จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม***	2,066 โรงงาน (2556)
ทรัพยากรป่าไม้	พื้นที่ป่าไม้ 2,365,967 ไร่ ป่าผืนใหญ่ที่สุดได้แก่ ป่าแม่ปุนน้อย-ป่าแม่ปุนหลวงและป่าห้วยโป่ง เหม็น มีพื้นที่ 398,750 ไร่

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2558)

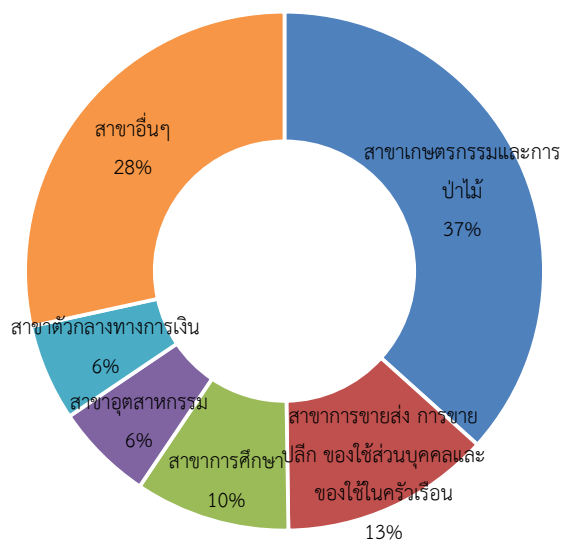
คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย สำนักงานจังหวัดเชียงราย
(2553)

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) จากสถิติพบว่า GPP ของเชียงรายโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตรกรรมและการขายส่งขายปลีกที่สุด รองลงมาได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ การปศุสัตว์ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

รูปที่ 3.19 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย GPP ปี 2551-2556

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

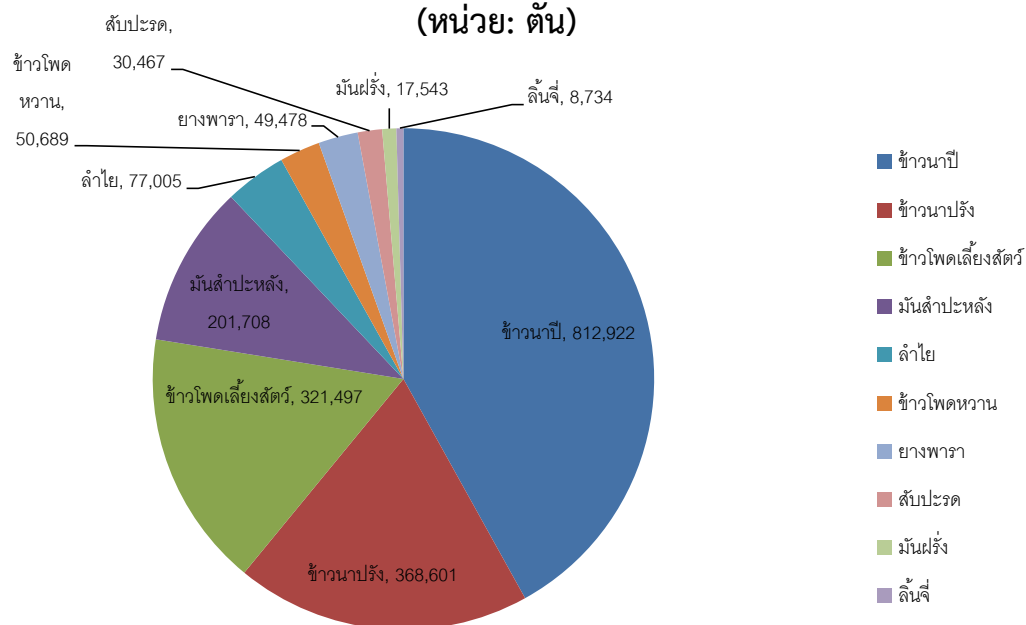
รูปที่ 3.20 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย ตามราคา ประจำปี 2557 จำแนกตามสาขา

3.2.2.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร

การผลิตในภาคเกษตรกรรมจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประเภท ได้แก่ พืช ปศุสัตว์ ป่าไม้ และการบริการทางการเกษตร โดยกิจกรรมด้านพืชมีสัดส่วนมากที่สุด ในปี 2557 มีส่วนแบ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ทั้งนี้ ผลผลิตพืชเกษตรที่สำคัญของปี 2557 รวมทั้งสิ้น 10 ชนิด เรียงลำดับตามปริมาณของผลผลิต ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ลำไย ข้าวโพดหวาน ยางพารา สับปะรด มันฝรั่ง และ ลิ้นจี่ ส่วนประเภทของปศุสัตว์จัดลำดับปริมาณการเลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่ ไก่ กระบือ สุกร ไก่ เป็ด ตามลำดับ

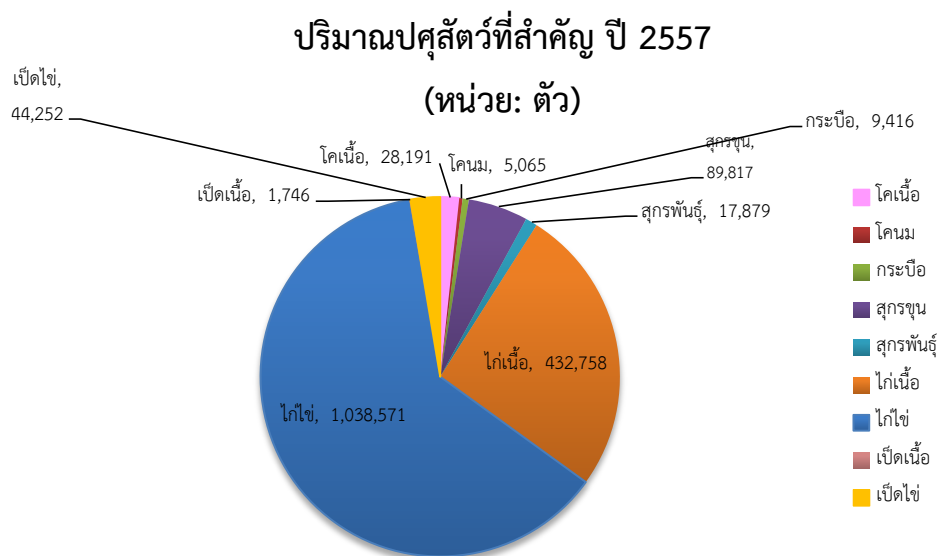
ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ปี 2557

(หน่วย: ตัน)

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

รูปที่ 3.21 ปริมาณผลผลิตพืชการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ปี 2556

ที่มา สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ จากระบบฐานข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (TH-LiFD), 2558

รูปที่ 3.22 ปริมาณผลผลิตปศุสัตว์ที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ปี 2558

3.2.2.3 ข้อมูลพื้นฐานด้านอุตสาหกรรม

โรงงานที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย เดือนธันวาคม 2555 รวมทั้งสิ้น 940 โรงงาน จากการวิเคราะห์สถิติจำนวนโรงงานระหว่างปี พ.ศ. 2554 กับ พ.ศ. 2555 พบว่าจำนวนโรงงานที่ขึ้นทะเบียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.30

ตารางที่ 3.21 จำนวนโรงงานที่จดทะเบียน ปี 2553 - 2555

ปีงบประมาณ	2553	การเติบโต	2554	การเติบโต	2555	การเติบโต
จำนวนโรงงาน	806	+8.33	876	+8.40	940	+7.30
เงินลงทุน	10,302,697,877	+19.62	11,022,094,867	+6.98	12,105,732,867	+9.83
รวมแรงงาน	13,474	+6.70	14,005	14,005	14,771	+5.46

ที่มา แผนพัฒนาจังหวัดเชียงรายปี 2558 – 2561 ปรับปรุง

3.2.2.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านการค้าและบริการ

จังหวัดเชียงรายมีการจดทะเบียนธุรกิจ ประเภทห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่คงอยู่ในปีงบประมาณ 2555 สำหรับสถานประกอบการคงอยู่ ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,582 ราย แบ่งเป็นบริษัทจำกัด 1,430 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 2,149 ราย และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 3 ราย

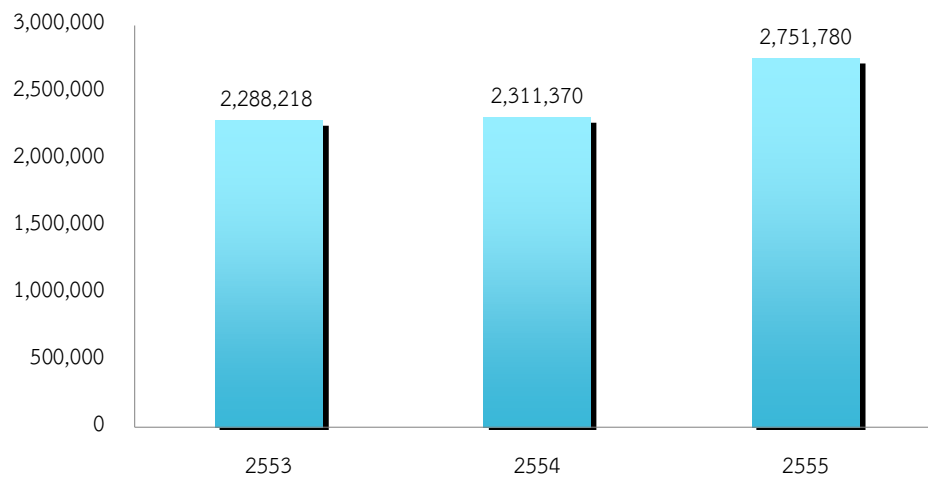
ตารางที่ 3.22 จำนวนทะเบียนนิติบุคคลที่คงอยู่ จำแนกตามประเภทการจดทะเบียน ปี 2552-2555

ทะเบียนนิติบุคคล	2552	2553	2554	2555
บริษัทจำกัด	1,130	1,151	1,310	1,430
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	1,892	1,768	1,985	2,149
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	12	2	3	3
บริษัทมหาชน	-	-	-	-
รวม	3,034	2,921	3,298	3,582

ที่มา สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดเชียงราย

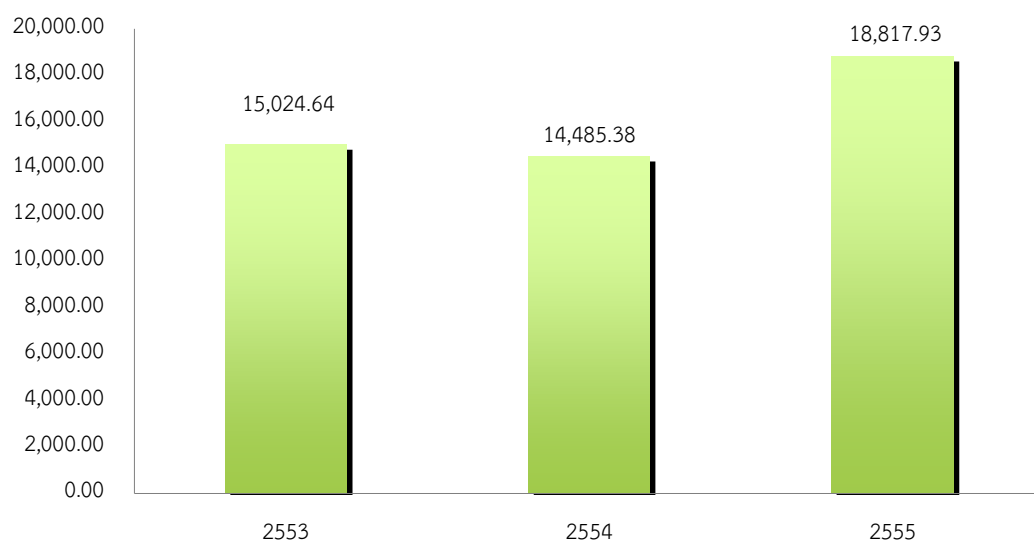
3.2.2.5 ข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

สำหรับภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ในปีพ.ศ. 2553 มีรายได้รวม 15,024.64 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2554 มีรายได้ลดลงเหลือ 14,485.38 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 3.59 ส่วนปีพ.ศ. 2555 มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 18,817.93 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.91

ที่มา แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย ปี 2558-2561

รูปที่ 3.23 ปริมาณผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย ปี 2553-2555

ที่มา แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย ปี 2558-2561

รูปที่ 3.24 รายได้การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ปี 2553-2555

3.2.2.6 ข้อมูลด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

สำหรับแนวโน้มเศรษฐกิจจังหวัดเชียงรายปี 2557 สำนักงานคลังจังหวัดเชียงรายคาดว่าจะขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.1 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 4.6 – 5.7) โดยได้รับแรงหนุนทั้งด้านอุปทาน และด้านอุปสงค์

ด้านอุปทาน มีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน โดยภาคเกษตรมีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 5.1 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 4.6 – 5.7) เป็นผลต่อเนื่องจากมาตรการของรัฐบาลในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มันสำปะหลังสด และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้เกษตรกรมีการขยายพื้นที่เพาะปลูก และมีการคัดเลือกพันธุ์ โดยเฉพาะพันธุ์ข้าวเป็นพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพสูง มีการดูแลบำรุงรักษามากขึ้น ทำให้ได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น จึงคาดว่ารายได้ภาคเกษตรจะมีแนวโน้มขยายตัวตามปริมาณผลผลิต สำหรับด้านปศุสัตว์คาดว่าจะชะลอตัวลง ตามการชะลอลงของการบริโภคภาคเอกชน ภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.9 เมื่อเทียบกับปีก่อน (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 9.3 – 10.4) จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย คาดว่าจะมีผู้ประกอบการจดทะเบียนตั้งโรงงาน และมียอดทุนจดทะเบียนของอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้ปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรมจะขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน **ภาคบริการ** มีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 8.1 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 8.1 – 8.2) จากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 เพื่อเชื่อมถนน R3A ไทย – สปป.ลาว – จีนตอนใต้ กำหนดเปิดเป็นทางการในวันที่ 11 ธันวาคม 2556 คาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปีก่อน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีน ที่เข้ามาผ่านทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รวมทั้งจำนวนผู้โดยสารผ่านท่าอากาศยานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จากการที่ผู้ประกอบการบินมีการเพิ่มจำนวนเที่ยวบิน รวมทั้งมีจำนวนเที่ยวบินเข้าหาลำจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาในจังหวัดเชียงรายเพิ่มขึ้น

ด้านอุปสงค์ ภายในจังหวัดมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน จากการบริโภคภาคเอกชนขยายตัวในอัตราร้อยละ 4.1 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 3.7 – 4.7) ซึ่งคาดการณ์ตามแนวโน้มรายได้ของครัวเรือนทั้งภาคเกษตร และภาคนอกเกษตรที่อยู่ในระดับสูง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำเป็น 300 บาท และสถานการณ์การจ้างงานที่ยังอยู่ในเกณฑ์ดีเอื้อต่อการใช้จ่าย อย่างไรก็ตามจากแรงกดดันด้านต้นทุนและราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าและบริการปรับตัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การบริโภคภาคเอกชนชะลอตัวเมื่อเทียบกับปีก่อน **การลงทุนภาคเอกชน** ขยายตัวร้อยละ 17.4 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 16.8 – 17.8) เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน จากการให้สินเชื่อเพื่อการลงทุนที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของโครงการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ ทั้งบ้านจัดสรร และอาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน **การใช้**

จ่ายภาครัฐบาลหดตัวในอัตราร้อยละ 0.6 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ -1.1 ถึง -0.1) คาดว่าลงตามเงินงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2557 ที่ได้รับจัดสรรลดลง ด้านมูลค่าการค้าชายแดน ขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 9.7 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 8.0 – 11.0) จากมูลค่าการนำเข้า-ส่งออกผ่านด่านศุลกากรทั้ง 3 ด้านของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ด่านศุลกากรอำเภอแม่สาย ด่านศุลกากรอำเภอเชียงแสน และด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ ที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

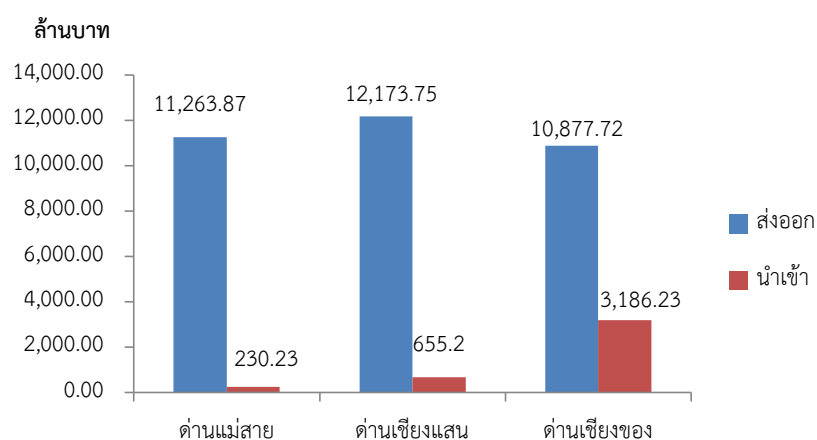
3.2.2.7 ข้อมูลการค้าชายแดน

จังหวัดเชียงรายถือเป็นเมืองชายแดนที่สำคัญเป็นประตูการค้าการลงทุน ตลอดจนเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของภาคและประเทศ โดยมีด่านศุลกากรถึง 3 ด้านด้วยกัน คือ ด่านศุลกากรแม่สายด่านศุลกากรเชียงแสนและด่านศุลกากรเชียงของ ซึ่งมูลค่าการค้าชายแดนในปี 2556 อยู่ที่ 38,387 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทุกปี อีกทั้งยังมีความได้เปรียบด้านที่ตั้งที่อยู่ในแนวเชื่อมโยงหลักกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง อันรวมไปถึงสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว และยังมีการเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้และตอนกลาง โดยรัฐบาลมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศและยุทธศาสตร์การค้าชายแดน ได้แก่ โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนและไทย-จีน ความร่วมมือในการมุ่งสู่การเปิด AEC รวมถึงการผลักดันให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย เชียงแสน และเชียงของให้เป็นฐานเศรษฐกิจและประตูการค้าที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว รวมถึงการปรับระบบโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงระบบคมนาคม ได้แก่ โครงการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสน 2 โครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของและโครงการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 (เชียงของ-ห้วยทราย) จะทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในการนี้ ทางจังหวัดเชียงรายได้มีการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองหน้าด่านทั้ง 3 เมือง อันได้แก่ แม่สาย ถูกกำหนดให้เป็นเมืองการค้า (Trading City) ซึ่งยุทธศาสตร์สำคัญคือเป็นแหล่งการค้าชายแดนและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่วนเชียงแสนจัดให้เป็นเมืองมรดกชาติและเมืองท่า (Port City) ถูกนำเสนอให้เป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวเส้นทางแม่น้ำโขงและการให้บริการโลจิสติกส์ และเมืองเชียงของ ถูกกำหนดให้เป็นเมืองแห่งโลจิสติกส์ (Logistics Hub/Logistics City) ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งโลจิสติกส์และการบริการการขนส่ง อีกทั้งยังเป็นเส้นทางผ่านสำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวจีน

เนื่องจากจังหวัดเชียงรายจัดว่าเป็นจังหวัดชายแดนหนึ่งที่มีเมืองหน้าด่านที่สำคัญถึง 3 แห่ง คือ ด่านเชียงแสน ด่านเชียงของ และด่านแม่สาย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านที่มีพรมแดนติดกับทั้งสปป.ลาวและสหภาพเมียนมาร์ อันนับว่าเป็นแหล่งสำคัญที่ส่งผลต่อภาพรวมของเศรษฐกิจในภูมิภาค

นั้นๆ จนไปถึงระดับประเทศ เป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมทางธุรกิจต่างๆ รวมไปถึงการค้าชายแดน การนำเข้าส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ และการนำเข้าส่งออกสินค้าผ่านประเทศ จากตารางที่ 3.23 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการส่งออก-นำเข้าผ่านด่านพรมแดนในจังหวัดเชียงราย ปี 2557 พบว่ามูลค่าการค้ารวมของด่านแม่สายมีมูลค่า 12,152.23 ล้านบาท ส่วนด่านเชียงแสนมีมูลค่าการค้ารวมที่สูงกว่าด่านแม่สาย ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 14,234.96 ล้านบาท และด่านเชียงของมีมูลค่าการค้ารวมสูงสุดในด่านชายแดนเชียงรายสูงถึง 15278.03 ล้านบาท จากมูลค่าการค้ารวมทั้งหมดในรอบปี 2557 ของจังหวัดเชียงราย คือ 41,665.23 ล้านบาท

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย, 2557

รูปที่ 3.25 มูลค่าการนำเข้าส่งออกในแต่ละด่านของจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3.23 สถิติเปรียบเทียบการส่งออก-นำเข้าด้านชายแดน ในจังหวัดเชียงราย ปี 2556-2557

(มูลค่า: ล้านบาท)

ด้านชายแดน	การค้ารวม		ส่งออก		นำเข้า	
	2556	2557	2556	2557	2556	2557
ด่านแม่สาย	13,143.85	17,346.11	10,778.27	11,575.13	236.56	577.1
ด่านเชียงแสน	18,872.83	20,554.85	13,532.75	12,325.53	654.73	702.21
ด่านเชียงของ	43,738.75	44,850.09	10,298.88	11,992.25	3,343.98	3,285.78
รวม	75,755.43	82,751.05	34,609.90	35,892.91	4,235.27	4,565.09

ที่มา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2557)

และเมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดเชียงรายกับมูลค่าการค้าชายแดนรวมของประเทศในปี 2557 พบว่า เชียงรายมีการนำเข้าสินค้าเป็นมูลค่ารวม 4,565.09 ล้านบาท จากมูลค่าการนำเข้าสินค้ารวมของประเทศทั้งหมด 7,410,503.65 ล้านบาท และการส่งออกของเชียงรายคิดเป็นมูลค่า 35,892.91 ล้านบาท จากการส่งออกทั้งหมด 560,197 ล้านบาท

ตารางที่ 3.24 เปรียบเทียบการขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงและเส้นทาง R3A ไปยังจีน ปี 2556-2557

เส้นทางการค้ากับจีน (ตอน ใต้)	การค้ารวม			ส่งออก			นำเข้า		
	2556	2557	% 57/56	2556	2557	% 57/56	2556	2557	% 57/56
ด่านเชียงแสน (ทางน้ำ)	18,872.83	20,554.85	8.912389	13,532.75	12,325.53	-8.92073	6,547.30	7,022.10	7.25
ด่านเชียงของ (เส้นทาง R3A)	43,738.75	44,850.09	2.540859	10298.88	11,992.25	16.44227	33,439.87	32,857.83	-1.74
รวม	62,611.58	65,404.94	11.45	23,831.63	24,317.78	7.52	39,987.17	39,879.93	5.51

ที่มา กรมการค้าต่างประเทศ-สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย, 2557

ตารางที่ 3.25 ประเภทสินค้าที่ส่งออกผ่านด่านในจังหวัดเชียงราย ปี 2557

ประเทศ	สินค้า
จีนตอนใต้	1. สินค้าอุปโภคบริโภค 31.63% 2. เครื่องจักรและอุปกรณ์ 16.38% 3. สินค้าเกษตร 12.76% 4. ปลากระดักตากแห้ง 12.62% 5. น้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น 6.43% 6. อัลมอนต์, แมคคาเดเมีย, ถั่ววอนัทอบแห้ง 5.83% 7. ยางพาราและเศษยาง 4.32% 8. ผลไม้สด 3.46% 9. ดอกกล้วยไม้ 3.25% 10. เคมีภัณฑ์ 1.54%

ประเทศ	สินค้า	
พม่า	1. สินค้าอุปโภคบริโภค 20.27%	6. แผ่นเหล็กชุบสังกะสี 4.51%
	2. สินค้าเบ็ดเตล็ด 18.86%	7. น้ำดื่ม 4.31%
	3. น้ำมันเชื้อเพลิง 11.74%	8. ปูนซีเมนต์ 4.04%
	4. สุราต่างประเทศ, วิสกี้, เบียร์, ไวน์ 9.53%	9. กาแฟสำเร็จรูป 2.39%
	5. สินค้าเกษตร 5.91%	10. รถยนต์นั่ง 2.37%
สปป.ลาว	1. สินค้าเกษตร 31.43%	6. วัสดุก่อสร้าง 4.01%
	2. น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว 20.73%	7. สินค้าอุปโภคบริโภค 3.1%
	3. ปศุสัตว์ 9.85%	8. ยางพาราและเศษยาง 3.06%
	4. ผลไม้สด เนื้อสัตว์แช่แข็ง 7.76%	9. ยานพาหนะ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล 2.62%
	5. น้ำมันเบนซิน 5.72%	10. เคมีภัณฑ์ 1.96%

ที่มา กรมการค้าต่างประเทศ-สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย, 2558

3.2.3 สถานการณ์ปัจจุบันและแผนการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

3.2.3.1 แนวทางการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย

1. เมืองการค้าการลงทุนระหว่างประเทศในกลุ่ม GMS และ AEC

จังหวัดเชียงรายถือได้ว่ามีทำเลที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการคมนาคมขนส่งสู่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ ได้แก่ สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว โดยมี 3 อำเภอที่มีความสำคัญต่อการค้าชายแดน ได้แก่ ด้านชายแดนอำเภอแม่สาย ด้านชายแดนอำเภอเชียงของ และด้านอำเภอเชียงแสน ด้วยเหตุนี้ จังหวัดเชียงรายจึงเป็นที่น่าใจรัฐบาลเตรียมพร้อมในการส่งเสริมนโยบายดังนี้ “นโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมให้จังหวัดเป็นเมืองเศรษฐกิจชายแดนที่การฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านตามกรอบความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเอื้อต่อกิจกรรมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีโอกาสในการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน”

2. เมืองเกษตรกรรมสีเขียวและอาหารปลอดภัย

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่การเกษตรที่อุดมสมบูรณ์และเอื้อต่อการเป็นแหล่งพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ซึ่งสินค้าเกษตรที่เก็บเกี่ยวและผลิตจากจังหวัดเชียงรายเป็นสินค้าที่ได้รับมาตรฐานถูกสุขอนามัยและมีการส่งสินค้าเพื่อการบริโภคทั้งภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงมีชื่อเสียงในเรื่องของสินค้าเกษตรและผลผลิตจากการเกษตร ซึ่งสินค้าเกษตรที่สำคัญของภาคเหนือรวมทั้งพืชเฉพาะถิ่นที่มีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากลเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคระดับบน เช่น ข้าวหอมมะลิ ชา กาแฟ สับปะรดภูเก็ต สับปะรดนางแล ลำไย ลิ้นจี่ ส้มโอ และยางพารา

3. เมืองท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่ GMS และ AEC

จังหวัดเชียงรายมีที่ตั้งภูมิประเทศและภูมิอากาศที่น่าอยู่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่ (1) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและธุรกิจสปาของภาคเอกชนที่มีชื่อเสียงหลายแห่งในพื้นที่ (2) การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่น โบราณสถานอำเภอเชียงแสนและหมู่บ้านชนเผ่า (3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เช่น การล่องแพ อุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ดอยแม่สลอง ดอยตุง ล่องเรือในลำน้ำกก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางลือใหม่ อาทิ สนามกอล์ฟหลายสนามในพื้นที่ซึ่งมีความพร้อมและเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและต่างชาติ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังกลุ่มท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS)

3.2.3.2 ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

1. โครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยที่สนับสนุนให้จังหวัดเชียงรายเหมาะสมสำหรับการลงทุน

1) เมืองหน้าด่าน 3 ด้าน

ปัจจัยที่เป็นศักยภาพและความท้าทายของจังหวัดเชียงรายอีกหนึ่งด้าน คือ การเป็นเมืองหน้าด่านประตูเศรษฐกิจ (Gateway) ของประเทศไทยกับกลุ่มความร่วมมือ GMS, AEC, BIMSTEC จังหวัดเชียงรายที่มีพื้นที่เป็นชายแดนถึง 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านอำเภอแม่สายติดกับชายแดนประเทศพม่า ด้านอำเภอเชียงของติดกับชายแดนประเทศลาว และอำเภอเชียงแสนเป็น

ท่าเรือพาณิชย์ เพื่อรองรับการขนส่งทางน้ำจากประเทศลาว สหภาพเมียนมาร์และจีน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีของการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนหรือการขนส่งโลจิสติกส์

2) ระบบการขนส่งทางถนน

จังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญกับการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งสายหลัก คือ เส้นทาง R3A และ R3B เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมทางกายใต้เส้นทางหลัก ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North – South Economic Corridors) โครงข่ายถนนเส้นทาง R3 คือ เส้นทางเชื่อมโยงตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ จากกรุงเทพมหานครสู่จีนตอนใต้ ผ่านสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว ประกอบด้วย 2 เส้นทางย่อย ดังต่อไปนี้

- เส้นทาง R3A หรือ R3E เชื่อมโยงระหว่างไทย-สปป.ลาว-จีน โดยผ่านทางเชียงราย-เชียงของ ข้ามแม่น้ำโขงไปยังประเทศลาว (บ่อแก้ว-เวียงภูคา-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น) และเข้าสู่ประเทศจีน (บ่อหาน-เชียงรุ่ง-คุนหมิง) รวมระยะทาง 1,200 กิโลเมตร
- เส้นทาง R3B หรือ R3W เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างไทย-สหภาพเมียนมาร์-จีน จากประเทศไทย (เชียงราย-แม่สาย) ผ่านสหภาพเมียนมาร์ (ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง) และเข้าสู่ประเทศจีนที่ด้าหลัว ก่อนเชื่อมโยงกับเส้นทาง R3A ที่เชียงรุ่งและคุนหมิง รวมระยะทางจากแม่สายถึงเชียงรุ่ง 380 กิโลเมตร

รูปที่ 3.26 แผนที่เส้นทาง R3A และ R3B

3) ระบบการขนส่งทางน้ำ

- **ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน** ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำสบกก สร้างขึ้นเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและสนับสนุนทางการค้ากับประเทศในกลุ่มสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่าง ไทย จีน สปป.ลาว และสหภาพเมียนมาร์ อยู่ห่างจากท่าเรือเชียงแสนแห่งแรกประมาณ 5 กิโลเมตร สร้างเพื่อระบบการขนส่งและกระจายสินค้าระหว่างประเทศ

- **ท่าเรือเชียงของ** เป็นท่าเรือที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างไทย จีน สปป.ลาว และสหภาพเมียนมาร์ ตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ ระหว่างแม่น้ำล้านช้างและแม่โขง เป็นท่าเรือรับเรือสินค้าจากต่างประเทศ โดยสามารถรองรับเรือได้ ขนาด 100 ตัน พร้อมกัน 2-3 ลำได้อย่างสะดวกสบาย

4) ระบบการขนส่งทางอากาศ

การคมนาคมขนส่งทางอากาศเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการอำนวยความสะดวกเพื่อการคมนาคมขนส่งทั้งบุคคลและสินค้า เชียงรายมีสนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงที่มีศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าในโลกยุคใหม่ที่มุ่งเน้นความรวดเร็วและยืดหยุ่นของการบริการในอนาคต ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวงอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงคมนาคมมีจำนวนหลุมจอดเครื่องบิน 4 หลุมจอด มีจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ย 14 เที่ยวบิน มีพื้นที่ในส่วนผู้โดยสาร 16,665 ตารางเมตร พื้นที่อาคารคลังสินค้า 412 ตารางเมตร สามารถรองรับการขนส่งสินค้าได้ปีละ 3,400 ตัน เป็นท่าอากาศยานที่มีความสามารถรองรับทั้งในส่วนของผู้โดยสารและการขนส่งสินค้าทางอากาศ ทั้งนี้ จังหวัดเชียงรายได้มีการเตรียมความพร้อมโดยมีการวางแผนในการพัฒนาให้เป็นจุดเชื่อมต่อสำหรับการเดินทางทางอากาศในอนาคตไปยัง 3 ประเทศใกล้เคียง ได้แก่ สหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสปป.ลาว

ตารางที่ 3.26 การวิเคราะห์ SWOT ของเชียงรายแบ่งตามภาคส่วน

สภาวะ	ภาคส่วน			
	การเกษตร	การท่องเที่ยว	โลจิสติกส์	วิสาหกิจ
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีพื้นที่ทำการเกษตรสูง 2. สินค้าเกษตรมีคุณภาพ 3. มีโรงงานแปรรูปในพื้นที่	1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการ ขั้นพื้นฐานที่ค่อนข้างพร้อม 2. มีสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวเชิง ธรรมชาติและวัฒนธรรมได้ดี 3. การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (แหล่งshopping) มีมูลค่าสูงในแต่ละ ปี 4. สามารถเชื่อมโยงกับการ ท่องเที่ยวข้ามแดนใน สปป.ลาว และ สหภาพเมียนมาร์	1. มีด่านที่สำคัญ 3 ด่าน ซึ่งมี เส้นทางเชื่อมโยงไปยัง สหภาพเมียน มาร์ สปป.ลาว รวมถึง จีนทางตอนใต้ 2. เส้นทางขนส่ง รวมถึงด่าน ศุลกากร ท่าเรือ มีความพร้อมในการ รองรับขนส่ง สูง	1. มีการค้าขายแดนที่สูงสามารถทำ ธุรกิจการค้าขายแดนได้ดี 2. มีความพร้อมของหน่วยงานราชการ ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการค้าขายแดน 3. มีองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งสถาบัน การเงินให้บริการแก่ภาคเอกชน 4. เป็นพื้นที่ชายแดนและอยู่ใกล้แหล่ง วัตถุโบราณและทรัพยากรธรรมชาติทั้งใน ไทยและสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว 5. มีสถานที่พักรับนักท่องเที่ยวที่ดี
จุดอ่อน (Weakness)	1. แรงงานต้องการค่าตอบแทนที่ สูง 2. เกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่น ทำให้ผลผลิตบางชนิดน้อยลง 3. การเกษตรมีต้นทุนสูงทำให้ ราคาผลผลิตสูงตามไม่สามารถ	1. ปัญหาด้านความมั่นคงในสหภาพ เมียนมาร์ส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยว 2. จำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับ สภาพอากาศในแต่ละปีจึงทำให้คาด การได้ยาก 3. สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศ	1. ถนนสภาพไม่ดีในบางจุด 2. มีปัญหาความล่าช้าในการผ่าน แคน 3. เส้นทางในประเทศเพื่อนบ้านยังไม่ มีความสมบูรณ์ 4. รถติดในบางช่วงเวลา	1. ธุรกิจไม่หลากหลาย 2. ผู้ทำธุรกิจรายใหม่มีเส้นทางธุรกิจ น้อยเนื่องจากผู้ทำธุรกิจรายเดิมผูกขาด 3. มีแรงงานในภาคอุตสาหกรรมน้อย 3. โครงสร้างพื้นฐานยังมีค่อนข้าง จำกัด

	แข่งขันกับราคาผลผลิตในประเทศเพื่อนบ้านได้	เพื่อนบ้านไม่มีการพัฒนา		
โอกาส (Opportunities)	1. มีโอกาสใช้แรงงานราคาถูก 2. มีโอกาสทำ Contract Farming กับประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต	1. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว และจีน ผ่านเส้นทางนี้และเดินทางกลับมาพักในประเทศไทย หากมีการเปิดเสรีมากขึ้น 2. การที่มีการค้าสูงขึ้น การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ จะเพิ่มสูงขึ้น 3. นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มในการเข้ามาหลังการเปิด AEC	1. เป็นประตูสำคัญในการขนส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึง จีน 2. หลังจากการเปิด AEC จะมีสินค้าหลั่งไหลเข้าออกตามเส้นทางต่าง	1. สามารถนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกผ่านทางด่านทั้ง 3 2. รัฐบาลและสหภาพพม่า สปป.ลาว จีน มีนโยบายหรือมาตรการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดนร่วมกัน 3. นโยบายของภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน
ข้อจำกัด (Threats)	1. ไม่มีการพัฒนาด้านเกษตรกรรม 2. เกษตรกรหันไปประกอบอาชีพอื่น	1. ไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดีพอ 2. แหล่งท่องเที่ยวเป็นรูปแบบเดิม 3. ไม่มีจุดยืนด้านการท่องเที่ยว 4. นักท่องเที่ยวช่วง low season มีน้อย	1. การเปิดปิดด่านของสหภาพเมียนมาร์ไม่แน่นอน 2. ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการศุลกากรกับสหภาพพม่า 3. เส้นทางยังไม่มีความพร้อมทั้ง 2 ฝั่งในบางจุด	1. รูปแบบธุรกิจในพื้นที่มีน้อย 2. ไม่เกิดการแข่งขัน

ที่มา จัดทำโดยผู้วิจัย

3.2.4 สถานการณ์ในปัจจุบันของเมืองหน้าด่านสำคัญในจังหวัดเชียงราย

3.2.4.1 ลักษณะทั่วไปของด่านอำเภอแม่สาย

ที่มา สำนักงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน)

รูปที่ 3.27 ด่านศุลกากรแม่สาย

ที่มา สำนักงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน)

รูปที่ 3.28 ที่ทำการด่านศุลกากรแม่สาย

รูปที่ 3.29 ด่านศุลกากรแม่สาย แห่งที่ 2

1. ความสำคัญของด่านศุลกากรแม่สาย

ด่านพรมแดนแม่สายอยู่บริเวณข้ามแม่น้ำสาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามเมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน เป็นสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ แห่งที่ 1(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน: BOI) ทั้งนี้ด่านศุลกากรแม่สายเป็นด่านการค้าชายแดนที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นด่านการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสหภาพเมียนมาร์ และเป็นเส้นทาง

เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน (ตอนใต้) หรือเส้นทาง R3B โดยการขนส่งสินค้าสู่สหภาพเมียนมาร์จะเป็นการขนส่งทางถนน และยังเป็นด่านศุลกากรที่มีความพร้อมในการทำการส่งออก-นำเข้า เนื่องจากการส่งสินค้าไปยังสหภาพเมียนมาร์ จะใช้การขนส่งทางรถมากกว่าทางเรือ และมีมูลค่าการส่งออก-นำเข้าค่อนข้างสูง โดยเฉพาะปี 2555 มีมูลค่าการค้ารวม 9,558.86 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2556) ทั้งนี้ด่านศุลกากรแม่สายยังเป็นด่านที่มีการอำนวยความสะดวกในการทำพิธีศุลกากรอีกด้วย ทั้งนี้ในด้านสถิติการนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่ผ่านชายแดนแม่สายนั้นมีสถิติการนำเข้า-ส่งออกผ่านแดน ปี 2556 ดังนี้

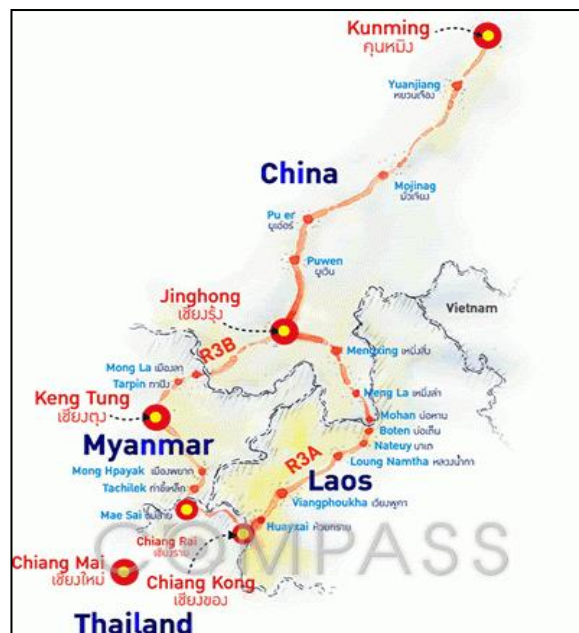
ตารางที่ 3.27 สถิติการนำเข้า-ส่งออกสินค้าผ่านชายแดนแม่สาย ปี 2545-2557

(หน่วย:บาท)				
ปีงบประมาณ	มูลค่านำเข้า	มูลค่าส่งออก	มูลค่าการค้ารวม	ดุลการค้า
2545	91,220,139.77	1,049,473,500.95	1,140,693,640.72	958,253,361.18
2546	85,170,592.18	1,564,098,929.59	1,649,269,521.77	1,478,928,337.41
2547	498,388,199.90	1,915,420,997.60	2,413,809,197.50	1,417,032,797.70
2548	385,981,480.62	1,916,578,895.41	2,302,560,376.03	1,530,597,414.79
2549	306,588,288.00	2,111,898,798.00	2,418,487,086.00	1,805,310,510.00
2550	717,009,934.21	2,489,381,026.02	3,206,390,960.23	1,772,371,091.81
2551	245,369,105.68	3,705,783,959.14	3,951,153,064.82	3,460,414,853.46
2552	359,424,039.28	4,259,467,091.18	4,618,891,130.46	3,900,043,051.90
2553	153,372,809.28	6,724,189,750.75	6,877,562,560.03	6,570,816,941.47
2554	198,803,275.48	10,397,917,989.83	10,596,721,265.31	10,199,114,714.35
2555	167,040,884.70	9,456,764,151.00	9,623,805,035.70	9,289,723,266.30
2556	236,097,348.55	11,575,132,805.86	12,152,230,154.41	10,998,035,457.31
2557	236,558,550.13	10,718,265,139.01	11,014,823,689.14	10,541,170,588.88
รวม	3,263,974,289.27	46,540,200,716.44	49,804,175,005.71	43,276,226,427.17

ที่มา ด้านศุลกากรแม่สาย (2556)

2. เส้นทางจากไทย ผ่านสหภาพเมียนมาร์ไปยังจีน (R3B)

เส้นทางเริ่มจาก อ.แม่สาย จ.เชียงราย เชื่อมต่อกับท่าขี้เหล็กของสหภาพเมียนมาร์ ผ่านเมืองเชียงตุงไปต่อพรมแดนสหภาพเมียนมาร์ - จีน ที่ดาลัว จากนั้นจะไปรวมกับเส้นทาง R3A ที่เมืองเชียงรุ้ง และไปยังคุนหมิงต่อไป รวมระยะทางจากแม่สาย - เชียงรุ้ง ประมาณ 380 กิโลเมตร ขณะนี้การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 และถนนเชื่อมต่อกับเส้นทางสายท่าขี้เหล็ก - เชียงตุง เส้นทางสหภาพเมียนมาร์ จากท่าขี้เหล็ก - เชียงตุง ระยะทาง 164 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังที่กำลังก่อสร้างเป็นทางลาดยาง เดิมรัฐบาลไทยเคยให้ความช่วยเหลือ โดยอนุมัติเงิน 300 ล้านบาท เพื่อพัฒนาเส้นทางดังกล่าว แต่ปัจจุบันสหภาพเมียนมาร์ได้พัฒนา โดยการให้สัมปทานและจะขอใช้เงินจำนวนดังกล่าวไปพัฒนาเส้นทางสายแม่สอด - เมียวดี - พะอัน เพื่อไปยังย่างกุ้งแทน ส่วนถนนจากเชียงตุง - ดาลัว ระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร สหภาพพม่ากับจีนได้ร่วมมือกันก่อสร้างเป็นถนนลูกรังไว้แล้ว และสหภาพเมียนมาร์กำลังก่อสร้างลาดยาง สำหรับถนนในจีนจากชายแดนจีนไปยังเมืองเชียงรุ้งก็กำลังก่อสร้างเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องจราจร

รูปที่ 3.30 แผนที่เส้นทาง R3B

3.2.4.2 ลักษณะทั่วไปของด่านอำเภอเชียงแสน

รูปที่ 3.31 ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน แห่งที่ 2

ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนยังให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ที่อาคารสำนักงานเดียวกัน ประกอบด้วย สำนักงานท่าเรือเชียงแสน และเชียงใหม่ของสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 1 สาขาเชียงราย ด้านศุลกากรเชียงแสน ด้านอาหารและยาเชียงแสน ด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านตรวจพืชเชียงแสน ด้านกักกันสัตว์เชียงราย ด้านตรวจสัตว์น้ำเชียงราย ในอนาคตจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายและเชื่อมโยงการขนถ่ายระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงตอนบน GMS (The Greater Mekong Sub-region) ประกอบด้วย สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ ไทย และจีนตอนใต้

ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนเป็นจุดเชื่อมโยงการค้ากับมณฑลทางตอนใต้ของประเทศจีน พม่า และลาว รวมทั้งการขนส่งต่อเนื่องไปยังประเทศต่างๆ ผ่านท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือระนอง ทำให้ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน เป็นประตูการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ช่วงส่งเสริมการขนส่งและการค้าระหว่างประเทศตามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง ระหว่าง 4 ประเทศ คือ จีน สหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว และไทย พร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558

รูปที่ 3.32 ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน

1. โครงข่ายการขนส่ง/Transportation Network

เส้นทางเดินเรือจากท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนถึงท่าเรือกวนเหล่ย์ (ท่าเรือใต้สุดของจีน) รวมระยะทางประมาณ 265 กิโลเมตรระดับน้ำลึก 1.5-7 เมตรแตกต่างกันตามฤดูกาลโดยประเทศจีนได้ปรับปรุงร่องน้ำทางเดินเรือรวมถึงก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าและควบคุมระดับน้ำให้สามารถบรรทุกสินค้าได้ตลอดทั้งปี ด้านการเชื่อมโยงการขนส่งภายในประเทศทางถนนสามารถเดินทางได้ 3 เส้นทาง ได้แก่ 1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1290 อำเภอแม่สาย - อำเภอเชียงแสน 2. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1016 อำเภอแม่จัน - อำเภอเชียงแสน 3. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1129 อำเภอเชียงแสน - อำเภอเชียงของ

ที่มา เอกสารประกอบสัมมนาของกรมส่งเสริมการส่งออก, 2555

รูปที่ 3.33 แบบจำลองเส้นทางการเดินเรือ (เส้นสีฟ้า)

โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่มีการนำเข้า – ส่งออก ณ.ด่านพรมแดนเชียงแสน จะเป็น สินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าทั่วไป สินค้านำเข้าหลักๆ เช่น ผักและผลไม้ เสื้อผ้า กระเทียม และ อื่นๆ สินค้าส่งออกหลักๆ เช่น ลำไยอบแห้ง ยางพารา ผงชูรส เครื่องดื่มชูกำลัง และอื่นๆ การค้าสัตว์ น้ำ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ผู้ประกอบการรายใหญ่ สินค้าจะส่งไปตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนทางเรือ จะใช้เวลาในการขนส่ง ประมาณ 2 วัน เนื่องจากจะต้องทวนกระแสน้ำ ส่วนขากลับจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน เรือส่วนใหญ่ร้อยละ 98% จะเป็นของคนจีนซึ่งเป็นเรือขนาดใหญ่และที่เหลืจะเป็นเรือของลาว ซึ่งเป็นเรือขนาดเล็ก

2) ผู้ประกอบการรายย่อย จะขายวันอาทิตย์เพราะมีตลาดนัดซึ่งชาวลาวข้ามมาซื้อของและซื้อปลาข้ามกลับไปบริโภคและนำไปขายต่อ และ ซื้อลูกปลา เพื่อไปเลี้ยง

2. มูลค่าการค้าชายแดนผ่านท่าเรือเชียงแสน

ในปี 2557 ท่าเรือเชียงแสนมีมูลค่าการค้าชายแดนรวม 29,111.02 ล้านบาท แยกเป็นการส่งออก 26,756.21 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง น้ำมันปาล์ม เครื่องดื่ม ฯลฯ และมูลค่านำเข้า 702.21 ล้านบาท โดยการค้าส่วนใหญ่เป็นการค้ากับจีนและใช้เรือสินค้าสัญชาติจีนเป็นหลัก

ตารางที่ 3.28 มูลค่าการค้าชายแดนของท่าเรือเชียงแสน ปี 2554-2557

(หน่วย: ล้านบาท)

ปีงบประมาณ	นำเข้า	ส่งออก ปกติ	ส่งออก ผ่านแดน	ส่งออก ถ้ายล้า	รวมมูลค่าการค้า
2554	1,100.12	8,992.65	915.14	14,20.32	12,428.23
2555	512.22	11,137.49	1,996.52	492.87	14,139.11
2556	654.73	12,325.53	11,303.33	3,127.35	27,410.94
2557	702.21	13,532.75	13,603.37	1,272.69	29,111.02

ที่มา ด้านศุลกากรเชียงแสน (2557)

ตารางที่ 3.29 สถิติการค้าชายแดนของด่านศุลกากรเชียงแสน ปี 2554-2555

(หน่วย: ล้านบาท)

ด่าน	ประเภท	ปี 2554	ปี 2555	อัตราการขยายตัว
ด่านศุลกากรเชียงแสน (ศก.3)	มูลค่ารวม	2,452.96	2,532.50	3.24
	ส่งออก	2,446.80	2,532.30	3.49
	นำเข้า	6.16	0.2	-96.75
	ดุลการค้า	2,440.64	2,532.10	3.75

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ: การค้าชายแดนไทย-สหภาพเมียนมาร์ (2556)

ทั้งนี้จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ณ ด่านศุลกากรเชียงแสนที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยพบว่าไทยมีแนวโน้มในการส่งออกสินค้าเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2556 มีเรือเปล่าเข้า-ออกผ่านท่าเรือภวนิชย์เชียงแสนสูงถึง 9,383 เที่ยว สูงขึ้นกว่าปี 2555 ซึ่งมีจำนวนเรือเปล่าจำนวน 5,312 และ ปี 2554 และ 2553 ซึ่งมีจำนวน 3,115 และ 1,318 เที่ยว ตามลำดับ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าสถิติการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศผ่านท่าเรือภวนิชย์เชียงแสนยังคงรักษาระดับ กล่าวคือเที่ยวเรือสินค้าที่ผ่านเข้ามาทางท่าเรือภวนิชย์เชียงแสนมีจำนวนลดลง โดยปี 2553 มีเรือสินค้าเข้ามากกว่า 876 เที่ยว ลดลงเหลือ 822 เที่ยวในปี 2554 และในปี 2555 มีเพียง 531 เที่ยว จากนั้นได้มีจำนวนเที่ยวเรือเพิ่มขึ้นเป็น 612 เที่ยวในปี 2556

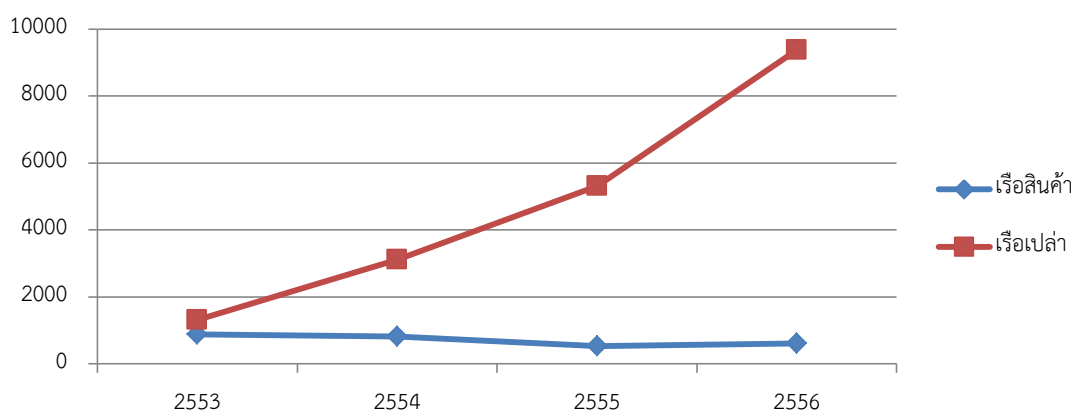
จากสถิติดังกล่าว จะสรุปได้ว่าจากการที่มีเรือเปล่าผ่านเข้ามารับสินค้าจากฝั่งไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หมายความว่า การส่งออกของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากความนิยมและการยอมรับในคุณภาพสินค้าไทยในตลาดต่างประเทศมีเพิ่มมากขึ้น และการที่มีเรือสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากจีน ซึ่งนำสินค้าเข้ามาผ่านท่าเรือภวนิชย์เชียงแสนอยู่ในระดับทรงตัว อันมีผลจากความสามารถในการผลิตสินค้าภายในประเทศสามารถตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ความต้องการสินค้าจากตลาดต่างประเทศลดลง และยังสามารถส่งออกได้อีกด้วย

ตารางที่ 3.30 สถิติปริมาณเรือ เข้า-ออก ผ่านท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน

(หน่วย: เที่ยว)

ปี	เรือสินค้า	เรือเปล่า	รวม
2553	876	1,318	2,194
2554	822	3,115	3,937
2555	531	5,312	5,843
2556	612	9,383	9,995

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากด่านศุลกากรเชียงแสน (2557)

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากด่านศุลกากรเชียงแสน, 2557

รูปที่ 3.34 สถิติปริมาณเรือ เข้า-ออก ผ่านท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน (หน่วย:เที่ยว)

3. ประโยชน์ที่จะได้รับ/Benefit

ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนเป็นจุดเชื่อมโยงการค้ากับมณฑลทางตอนใต้ของประเทศจีน พม่า และลาว รวมทั้งการขนส่งต่อเนื่องไปยังประเทศต่าง ๆ โดยผ่านท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือระนอง การก่อสร้างและพัฒนาท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 เป็นการสร้างความพร้อมด้าน

โครงสร้างพื้นฐานและบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมรับการขยายตัวในอนาคต รวมถึงสามารถเชื่อมโยงการค้า จีน-อินเดีย โดยผ่านทางท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนแห่งที่ 2 ด้วยการบริการในแบบท่าเรือพาณิชย์สากลทำให้มั่นใจได้ว่าได้รับบริการที่มีมาตรฐาน สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและประหยัด

4. อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น

1) ปัญหาเรือสินค้าไม่ยอมไปใช้บริการ ปัจจุบันสภาพของท่าเรือเชียงแสนที่มีเรือสินค้าไม่ไปใช้บริการที่ท่าเรือทั้งหมดนั้นพบว่าเป็นที่เกิดจากการที่ระดับน้ำในแม่น้ำโขงในปัจจุบันลึกประมาณ 2.50 เมตร เรือสินค้าจีนกินน้ำลึกตั้งแต่ 1.80 เมตร และในฤดูแล้งนี้คาดว่าระดับน้ำก็คงลดลงอีกตามปกติทุกปี ดังนั้นจึงทำให้เรือไปใช้บริการเทียบท่าเรือท่าเชียงซึ่งเป็นของเอกชนที่บ้านสบรวก สามเหลี่ยมทองคำแทน รวมทั้งยังมีอุปสรรคถนน 4 ช่องจราจร ระยะทาง 14.550 กิโลเมตร ที่จะเชื่อมอ.เมือง ไปยังท่าเรือมูลค่า 809.580 ล้านบาทยังไม่แล้วเสร็จโดยมีกำหนดสร้างวันที่ 22 ก.ย. 2554 ถึง 9 มี.ค.2557 ด้วย แต่ถ้าแล้วเสร็จจะย่นระยะทางได้กว่า 30 กิโลเมตร ทำให้ปัจจุบันท่าเรือมีแรงจูงใจด้วยการพยายามหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เรือสินค้าให้มากและลดราคา 50% เป็นระยะเวลา 3 เดือนด้วย

2) ปัญหาร่องน้ำในแม่น้ำโขง เนื่องจากปัจจุบันพบว่าร่องน้ำในแม่น้ำโขงบางจุดตื้นเขินและไม่ชัดเจน โดยเป็นไปตามทรายถูกน้ำพัดพา เป็นเหตุให้เรือสินค้าไม่สามารถเดินเรือได้ต่างเกยตื้นกันเป็นแถว ทั้งนี้ทั้งนั้นหากทางการจีนให้ความร่วมมือเรื่องการปล่อยน้ำจากเขื่อนลงมาช่วยเพิ่มระดับน้ำในแม่น้ำโขงก็อาจจะเป็นอีกวิธีหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหานี้ได้ในอนาคต

5. แนวโน้มในอนาคต

ด้านพรมแดนเชียงแสน ปัจจุบันทางประเทศไทยได้ดำเนินการสร้างท่าเรือแห่งที่ 2 ขึ้นที่บ้านสบกก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน ห่างจากตัวอำเภอเชียงแสนไป ประมาณ 10 กม. ซึ่งจะสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการมากขึ้นในอนาคต และยังมีการสร้างถนนมารองรับและเชื่อมต่อกับถนน R3A ที่อำเภอเชียงของและ R3B ที่อำเภอแม่สายทำให้การขนส่งสินค้ามีความสะดวกมากยิ่งขึ้นปริมาณการส่งออกน่าจะมีแนวโน้มไปในทางบวก

1) โอกาสในอนาคตของการเปิดประตูเศรษฐกิจท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนเชื่อมการค้า GMS

ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนแห่งใหม่จะเป็นประตูการค้าที่สำคัญเชื่อมโยงการค้าภูมิภาค GMS รวมถึง รองรับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าและการแข่งขันเสรีทางการค้าภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ทั้งนี้ ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศผ่านทางอำเภอเชียงแสนและเชียงของ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกเป็นเท่าตัว เนื่องจากจังหวัด

เชียงรายมีความพร้อมในเรื่องทำเลที่ตั้ง โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สามารถรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว การค้าชายแดน การขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เป็นศูนย์กลางทางการขนส่งสินค้าที่สำคัญของกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนจะมีบทบาทที่สำคัญต่อการขนส่งทางน้ำ ในฐานะประตูการค้าเชื่อมโยงระหว่าง ประเทศไทย ลาว เมียนมาร์ และ จีนตอนใต้ (การทำเรือแห่งประเทศไทย ท่าเรือพาณิชย์เชียงแสน)

3.2.4.3 ลักษณะทั่วไปของด่านอำเภอเชียงของ

1. ความสำคัญของด่านศุลกากรเชียงของ

ด่านศุลกากรเชียงของประกอบด้วย จุดนำเข้าส่งออก 3 จุด และจุดผ่อนปรนอีก 5 จุด ซึ่งจุดผ่อนปรนตามชายแดนนั้นมีอาณาเขตติดต่อกับสปป.ลาว จึงทำให้ด่านศุลกากรเชียงของมีการค้าชายแดนกับสปป.ลาว และนอกจากนี้ยังมีการค้ากับประเทศจีนอีกด้วยซึ่งรูปแบบการค้าไปยังประเทศจีนเป็นการค้าผ่านแดน โดยอาศัยเส้นทาง R3A ผ่านสปป.ลาว และการขนส่งทางแม่น้ำโขงสู่ประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งปัจจุบันมีเรือจีนจำนวนมากขนส่งสินค้าจากประเทศไทย สู่ประเทศจีน โดยเฉพาะสินค้าเกษตร

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาวนั้น มีมูลค่าที่สูงขึ้นทุกปี ซึ่งสินค้าที่มีการส่งออกอันดับต้นๆ ของไทย สู่สปป.ลาว ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์ รวมถึง อุปกรณ์และส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ เครื่องสำอาง อุปกรณ์ก่อสร้าง และสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น โดยการมูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยและสปป.ลาว นั้นมีมากถึง 150,135.95 ล้านบาท โดยคิดเป็นการค้าชายแดน 132,016.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 88 ของการค้าทั้งหมด

ทั้งนี้มูลค่าการค้าชายแดนของไทยและสปป.ลาวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจากในอดีต โดยสถิติการค้าทั้งมูลค่ารวม และการค้าชายแดนมีดังนี้

ตารางที่ 3.31 มูลค่าการค้าระหว่างไทย และสปป.ลาว ปี 2555 – 2557

(มูลค่า ล้านบาท)

มูลค่าการค้า	2555	2556	2557
มูลค่าการค้ารวม	149,484.71	155,235.46	175,508.26
ส่งออก	110,802.47	113,542.09	129,666.32
นำเข้า	38,682.24	41,693.37	45,841.94
ดุลการค้า	72,120.23	71,848.72	83,824.38

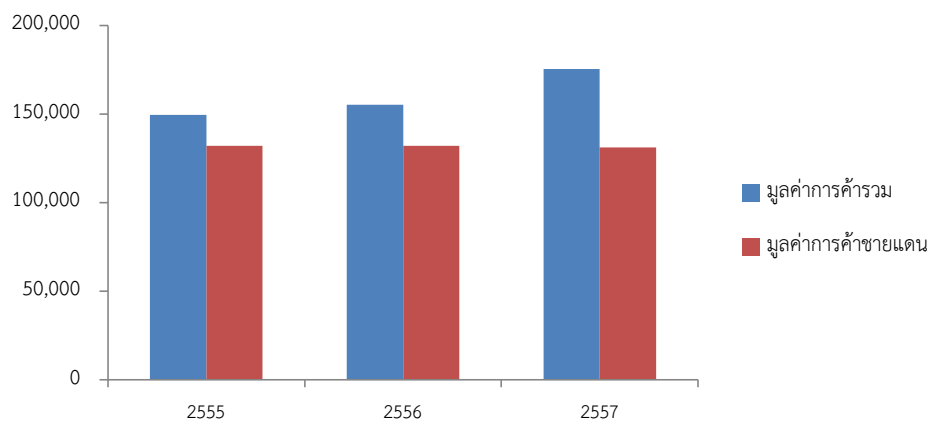
ที่มา ศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ 2558

ตารางที่ 3.32 มูลค่าการค้าชายแดนและสัดส่วนต่อการค้ารวมของประเทศไทย ปี 2555 – 2557

รายการ	มูลค่าการค้าการค้าชายแดน ไทย-ลาว			สัดส่วนต่อการค้ารวม		
	2555	2556	2557	2555	2556	2557
มูลค่าการค้า	132,026.36	132,137.16	131,063.69	88%	85%	86%
ส่งออก	109,059.22	108,605.38	123,937.21	94%	96%	96%
นำเข้า	22,957.14	23,531.78	27,126.48	59%	56%	59%
ดุลการค้า	86,102.08	85,073.60	96,810.73			

ที่มา ศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ 2558

เปรียบเทียบมูลค่าการค้ารวมและมูลค่าการค้าชายแดน ไทย - ลาว
ปี 2555-2557

ที่มา ศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ 2556

รูปที่ 3.35 เปรียบเทียบมูลค่าการค้าและมูลค่าการค้าชายแดนของประเทศไทยปี 2553-2555

สำหรับสินค้าที่ประเทศไทยทำการค้า ส่งออก-นำเข้าจากสปป.ลาว นั้นสินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็น น้ำมันดีเซล รถยนต์ สินค้าอุปโภคบริโภค รวมถึงสินค้าเกษตรและชิ้นเนื้อสัตว์ นางกลับกันสำหรับสินค้าที่ประเทศไทยนำเข้าจากสปป.ลาวนั้น ได้แก่ ทองแดง ไม้แปรรูป ผักและธัญพืช ปุ๋ย ละแ่ต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.33 สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังสปป.ลาว ปี 2553-2555

รายการสินค้า	2555	2556	2557
น้ำมันดีเซล	17,253.55	17,609.79	19,846.55
รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	12,206.01	14,376.21	15,471.21
ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า	2,799.73	3,260.48	6,357.63
น้ำมันเบนซิน	5,443.79	6,419.28	6,732.39
เครื่องจักรที่ใช้ในการก่อสร้างและส่วนประกอบ	4,784.05	4,256.02	2,497.32
ไก่	2,271.70	2,941.36	3,711.08

รายการสินค้า	2555	2556	2557
สินค้าปศุสัตว์อื่นๆ	1,384.83	2,309.80	2,754.12
ยานพาหนะอื่นๆ และส่วนประกอบ	2,307.68	2,395.41	2,129.31
เหล็กและเหล็กกล้า	4,282.43	5,479.96	5,330.68
เนื้อและส่วนต่างๆ ของสัตว์	1,991.89	1,523.73	1,543.53
รวม 10 อันดับ	54,725.66	60,572.65	66,373.20
อื่น	54,333.56	48,032.73	57,564.01
รวม	109,059.22	108,605.38	123,937.21

ที่มา ศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ (2558)

ตารางที่ 3.34 สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจาก สปป.ลาว

รายการสินค้า	2553	2554	2555
ทองแดงและผลิตภัณฑ์	16,015.34	17,312.37	16,799.01
เครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง	44.89	190.86	4,576.97
ผักและของปรุงแต่ง	857.91	876.27	1,072.53
ธัญพืช	608.46	549.63	64.98
ไม้แปรรูป	1,671.45	1,436.86	1,140.61
ผลไม้และของปรุงแต่งจากผลไม้	284.85	307.23	228.96
พืชและผลิตภัณฑ์จากพืชอื่นๆ	182.74	217.21	218.15
ลวดและสายเคเบิลที่หุ้มฉนวน	361.83	392.15	315.07
ส่วนประกอบและอุปกรณ์อื่นๆ	N/A	N/A	117.28
ปุ๋ย	226.30	367.79	365.39
รวม 10 อันดับ	20,253.77	21,650.37	24,898.05
อื่นๆ	2,703.37	1,881.41	2,227.53
รวม	22,957.14	23,531.78	27,126.48

ที่มา ศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ (2558)

ทั้งนี้ในปี 2552 ด้านศุลกากรเชียงของมีมูลค่าการค้ามากกว่า 2,000 ล้านบาท โดยจำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 1,931.04 ล้านบาท และ มูลค่าการนำเข้า 986.33 ล้านบาท และในปี 2553 มีมูลค่าการค้า ประมาณ 5,000 ล้านบาท โดยคิดเป็นมูลค่าส่งออก 3,206.83 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 1,731.28 ล้านบาท ส่วนในปี 2557 ด้านศุลกากรเชียงของมีมูลค่าการค้ามากกว่า 10,000 ล้านบาท โดยมีมูลค่า การส่งออกมากถึง 11,992.25 ล้านบาท และ มูลค่าการนำเข้า 3,285.78 ล้านบาท ทั้งนี้ด้านศุลกากรเชียงของมีการค้าไปทั้งประเทศจีนและประเทศ สปป.ลาว โดยมีเส้นทางเชื่อมต่อทั้งทางน้ำและทางบก ซึ่งมีดุลการค้า ณ ด้านศุลกากรเชียงของมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ในอดีต โดยมีรายละเอียดมูลค่าการนำเข้าส่งออกสินค้า ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.35 มูลค่าการค้า ด้านศุลกากรเชียงของ ปี 2551 – 2556

	(มูลค่า ล้านบาท)					
ส่งออก- นำเข้า	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ส่งออก	1,931.04	3,206.83	5,931.14	9,453.68	10,298.88	11,992.25
นำเข้า	986.33	1,731.28	2,268.31	3,071.10	3,343.99	3,285.78
ดุลการค้า	944.71	1,475.55	3,662.83	6,382.58	6,954.89	8,706.47

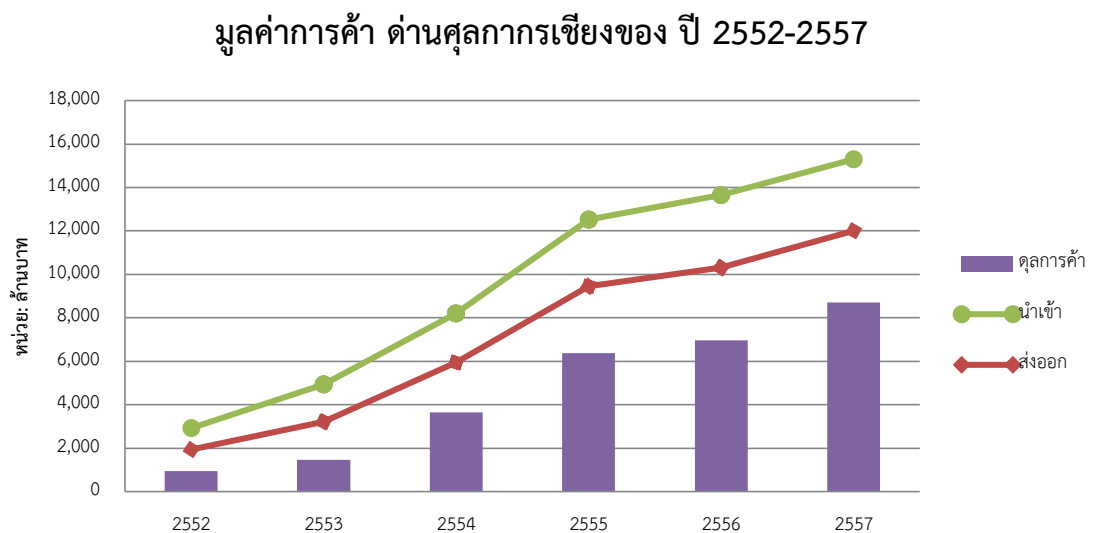
ที่มา ด้านศุลกากรเชียงของ (2556)

จากมูลค่าการค้าจะสังเกตได้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้ามีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นทุกๆปี โดยมูลค่าการค้าในปี 2557 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ถึงร้อยละ 423.69 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง และแสดงถึงศักยภาพที่เพิ่มขึ้นในด้านการค้าของด้านศุลกากรเชียงของ

ตารางที่ 3.36 อัตราการเปลี่ยนแปลงของการค้า (สัดส่วน %)

อัตราการเปลี่ยนแปลงของการค้า	2553	2554	2555	2556	2557
ส่งออก	66%	85%	59%	9%	16%
นำเข้า	76%	31%	35%	9%	-2%
ดุลการค้า	56%	148%	74%	9%	25%

ที่มา ด้านศุลกากรเชียงใหม่ (2558)

ที่มา ด้านศุลกากรเชียงใหม่ 2557

รูปที่ 3.36 มูลค่าการค้า ด้านศุลกากรเชียงใหม่ ปี 2552-2557 (หน่วย: ล้านบาท)

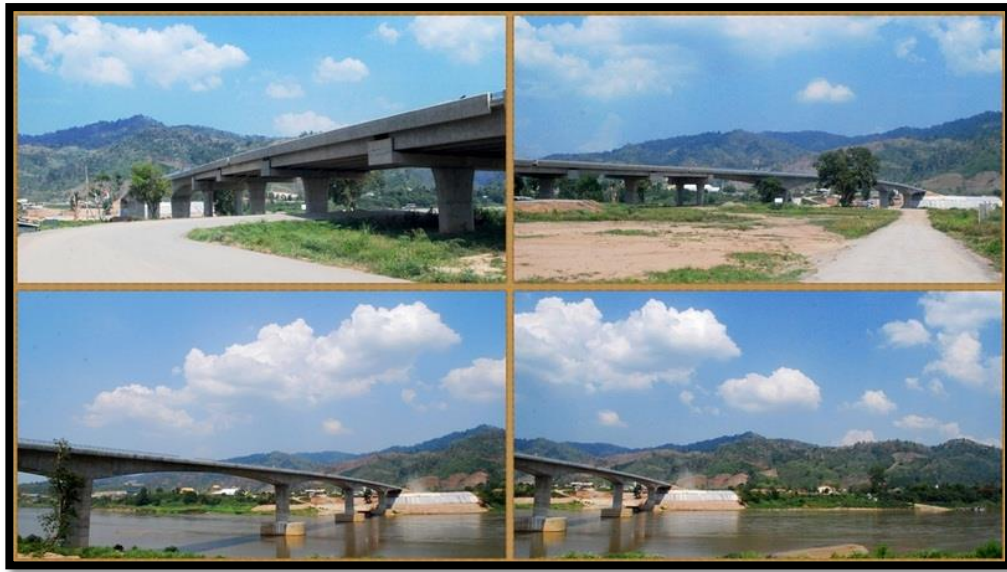
สินค้าที่มีการค้ามากในด้านศุลกากรเชียงใหม่ของได้แก่ น้ำมัน อุปกรณ์ยานยนต์ และ สินค้าเกษตร เป็นต้น ซึ่งสินค้าเกษตรนั้นเป็นสินค้าที่ประเทศไทยมีกำลังและความพร้อมในการผลิตค่อนข้างมาก โดยสินค้าเกษตร 5 อันดับแรกที่ประเทศไทยมีการส่งออก ได้แก่ ผลไม้เมล็ดแห้ง ผลไม้สด ยางพารา หัวบุก และดอกกล้วยไม้ ส่วนสินค้าที่มีมูลค่าการค้าสูงได้แก่ น้ำมัน และอุปกรณ์ยานยนต์ สำหรับสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยนำเข้าของด้านศุลกากรเชียงใหม่ของได้แก่ ผลไม้สด พืชผัก ไม้ดอก เมล็ดถั่วลิสงเตาแห้ง และ เมล็ดงา มูลค่าการส่งออกนำเข้าสินค้าเกษตรมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.37 สินค้าเกษตรที่ประเทศไทยนำเข้า-ส่งออกของด้านศุลกากรเชียงใหม่ของ

(หน่วย: ล้านบาท)

ส่งออก		นำเข้า	
สินค้า	มูลค่า	สินค้า	มูลค่า
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	63.86	พืชผัก	1,282.08
เครื่องอุปโภค - บริโภค	32.64	ผลไม้สด	857.10
ผลไม้สด	22.41	เครื่องจักรกล - อุปกรณ์	425.36
ยางพารา, เศษยางพารา	12.7	ดอกไม้, ไม้ประดับ	217.25
น้ำมันเบนซิน	12.52	แก๊สอาร์กอน	134.62

ที่มา ด้านศุลกากรเชียงใหม่ของ (2558)

รูปที่ 3.37 สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (อำเภอเชียงของ)

รูปที่ 3.38 ที่ทำการด่านศุลกากรเชียงของ-สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

2. บทบาทสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 นี้ จะช่วยผลักดันให้ จ.เชียงราย เป็นเมืองสำคัญ และมีบทบาททางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนของไทยมากขึ้น เพราะ จ.เชียงราย เป็นเมืองชายแดนที่สามารถขนส่งสินค้าและเดินทางเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาว และจีนตอนใต้ ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น ไม่ต้องขนถ่ายสินค้าที่เกิดจากการขนส่งในแม่น้ำโขง และช่วยแก้ปัญหาการขนส่งทางน้ำตามแม่น้ำโขง เนื่องจากในช่วงเดือน มี.ค. พ.ค. ของทุกปีปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลงมาก รวมทั้งในอนาคตอาจจะมีเส้นทางรถไฟจากสถานีเด่นชัยไปสิ้นสุดที่สถานีเชียงของ ทำให้การขนส่งสินค้าจากสะพานแห่งนี้ไปยังพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย ตลอดจนการขนส่งไปประเทศเพื่อนบ้านและจีนตอนใต้มีความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย จึงเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายตลาดสินค้าไปยัง สปป.ลาว และจีนตอนใต้ได้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเข้าวัตถุดิบหรือสินค้าสำเร็จรูปจากทั้งสองประเทศดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยหรือส่งออกไปประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ได้สะดวกและรวดเร็วเช่นกัน ทำให้ในอนาคตมูลค่าการค้าชายแดนที่ อ.เชียงของ จ.เชียงราย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปี 2555 ที่มีมูลค่าประมาณ 4,800 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม การค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น เพราะหากสามารถพัฒนาระบบการค้าและกฎระเบียบทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นแล้ว การค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ตลอดจนกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ จะขยายตัวในลักษณะก้าวกระโดด

นอกจากนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวใน จ.เชียงราย ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจีนตอนใต้และ สปป.ลาว ซึ่งกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้นตามการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวตามเส้นทาง R3E และข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่ อ.เชียงของ จ.เชียงราย จะมีความสะดวกและรวดเร็ว ประกอบกับ จ.เชียงราย มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมายและมีความหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น รวมทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวต่อยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะ จ.เชียงใหม่ และน่าน และในอนาคตจะทำให้ส่วนต่างระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน จ.เชียงราย กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวใน จ.เชียงใหม่ ลดลงมากขึ้น

แม้ว่าการเปิดใช้สะพานสะพานมิตรภาพไทย - สปป.ลาว แห่งที่ 4 จะสร้างโอกาสทางการค้าโดยช่วยให้การขนส่งสินค้าจากไทยไปจีนสะดวกเร็วขึ้น แต่ในทางกลับกันก็เป็นโอกาสให้สินค้านำเข้าจากจีน เช่น กระเทียม หอมแดงและหอมใหญ่ รวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า อาจทะลักเข้ามาตีตลาดสินค้าไทยผ่านเส้นทางดังกล่าว ซึ่งเป็นความท้าทายที่ผู้ประกอบการไทยควรเตรียมรับมือเช่นกัน

ขณะเดียวกันการติดต่อซื้อขายที่เคยเป็นการติดต่อผ่านนักธุรกิจท้องถิ่น ของ จ. เชียงราย ก่อนส่งต่อไปยังกรุงเทพฯ ก็หายไป เป็นการติดต่อโดยตรงไม่ผ่านท้องถิ่นอีกต่อไป ดังนั้น จึงเชื่อว่า สะพานแห่งนี้ไม่เพียงจะไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่ และกลุ่มเกษตรกรไทยไม่ได้ประโยชน์ เท่านั้น แต่จะกลับกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนักธุรกิจจีน ในการนำสินค้าเข้าสู่ประเทศไทยได้ มากขึ้นกว่าเดิมมากกว่า

ที่สำคัญกว่านั้น จีนยังมองช่องทางยาวไกล ผ่านการเปิดเส้นทางใหม่นี้มากไปกว่า การนำสินค้ามาขายในไทย หรือกลุ่มประเทศอาเซียน หลังการรวมตัวกันในปี 2558 ภายใต้กรอบการ ตกลงต่าง ๆ ระหว่างจีนกับอาเซียน ที่เอื้อต่อการค้าขายระหว่างกัน แต่จีนยังมองว่าจะสามารถขยาย ตลาดสินค้าออกไปยังเกือบทุกภูมิภาคของโลกได้ แบบไม่ต้องลงทุนอะไรมากนักอีกด้วย

รูปที่ 3.39 แผนที่เส้นทาง R3A จังหวัดเชียงราย (เชียงของ) สู่จีน (ตอนใต้)

ทั้งนี้ อำเภอเชียงของมีการค้ากับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนตอนใต้ (เมืองจิ่งหง) และสาธารณรัฐประชาชนลาว โดยทางเรือและรถบรรทุกเนื่องจากมีจุดผ่านแดนหลายจุด และแนวพรมแดนมีความยาวประกออบกับมีหมู่บ้านตั้งเรียงรายตามแนวพรมแดนระหว่างประเทศ การ ออกตรวจป้องกันลักลอบฯของเจ้าหน้าที่จะเป็นการเฝ้าระวัง และป้องปรามการลักลอบการส่งออก สัตว์น้ำคุ้มครอง และสัตว์น้ำในบัญชีไฮเตส

ท่าเรือเชียงของ (ท่าเรือน้ำลึก) เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าขนาดใหญ่โดยเป็นเรือสัญชาติจีนที่ลำเลียงสินค้าผ่านท่าเรือเชียงแสนไปขึ้นสินค้าที่ท่าเรือเชียงของสินค้าจะเป็นของใช้อุปโภคบริโภคทั่วไปและผลไม้ เรือขนาดกลางจะเป็นเรือของ สปป.ลาวสินค้าจะเป็นพวกกระเทียม และเรือขนาดเล็กเป็นของประสปป.ลาว และไทยเป็นเรือรับส่งนักท่องเที่ยวข้ามฝากไป สปป.ลาว ขนสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป และเป็นท่าเรือแพขนานยนต์(โป๊ะ)เพื่อขนถ่ายรถยนต์และรถบรรทุกสินค้าสินค้าไปยัง สปป.ลาวและไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนตอนใต้ (เมืองจิ่งหง)โดยจะใช้เส้นทาง R3A สามารถใช้การได้ระยะทาง 493 กิโลเมตรใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 12 ชั่วโมงจะถึงด่านพรมแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนตอนใต้ (เมืองจิ่งหง)สินค้าที่ส่งออกไป สปป.ลาว จะเป็นรถบรรทุกน้ำมัน วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เครื่องอุปโภคบริโภค ยานพาหนะ เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า เหล็กเส้นและของใช้ต่างๆทั่วไป สินค้าหลักที่ส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ได้แก่ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ยางพารา ผลไม้ ดอกกล้วยไม้ เครื่องอุปโภค – บริโภค อุปกรณ์สำหรับบรรจุภัณฑ์ สินค้านำเข้าจาก สปป. ลาว ได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์และสินค้าทางการเกษตร สินค้านำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ได้แก่ พืชผัก ดอกไม้สด ผลไม้ เป็นต้น สำหรับสินค้าสัตว์น้ำส่งออกไป สปป.ลาว คือ ปลาน้ำจืด และ ส่งออกไป สปป.จีน คือ ปลาทะเลแช่แข็ง , จะเข้ น้ำจืด และ ลูกปลาสวยงาม

ซึ่งแนวโน้มในอนาคต ด่านพรมแดนเชียงของ เป็นด่านหนึ่งที่คาดว่าจะในอนาคตน่าจะมีความสำคัญในเรื่องการขนส่งสินค้านำเข้าและส่งออกต่างๆเพราะการขนส่งมีความสะดวกและลดต้นทุนในการขนส่งได้มาก ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ด่านพรมแดนเชียงของจะมีการเจริญเติบโตที่มากขึ้น ผนวกกับที่ประเทศไทยกำลังดำเนินการสร้างถนนเชื่อมต่อภายในประเทศเพื่อรองรับการนำเข้าและส่งออกสินค้าต่างๆและสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงชั้น(สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4) ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คาดการณ์ว่าปี 2555 จะเสร็จสมบูรณ์ ผนวกกับเส้นทางการค้าทางบก R3A ก็เสร็จสมบูรณ์และเปิดใช้งานไปแล้ว

3.3 การเปรียบเทียบบริบทต่างๆของแต่ละด้าน

3.3.1 การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นที่ ประชากร ความหนาแน่น

ตารางที่ 3.38 การเปรียบเทียบความหนาแน่น ประชากร พื้นที่ ของแต่ละด้าน

ด้าน	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คนต่อตารางกิโลเมตร)
แม่สอด	1,986.1	119,125	59.97
แม่สาย	285	94,830	297.64
เชียงแสน	554	50,388	90.95
เชียงของ	836.9	62,242	74.37

ที่มา เรียบเรียงโดยผู้วิจัย ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2552)

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลพื้นที่ จำนวนประชากร และความหนาแน่นของด้านทั้ง 4 ด้านแล้วพบว่า ด้านที่มีพื้นที่มากที่สุดได้แก่ด้านแม่สอด มีพื้นที่ 1,986.1 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรมากที่สุดใน 4 ด้านคือ 119,125 คน แต่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด ประมาณ 60 คนต่อตารางกิโลเมตร ด้านเชียงแสนและเชียงของมีพื้นที่ 554 และ 836.9 ตารางกิโลเมตรตามลำดับ มีประชากร 50,388 62,242 คนตามลำดับ มีความหนาแน่นของประชากร 90.95 และ 74.37 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนด้านที่มีพื้นที่น้อยที่สุดได้แก่ แม่สาย มีพื้นที่ 285 ตารางกิโลเมตร มีประชากรสูงถึง 94,830 คน และมีความหนาแน่นมากที่สุดจากทั้ง 4 ด้าน 297.64 คน ความหนาแน่นของประชากรหากมีมากไปอาจเกิดปัญหา ความหนาแน่นและการขยายตัวของชุมชนโดยเฉพาะที่ไม่ได้มีการวางแผนรองรับ ปัญหานี้เกิดจากอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของแหล่งงาน ได้แก่ บริเวณพื้นที่ต้องการแรงงาน และมีธุรกิจต่างๆสูง จะมีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจำนวนมากเข้ามายังพื้นที่ดังกล่าวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความหนาแน่นของประชากร ทำให้ระบบสาธารณูปโภค-สาธารณูปการไม่พอเพียงต่อความต้องการ และเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม นอกจากนี้การขยายตัวของชุมชน

ที่ไม่เป็นระเบียบ ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ อันนำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม

3.3.2 การเปรียบเทียบพื้นที่ภาคการเกษตร

ตารางที่ 3.39 การเปรียบเทียบพื้นที่การเกษตรของแต่ละด้าน

ด้าน	แม่สอด	แม่สาย	เชียงใหม่	เชียงใหม่
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	1,241,312.5	178,125	346,250	523,062.5
พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	346,116 (27.88)	121,781 (68)	137,837 (40)	219,472 (42)

ที่มา เรียบเรียงโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการเปรียบเทียบพื้นที่ทำการเกษตรของแต่ละด้านพบว่าแม่สายมีพื้นที่ทำการเกษตรเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร 121,781 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 178,125 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.68 รองลงมาคือ เชียงของและเชียงใหม่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 219,472 และ 137,837 ไร่ตามลำดับคิดเป็น ร้อยละ 0.42 และ 0.40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนด้านที่มีการทำการเกษตรน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งหมดได้แก่ ด้านแม่สอด มีพื้นที่ 346,116 ไร่ จากทั้งหมด 1,241,312.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.88 ของพื้นที่ทั้งหมด เนื่องจากแม่สอดพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขาไม่ค่อยเหมาะต่อการทำการเกษตร อีกทั้งแม่สอดยังมีสภาพอากาศที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกผลไม้ การเกษตรจึงมีพื้นที่น้อยกว่าด้านอื่นๆเมื่อเทียบตามสัดส่วนแล้ว

ตารางที่ 3.40 พืชเศรษฐกิจที่มีการทำเกษตรในพื้นที่ทั้ง 4 ด้าน

ด้าน	แม่สอด	แม่สาย	เชียงแสน	เชียงของ
พืชชนิดหลักที่มี	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ข้าว ถั่วลิสง ลำไย	ข้าว (นาปี)	ข้าว (นาปี)
การเพาะปลูก	ข้าว ปาล์มน้ำมัน	มะม่วง สตรอเบอรี่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
	มันสำปะหลัง	ทุเรียน ข้าวโพด	ผักกาดเขียวปลี	ผักกาดเขียวปลี
	อ้อย	เลี้ยงสัตว์ ถั่ว	และไม้ผล เช่น	ส้มเขียวหวาน
		เหลียง และ	ส้มเขียวหวาน	มะม่วง และลำไย
		กระเทียม	มะม่วง ลำไย	ยางพารา
			ยางพารา	

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัย เรียบเรียงโดยผู้วิจัยโดยใช้อ้างอิงข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ 3.39 จะเห็นได้ว่าพืชเศรษฐกิจที่มีการทำการเกษตรในแต่ละด้านมีทั้งแตกต่างกันและเหมือนกัน โดยพืชที่มีการเพาะปลูกในพื้นที่ทุกด้าน ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ส่วนพืชที่มีการปลูกเฉพาะพื้นที่ได้แก่ ทุเรียนซึ่งมีการปลูกเฉพาะในแม่สาย ยางพาราซึ่งมีการปลูกที่เชียงแสนและเชียงของ ซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราจากรัฐบาล ในด้านแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ ยังมีการปลูกลำไยมากขึ้น

3.3.3 การเปรียบเทียบภาคอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.41 เปรียบเทียบจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ด้านต่างๆ

ด้าน	แม่สอด	แม่สาย	เชียงแสน	เชียงของ
จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม	252	84	58	43

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้อ้างอิงข้อมูลจาก กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2554)

จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีในพื้นที่ของแต่ละด้านพบว่า ด้านแม่สอดมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม มากที่สุด ที่ 252 โรง โดย ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเน้นการใช้แรงงาน ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นฐานผลิตอุตสาหกรรมของภาค ด้านที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมรองลงมาได้แก่ แม่สาย ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรม 84 โรงงาน โดยโรงงานที่สำคัญคือ โรงงานผลิตอาหารและอาหารสัตว์ อัญมณี เครื่องประดับ เซรามิคและแก้ว และมีโรงงานนอกกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ที่สำคัญคือ ซ่อมและทำชิ้นส่วนเครื่องจักรกลและงานโลหะ ประกอบชิ้นส่วน หัตถกรรม ส่วนเชียงแสน และ เชียงของมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ 58 และ 43 โรงงาน ได้แก่อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์ เซรามิคและแก้ว อบฟิชและเมล็ดพืช แร่และโลหะ ซ่อมและทำชิ้นส่วนเครื่องจักรกลและงานโลหะ โดยส่วนใหญ่เป็นโรงงานสีข้าวและบ่มใบยาสูบ /อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร อัญมณีและเครื่องประดับ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมบริการการขนส่ง

3.3.4 การเปรียบเทียบด้านการท่องเที่ยวของทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 3.42 สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดตาก เชียงราย

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้จากการท่องเที่ยว(ล้านบาท)
ตาก	2,877,210	4223.9
เชียงราย	2,751,780	18,817.93

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย และกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตาก (2555)

จากการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวพบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรามีจำนวนนักท่องเที่ยว น้อยกว่าจังหวัดตาก 125,430 คน แต่พบว่า มีมูลค่าที่เกิดจากการท่องเที่ยว สูงกว่าถึง 14,594 ล้านบาท เนื่องมาจากจังหวัดเชียงรายมีการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ(Shopping) ที่ด่านแม่สายสูง การท่องเที่ยวที่ด่านแม่สายมีที่ท่องเที่ยวเชิงนันทนาการหน้าด่านและมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม มีการเข้าถึงพื้นที่ที่สะดวก และมีระบบขนส่งสาธารณะที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในกลุ่มภาคเหนือตอนบนและประเทศเพื่อนบ้านได้ ด้านเชียงแสนมี

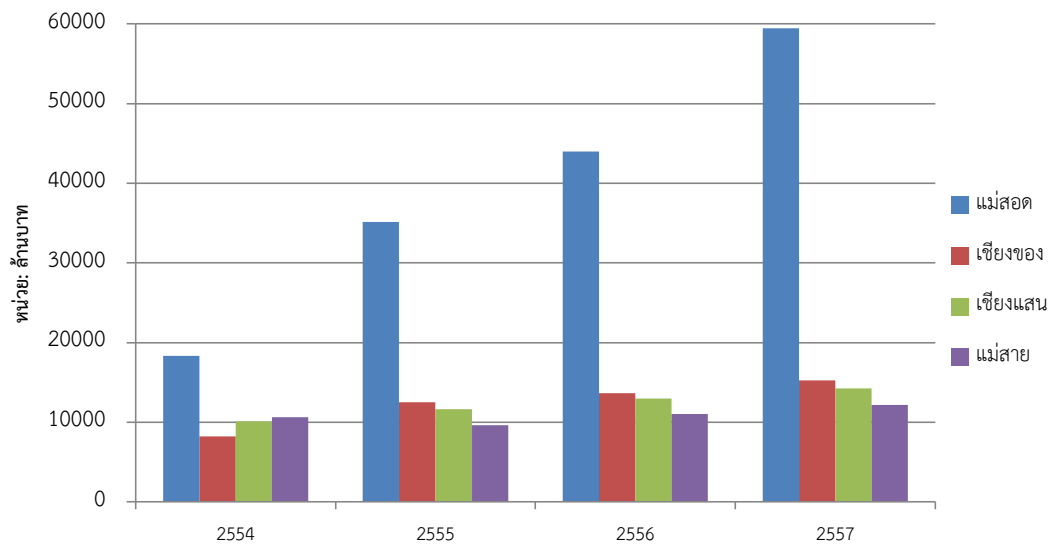
สถานที่ท่องเที่ยวคือ สามเหลี่ยมทองคำ การล่องเรือตามแม่น้ำโขงเชื่อม 4 ประเทศ และเมืองโบราณ นอกจากนี้เชียงใหม่ยังมีศักยภาพสูงในการพัฒนาท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 3 ประเทศ ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะการพัฒนาเชื่อมโยงจีน ด้านเชียงใหม่ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ หาดไคร้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาอำเภอเชียงของเป็นชาวต่างประเทศ ที่มารอตรวจลงตราข้ามไปเที่ยวประเทศลาว ดังนั้นสถานที่พักผ่อนส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะที่พักประเภทเกสต์เฮาส์ราคาปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ แต่ได้มีการพัฒนาที่พักแรมให้ดีขึ้น และยังมีนโยบายสนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว แม้สอตมีสถานที่ท่องเที่ยวคือ เป็นพื้นที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีสถานที่พักเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเทศบาลแม่สอตสามารถพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภายในพื้นที่และกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ Home-stay และ พัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นวงรอบตามแนวชายแดนจากอุ้มผาง ท่าสองยาง แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย และแนวเส้นทางตะวันออก-ตะวันตก โดยเน้นดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่มากขึ้น และพัฒนาผลิตภัณฑ์ครัวเรือนให้เป็นสินค้าของที่ระลึกสนับสนุนการท่องเที่ยว

3.3.5 การเปรียบเทียบด้านการค้าชายแดนของทั้ง 4 ด่าน

ตารางที่ 3.43 เปรียบเทียบมูลค่าการค้ารวม นำเข้า-ส่งออก ของทั้ง 4 ด้าน

ด้านชายแดน	การค้ารวม (ล้านบาท)			ส่งออก (ล้านบาท)			นำเข้า (ล้านบาท)		
	2553	2554	2555	2553	2554	2555	2553	2554	2555
ด่านแม่สอด	25,058.3	22,106.9	22,255.661	23,970.6	21,218.2	21,415.966	1087.7	888.7	839.695
ด่านแม่สาย	6,877.56	10,596.72	9,729.67	6,724.19	10,397.92	9,456.76	153.37	198.80	167.04
ด่านเชียงแสน	5,533.47	12,428.21	12,938.73	3,674.71	11,328.09	12,277.93	1,858.76	1,100.12	660.80
ด่านเชียงของ	4,938.11	8,199.45	13,309.23	3,206.83	5,931.14	10,124.24	1,731.28	2,268.31	3,184.99

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก ด้านศุลกากรแม่สาย และ กรมการค้าระหว่างประเทศ-สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2555)

ที่มา คำนวณโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก ด้านศุลกากรแม่สาย และ กรมการค้าระหว่างประเทศ-สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2558)

รูปที่ 3.40 มูลค่าการค้ารวมของทั้ง 4 ด้าน ปี 2554-2557

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนปี 2557 ในรายด้านแล้วพบว่า ด้านแม่สอดมีมูลค่าการค้ารวมที่มากที่สุด อยู่ที่ 59,448.268 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออก 55,957.35 ล้านบาท การนำเข้า 3,490.92 ล้านบาท ด้านที่มีมูลค่าการค้ารวมรองลงมาคือ ด้านเชียงของ มีมูลค่าการค้ารวม 15,278.04 ล้านบาท แบ่งเป็น มูลค่าการส่งออก 11,992.25 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้า 3,285.78 ล้านบาท ด้านเชียงแสนและแม่สายมีมูลค่ารวมทางการค้า 14,234.96 และ 12,152.23 ล้านบาท ตามลำดับแบ่งออกเป็นมูลค่าการนำเข้า 702.21 577.10 ล้านบาท และ มูลค่าการส่งออก 13,532.75 11,575.13 ล้านบาทตามลำดับ หากมองเรื่องการนำเข้าสินค้าแล้วพบว่าการนำเข้าสินค้าผ่านทางด่านศุลกากรเชียงแสนมากที่สุด

ตารางที่ 3.44 10 อันดับ สินค้านำเข้า ส่งออก ตามรายด้าน

ด้านแม่สอด		ด้านแม่สาย		ด้านเชียงแสน		ด้านเชียงของ	
นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก
โค-กระบือ มีชีวิต	เบียร์	ไม้ซุงสัก	น้ำมันเชื้อเพลิง	ทับทิมสด	ชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง	พืชผัก	น้ำมันดีเซล
ถั่วลิสง	น้ำมันเบนซิน	สุราต่างประเทศ	สุราต่างประเทศ	ใบหอมซอยแห้ง	เนื้อกระบือแช่แข็ง	ผลไม้สด	เนื้อสัตว์แช่แข็ง
ถั่วเขียวผิวมัน	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	ผลไม้สด	กาแฟสำเร็จรูป	เมล็ดดอกทานตะวัน	สุกรมีชีวิต	ถ่านหินลิกไนท์	เครื่องอุปโภคบริโภค
เฟอร์นิเจอร์ส่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	น้ำมันดีเซล	เครื่องแต่งกาย	ยางรถยนต์	ดอกไม้เพลิงชนิดต่างๆ	รถยนต์ใหม่	ดอกไม้ไม้ประดับ	ผลไม้สด
แร่พลวง	ผ้าพิมพ์ฝ้าย	หินก่อสร้าง	แผ่นเหล็กชุบสังกะสี	ไม้สักจีนแปรรูป	น้ำมันปาล์ม	แก๊สอาร์กอน	น้ำมันเบนซิน
พริกแห้ง	น้ำมันพืช	เปลือกบง	น้ำมันปาล์ม	แอปเปิ้ลสด	เพลาส่งกำลัง	เครื่องจักร-อุปกรณ์	วัสดุก่อสร้าง
แร่พลวงออกไซด์	โทรทัศน์	โค-กระบือมีชีวิต	น้ำมันหล่อลื่น	เมล็ดฟักทอง (แกะเปลือก)	รถยนต์ปรับสภาพจากนิคม	ไม้แปรรูป	ยางพารา
ปลาเบญจพรรณ	รองเท้าแตะ	เปลือกปอ	ปูนซีเมนต์	กระเทียม	กระเทียมแดง	บุหรี	รถยนต์ที่นั่งส่วนบุคคล
ชุดนอนสตรี	กาแฟสำเร็จรูป	กระเทียม	ผ้าพิมพ์ลาย	เปลือกบง	น้ำตาลทราย	รถบรรทุกหัวลาก	พืชตระกูลถั่ว
เมล็ดงา	อาหารปรุงแต่ง	เบ็ดเตล็ด	เบ็ดเตล็ด	แร่แบไรต์	หม้อแปลงไฟฟ้า	ลูกด้าว	เหล็กเส้น-เหล็กรูปร่างต่างๆ

ที่มา รวบรวมโดยผู้วิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจาก ศุลกากร, 2556

จากการเปรียบเทียบชนิดสินค้าส่งออก-นำเข้า 10 อันดับของแต่ละด้าน พบว่าชนิดสินค้าในการนำเข้า-ส่งออกของแต่ละด้านมีความแตกต่างกัน ส่วนสินค้าที่มีการส่งออกในทุกด้านได้แก่ สินค้าประเภทเชื้อเพลิง

ทั้งนี้ในบทถัดไปจะกล่าวถึงเรื่องผลกระทบและการปรับตัวของเมืองชายแดนต่อการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งจะนำข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้ไปสังเคราะห์ในรูปแบบของการวิจัยเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพต่อไป

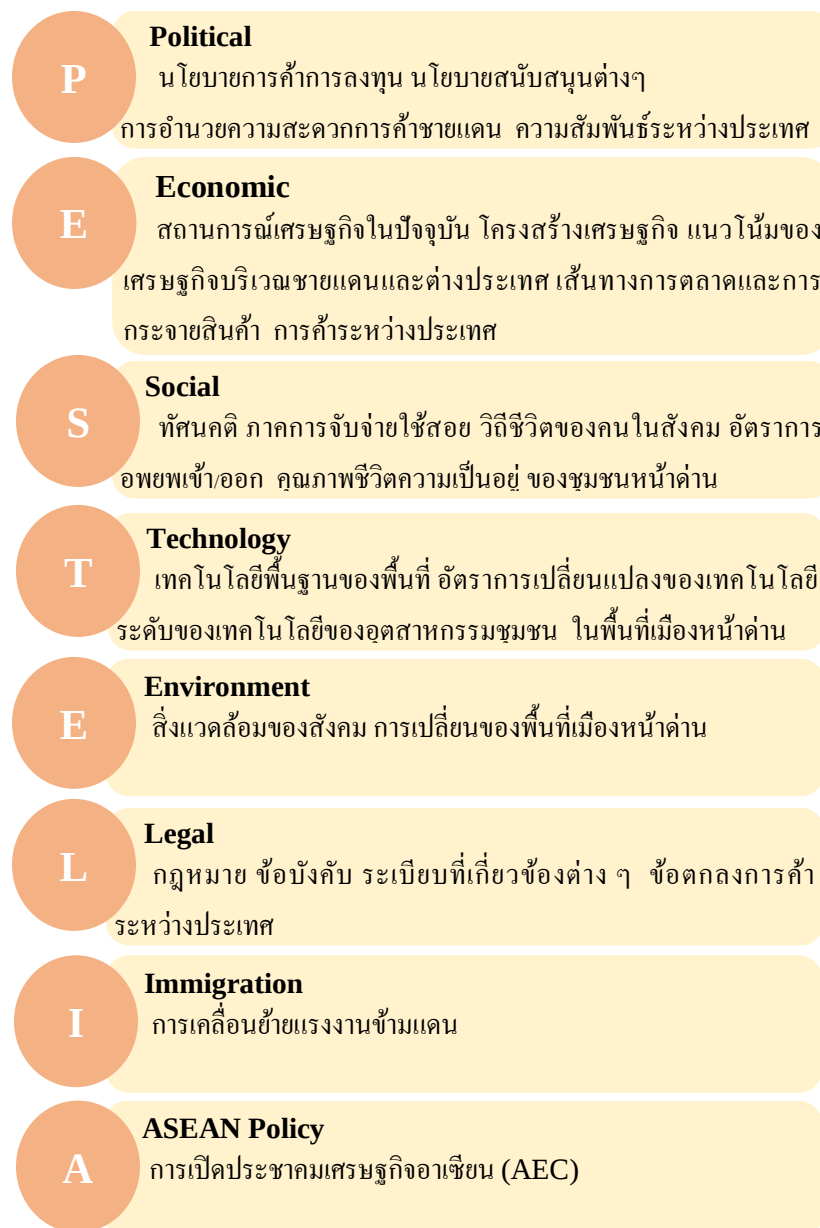
บทที่ 4

การศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อ ชุมชนเมืองหน้าด่านจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะเป็นการสรุปถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชนเมืองหน้าด่าน (ทั้งทางบวกและทางลบ) ตลอดจนการปรับตัวและนโยบายรองรับของชุมชนเมืองหน้าด่านในจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย อันได้แก่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้มีการศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยของการปรับตัวภายใต้การวิเคราะห์แนวโน้มของตลาดและภาพรวมของธุรกิจโดยอาศัยข้อมูลจากปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุมโดยใช้เครื่องมือ PESTELIA (Political, Economic, Legal, Social, Technology, Environment, ASEAN Policy และ Immigration) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเมืองหน้าด่านใน 4 ภาคการลงทุน ได้แก่ ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และภาคโลจิสติกส์ ซึ่งใช้ประเด็นการวิเคราะห์ 3G1S กล่าวคือ Green, Growth, Governance และ Sustainability เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะแบ่งการวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของการเปิดประชาคมอาเซียนจากมุมมองของชุมชน เมืองหน้าด่าน

ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนี้จะประยุกต์ใช้เครื่องมือ PESTELIA Analysis ในการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง (Political) ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ (Economic) ปัจจัยภายนอกด้านสังคม (Social) ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี (Technology) ปัจจัยภายนอกด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ปัจจัยภายนอกด้านกฎหมาย (Legal) ปัจจัยภายนอกด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Immigration) ปัจจัยภายนอกด้านกรอบนโยบายอาเซียน (ASEAN Policy) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อยดังรูปที่ 4.1

ที่มา ผู้วิจัย

รูปที่ 4.1 ปัจจัยภายนอกด้านต่าง ๆ ของเครื่องมือ PESTELIA Analysis

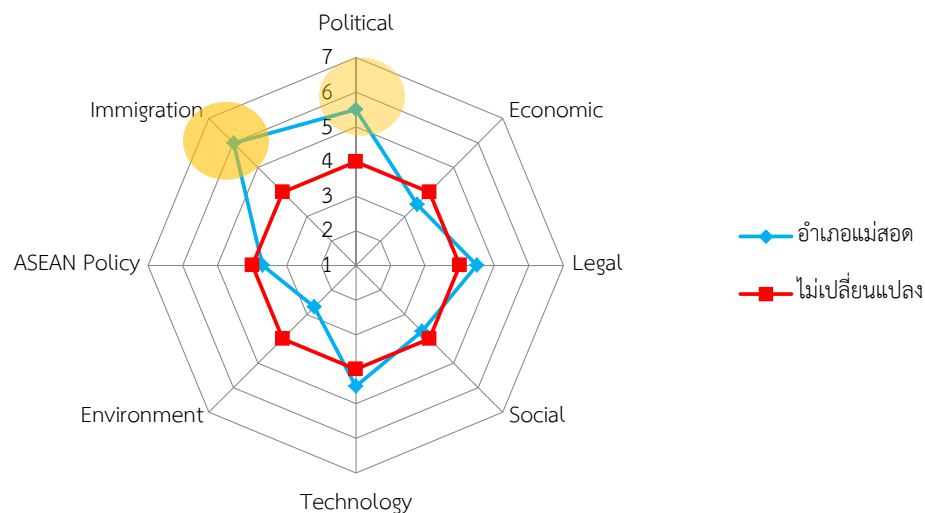
4.1.1 การศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชนเมืองหน้าด่านแม่สอดจังหวัดตาก

ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนเมืองหน้าด่านของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อาทิ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด สำนักงานเทศบาลนครแม่สอด ที่ว่าการอำเภอแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก สมาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและความพร้อมในการรับมือเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1 ผลกระทบด้านการเกษตร

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอกในด้านต่างๆ (ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย ด้านการเคลื่อนย้ายของคน ด้านนโยบายอาเซียน) ที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรของเมืองหน้าด่านในจังหวัดกรณีศึกษา ได้แก่ เมืองหน้าด่าน ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกในด้านต่างๆ มีผลกระทบต่อภาคเกษตรของเมืองหน้าด่านของกรณีศึกษามากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (PESTELIA) ด้านการเกษตรอำเภอแม่สอด

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

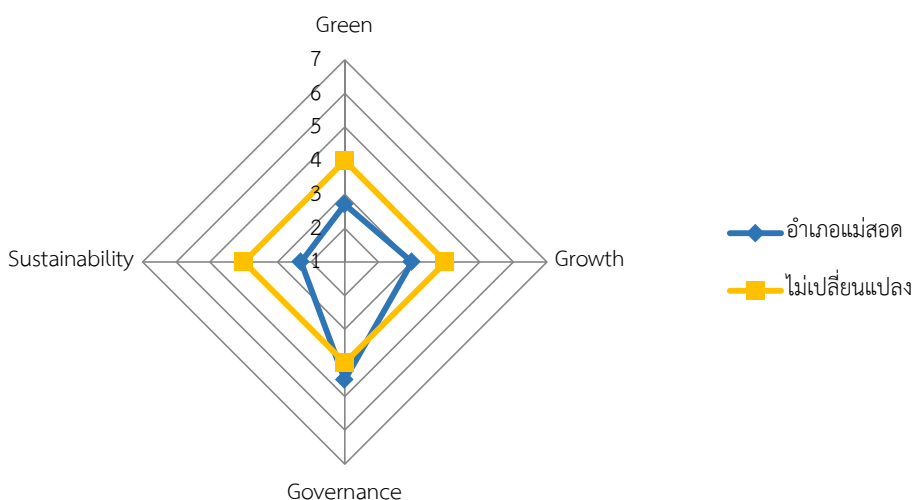
รูปที่ 4.2 ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมการเกษตรของอำเภอแม่สอด

ปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนแม่สอดถูกปรับตัวให้กลายเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นในปีที่ผ่านมาคือโรงงานน้ำตาล มีผลให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกอ้อยมากยิ่งขึ้น และยังมีการปลูกข้าวโพดและอ้อยเพิ่มมากขึ้น เพื่อเอาผลผลิตไปทำอาหารสัตว์ ทั้งซึ่งข้าวโพดยังสามารถนำส่งโรงงานเพื่อผลิตไฟฟ้าชีวมวลส่งออกไปขายยังสหภาพเมียนมาร์ นอกจากนี้ยังเปิดให้มีการลงทุนในด้านการเกษตรของภาคเอกชน เช่น บริษัทซีพี ที่มาลงทุนในพื้นที่อำเภอแม่สอด เพื่อการทำฟาร์มหมูและไก่สำหรับรองรับตลาดในพื้นที่และเพื่อการส่งออก อีกทั้งเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์ในพื้นที่ชายแดน อำเภอแม่สอดและเมียวดี มีความแน่นแฟ้นและมีความสัมพันธ์ที่ยาวนาน หลังการประกาศเปิดตัวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจึงก่อให้เกิดความร่วมมือในภาคการเกษตรสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อาทิ เกษตรกรไทยสามารถข้ามไปลงทุนด้านการเกษตรในสหภาพเมียนมาร์ได้ง่ายขึ้น มีการละเว้นภาษีการนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากไทย ช่วยให้เกิดการทำเกษตรพันธะสัญญาระหว่างนักลงทุนไทยในสหภาพเมียนมาร์ อีกทั้งยังมีข้อได้เปรียบของการว่าจ้างแรงงานจากเมียนมาร์ได้ในราคาที่ถูกลงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกรว่าจ้างแรงงานไทย นอกจากนี้ ไทยยังสามารถนำเข้าโคเนื้อจากพม่า เพื่อนำมาเลี้ยงและส่งขายต่อยังพื้นที่อื่นๆได้ นอกเหนือจากนี้ยังสามารถนำเข้าอาหารทะเลจากสหภาพเมียนมาร์ได้ในราคาถูกอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยจากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (รูปที่ 4.2) พบว่ามี 2 ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบในทางบวกแก่ภาคเกษตร ได้แก่ ด้านการเคลื่อนย้ายของคน ทั้งในการเคลื่อนย้ายของแรงงานและนักลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะด้านแรงงานมีอิทธิพลต่อภาคเกษตรของอำเภอแม่สอดเป็นอย่างมาก ซึ่งการย้ายเข้ามาของแรงงานจากสหภาพเมียนมาร์ในภาคเกษตรส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อต้นทุนแรงงานภาคเกษตรในพื้นที่ให้ลดลง แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมหลักที่ส่งผลต่อการจ้างแรงงานในอำเภอแม่สอดนั้นเป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การเข้ามาของแรงงานจากสหภาพเมียนมาร์ ณ อำเภอแม่สอดนั้น พบว่าแรงงานที่เข้ามาส่วนใหญ่เข้ามาฝึกฝีมือในอำเภอแม่สอด และจะย้ายไปยังเมืองใหญ่เพื่อค่าแรงที่สูงกว่า

ด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบทางบวกอีกข้อคือ นโยบายจากภาครัฐที่โดยมีการส่งเสริมภาคเกษตรของอำเภอแม่สอดในเรื่องของการเข้ามาอยู่ของแรงงานจากสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมีนโยบายให้แรงงานที่ย้ายเข้ามาทำงานในอำเภอ แม่สอด ให้สามารถทำสัญญาและเข้ามาทำงานได้เป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต 3 – 6 เดือน ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการเกษตร

ในด้านผลกระทบด้านลบ ได้แก่ (1) ผลกระทบจากภาคธุรกิจที่ส่งผลกระทบด้านลบต่อภาคการเกษตรในอำเภอแม่สอด ซึ่งธุรกิจในพื้นที่อำเภอแม่สอดส่วนใหญ่เน้นด้านการค้าระหว่างประเทศ เช่น วัสดุก่อสร้าง และการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เสื้อผ้า จึงทำให้ภาคเกษตรของอำเภอแม่สอดไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร (2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านพื้นที่เพาะปลูกของอำเภอแม่สอดไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร จึงส่งผลกระทบทางลบแก่ธุรกิจเกษตรในพื้นที่

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

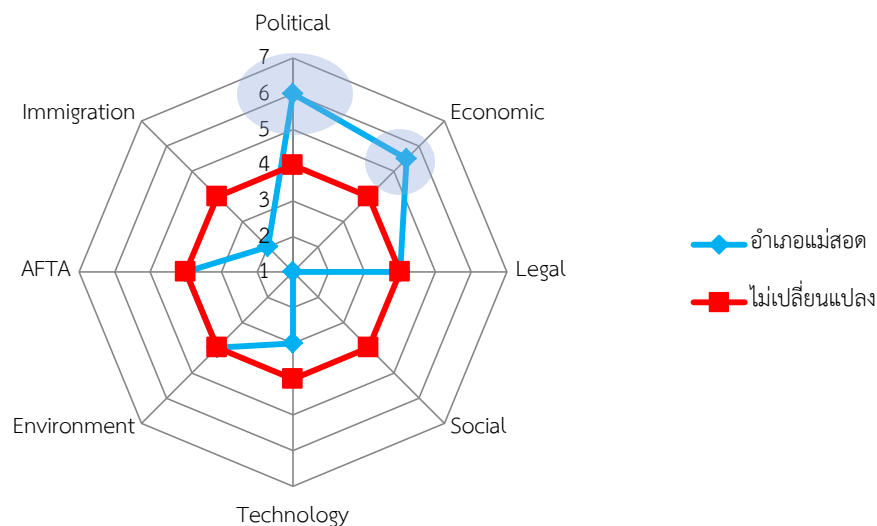
รูปที่ 4.3 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอแม่สอด

หากมองผลกระทบจากปัจจัยต่างๆด้านการเกษตร (รูปที่4.3) ในมิติด้านต่างๆ ได้แก่ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเจริญเติบโต ความยั่งยืน และ การกำกับดูแลจากภาครัฐบาล พบว่า ผลกระทบในด้านต่างๆ ของภาคเกษตรนั้นส่งผลกระทบทางด้านลบต่อมิติในด้านต่างๆ โดยเฉพาะ 1. ด้านความยั่งยืนของภาคการเกษตรในอำเภอแม่สอด ได้รับผลจากการส่งเสริมของภาครัฐที่มีการส่งเสริมในด้านอุตสาหกรรมการผลิตมากกว่าการเกษตร และมีการขยายที่ดินของภาคธุรกิจการผลิต ทำให้มีการขายที่ดินทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่เข้ามาลงทุน และ 2. ผลผลิตทางการเกษตรในอำเภอแม่สอดลดลงซึ่งอยู่ในส่วนของมิติทางด้านการเจริญเติบโตของภาคเกษตร จึงสามารถสรุปได้ว่าภาคการเกษตรของอำเภอแม่สอดนี้ไม่มีความยั่งยืนเนื่องจากไม่ใช่อาชีพหลักของคนในพื้นที่ จึงมีการเจริญเติบโตทางการเกษตรที่ลดลงรวมถึง

ไม่มีความเป็นมิตรแก่สิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามก็มีการส่งเสริมจากภาครัฐให้มีการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.1.1.2 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

ในการศึกษาปัจจัยผลกระทบที่มีผลต่อการท่องเที่ยว พบว่า ด้าน ภาครัฐและเศรษฐกิจ มีส่วนทำให้เกิดผลกระทบในแง่บวก ต่อการท่องเที่ยว ส่วน การเคลื่อนย้ายประชากร เป็นผลกระทบแง่ลบที่เชื่อมโยงกันกับด้านสังคม ที่มีต่อการท่องเที่ยว

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.4 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอด

หากวิเคราะห์จากรูปที่ 4.4 แสดงแผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอด พบว่า เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 แล้ว จะส่งผลดีต่อธุรกิจท่องเที่ยว โดยเฉพาะประกอบการเน้นลูกค้าระดับบน ตอบสนองผู้ใช้บริการที่บริโภคคุณภาพมากกว่า ตอบสนองผู้บริโภคด้านราคา อีกทางหนึ่ง “ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่จะมีปัญหาเพราะไม่สามารถต้อนรับลูกค้าที่มีขนาดใหญ่ได้ ประกอบกับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่แข่งขันด้านราคา จึงทำให้ไม่ได้มาตรฐานเรื่องคุณภาพ” ทั้งนี้ด้วยจุดเด่นเชิงพื้นที่ของอำเภอแม่สอดและจังหวัดตากที่มีความโดดเด่นในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยแม่สอดถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางในการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว อันได้แก่

น้ำตกทีลอซู น้ำตกพา ตลาดริมเมย ถ้ำพม่า เป็นต้น “แต่ตัวเมืองแม่สอดยังไม่เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยว เพราะคนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการทำธุรกิจการค้าชายแดน” ทางหน่วยงานภาครัฐและผู้นำท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงมีการนำเสนอจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่ผสมผสานระหว่างความเป็นแม่สอดและเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่เข้าด้วยกัน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน และนักท่องเที่ยวจากยุโรปที่ต้องการมาสัมผัสประสบการณ์ และความแตกต่างของชุมชนนี้ โดยนักท่องเที่ยวจากยุโรปที่นิยมเข้ามาเที่ยวแม่สอดมากที่สุด คือ เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี และเดนมาร์ก อย่างไรก็ตาม ทางด่านแม่สอดนั้นเป็นเส้นทางที่สามารถดึงดูดได้ทั้งนักท่องเที่ยวจากฝั่งไทยที่ต้องการเดินทางสู่สหภาพเมียนมาร์และนักท่องเที่ยวจากสหภาพเมียนมาร์ที่ต้องการเดินทางสู่พื้นที่ต่างๆของไทย ซึ่งแนวโน้มของการเติบโตด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอแม่สอด โดยเป็นผลพลอยได้มาจากการขยายตัวของธุรกิจระหว่างประเทศ ซึ่งนับเป็นสิ่งที่ทางภาครัฐของชุมชนแม่สอดได้ให้การสนับสนุนเพื่อให้มีการขับเคลื่อนไปพร้อมกันกับด้านการค้าและการท่องเที่ยว

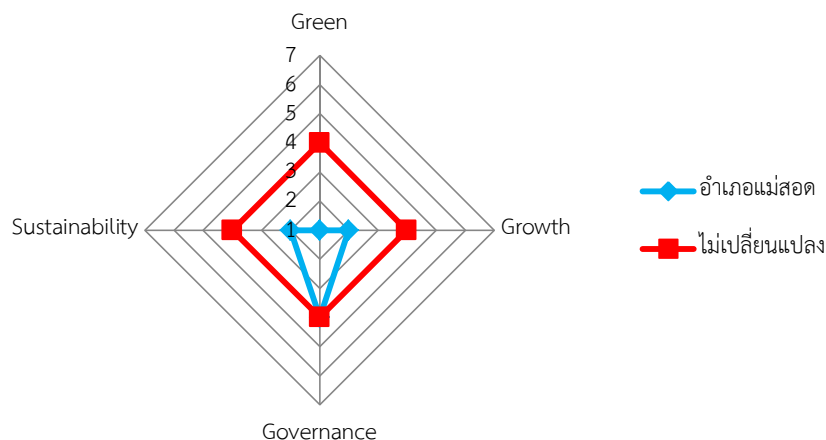
จากการสัมภาษณ์สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือพบว่า มูลค่าการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นี้ เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจชายแดนของผู้ประกอบการระหว่างประเทศและกิจการการท่องเที่ยวมักเกิดขึ้นในช่วงพักผ่อนหลังการทำธุรกิจของผู้ประกอบการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจภาคบริการต่างๆ อาทิเช่น ธุรกิจโรงแรม และ ร้านอาหาร เป็นต้น ในปัจจุบันธุรกิจภาคการท่องเที่ยวของแม่สอดนั้นต้องหันมายกระดับการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และมาตรฐานของธุรกิจมาขึ้น “ผู้ประกอบการควรที่จะมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์และมีความได้เปรียบจากการเป็นคนพื้นที่ซึ่งรู้จักเส้นทางและพื้นที่เป็นอย่างดี แต่คนในท้องถิ่นอาจจะมีปัญหาอยู่มาก เพราะเนื่องจากตัวผู้ประกอบการเห็นว่า คนในพื้นที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจโรงแรม และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์เมืองแม่สอดในปัจจุบัน ที่คนส่วนใหญ่ใช้ เป็นเพียงเส้นทางผ่านสินค้า”

อย่างไรก็ตาม ด้วยความสามารถและความสนใจของภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอแม่สอดที่ยังเล็งเห็นความสำคัญด้านการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอดมากนัก ยังไม่มีการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวและยังขาดการให้ข้อมูลที่ชัดเจนให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ ทำให้การท่องเที่ยวในแม่สอดไม่ค่อยได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว รวมถึงปัจจัยภายนอกด้านกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ (เช่น พรบ.นำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ปี 2535 และกฎข้อบังคับในการจดทะเบียนบริษัทนำเที่ยว) ยังไม่มีความชัดเจน และมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ยังไม่มีการจัดการหรือกำหนดมาตรฐานของบริษัทนำเที่ยว และยังไม่มียุทธศาสตร์การสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น แม้ว่าเศรษฐกิจจะเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว แต่เมื่อไม่มีความร่วมมือจากทั้งภายในและภายนอกตัวเมืองแม่สอดแล้ว การดำเนินงานจะไม่สามารถกระทำต่อไปได้ เนื่องจากปัจจัยด้านการท่องเที่ยว แทบจะไม่มีผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของแม่สอดเลย ถ้าหากมีการตัดประเด็นออกไป

ประกอบกับเมื่อมีการเคลื่อนย้ายประชากรไม่ว่าจะด้านแรงงาน หรือนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สหภาพเมียนมาร์ ย่อมส่งผลกระทบต่อบรรยากาศของคนไทยในอำเภอแม่สอด ที่อาจเกิดปัญหาด้านสุขภาพ อาชญากรรม และด้านความปลอดภัยต่างๆ ซึ่งทางประชาชนในอำเภอแม่สอด จะไม่พึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ดังนั้น เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมาแล้วนั้น จะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ที่ยังไม่มีแผนการรองรับด้านนี้อย่างเป็นทางการ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับผลกระทบด้านลบต่อสังคมที่ขาดความมั่นใจในด้าน ชีวิต ทรัพย์สิน และสุขอนามัย จนก่อให้เกิดปัญหาที่กระจายออกไปสู่ด้านอื่นๆได้

ดังนั้นเมื่อมีการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี 2558 จะส่งผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในอำเภอแม่สอดที่ค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากการท่องเที่ยวในแม่สอดยังเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้นักลงทุนรายอื่นยังไม่มีความสนใจที่จะมาลงทุนในแม่สอด และส่วนใหญ่จะพบว่าธุรกิจการท่องเที่ยวจะเป็นธุรกิจของคนในพื้นที่ และเป็นธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งยังขาดประสบการณ์ ความรู้ และมาตรฐานในการให้บริการ ทั้งในเรื่องของภาษา การบริการ และมุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการแข่งขันทางด้านราคาของธุรกิจ ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยวในแม่สอดไม่มีจุดยืนหรือจุดแข็งในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว นอกจากนี้ธุรกิจท่องเที่ยวของแม่สอดยังต้องมีการปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงในด้านการแข่งขันจากการเข้ามาลงทุนของต่างชาติด้านการท่องเที่ยวที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่ารูปที่ 4.5 การท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอดได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการเติบโต ความมั่นคง และด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

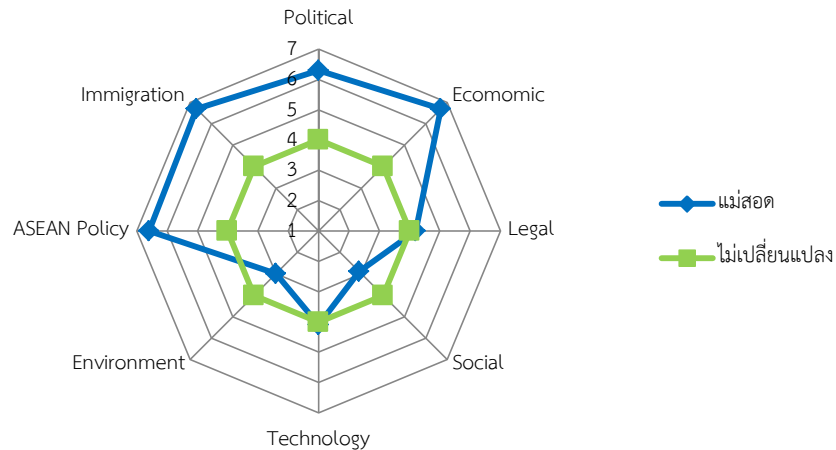
รูปที่ 4.5 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอด

ต่อมา หากพิจารณาจากรูปที่ 4.5 จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องด้วยอำเภอแม่สอด ไม่ใช่อำเภอที่สร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว จึงส่งผลให้ เกิดผลกระทบแง่ลบในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน ซึ่งแน่นอนว่า ว่าการท่องเที่ยวเหล่านั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งเรื่องการเจาะอุโมงค์ภูเขาในการเดินทางจากตัวเมืองสู่อำเภอแม่สอดนั้น อาจจะมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวเข้าไปทำลายธรรมชาติได้

นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุล ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในด้านการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็น รายได้ที่ตกต่ำในบริบทของการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่จำเจ ไม่สร้างสรรค์ ไม่มีจุดเด่น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังขาดการลงทุนและการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากภาคเอกชนและรัฐบาล

และแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นด้วยตัวด้านรัฐวิสาหกิจ มีจุดเด่นที่สูงกว่ามาก จึงทำให้การท่องเที่ยว ไม่มีการเติบโตด้านรายได้หรือนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในด้านต่างๆ ตั้งแต่ ความพร้อมของหน่วยงานบริการด้านการท่องเที่ยว ความหลากหลายในการเดินทาง และความนิยมชมชอบในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

4.1.1.3 ผลกระทบด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.6 ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สอด

เนื่องจากลักษณะเด่นของพื้นที่อำเภอแม่สอดคือเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค จากรูปที่ 4.6 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าการลงทุน โดยใช้ PESTELIA Analysis จะเห็นได้ว่านโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านบวกต่อภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สอดเป็นอย่างมาก ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่ในแม่สอดประมาณร้อยละ 70 เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยจุดเด่นในเชิงพื้นที่ กล่าวคือทำเลที่ตั้งของเมืองแม่สอดส่งผลให้การเดินทางไปสู่กรุงเทพฯ และกรุงเทพฯ ไปดอยสะเก็ดและรวดเร็วว่าการเดินทางจากด่านชายแดนอื่น กล่าวคือจากด่านแม่สอดไปกรุงเทพฯ จะใช้เวลาเพียง 2 วัน ในขณะที่การเดินทางจากด่านแม่สายจะใช้เวลาถึง 4 วันและจากด่านเจดีย์สามองค์ที่กาญจนบุรีจะใช้เวลาเดินทางไปกรุงเทพฯ ถึง 3 วัน และเมื่อมีการเปิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นและการสนับสนุนการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงทำให้การดำเนินธุรกิจการค้าโดยตรงระหว่างไทยไปประเทศเพื่อนบ้านสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการค้าที่แม่สอดนั้น จากที่เป็นสินค้าข้ามแดนเปลี่ยนเป็นสินค้าผ่านแดน แม่สอดจึงกลายเป็นเพียงแค่ทางผ่านของสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ “แม่สอดเป็นเพียงแค่ทางผ่าน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค โดยคนพม่าจะของข้ามไปยังกรุงเทพฯ โดยตรง แทนที่จะส่งสินค้าหรือทำการค้ากับธุรกิจแม่สอดเอง” นอกจากนี้

ภาคธุรกิจประเภทสินค้าอุปโภคบริโภคได้มีการขยายช่องทางทางการค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านแล้ว เช่น ปูนซีเมนต์ไทย มามา เครือสหพัฒน์ ซีพี เป็นต้น รวมถึงการลงทุนจากต่างประเทศในสหภาพเมียนมาร์ เช่น ญีปุ่นและจีน ที่ได้มีการลงทุนก่อสร้างท่าเรือ ขยายธุรกิจสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค อิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์ เป็นต้น ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถที่จะแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ และยากต่อการขยายช่องทางทางการค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบทางด้านบวกของแม่สอดมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เนื่องจากแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานต่างชาติค่อยข้างมาก และเป็นพื้นที่ผู้รับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturer: OEM) ทำให้แม่สอดได้เปรียบกับธุรกิจประเภทจ้างผลิต โดยเฉพาะธุรกิจเครื่องแต่งกาย

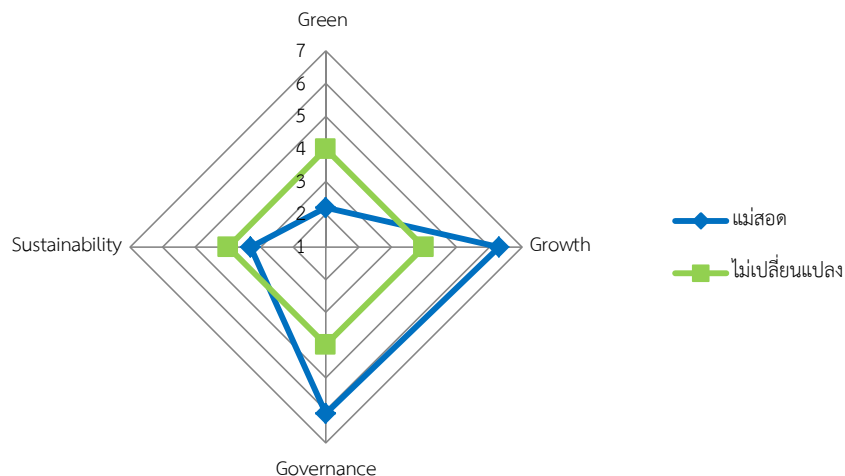
นอกจากนี้ ด้วยนโยบายสนับสนุนการค้าการลงทุนจากทางภาครัฐของไทย ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนจากผู้ประกอบการวิสาหกิจเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจการค้าชายแดนเติบโตขึ้นทำให้มูลค่าการค้าขายสูงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยที่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนธุรกิจบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้องมีการขยายตัวขึ้น เช่น กิจการโรงแรม ร้านอาหาร มีการขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน อีกทั้งทางหน่วยงานในพื้นที่ยังมีการวางแผนคิดในการสร้างศูนย์การค้าแบบคอมเพล็กซ์ เพื่อกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย

ด้วยนโยบายสนับสนุนทั้งจากภาครัฐของไทยและความร่วมมือจากระหว่างประเทศส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการจ้างแรงงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจที่ไม่ต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะสูงยังสามารถจัดหาแรงงานราคาถูกได้ง่ายขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการลดต้นทุนในภาคธุรกิจ อาทิ เช่น ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีชื่อเสียงในอำเภอแม่สอดที่มีการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก รวมถึงธุรกิจการผลิตสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคก็ได้มีการเข้าไปลงทุนในสหภาพเมียนมาร์ เนื่องจากมีแรงงานราคาถูก และความต้องการในสินค้าอุปโภคบริโภคของประเทศเพื่อนบ้านก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การส่งออกสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคของไทยในระยะยาวมีแนวโน้มที่จะลดลง อีกทั้งธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในอำเภอแม่สอดยังได้รับผลกระทบจากธุรกิจและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ที่เข้ามาลงทุนเป็นอย่างมากอีกด้วย

แต่ถึงแม้ว่าการจัดจ้างแรงงานจากสหภาพเมียนมาร์จะเป็นประโยชน์ในด้านการลดต้นทุนแรงงานในภาคธุรกิจ อาจเป็นเพราะแรงงานเหล่านั้นยังด้อยเรื่องทักษะการทำงาน แต่หากแรงงานเหล่านั้นได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์การทำงานและเรียนรู้พัฒนาทักษะทั้งในหน้าที่การงานและด้านภาษาแล้ว จะส่งผลให้เกิดอัตราการหมุนเวียนแรงงานที่สูงขึ้น ด้วยเมื่อแรงงานมีทักษะมากขึ้นสามารถเลือกสาย

งานได้ง่ายขึ้น จึงมีการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ เช่น การย้ายถิ่นฐานไปขายแรงงานยังกำแพงเพชรและเคลื่อนที่เข้าสู่เมืองหลวงในลำดับต่อไป เพื่อรับค่าแรงที่สูงขึ้น และด้วยความเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทำกินที่มีราคาสูง จึงต้องลดต้นทุนในด้านอื่นๆและเป็นผลให้ไม่สามารถจ่ายค่าแรงในราคาที่สูงเกินไปได้

และหากมองอีกนัยหนึ่ง จะพบว่ากรณีแรงงานต่างชาติจำนวนมากในพื้นที่อาจส่งผลกระทบในด้านสังคมและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งรวมไปถึงสินค้าอุปโภคบริโภคและสถานบริการต่างๆที่มีจำนวนจำกัด หน่วยบริการทั้งภาครัฐและวิสาหกิจเหล่านั้นอาจไม่สามารถให้บริการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรืออาจมีสินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อันก่อให้เกิดความขาดแคลนในสินค้าและศักยภาพในการให้บริการที่ลดลง

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.7 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สอด

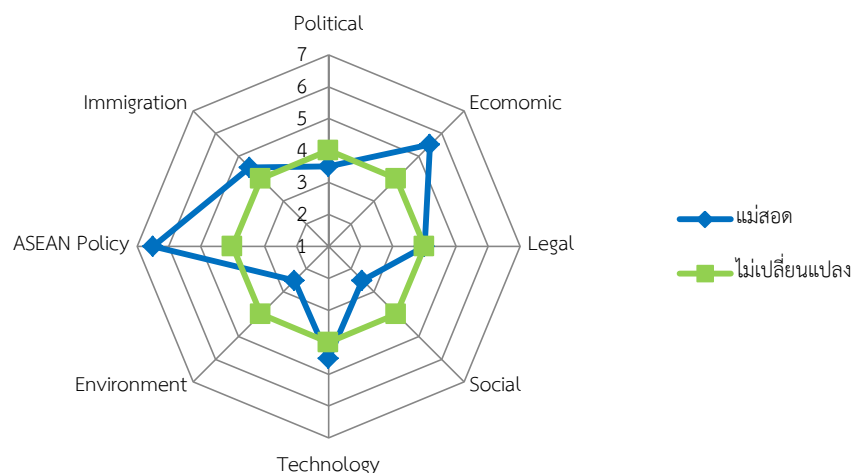
จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของพื้นที่อำเภอแม่สอดตามประเด็นการวิเคราะห์ 3G1S ดังรูปที่ 4.7 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่อำเภอแม่สอดมีการขยายตัวเกิดขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจการค้าการลงทุนทั้งในประเทศและ

ระหว่างประเทศ อุตสาหกรรมโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรและเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนธุรกิจการค้าวัสดุก่อสร้าง ซึ่งในภาคธุรกิจนั้นได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ผ่านนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนแม่สอด

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าทางภาคธุรกิจให้ความสนใจด้านความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ ขาดระบบการจัดการมลภาวะและขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ ถึงแม้ภาคธุรกิจจะขยายตัวแต่ไม่มีการจัดการมลภาวะที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ นอกจากนี้ ด้วยอัตราการลงทุนเวียนของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมีอัตราที่สูง อาจส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในภาคธุรกิจ กอปรกับนโยบายของภาครัฐบาลมีความผันผวนอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4.1.1.4 ผลกระทบด้านโลจิสติกส์

ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PESTELIA) ที่มีผลกระทบทางด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอดจะเห็นได้ว่า นโยบายต่างประเทศ และนโยบายเศรษฐกิจของไทยส่งผลกระทบต่อโลจิสติกส์ในอำเภอแม่สอดเป็นอย่างมาก และปัจจัยที่ส่งผลกระทบทางด้านลบได้แก่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยด้านสังคม ดังรูปที่ 4.8

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

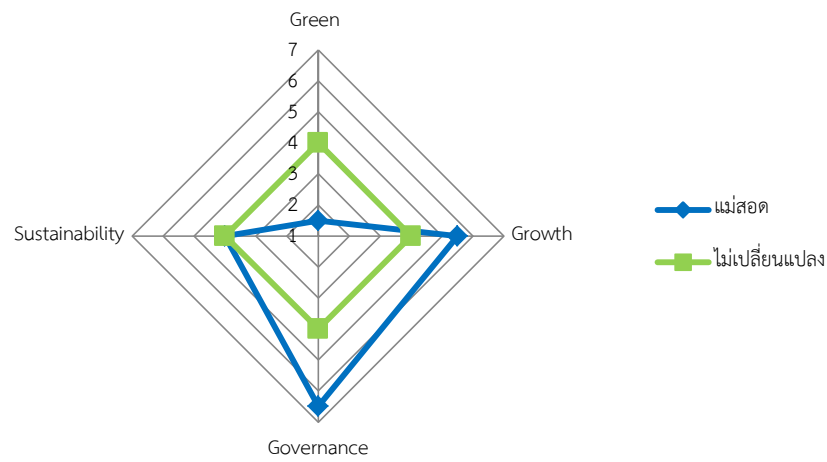
รูปที่ 4.8 ปัจจัยผลกระทบต่อภาคโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอด

จากรูปที่ 4.8 นโยบายจากภาครัฐด้านเศรษฐกิจส่งเสริมให้แม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย อีกทั้งสภาพเมียนมาร์ยังเป็นประเทศที่น่าสนใจแก่การลงทุนเป็นอย่างมาก ซึ่งคาดว่าเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 นั้น จะส่งผลให้สภาพทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น โดยภาครัฐมีจำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยมีการพัฒนาและขยายเส้นทางการคมนาคมทั้งทางอากาศ และทางถนน รวมถึงการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม โดยทางด้านโลจิสติกส์จะมีการขยายท่าอากาศยานแม่สอดให้เป็นที่ท่าอากาศยานนานาชาติ โดยมีโครงการดำเนินการขยายรันเวย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับเครื่องบินขนาดใหญ่และจำนวนเที่ยวบินที่มากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันรันเวย์ที่ท่าอากาศยานแม่สอดนั้นมีระยะทางเพียง 150 เมตร ซึ่งสามารถรองรับได้เพียงเครื่องบินขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังมีแผนการขยายจำนวนเที่ยวบินภายในประเทศ อันได้แก่ แม่สอด-เชียงใหม่และแม่สอด-กรุงเทพฯ และสำหรับการเพิ่มเที่ยวบินสู่ประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย เมืองมะละแหม่งและกรุงย่างกุ้งในสหภาพเมียนมาร์โดยสายการบินนกแอร์ นอกจากนี้ยังมีโครงการขยายเส้นทางการคมนาคมทางบก จากเดิมเป็นถนน 2 เลน ขยายเป็นถนน 4 เลน เพื่อเป็นการรองรับการเดินทางของรถบรรทุกในการให้บริการขนส่งสินค้าข้ามแดนที่มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีโครงการในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ แห่งใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในเส้นทางโลจิสติกส์อีกด้วย ซึ่งสะพานมิตรภาพแห่งนี้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปยังสหภาพเมียนมาร์ ตลอดจนถึงไปสู่อินเดีย และจีนได้ โดยขนส่งผ่านเมืองแม่สอดไปยังเมียวดี จากนั้นเข้าสู่ย่างกุ้งผ่านไปยังมณฑลทะเล แล้วสามารถแยกออกไปยังจินตองได้กับเมืองอิมพาล รัฐมณีปุระ ประเทศอินเดียได้ จึงนับว่าแม่สอดเป็นจุดศูนย์กลางในการขนส่งสินค้าในภูมิภาคที่สำคัญแห่งหนึ่ง แต่โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากนโยบายของรัฐ และเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศยังไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดความชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการการพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ รวมถึงการไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนท้องถิ่น และมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชนสังคมอำเภอแม่สอดอย่างมาก โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านพื้นที่ทำกิน นอกจากนี้ธุรกิจโลจิสติกส์ท่าเรือข้ามฝากยังได้รับความสนใจและยังเป็นที่นิยมจากผู้ประกอบการอีกด้วย “ในปัจจุบันท่าเรือข้ามฝากทางด้านแม่สอดมีท่าเรือให้บริการประมาณ 40 ท่า และคลังสินค้ากว่า 20 คลัง โดยหากผู้ประกอบการใดจดทะเบียนเป็นเพียงท่าข้าม การตรวจปล่อยสินค้าก็จะไม่ได้รับการอนุมัติ เพราะเป็นเพียงท่าที่ทำการตกลงทางการค้าเท่านั้นไม่ได้มีคลังสินค้าเพื่อเก็บหรือกระจายสินค้าแต่อย่างใด แต่ถ้าผู้ประกอบการนั้นๆได้ทำการจดทะเบียนเป็นท่าข้ามและเป็นคลังสินค้าด้วยก็จะสามารถทำการตกลงทางการค้าหน้าท่าและยังสามารถกระจายสินค้าให้แก่ลูกค้าได้อีกด้วย”

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังมีการวางแผนที่จะจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกในระบบโลจิสติกส์แบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) ซึ่งได้แก่ ศูนย์บริการประชาชน ศูนย์บริการ ขนส่ง บริการข้ามแดน สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง สถานที่พักรถ สถานที่สำหรับขนถ่ายสินค้า เป็นต้น ซึ่งจะมีการจัดพื้นที่ให้บริการอย่างเป็นสัดส่วนเพื่อจัดระเบียบการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอดยังต้องมีการจัดการด้านเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มรูปแบบ

แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว คือเรื่อง แรงงานเมียนมาร์ภายในประเทศไทยมีความต้องการที่จะย้ายกลับถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีแนวโน้มการลงทุนในสหภาพเมียนมาร์เพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ฝั่งสหภาพเมียนมาร์ คือ การรวมตัวของกลุ่มกองกำลังที่เป็นไปได้อย่างยาก และอาจจะส่งผลถึงการลงทุนของชาวต่างชาติ “เนื่องจากสหภาพเมียนมาร์มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และกองกำลังพลที่ควบคุมดูแลในแต่ละรัฐ แต่ละกลุ่มทั้งหมดก็ขึ้นตรงกับรัฐบาลเมียนมาร์ และต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในเขตชายแดนแม่สอดนี้” นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาสำหรับภาคการลงทุนเปิดท่าข้ามในแนวตะเข็บชายแดน การขออนุญาตเปิดเป็นท่าข้ามและคลังสินค้าในปัจจุบัน เป็นไปได้อย่างค่อนข้างยากเพราะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากทุกหน่วยงานในสหภาพเมียนมาร์ ต้องไม่มีสิ่งผิดกฎหมาย อาวุธ และการจรรยาบรรณ “ปัญหาของผู้ประกอบการแค่ฝั่งรัฐบาลพม่าไม่เชื่อใจก็ไม่ลืทธิได้รับการอนุญาตแล้ว สินค้าที่นำเข้าเท่าเดิมแต่ การจะขอเปิดเป็นคลังเอกชน ก่อนอื่นต้องมีท่าก่อน แล้วไปขออนุญาตเปิดเป็นคลัง กฎเกณฑ์ของการเปิดเป็นคลังสินค้าคือผู้ประกอบการต้องมีโกดัง มีสำนักงานที่รับรองขอขิดหลักการที่ทำข้อตกลงข้อกำหนดที่ตกลงไม่มีสิ่งผิดกฎหมาย เสียภาษีให้ถูกต้อง”

และจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาคโลจิสติกส์อำเภอแม่สอดตามประเด็นการวิเคราะห์ตามกรอบพัฒนาที่สมดุล (3G1S) สรุปได้ว่าผลกระทบทางด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบทางด้านนโยบายจากภาครัฐในเชิงบวก และผลกระทบจากการเติบโตของเศรษฐกิจของการค้าชายแดนที่มีการส่งเสริมให้เกิดโครงการเพื่อการอำนวยความสะดวกทางการค้า (รูปที่ 4.9) เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการโลจิสติกส์ที่มาจากต่างจังหวัด และจะส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านโดยให้อำเภอแม่สอดเป็นเมืองผ่านของการค้าชายแดน แต่การพัฒนาทางด้านโลจิสติกส์ของแม่สอดส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องมลภาวะทางอากาศที่มีต่อชุมชน

ที่มา จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

รูปที่ 4.9 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สอด

ทั้งนี้จากการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือข้างต้นแล้วพบว่า (รูปที่ 4.10) พบว่าผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่มีต่ออำเภอแม่สอดจากการประเมินจากปัจจัยภายนอกนั้น ภาคธุรกิจโลจิสติกส์นั้นจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ ภาควิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ภาคการท่องเที่ยว และ ภาคการเกษตร ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านการเมือง (Political)				
นโยบายการค้าการลงทุน	+ - -	+++	+ - - -	++ - -
นโยบายสนับสนุนต่างๆ	+ - -	+++	+ - - -	++ - -
การอำนวยความสะดวกการค้า	++ +	+++	+ - - -	+++ -
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	+++	+++	++ - -	+++ -
ด้านเศรษฐกิจ (Economic)				
สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน	++ - -	+++	++	+++
โครงสร้างเศรษฐกิจ	++ - -	+++	++	+++
แนวโน้มของเศรษฐกิจบริเวณชายแดน และต่างประเทศ	++ - -	+++	++ -	++
เส้นทางการตลาดและการกระจายสินค้า	++ - -	++	++ - -	++ -
การค้าระหว่างประเทศ	+ - -	+++	++	++ - -
ด้านสังคม (Social)				
ทัศนคติ	+ - - -	++ -	++ - -	+++ - -
ภาคการใช้จ่ายใช้สอย	++ - -	+++ - -	++ - -	+++ - -
วิถีชีวิตของคนในสังคม	++ - - -	++ - - -	++ - -	+++ -
อัตราการอพยพเข้า/ออก	++ - - -	++ - - -	++ - -	+++ -

หมายเหตุ +++ มีผลกระทบด้านบวกมาก ---

 ++ มีผลกระทบด้านบวกปานกลาง --

 + มีผลกระทบด้านบวกน้อย -

ที่มา ผู้วิจัย

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านสังคม (Social)				
คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่	+ - - -	++ -	++ - - -	+++ - -
ด้านเทคโนโลยี (Technology)				
เทคโนโลยีพื้นฐานของพื้นที่	++ - - -	+++	+ - -	+++ -
อัตราการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี	++ - - -	+++	+ - -	+++
ระดับของเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมชุมชน				
ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)				
สิ่งแวดล้อมของสังคม	++ - - -	+ - - -	++ - -	+++ -
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่	++ - - -	++ - - -	++ - - -	+++
ด้านกฎหมาย (Legal)				
กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ	++ - -	++ - - -	++ - -	+++ - -
ข้อตกลงระหว่างประเทศ	++ - - -	+++ -	++ - -	+++ - -
ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Immigration)				
การเคลื่อนย้ายแรงงาน	+ - - -	++ - - -	++ - -	+++ - -
ด้านกรอบนโยบายอาเซียน (ASEAN Policy)				
การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)	+++ - -	+++ - - -	++ - -	+++

มีผลกระทบด้านลบมาก

มีผลกระทบด้านลบปานกลาง

มีผลกระทบด้านลบน้อย

รูปที่ 4.10 สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 4.1 สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอแม่สอด

มิติ	ผลกระทบ			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ด้านการเกษตร	- พื้นที่ในการทำการเกษตรลดลง เนื่องจากมีการเวนคืนที่ดิน - พื้นที่ถูกเปลี่ยนแปลงให้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น	+ มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะการแปรรูปอ้อย และข้าวโพด + การลงทุนในสหภาพเมียนมาร์ง่ายขึ้น - การเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังภาคอุตสาหกรรมอื่น - มีการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ปลูก หันไปผลิตพืชที่เข้าโรงงานมากขึ้น - ราคาของผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ	+ เกิดความร่วมมือด้านการเกษตรระหว่างประเทศมากขึ้น + เกิดการทำเกษตรพันธะสัญญาระหว่างนักลงทุนไทยในสหภาพเมียนมาร์ + แรงงานจากเมียนมาร์ราคาถูก + ภาครัฐส่งเสริมให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านย้ายเข้ามาทำงานในภาคการเกษตร โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต	- ธุรกิจการเกษตรไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากแม่สอดถูกเน้นที่การค้าระหว่างประเทศในสินค้าภาคอุตสาหกรรม - สิ่งแวดล้อมในแม่สอดไม่เอื้อต่อการทำการเกษตร - มีการขายที่ดินทำการเกษตรให้กับนักลงทุนในภาคธุรกิจอื่น
ด้านการท่องเที่ยว	- ธุรกิจหลายๆ ธุรกิจจะเน้นการตัดราคา และลดต้นทุนโดยไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	- การเพิ่มขึ้นของบริษัทต่างชาติ + การปรับตัวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	- นโยบาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับต่างๆ ยังไม่ความชัดเจน และ เอื้อ ต่อผู้ประกอบการ	- ธุรกิจท่องเที่ยวยังไม่มีจุดยืน/จุดแข็ง - ยังไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ ไม่มีจุดเด่น ไม่สามารถ

มิติ	ผลกระทบ			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
		- ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว - ธุรกิจท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง - ผู้ประกอบการยังขาดประสบการณ์ ความรู้ และการให้บริการที่ครอบคลุม + การเพิ่มขึ้นของเที่ยวบินจากแม่สอดไปยังเมียนมาร์	+ การขยายตัวของธุรกิจการบินในสหภาพเมียนมาร์ - การสะสมความขัดแย้งของการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่มีประสิทธิภาพ - ภาครัฐยังขาดการในข้อมูลที่ชัดเจนแก่นักท่องเที่ยว และทิศทางการพัฒนาผู้ประกอบการ	ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- การขยายพื้นที่ในการตั้งโรงงานการผลิต - ยังไม่มีการจัดการมลภาวะและขยะมูลฝอยต่างๆ	+ ธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม มีการเติบโตสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว - เกิดการค้าขายโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการไทยและสหภาพเมียนมาร์ในกรุงย่างกุ้ง และกรุงเนปิดอว์ + สินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออกคือ วัสดุก่อสร้าง และเครื่องปรุงรส	- ราคาที่ดินสูงขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้นและนโยบายภาครัฐฯ - มีต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ - มีการส่งเสริมให้มีการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่ + ภาครัฐมีการสนับสนุน	- ธุรกิจการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคขนาดใหญ่เข้าไปลงทุนในเมียนมาร์ ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยขายสินค้าได้น้อยลง - การเพิ่มขึ้นของธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งขนาดใหญ่จากนักลงทุนต่างชาติ - การหมุนเวียนของแรงงานมีค่อนข้างสูง

มิติ	ผลกระทบ			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
		+ เกิดการขยายตัวของการลงทุนจากผู้ประกอบการวิสาหกิจมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจการค้าชายแดน	การค้าการลงทุน - นโยบายของภาครัฐมีความผันผวนอยู่เสมอ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจ	
ด้านโลจิสติกส์	- ยังไม่มีการจัดการมลภาวะและขยะมูลฝอยต่างๆ - การขนส่งผ่านที่ชุมชนส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งมลภาวะทางอากาศและทางเสียง	+ เกิดการพัฒนาและขยายเส้นทางการคมนาคม + มีการขยายสนามบินและเพิ่มจำนวนเที่ยวบินเพื่ออำนวยความสะดวก + มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์แห่งที่ 2 เพื่อรองรับด้านโลจิสติกส์ + ยังมีผู้ให้บริการขนส่งน้อยราย แต่เริ่มมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น - ยังไม่มีการให้บริการแบบครบวงจร - การเพิ่มขึ้นจากนักลงทุนต่างชาติ ทำให้คนในพื้นที่เสียเปรียบ	+ มีแผนในการสร้าง การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) เพื่อให้บริการขนส่งสินค้าข้ามแดน - นโยบาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับต่างๆ ยังไม่เอื้อต่อภาคธุรกิจ + ผู้ประกอบการมีความตระหนักตามกฎระเบียบต่างๆ ที่รัฐออกมา	- เกิดนโยบายการสนับสนุนด้านการลงทุนในภาคเอกชน - ผู้ประกอบการจะต้องมีความร่วมมือกับรายอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมา ก (Connection)

จากตารางที่ 4.1 สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดในมิติต่างๆ ในอำเภอแม่สอดนั้น จะเห็นได้ว่า ด้านการเกษตรได้รับผลกระทบทางลบมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว และด้านโลจิสติกส์ ส่วนด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการเติบโตมากที่สุด (รูปที่ 4.10 และตารางที่ 4.1) เนื่องจากแม่สอดได้ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในเมืองที่มีการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนมากที่สุดของประเทศ ทำให้ภาคธุรกิจต่างๆ ให้ความสำคัญและเป็นที่สนใจแก่นักลงทุน ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ด้านการเกษตรของอำเภอแม่สอดควรเป็นมิติที่ควรให้ความสำคัญมาก และควรได้รับการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนที่สุด รองลงมาคือด้านการท่องเที่ยว และด้านโลจิสติกส์ ส่วนด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและการค้านั้นภาครัฐควรให้การสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านกับประเทศเพื่อนบ้าน จะได้ผลดังตารางที่ 4.2 จากการเปรียบเทียบพบว่า ด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตรของไทยนั้นยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพเมียนมาร์ แต่อย่างไรก็ดีต้นทุนและราคาสินค้าเกษตรของสหภาพเมียนมาร์นั้นบางชนิดก็ราคาต่ำกว่าถึงสินค้าเกษตรไทย ด้านการท่องเที่ยวพื้นที่หน้าด่านของอำเภอเมืองแม่สอดนั้นถือว่ามีความได้เปรียบเป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพเมียนมาร์ เนื่องจากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ดี การอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้นยังไม่มีพัฒนาการมากนัก ทำให้การท่องเที่ยวระหว่างจุดท่องเที่ยวนั้น เป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า การค้าชายแดนนั้นเปลี่ยนไปเกิดการค้าโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการชาวพม่า โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และสุดท้าย ด้านโลจิสติกส์ เกิดการพัฒนาการคมนาคม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่อาจจะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (แม่สอด) และเพื่อนบ้าน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอแม่สอด (ประเทศไทย)	เมืองเมียวดี (สหภาพเมียนมาร์)
ด้านการเกษตร	- อุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีการขยายตัว - ผลผลิตของพืชไร่สูงขึ้นอันเป็นผลมาจากการเพิ่มจำนวนของโรงงานแปรรูป - เกิดการลงทุนภาคการเกษตรของบริษัทเอกชน อาทิ CP - มีการหมุนเวียนของแรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการจ้างงาน - พื้นที่ทางการเกษตรลดลงเนื่องจากเปลี่ยนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม - ราคาที่ดินสูงขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้น - การส่งออกสินค้าเกษตรของด่านแม่สอด ยังไม่มีประสิทธิภาพของผลผลิตที่ดีมากนัก - สินค้าปศุสัตว์ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในพื้นที่ จึงมีการนำเข้าจากทั้งต่างจังหวัดและ สหภาพเมียนมาร์	- มีกำลังการผลิตในด้านสินค้า ปศุสัตว์ และประมง - มีการสนับสนุนให้เกษตรกรไทยทำการเพาะปลูกในพื้นที่สหภาพเมียนมาร์ - เริ่มมีการทำเกษตรพันธสัญญา (contract farming) ของชาวไทยในสหภาพเมียนมาร์โดยปลอดภาษีนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากไทย - ต้นทุนและราคาขายสินค้าทางการเกษตรบางชนิดต่ำกว่าประเทศไทย
ด้านการท่องเที่ยว	- การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมากจากการทำธุรกิจ - มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม - มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน - ยังไม่มีความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ - ยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการ ด้านการท่องเที่ยว	- มีการสนับสนุนนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ไปเที่ยวเมืองเมียวดี - ระบบคมนาคมยังไม่มีประสิทธิภาพในการรองรับการท่องเที่ยว - มีหน่วยงานให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้มาตรฐาน - ยังไม่มีระบบขนส่งมวลชนที่รองรับการท่องเที่ยว - แหล่งท่องเที่ยวในเมียวดีส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัด

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอแม่สอด (ประเทศไทย)	เมืองเมียวดี (สหภาพเมียนมาร์)
		- มีผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม และธนาคาร
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- ราคาที่ดินสูงขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้น และนโยบายภาครัฐฯ - มีต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ - มีการส่งเสริมให้มีการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่ - ธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม มีการเติบโตสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว - เกิดการค้าขายโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการไทยและสหภาพเมียนมาร์ในกรุงย่างกุ้งและกรุงเนปีดอร์ - สินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออกคือ วัสดุก่อสร้าง และ เครื่องปรงรส	- แรงงานเมียนมาร์มีการอพยพมาทำงานที่ประเทศไทย เนื่องจากค่าแรงที่สูงกว่า และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า - มีการเพิ่มขึ้นของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเมืองเมียวดี - เริ่มมีการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อทำนิคมอุตสาหกรรมในเมืองเมียวดี - กฎระเบียบทางการค้าในแต่ละรอบไม่เหมือนกัน จึงยังมีความเสี่ยง อาทิ เรื่องภาษี
ด้านโลจิสติกส์	- เกิดการพัฒนาและขยายเส้นทางการคมนาคม - เกิดนโยบายการสนับสนุนด้านการลงทุนในภาคเอกชน - มีการขยายสนามบินและเพิ่มจำนวนเที่ยวบินเพื่ออำนวยความสะดวก - มีแผนในการสร้าง การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) เพื่อให้บริการขนส่งสินค้าข้ามแดน - มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์แห่งที่ 2 เพื่อรองรับด้านโลจิสติกส์	- ระบบคมนาคมในเมืองเมียวดียังไม่มีการจัดการที่ดี - เส้นทางขนส่งจากเมืองเมียวดีไปยังกรุงย่างกุ้งและกรุงเนปีดอร์ ยังไม่มีประสิทธิภาพ
	- ยังมีผู้ให้บริการขนส่งน้อยราย	

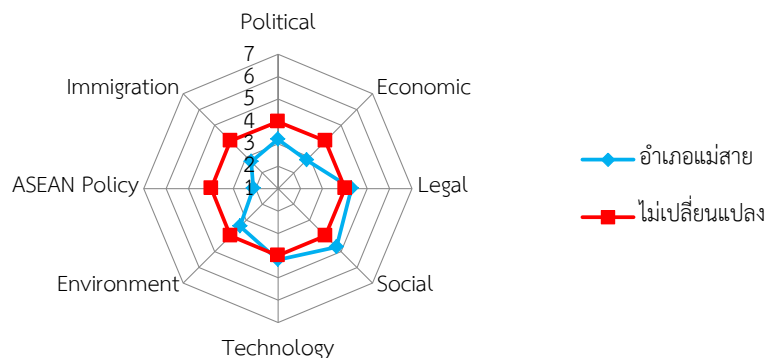
4.1.2 การศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชนเมืองหน้าด่านจังหวัด เชียงราย

ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานต่างๆในชุมชนเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยหน่วยงานใน 3 อำเภอ คือ อำเภอแม่สาย ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สายและด่านศุลกากรแม่สาย ทางด้านอำเภอเชียงของ คณะผู้วิจัยได้ลงไปสัมภาษณ์ที่เทศบาลตำบลเวียงเชียงของและด่านศุลกากรเชียงของ และอำเภอเชียงแสน ที่สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสนและด่านศุลกากรเชียงแสน เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและความพร้อมในการรับมือเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออำเภอแม่สาย

4.1.2.1.1 ผลกระทบด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (PESTELIA) ด้านการเกษตร อำเภอแม่สาย

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.11 ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมเกษตรของอำเภอแม่สาย

เนื่องจากชาวบ้านในอำเภอแม่สายยังคงมีบางส่วนที่ยึดอาชีพเกษตรกรรมในการสร้างรายได้ ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรหลักของอำเภอแม่สาย คือ หัวหอม กระเทียม ข้าว และข้าวโพด ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกเพื่อการส่งออก อีกทั้งผลผลิตทางการเกษตรของไทยยังเป็นที่ยอมรับในคุณภาพ ระดับสากล อย่างไรก็ดี จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกได้ในอำเภอแม่

สายนั้นมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกที่ต่ำ กล่าวคือ ที่มาของสินค้าส่วนใหญ่ในตลาดสหภาพเมียนมาร์มาจากจีน จึงทำให้การค้าขายในตลาดชายแดนไทย-สหภาพเมียนมาร์ มีสินค้าที่มาจากจีนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งจีน ยังสามารถผลิตสินค้าทางการเกษตรที่เพาะปลูกในอำเภอแม่สายได้ ทั้งยังผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีขนาดใหญ่ และต้นทุนต่อหน่วยที่ต่ำกว่า จึงสามารถส่งต่อสินค้าสู่ท้องตลาดได้ในราคาที่ถูกลงกว่าไทย ด้วยเหตุนี้ทำให้ศักยภาพของสินค้าทางการเกษตรไทยในตลาดโลกในสินค้าเกษตรระดับล่างลดน้อยลง เมื่อเทียบกับคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญเช่นจีน

และถึงแม้ว่ากระทรวงพาณิชย์ได้ออกมาตรการกำหนดสินค้าควบคุมในการรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดในประเทศไทย โดยกำหนดให้เกษตรกรแจ้งปริมาณผลผลิตและพื้นที่เพาะปลูก เพื่อกำหนดปริมาณผลผลิตที่พึงผลิตได้ในพื้นที่นั้นๆ ผลผลิตเหล่านี้ครอบคลุมถึงหัวหอม กระเทียม และข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของอำเภอแม่สาย มาตรการนี้มีผลลงโทษต่อเกษตรกรที่ถือครองผลผลิตเกินกว่าที่ประมาณการได้ แต่เนื่องจากบทลงโทษที่ไม่รุนแรงและความไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ทำให้เกิดกระบวนการการค้า สินค้าเกษตรเถื่อน กล่าวคือ เกษตรกรได้ทำการแจ้งยอมรับการถือครองพืชผลดังกล่าวเกินโควตา ที่รวมไปถึงการลักลอบนำเข้าจากจีน เพื่อให้สินค้าดังกล่าวถูกยึด และเมื่อเสร็จกระบวนการทางกฎหมาย เจ้าหน้าที่จะนำสินค้าเหล่านั้นมาขายทอดในตลาดในราคาที่ต่ำ เกษตรกรเหล่านั้นก็จะไปซื้อคืนอย่างถูกกฎหมาย และส่งขายต่อทั่วประเทศ จึงนับว่าผลกระทบนี้เกิดจากช่องโหว่ทางกฎหมายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

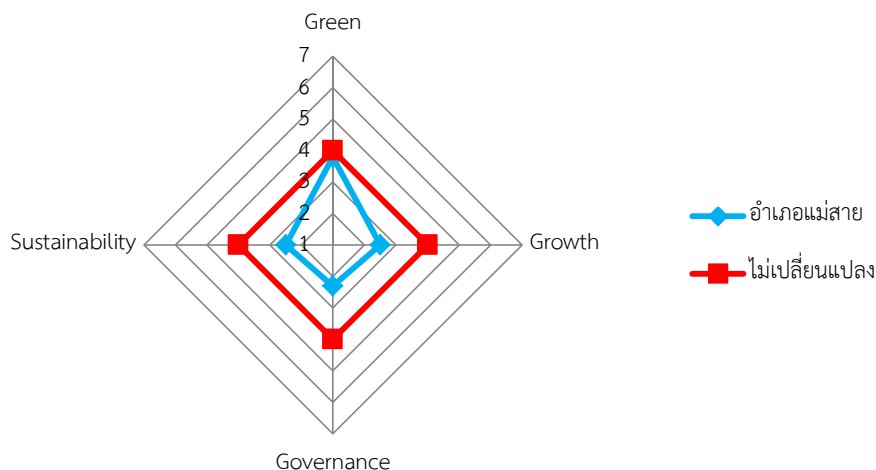
อย่างไรก็ตาม ผลของการเปิดประเทศของสหภาพเมียนมาร์ ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวเมียนมาร์เข้าสู่ไทยเพื่อขายแรงงาน ทั้งนี้ทางภาคการเกษตรก็เป็นอีกภาคหนึ่งที่มีการว่าจ้างแรงงานชาวเมียนมาร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อภาคการเกษตรของไทยในด้านการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร แต่หากมองอีกมุมหนึ่ง อัตราการเติบโตของการว่าจ้างแรงงานประเทศเพื่อนบ้านอาจมีสาเหตุมาจาก นโยบายปรับฐานค่าจ้างของรัฐบาลไทยที่เพิ่มขึ้นเป็น 300 บาทต่อวัน จึงทำให้แรงงานชาวไทยเกิดการเลือกงานมากขึ้น อีกทั้งผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมไม่สามารถว่าจ้างแรงงานจำนวนมากในอัตราจ่ายนี้ได้ เนื่องจากสินค้าทางการเกษตรเป็นสินค้าบริโภคที่ราคาขายต้องเป็นไปตามกลไกตลาด หากต้นทุนแรงงานสูงเกินไปจะส่งผลให้ผลกำไรลดลงมาก

ด้วยความเข้มข้นทางการแข่งขันของสินค้าทางการเกษตรในตลาดโลก ทำให้เห็นว่าเกษตรกรในอำเภอแม่สาย มีความเสียเปรียบในด้านต้นทุนทางการเกษตรและศักยภาพที่ด้อยกว่าประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะประเทศจีน ส่งผลให้เกษตรกรหันมาขายที่ดินทำกินให้กับนักลงทุน เพื่อไปสร้างเป็นโครงการบ้านจัดสรรและอาคารพาณิชย์ เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนที่สูงมาก ทำให้พื้นที่อำเภอแม่สายในปัจจุบันกลายเป็นย่านธุรกิจการค้าเกือบทั้งสิ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าอำเภอแม่สายไม่ได้มีการสนับสนุนทางการเกษตรจากภาครัฐมาเป็นเวลานาน และที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินที่นายทุนซื้อเพื่อเก็งกำไร โดยไม่ได้นำมาประกอบธุรกิจใดๆ แต่เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลก็เริ่มมีนโยบายส่งเสริมด้านการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรแย่งกันปลูกพืช โดยไม่มีการระบุหรือกำหนดพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ อีกทั้งพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรก็ลดลง ชนิดของพืชก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากธุรกิจต่างๆ ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเลยจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และหันไปประกอบอาชีพอื่นที่ได้รายได้มากกว่า

อำเภอแม่สายเป็นอำเภอที่มีธุรกิจหลักในด้านการค้าชายแดน ทั้งในรูปแบบการค้าปลีกและส่ง รวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยว ในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (PESTELIA) ด้านการเกษตรของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (รูปที่ 4.11 แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมเกษตรของอำเภอแม่สาย) พบว่าปัจจัยภายนอกส่วนใหญ่ส่งผลกระทบทางด้านลบแก่ภาคการเกษตรในอำเภอแม่สาย โดยเฉพาะ ปัจจัยทางด้านนโยบายการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่ได้รับผลกระทบสูงสุดซึ่งนโยบาย AFTA นั้นส่งผลกระทบให้สินค้าเกษตรจากประเทศจีนที่มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าผลผลิตสินค้าไทยนั้น เข้ามามีบทบาทในการแข่งขันเป็นอย่างมาก เช่น กระเทียม และ ส้ม ซึ่งทำให้ผลผลิตกระเทียมและส้มในไทยไม่สามารถขายได้และเน่าเสียไปในที่สุด ซึ่งผลกระทบนี้ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ควรมีมาตรการแก้ไข นอกจากนี้ยังมีผลกระทบทางด้านลบในส่วนของการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานของแรงงานและลูกค้าจากสหภาพเมียนมาร์ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการค้าระหว่างประเทศ ด้านนโยบายภาครัฐ และเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายภาครัฐในอำเภอแม่สายไม่ได้มีการสนับสนุนด้านการเกษตร แต่มีการสนับสนุนในชาวบ้านในชุมชนให้มีอาชีพที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งเกี่ยวเนื่องถึงด้านเศรษฐกิจที่มีการค้าปลีกมากกว่าการทำการเกษตร

สำหรับด้านการเกษตรของอำเภอแม่สายจึงสามารถสรุปได้ว่าอำเภอแม่สายได้รับผลกระทบทางด้านลบ จากปัจจัยภายนอกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า ด้านแรงงาน นโยบายภาครัฐ และเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยด้านเหล่านี้ไม่ได้มีการสนับสนุน หรือเอื้อต่อการทำเกษตรกรรมของอำเภอแม่สายแต่อย่างใด

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.12 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอแม่สาย

สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อมิติในด้านต่างๆ (3G 1S) ดังรูปที่ 4.12 แผนภาพแสดงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอแม่สาย ในภาคเกษตรในอำเภอแม่สายพบว่าการส่งเสริมและกำกับดูแลของภาครัฐต่อภาคเกษตรของอำเภอแม่สายนั้น มีผลกระทบต่อภาคเกษตรในเชิงลบ ซึ่งนโยบายสนับสนุนด้านต่างๆ ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับภาคเกษตรมากเท่าที่ควร ในด้านการเจริญเติบโตของภาคเกษตรได้รับผลกระทบทางลบเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากการขยายตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กในท้องถิ่น ทั้ง โรงแรม ธนาคาร และร้านค้าปลีก ส่งผลให้มีการกว้านซื้อที่ดินทำการเกษตรของนายทุนเพื่อการดำเนินธุรกิจประเภทต่างๆ ที่ไม่ใช่การเกษตร และจากปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางการเกษตรของอำเภอแม่สายไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร อำเภอแม่สายจึงไม่เกิดความยั่งยืนในการทำธุรกิจเกษตร

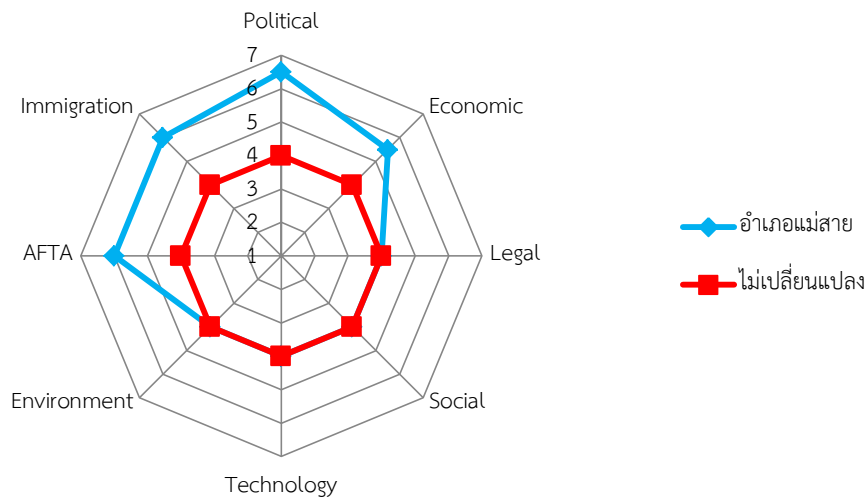
ดังนั้นภาคเกษตรของอำเภอแม่สายจึงได้รับผลกระทบทางด้านลบ จากปัจจัยภายนอกด้านต่างๆ (PESTELIA) โดยเฉพาะ นโยบายการค้าระหว่างประเทศ แรงงาน นโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและสังคม ที่ส่วนใหญ่แล้วอำเภอแม่สายเป็นเมืองที่ทำการค้าชายแดน และการท่องเที่ยวที่เกิดจากการค้าชายแดนเป็นหลัก และปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มิติต่างๆ ได้รับผลกระทบในมิติทางด้านการเจริญเติบโตของการเกษตร การส่งเสริมจากภาครัฐ และความยั่งยืนของภาคเกษตร ที่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบ

4.1.2.1.2 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (PESTELIA) ด้านการท่องเที่ยว

อำเภอแม่สาย

ด้านการค้าชายแดนแม่สาย นับว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่มากที่สุด อันเนื่องมาจากนโยบายการสร้างเมืองแห่งการท่องเที่ยว รวมถึงความเคยชินจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ของการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ซึ่งในการวิเคราะห์แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ เศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายประชากร และข้อตกลง ASEAN มีผลกระทบแรงบวกต่อเมืองแห่งสถานที่ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจอย่างแม่สายมากที่สุด ดังนี้ (รูปที่ 4.11)

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.13 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย

ด้านการค้าชายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กเป็นด่านพรมแดนที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญอย่างมากในเขตภาคเหนือตอนบน นับว่าเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้จำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณด่านมีตลาดแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ซึ่งมีชื่อเสียงด้านสินค้าปลอดภาษี สินค้าราคาถูก และสินค้าลอกเลียนแบบที่นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศจีน จากการสัมภาษณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอแม่สายพบว่า ทางอำเภอแม่สายมีการผลักดันด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและมีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก สังเกตได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นทุกปี มีนโยบายส่งเสริมและผลักดันการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

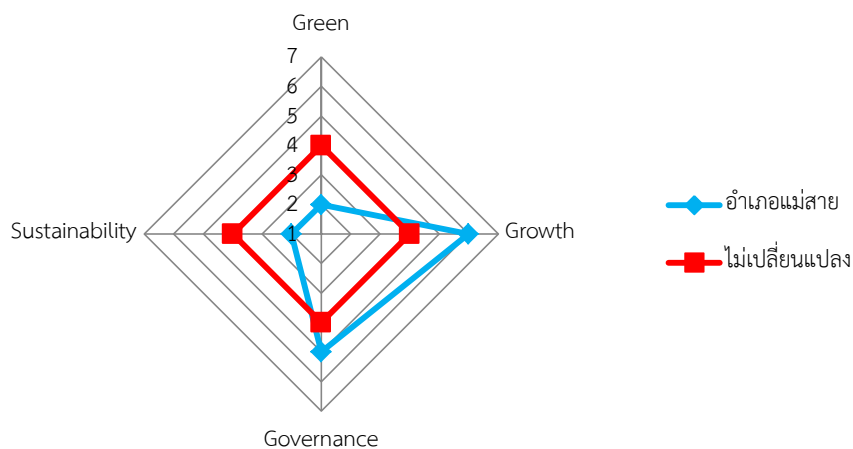
อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและการจัดการด้านความร่วมมือกันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จำเป็นที่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในสถานประกอบการและหน่วยงานต่างๆ ต้องมีความรู้ด้านภาษา ซึ่งนอกจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่สองแล้ว ผู้ประกอบกิจการและผู้ให้บริการชาวไทยควรจะเรียนรู้ภาษาอื่นๆ อีกด้วย เช่น ภาษาประจำชาติสหภาพเมียนมาร์ ภาษาจีนกลาง เป็นต้น แต่เนื่องจากการที่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในหน่วยงาน จึงทำให้การบริการต่อนักท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งในจุดนี้อาจทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันของเมืองหน้าด่านอำเภอแม่สายมีคุณภาพด้อยกว่าคู่แข่งอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศในการดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สายยังไม่มีผลการผลักดันแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงทำให้รายได้หลักมาจากการท่องเที่ยวเมืองหน้าด่านเท่านั้น ซึ่งหากมีการผลักดันและส่งเสริมสถานท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น วนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง ถ้ำปลา พระธาตุดอยตุง เป็นต้น จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไหลเวียนเข้ามาเที่ยวในอำเภอแม่สายได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมภาพลักษณ์ในด้านอื่นๆ ของแม่สายได้มากกว่าเป็นเพียงตลาดสินค้าเมืองหน้าด่านเท่านั้นเอง

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาจากรูปที่ 4.13 แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สายพบว่า อำเภอแม่สาย ที่มีฐานชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อทำการซื้อขายสินค้าราคาถูก จากทั้งฝั่งไทย และฝั่งสหภาพเมียนมาร์ นับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์เมืองหน้าด่านแห่งสำคัญ ที่ต้องการจะส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยนโยบายเหล่านี้จะไปสอดคล้องกับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการเปิดเมือง การท่องเที่ยว มีการตั้งนโยบายย่อยจากผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งการจัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเงิน เช่น ธนาคาร เพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ของนักท่องเที่ยว

โดยจากการวิเคราะห์ข้างต้น จึงเป็นฐานอย่างดีให้กับการ วิเคราะห์ด้านการเคลื่อนย้ายประชากร อันซึ่งมีผลกระทบโดยตรงจากการที่เปิดเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยการเคลื่อนย้ายด้านประชากร ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน หรือด้านการค้า เศรษฐกิจ ล้วนแล้วแต่ให้ประโยชน์แก่แม่สายแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยว จากภายในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดผลกระทบแง่บวกของด้าน เศรษฐกิจ ที่จากข้อมูลที่ได้รับมา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงส่งผลให้การเคลื่อนย้ายประชากรเหล่านั้น เป็นผลดี ในด้าน กระแสเศรษฐกิจที่เข้ามาสู่อำเภอ

ทั้งนี้ทั้งนั้น จากการที่มีการสร้างข้อตกลง AFTA ย่อมส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยว อย่างแน่นอน แต่ด้วยความที่แม่สายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ข้อตกลงการผ่านแดน จึงสอดคล้องกันกับการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวที่มีผลดีเชิงเศรษฐกิจ ทางผู้วิจัยจึงมุ่งเน้น ไปที่ความเชื่อมโยงกันระหว่าง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด AEC ที่เป็นตัวสนับสนุนผลกระทบเชิงบวกให้กับปัจจัยอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนด้านกฎหมาย ไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย เช่นเดียวกับ ปัจจัยภายในอื่นๆเช่น สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และสังคม อันเนื่องมาจาก แผนการดำเนินงานของอำเภอแม่สาย ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีต จึงเกิดความคุ้นชิน และไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่สายเท่าที่ควร

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.14 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย

ซึ่งเมื่อดำเนินการวิเคราะห์ในขั้นต่อมา พบว่า อำเภอแม่สาย นับว่าเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่ทรงศักยภาพมากที่สุดบรรดาสี่อำเภอเมืองหน้าด่าน ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวแม่สาย มีการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละปี ย่อมส่งผลให้ มีจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ มากมายเกิดขึ้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการขยายตัวหน่วยงานให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความ

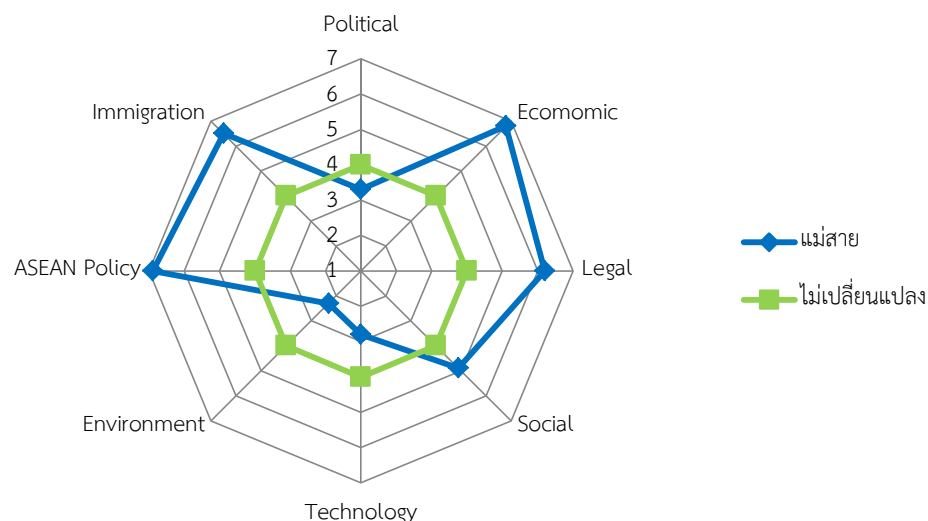
สะดวกสบายในการเดินทาง ส่งผลให้ต้นทุนด้านท่องเที่ยวมีมาตรฐานและสามารถส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปได้

ผลประโยชน์ดังกล่าว ย่อมมีส่วนสำคัญที่เกิดจาก ภาครัฐที่มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ จุดเด่น การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และการกำหนดควบคุมพื้นที่ใช้สอยได้อย่างมีระบบ และระเบียบ

แต่อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของอำเภอแม่สาย คือความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่มีตัวเล็กลน้อย อีกทั้งยังขาดความหลากหลายในการเดินทางในรูปแบบต่างๆอีกด้วย จึงส่งผลให้ เกิดความยั่งยืนที่ต่ำ และอาจส่งผลต่อปัญหาในอนาคตอีกด้วย

เช่นเดียวกันกับด้านการการตั้งแม่สายเป็นเมืองการท่องเที่ยว ฉะนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ย่อมมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และยั่งยืนไป ความไม่ยั่งยืนเหล่านั้น ส่งผลให้อำเภอแม่สายทำลายป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจนหมดไปในที่สุด (รูปที่ 4.14)

4.1.2.1.3 ผลกระทบด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.15 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สาย

จากรูปที่ 4.15 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าการลงทุน โดยใช้ PESTELIA Analysis จะเห็นได้ว่านโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านบวกต่อภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สายเป็นอย่างมาก นับได้ว่าอำเภอแม่สายเป็นพื้นที่หนึ่งในประเทศไทยที่มีนักธุรกิจมากมายให้ความสนใจในการลงทุน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่าความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เศรษฐกิจที่เมืองหน้าด่านมีกำลังขยายตัวและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดผังเมืองที่ชัดเจนโดยกำหนดให้อำเภอแม่สายเป็นเมืองแห่งการค้า

หากวิเคราะห์ถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีผู้ใช้บริการก็ย่อมต้องมีผู้ให้บริการเป็นไปตามกลไกของหลักเศรษฐศาสตร์ เช่นเดียวกัน เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ตลาดสำหรับผู้ประกอบการต่างๆก็ย่อมขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน ด้วยสาเหตุเดียวกันนี้ก็กระทบกับนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้น มีการว่างงานจากแรงงานทั้งชาวไทยและแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้อัตราการว่างงานของประชากรในพื้นที่ลดลง อีกทั้งแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งในปัจจุบันสามารถดำเนินการว่างงานได้สะดวกขึ้นนั้นมีอัตราว่างที่ต่ำกว่า อันจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการชาวไทย โดยเฉพาะในธุรกิจประเภทงานบริการ เช่น ค้าขาย รับเหมาก่อสร้าง และโรงแรม ที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนี้ หากได้ต้นทุนแรงงานที่ถูกลงจะทำให้ผู้ประกอบการได้ผลกำไรที่สูงขึ้นอีกด้วย

สืบเนื่องมาจากการที่มีแรงงานประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาอาศัยในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคได้รับความนิยมในการจับจ่ายใช้สอยเป็นจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย จากการสัมภาษณ์จากชาวบ้านในพื้นที่พบว่าสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทยเป็นที่ต้องการสำหรับชาวประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะจากห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส สินค้าหลายชนิดจะถูกขายจนหมดชั้นวางในแต่ละวัน เนื่องจากชาวบ้านจำนวนหนึ่งและแรงงานต่างชาติส่วนมากซื้อไปกักตุนและนำกลับไปขายต่อยังประเทศของตน อีกทั้งความนิยมในการบริโภคสินค้าและงานบริการของธุรกิจไทยยังมีความต้องการมากขึ้นในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีการขยายธุรกิจต่างๆของผู้ประกอบการชาวอำเภอแม่สายไปยังสหภาพเมียนมาร์ เช่น ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และโรงแรม เป็นต้น

นอกจากนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอำเภอแม่สายยังได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ จากในพื้นที่ให้มีคุณภาพไปสู่ตลาดระดับโลกได้ เช่น ธุรกิจกระดาษสา เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการออกแบบและเน้นคุณภาพเพื่อตลาดส่งออก และเพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการใช้แรงงานคนจากคนในพื้นที่อีกด้วย ทั้งนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังได้

มีการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญของธุรกิจในพื้นที่ เป็นการสนับสนุนอาชีพให้แก่คนในชุมชน และแสดงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังได้มีการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมต่าง ๆ ในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ธุรกิจเครื่องสำอาง และต้องรับมือกับแนวโน้มเรื่องคู่แข่งทางการค้าที่จะมีเพิ่มขึ้น

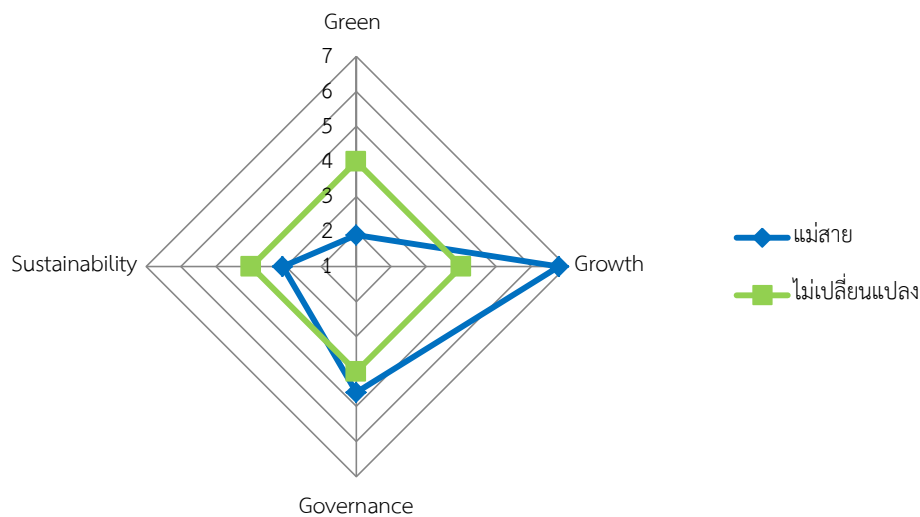
นอกเหนือจากธุรกิจที่ได้กล่าวมา ทางชุมชนยังมีการสนับสนุนสินการทำงานฝีมือ ซึ่งสร้างเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเมืองแม่สาย โดยทำการก่อตั้งกลุ่มพัฒนาฝีมือและแรงงาน เช่น การก่อตั้งกลุ่มสตรีอำเภอแม่สาย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการผลักดันการต่อยอดสินค้าพื้นเมืองเพื่อจัดทำเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และพัฒนาการตลาดของสินค้านั้นๆโดยการนำไปวางขายยังร้านขายของฝากประจำจังหวัดและตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อีกทั้งยังนำสินค้าในพื้นที่ไปเข้าร่วมนิทรรศการแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติที่กรุงเทพมหานครในแต่ละปีด้วย

อีกด้านหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยเสียเปรียบจะเป็นเรื่องต้นทุนทางด้านแรงงานที่ทางภาครัฐมีนโยบายกำหนดค่าแรงขั้นต่ำเป็นวันละ 300 บาท ส่งผลให้ต้นทุนของภาคธุรกิจต่างๆสูงขึ้นตามมา และสินค้าหรือบริการที่ขายสู่ตลาดผู้บริโภคก็สูงขึ้นด้วยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าแรงต่ำกว่า จะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เมื่ออัตราค่าจ้างแรงงานชาวต่างด้าวซึ่งต่ำกว่าชาวนาไทยนั้นดึงดูดผู้ประกอบการชาวไทยให้มีการว่าจ้างแรงงานประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น และอาจส่งผลให้ชาวบ้านในเขตอำเภอแม่สายถูกแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านแย่งงานอีกด้วย

ถึงแม้ว่าภาควิสาหกิจในพื้นที่อำเภอแม่สายจะมีความเคยชินในการประกอบกิจการในพื้นที่ชายแดนและระหว่างประเทศมาเป็นเวลาช้านาน แต่ด้วยความจำกัดทางด้านทรัพยากรและการแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้นอาจทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยเสียเปรียบในด้านต่างๆ รวมไปถึงเกิดความขาดแคลนด้านพื้นที่ทำกิน เพราะนักลงทุนชาวต่างชาตินิยมมาลงทุนซื้อที่ดินของชาวบ้าน โดยเสนอให้ในราคาที่สูงจูงใจชาวบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านเต็มใจที่จะขายให้เพราะมองว่าได้ผลตอบแทนสูงกว่ารายได้จากการทำกินตามปกติ ส่งผลให้ในปัจจุบันเจ้าของที่ดินในพื้นที่แม่สายส่วนใหญ่เป็นนักลงทุนจากต่างถิ่นและทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่อำเภอแม่สายสูงขึ้นอีกด้วย ความขาดแคลนที่เกิดขึ้นนอกจากในเรื่องของที่ดินทำกินแล้ว ยังเกิดความไม่สะดวกในการรับบริการของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ แรงงานจำนวนมากเข้ามารับบริการด้านสาธารณสุขในฝั่งไทยเนื่องจากได้รับบริการที่มีคุณภาพสูงกว่าในประเทศของตน แต่เป็นผลทำให้เกิดความล่าช้าและไม่สะดวกในการรับบริการของประชากรชาวไทยในพื้นที่

ด้วยความหนาแน่นของประชากรและกิจกรรมหลากหลายที่เกิดขึ้นในชุมชนแม่สาย ก่อให้เกิดมลภาวะที่สูงขึ้นตามมา แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดสามารถจัดการมลภาวะที่เกิดขึ้นอย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้เท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมทาง
 วิชาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.16 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิชาชีพขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สาย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาค
 วิชาชีพขนาดกลางและขนาดย่อมของพื้นที่อำเภอแม่สายตามประเด็นการวิเคราะห์ 3G1S ดังรูปที่ 4.16
 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของภาควิชาชีพขนาดกลางและ
 ขนาดย่อมในพื้นที่อำเภอแม่สายมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในธุรกิจการค้าการลงทุนทั้ง
 ในประเทศและระหว่างประเทศ ธุรกิจภาคบริการ เช่น ร้านอาหารและโรงแรม การธุรกรรมระหว่าง
 ประเทศ เป็นต้น การขยายตัวของภาคธุรกิจนั้นสาเหตุหนึ่งมาจากการผลักดันของภาครัฐ ซึ่งมีแม่สายได้
 ทำการประชาสัมพันธ์จุดเด่นด้านการค้าชายแดนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอันเป็นการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

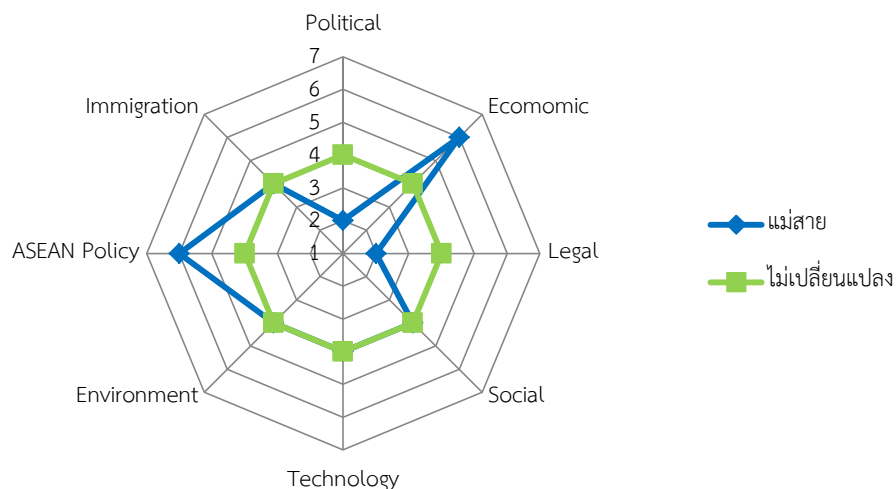
นอกจากนี้ความไม่มั่นคงที่อาจส่งผลกระทบต่อภาควิชาชีพขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่
 อำเภอแม่สายคือ ความแปรปรวนของภาคธุรกิจรายย่อย โดยเฉพาะธุรกิจค้าขายสินค้าอุปโภคและบริโภค
 กล่าวคือถึงแม้ว่าสินค้าประเภทนี้จะได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคมากเพียงใด แต่หากมีนักลงทุนราย
 ใหญ่เข้ามาร่วมลงทุนในภาคธุรกิจ จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยอย่างแน่นอน สังเกตได้จากการเปิด

กิจการของห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส ทำให้เกิดการปรับตัวของผู้บริโภคจากเดิมที่เคยซื้อสินค้าจากร้านโชห่วยทั่วไป จึงทำให้ภาคธุรกิจรายย่อยเกิดความไม่มั่นคง

และด้วยปริมาณของประชากร แรงงาน และนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปริมาณมลภาวะที่จะเกิดขึ้นจากกิจกรรมในพื้นที่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน หากแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดนโยบายการกำจัดการมลภาวะอย่างเป็นระบบและประสิทธิภาพการจำกัดขยะยังด้อยศักยภาพ ซึ่งทั้งผู้ที่อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้ทั่วไปจากปริมาณขยะที่อยู่ในบริเวณทั่วไปของบริเวณอำเภอแม่สาย โดยเฉพาะชุมชนหน้าด่าน อันจะทำให้เกิดผลเสียในภาพลักษณ์ของชุมชนเมืองหน้าด่านได้

4.1.2.1.4 ผลกระทบด้านโลจิสติกส์

เนื่องจากการเปิดด่านการค้าระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์มาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าที่จัดจำหน่ายในตลาดการค้าชายแดน ตลอดจนการขนส่งสินค้าไปยังตลาดต่าง ๆ ในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อนบ้านได้ง่ายขึ้น โดยจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สายมากที่สุดได้แก่ นโยบายด้านเศรษฐกิจและนโยบายจากต่างประเทศ ดังรูปที่ 4.17

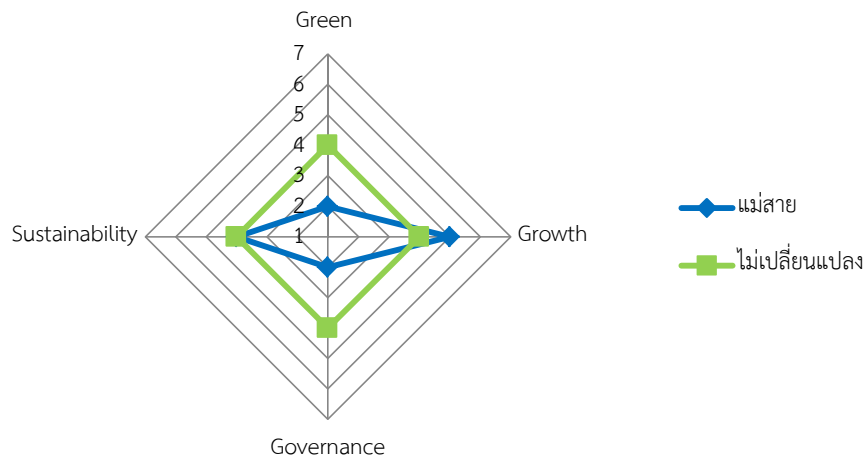
ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.17 ปัจจัยผลกระทบต่อด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สาย

จากรูปที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่าภาคโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สายได้รับการอำนวยความสะดวกทางการค้าในการขนส่งสินค้าข้ามแดนและการขนส่งสินค้าผ่านแดนจากนโยบายภาครัฐของไทย และของสหภาพเมียนมาร์มากขึ้น โดยที่ด่านศุลกากรแม่สายมีเครื่องเอ็กซเรย์เพื่ออำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการตรวจสินค้าที่จะทำการส่งออก แต่การขนส่งสินค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สายยังไม่สามารถมีการเชื่อมโยงด้านเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศเท่าที่ควร เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม เส้นทางเดินรถที่ยังด้อยประสิทธิภาพ ยังไม่มีการพัฒนาเส้นทางเดินรถและอีกทั้งยังไม่มีมีการปรับปรุงโครงสร้างถนน เพื่อรองรับจำนวนรถบรรทุกและรถเดินทางที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่อำเภอแม่สาย นอกจากนี้ในด้านธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีการขยายตัวสูงขึ้นแต่ยังขาดผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ ทำให้กิจการธุรกิจการขนส่งยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งเส้นทางขนส่งสินค้าทางด่านศุลกากรแม่สายแห่งที่ 2 ยังไม่ได้รับความนิยมนจากผู้ประกอบการ และยังคงที่จะทำการค้าผ่านทางด่านพรมแดนแม่สาย เนื่องจากยังมีกฎระเบียบข้อจำกัดของสหภาพเมียนมาร์ในการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย รวมถึงเส้นทางคมนาคมภายในประเทศของสหภาพเมียนมาร์ ส่งผลให้นโยบายที่รัฐให้การสนับสนุนด้านโลจิสติกส์แม่สายนั้นไม่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้นโยบายต่างประเทศยังส่งผลทางด้านบวกต่อโลจิสติกส์อำเภอแม่สายเป็นอย่างมาก เนื่องจากเศรษฐกิจของสหภาพเมียนมาร์มีการส่งเสริมให้เกิดการค้ามากขึ้น รวมถึงการสร้างสะพานบ้านโป่งเชื่อมเส้นทางระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว เพื่อเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมขนส่ง ซึ่งสะพานสายนี้จะเป็นประโยชน์ด้านการคมนาคมขนส่งระหว่างไทยและจีนด้วย จากความสะดวกในการคมนาคมระหว่างประเทศที่มีเพิ่มขึ้นและการขยายตัวสูงขึ้นของธุรกิจระหว่างประเทศ เป็นให้ธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์เกิดการขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลกระทบต่อภาคโลจิสติกส์อำเภอแม่สายจะจำแนกตามประเด็นการวิเคราะห์ตามกรอบพัฒนาที่สมดุล (3G1S) จะเห็นว่าผลกระทบทางด้านโลจิสติกส์ของอำเภอแม่สายส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบทางด้านนโยบายจากภาครัฐในเชิงลบ เนื่องจากการมี Trade Facilitation ที่ด่านศุลกากรแม่สายยังใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งนโยบายภาครัฐที่ให้การสนับสนุนด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้ายังไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบและข้อจำกัดในการขนส่งสินค้าไปยังสหภาพเมียนมาร์ แต่ผลกระทบจากการเติบโตของเศรษฐกิจของการค้าที่มีต่อภาคโลจิสติกส์จะเป็นในเชิงบวก เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการค้าที่ด่านแม่สายมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการมาใช้เส้นทาง (รูปที่ 4.18)

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.18 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ ของอำเภอแม่สาย

ทั้งนี้จากการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือข้างต้นแล้วพบว่า (รูปที่ 4.19) พบว่าผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่มีต่ออำเภอแม่สอดจากการประเมินจากปัจจัยภายนอกนั้น ภาคการท่องเที่ยว นั้นจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ ภาคธุรกิจโลจิสติกส์ ภาควิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม และภาคการเกษตร ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านการเมือง (Political)				
นโยบายการค้าการลงทุน	+ - - -	+ + +	+ + + - -	+ - - -
นโยบายสนับสนุนต่างๆ	+ + - -	+ + + -	+ + + - -	+ - - -
การอำนวยความสะดวกการค้า	+ + - -	+ + + -	+ + + - -	+ - - -
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	+ + - -	+ + + -	+ + + - -	+ - - -
ด้านเศรษฐกิจ (Economic)				
สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน	+ + - - -	+ + +	+ + +	+ - - -
โครงสร้างเศรษฐกิจ	+ + - -	+ + + -	+ + +	+ - - -
แนวโน้มของเศรษฐกิจบริเวณชายแดน และต่างประเทศ	+ + - -	+ + -	+ + - -	+ + - -
เส้นทางการตลาดและการกระจายสินค้า	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
การค้าระหว่างประเทศ	+ + - -	+ + +	+ + - -	+ + - -
ด้านสังคม (Social)				
ทัศนคติ	+ + - - -	+ +	+ + - -	+ + - -
ภาคการใช้จ่ายใช้สอย	+ + -	+ +	+ + - -	+ + - -
วิถีชีวิตของคนในสังคม	+ - - -	+ - - -	+ + - -	+ + - -
อัตราการอพยพเข้า/ออก	+ - - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -

หมายเหตุ + + + มีผลกระทบด้านบวกมาก - - -

 + + มีผลกระทบด้านบวกปานกลาง - -

 + มีผลกระทบด้านบวกน้อย -

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านสังคม (Social)				
คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่	+ + - -	+ +	+ + - -	+ + - -
ด้านเทคโนโลยี (Technology)				
เทคโนโลยีพื้นฐานของพื้นที่	+ - - -	+ + - -	+ + - -	+ - - -
อัตราการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี	+ + - -	+ + -	+ + - -	+ + - -
ระดับของเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมชุมชน				
ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)				
สิ่งแวดล้อมของสังคม	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
ด้านกฎหมาย (Legal)				
กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ	+ + - -	+ +	+ + - -	+ + -
ข้อตกลงระหว่างประเทศ	+ + - - -	+ +	+ + - -	+ + - -
ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Immigration)				
การเคลื่อนย้ายแรงงาน	+ - - -	+ + - - -	+ + - -	+ + - -
ด้านกรอบนโยบายอาเซียน (ASEAN Policy)				
การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)	+ - - -	+ + - - -	+ + - -	+ + - -

มีผลกระทบด้านลบมาก

มีผลกระทบด้านลบปานกลาง

มีผลกระทบด้านลบน้อย

ที่มา ผู้วิจัย

รูปที่ 4.19 สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

จากตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ในอำเภอแม่สายนั้น จากการเปรียบเทียบพบว่า ด้านการเกษตร พื้นที่ทางการเกษตรลดลง เปลี่ยนไปเป็นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ แต่เกษตรกรยังคงปลูกพืชทางการเกษตรเพื่อการส่งออก

ทางด้านการท่องเที่ยวนั้น อำเภอแม่สายนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำเงินให้กับจังหวัดเชียงรายมากพอสมควร อันเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการค้าทำให้สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงการค้า ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้ามาจับจ่ายใช้สอยกันเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ดี ปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีมากนั้นอาจเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากมลภาวะทางอากาศ จากการที่นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในอำเภอแม่สายมากยิ่งขึ้นทำให้ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในส่วนของภาคบริการไม่ว่าจะเป็นโรงแรม ร้านอาหาร ธนาคาร มีการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ในทางกลับกัน การท่องเที่ยวของอำเภอแม่สายยังอยู่ในวงแคบ ไม่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ รวมไปถึงระบบขนส่งมวลชนนั้นยังไม่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเท่าที่ควร อีกทั้งผู้ประกอบการยังขาดทักษะด้านภาษา

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่าจากการเติบโตทางเศรษฐกิจการค้าชายแดนที่มีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีนักลงทุนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่เยอะขึ้น ส่งผลให้ราคาที่ดินนั้นเพิ่มสูงขึ้น เกิดการแออัดในชุมชนบริเวณหน้าด่านพรมแดน อีกทั้งผลกระทบจากค่าแรงขั้นต่ำทำให้ต้นทุนสินค้าของไต้หวันสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าแรงต่ำกว่า เหตุนี้จึงทำให้เป็นข้อเสียเปรียบของผู้ประกอบการไทยเพื่อเป็นการลดข้อด้อย จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาฝีมือแรงงานในชุมชนขึ้นเพื่อผลิตสินค้าระดับพรีเมียมสามารถทำรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ และเป็นการยกระดับสินค้าให้มีคุณค่าและราคาสูง

ด้านโลจิสติกส์ จากการขยายตัวทางการค้าชายแดนของอำเภอแม่สายที่มีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ธุรกิจโลจิสติกส์เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก มีผู้ประกอบการหลายรายเข้ามาทำธุรกิจนี้แต่ยังขาดผู้ให้บริการอย่างเป็นทางการ และยังมีข้อจำกัดทางด้านการนำเข้าสินค้าของไทยจากสหภาพเมียนมาร์

ตารางที่ 4.3 สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอแม่สาย

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ด้านการเกษตร	- พื้นที่ทำการเกษตรลดลง เนื่องจากเกษตรกรขายที่ดินทำกินให้กับนักลงทุน เพราะได้ราคาสูง	+ การผลิตพืชเพื่อการส่งออกเพิ่มมากขึ้น - ศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลยังมีต่ำ	+ มีการกำหนดสินค้าควบคุมในการรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด เพื่อกำหนดปริมาณผลผลิตและพื้นที่การเพาะปลูก - นโยบายการค้าเสรีอาเซียน ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตร เนื่องจากมีต้นทุนในการผลิตสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน	- ผลผลิตทางการเกษตร เช่น หอม และ กระเทียม ลดลง เนื่องจากสินค้านำเข้าจากจีนราคาต่ำกว่า - แรงงานส่วนใหญ่ในภาคการเกษตรเป็นแรงงานต่างด้าวจึงทำให้การลดต้นทุนค่าใช้จ่ย ในการ ทำการเกษตร
ด้านการท่องเที่ยว	- การท่องเที่ยวจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงการค้า ทำให้มีนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งมลภาวะทางอากาศและทางเสียง	+ เกิดการขยายตัวของธุรกิจภาคบริการในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้น เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ธนาคาร เป็นต้น + การพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง - ผู้ประกอบการ/ผู้ให้บริการ หรือ	+ นโยบายการผลักดันการท่องเที่ยว อ.แม่สาย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ส่งผลให้อัตรานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศสูงขึ้น + นโยบายสนับสนุนให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงการค้า	- ยังไม่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว + ภาพลักษณ์/ชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อการค้าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
		หน่วยงานต่างๆ ยังขาดประสิทธิภาพในการให้บริการนักท่องเที่ยว อาทิ ด้านภาษา		
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- ยังไม่มีการจัดการในเรื่องของมลภาวะและขยะมูลฝอยต่างๆ + ธุรกิจบางธุรกิจใส่ใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายในอำเภอแม่สายให้เกิดประโยชน์ - พื้นที่ทำกินของคนแม่สายถูกขายต่อให้แก่นักลงทุนจากต่างถิ่น ทำให้ราคาที่ดินแพงขึ้น และพื้นที่ทำกินก็มีจำนวนลดลง และเกิดความแออัดในชุมชน เนื่องจากการขยายตัวของธุรกิจแม่สาย	+ อัตราการว่างงานลดลง อีกทั้งยังมีการอำนวยความสะดวกในการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน + กิจกรรมการค้าขายแดนกับสหภาพเมียนมาร์ โดยเฉพาะสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคมีทิศทางการเติบโตที่ดี + เกิดการก่อตั้งกลุ่มพัฒนาฝีมือและแรงงาน เช่น กลุ่มสตรี เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาด้านการตลาดสินค้า OTOP + มีการขยายตัวของธุรกิจค้าขาย + การขยายธุรกิจของเจ้าของกิจการชาวแม่สายไปยังประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ค้าขาย โรงแรม + มีการขยายตลาดสู่ระดับโลก	+ มีการจัดการผังเมือง โดยกำหนดให้แม่สายเป็นเมืองแห่งการค้า - นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ส่งผลต่อต้นทุนของผู้ประกอบการ	- การแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้น อาจทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยเสียเปรียบ เพราะต้นทุนแรงงานที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน - นายทุนชาวต่างชาติมาลงทุนซื้อที่ดินของชาวบ้าน ทำให้ราคาที่ดินทำกินสูงขึ้น - ธุรกิจรายย่อยไม่สามารถแข่งขันกับรายใหญ่ได้

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ด้านโลจิสติกส์		+ เกิดการขยายตัวของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ แต่ยังคงขาดผู้ให้บริการด้านงานโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ - เส้นทางเดินรถระหว่างประเทศยังด้อยประสิทธิภาพ เนื่องจากจำนวนรถบรรทุกเพิ่มจำนวนขึ้น แต่ยังไม่มีการปรับปรุงเส้นทาง + ความสะดวกในเส้นทางขนส่งสินค้าที่จำหน่ายในตลาดการค้าชายแดน ตลอดจนการขนส่งสินค้าไปยังตลาดต่างๆ ในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน	+ การสร้างสะพานบ้านโป่งเพื่อเชื่อมต่อระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว จะช่วยอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมระหว่างไทยและจีนด้วย + มีการอำนวยความสะดวกในการค้าชายแดนของศุลกากร - ด้านศุลกากรแม่สายแห่งที่ 2 ยังไม่ได้รับ ความ นิ ย ม จาก ผู้ ประ กอบ ก า ร เนื่องจากกฎระเบียบ/ข้อจำกัดของสหภาพเมียนมาร์ในการนำเข้าสินค้าจากไทย	

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชนเมืองหน้าด่านและเพื่อนบ้านนั้น จะได้
ได้จาก ตารางที่ 4.4 ว่า ด้านการเกษตรนั้น พื้นที่เพาะปลูกของไทยลดลง ค่าแรงของคนไทยสูงกว่าจึงทำ
ให้เกิดการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตจากประเทศจีนที่มีราคาถูก
กว่าเข้ามาตีตลาดในไทยทำให้ ผลผลิตของไทยลดลง ส่วนประเทศพม่า นั้น พืชเศรษฐกิจคือ ข้าวโพด ถั่ว
เขียว และยางพารา เป็นการผลิตเพื่อส่งออกเพื่อนำไปแปรรูปทั้งสิ้น

ด้านการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สายมีการผลักดันการท่องเที่ยว โดยมีการประชาสัมพันธ์ ตาม
ฤดูกาลส่งผลให้อัตรานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาระบบการ
ขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง ส่วนเมืองท่าขี้เหล็กนั้น จะเป็นฐานท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม อีกทั้งรัฐบาลยังมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการจัดผังเมืองให้เมืองแม่สายเป็นเมืองแห่งการค้า อีกทั้ง
ทั้งกิจการการค้าชายแดนนั้นยังเติบโตได้ดีด้วยดี ทำให้อัตราการว่างงานในพื้นที่ลดลง ส่วนในเมืองท่า
ขี้เหล็กนั้น ภาคธุรกิจนี้กำลังขยายตัว ส่งผลให้ธุรกิจการก่อสร้างบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ และโรงแรม
เติบโตได้ดี

ด้านโลจิสติกส์ กำลังขยายตัวทั้งในอำเภอแม่สายและเมืองท่าขี้เหล็ก มีการอำนวยความสะดวก
ต่อการขนส่งมากขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดด้านถนนที่ยังด้อยประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (แม่สาย) และเพื่อนบ้าน

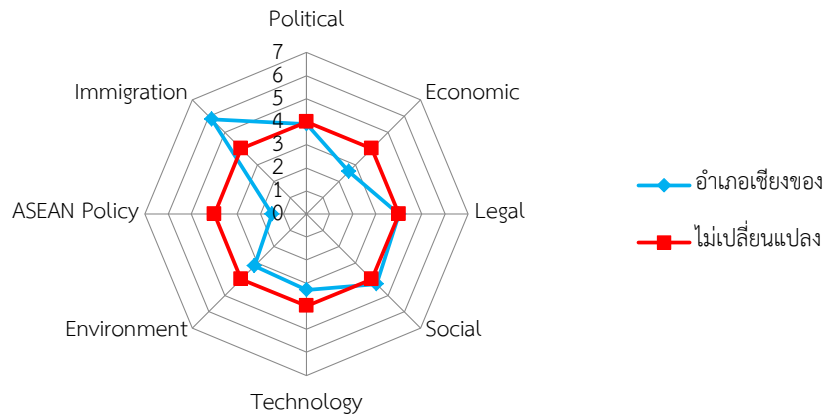
ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอแม่สาย (ประเทศไทย)	เมืองท่าขี้เหล็ก (สหภาพเมียนมาร์)
ด้านการเกษตร	- แรงงานส่วนใหญ่ในภาคการเกษตรเป็นแรงงานต่างด้าวจึงทำให้การลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร - พื้นที่ทำการเกษตรลดลง เนื่องจากเกษตรกรขายที่ดินทำกินให้กับนักลงทุน เพราะได้ราคาสูง - ผลผลิตทางการเกษตร เช่น หอม และกระเทียมลดลง เนื่องจากสินค้านำเข้าจากจีนราคาต่ำกว่า - ปัญหาการถือครองพืชเกินโควตาและลักลอบนำเข้าสินค้าจากจีน	- ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะข้าวโพด ถั่วเขียว ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เพื่อการส่งออกและแปรรูป โดยส่วนใหญ่จะส่งไปยังประเทศจีน เนื่องจากไม่มีโรงงานแปรรูปในพื้นที่ - เกษตรกรนิยมปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก หากเหลือจึงจะส่งออกขายให้กับพ่อค้าชาวจีน - แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่ และผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวเมียนมาร์ อาข่า และไทใหญ่
ด้านการท่องเที่ยว	- นโยบายการผลักดันการท่องเที่ยวแม่สาย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ส่งผลให้อัตรานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศสูงขึ้น - การพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง	- เน้นการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการและผลักดันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการค้าชายแดนดึงดูดการท่องเที่ยวหลักและเขตคอกองจำลองแบบจากเมืองย่างกุ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ - รัฐให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง แต่ยังมีหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวไม่มาก

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอแม่สาย (ประเทศไทย)	เมืองท่าขี้เหล็ก (สหภาพเมียนมาร์)
	- เกิดการขยายตัวของธุรกิจภาคบริการในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้น เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ธนาคาร เป็นต้น	- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ซึ่งมีอัตรานักท่องเที่ยวชาวไทยสูงกว่าชาติอื่นๆ - การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ดำเนินการผ่านธุรกิจนำเที่ยวภาคเอกชน
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- อัตราการว่างงานลดลง อีกทั้งยังมีการอำนวยความสะดวกในการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน - กิจกรรมการค้าขายแดนกับสหภาพเมียนมาร์ โดยเฉพาะสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคมีทิศทางการเติบโตที่ดี - เกิดการก่อตั้งกลุ่มพัฒนาฝีมือและแรงงาน เช่น กลุ่มสตรี เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาด้านการตลาดสินค้าOTOP - มีการจัดการผังเมือง โดยกำหนดให้แม่สายเป็นเมืองแห่งการค้า - การขยายธุรกิจของเจ้าของกิจการชาวแม่สายไปยังประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ค้าขาย โรงแรม	- เนื่องจากเมืองท่าขี้เหล็กกำลังขยายตัว ส่งผลให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเติบโตยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการก่อสร้างบ้านเรือน อาคาร พาณิชยกรรมและโรงแรม - วิสาหกิจหลักในเมืองท่าขี้เหล็กคือค้าขาย โดยสินค้าส่วนใหญ่คือสินค้าอุปโภคบริโภคที่นำเข้าจากฝั่งไทย ซึ่งมีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการขายปลีกในพื้นที่และขายส่งไปเมืองย่างกุ้งและเมืองมัณฑะเลย์ - ราคาที่ดินและอาคารเชิงพาณิชย์มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอแม่สาย (ประเทศไทย)	เมืองท่าขี้เหล็ก (สหภาพเมียนมาร์)
	- การแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้นอาจทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยเสียเปรียบ เพราะต้นทุนแรงงานที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน - นายทุนชาวต่างชาติมาลงทุนซื้อที่ดินของชาวบ้าน ทำให้ราคาที่ดินทำกินสูงขึ้น	
ด้านโลจิสติกส์	- ความสะดวกในเส้นทางการขนส่งสินค้าที่จำหน่ายในตลาดการค้าชายแดน ตลอดจนการขนส่งสินค้าไปยังตลาดต่างๆในประเทศ และระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน - การสร้างสะพานบ้านโป่งเพื่อเชื่อมต่อระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว จะช่วยอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมระหว่างไทยและจีนด้วย - เกิดการขยายตัวของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ แต่ยังขาดผู้ให้บริการด้านงานโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ - เส้นทางเดินรถที่ด้อยประสิทธิภาพเนื่องจากจำนวนรถบรรทุกเพิ่มจำนวนขึ้น แต่ยังไม่มีการปรับปรุงเส้นทาง	- การดำเนินการสร้างสะพานบ้านโป่งเชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่างสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาวสามารถอำนวยความสะดวกในการส่งสินค้าไปจีน - รัฐบาลกลางมีนโยบายสนับสนุนการปรับปรุงและสร้างถนนใหม่ในพื้นที่ โดยเริ่มจากการปรับปรุงถนนสายหลักของเมืองท่าขี้เหล็ก - รัฐให้การสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ทั้งเส้นทางคมนาคมและการไฟฟ้า - มีแนวโน้มการเติบโตของผู้ให้บริการการขนส่งโลจิสติกส์ในภาคเอกชน

4.1.2.2 ผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออำเภอเชียงของ

4.1.2.2.1 ผลกระทบด้านการเกษตร

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

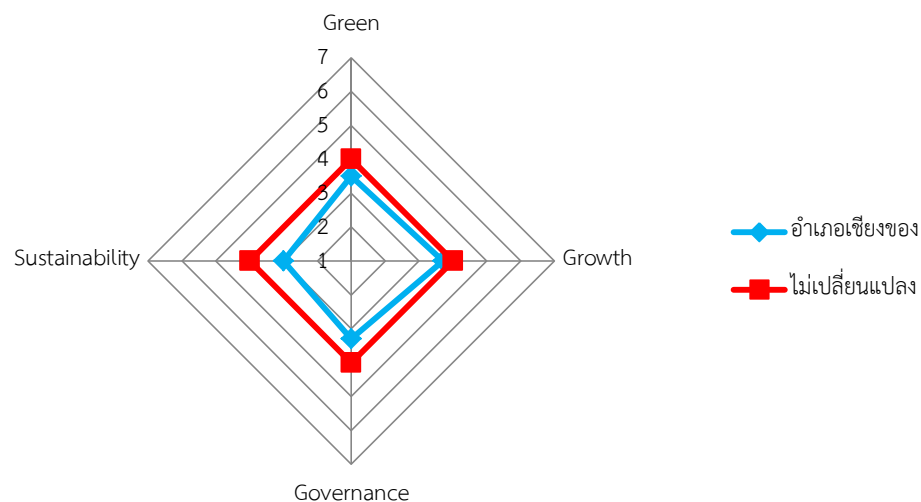
รูปที่ 4.20 ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมการเกษตรของอำเภอเชียงของ

เชียงของเป็นอีกหนึ่งเมืองหน้าด่านที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีการเปิดสะพานเพื่อเชื่อมต่อเส้นทาง R3 ในวันที่ 11 เดือนธันวาคม 2556 ที่ผ่านมาก ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นการเพาะปลูกเพื่อการส่งออกและค้าขายในประเทศ โดยตลาดที่รองรับสินค้าทางการเกษตรหลัก ของอำเภอเชียงของคือตลาดในประเทศ แต่เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีความนิยมสินค้าไทยอย่างต่อเนื่อง ด้วยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับด้านคุณภาพ จึงมีการส่งออกสินค้าทางการเกษตรไปสู่ตลาดประเทศเพื่อนบ้านเช่นกัน สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอเชียงของคือข้าวโพด และมีแนวโน้มในการทำสวนยางพาราเพิ่มมากขึ้นในปีที่ผ่านมา โดยนักลงทุนที่มาลงทุนทำสวนยางพาราส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคใต้ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการทำสวนยางพาราเป็นเวลานาน และได้เล็งเห็นถึงการเติบโตและช่องทางการสร้างรายได้จากการส่งออกผลิตภัณฑ์จากยางพาราในพื้นที่จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้จากการที่พื้นที่อำเภอเชียงของเป็นเมืองชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว จึงมีการว่าจ้างแรงงานชาวสปป.ลาวเป็นจำนวนมาก เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรและเพิ่มกำไรให้กับเกษตรกร

หากมองอีกนัยหนึ่ง การว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมากเกินไป ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกับชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเชียงของ เกิดอัตราการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การที่มีนักลงทุนมากมายให้ความสนใจมาลงทุนในภาค

อุตสาหกรรมต่างๆในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของส่งผลให้มีเกษตรกรมากมายต้องการขายที่ดินทำกินให้กับนักลงทุน เพราะได้รับข้อเสนอทางด้านราคาที่สูงซึ่งประกอบกับทั้งสินค้าทางการเกษตรหลายประเภทมีต้นทุนทางการผลิตที่สูงกว่าผลผลิตของประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ศักยภาพการแข่งขันทางตลาดสินค้าเกษตรของไทยด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านในด้านของราคาขายที่สูงกว่า โดยเฉพาะสบ.ลาวที่มีการเสนอขายสินค้าทางการเกษตรในราคาที่สูงกว่า จึงทำให้ได้รับความนิยมในตลาดโลกมากกว่า

การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (รูปที่ 4.20 แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมเกษตรของอำเภอเชียงของ) ด้านการเกษตรอำเภอเชียงของพบว่าการเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างประเทศมีผลกระทบเชิงบวกแก่ภาคการเกษตรในอำเภอเชียงของ ซึ่งมีต้นทุนค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานในไทย ส่วนผลกระทบในเชิงลบของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่ออำเภอเชียงของได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายระหว่างประเทศ และนโยบายภาครัฐของไทย โดยนโยบายภาครัฐมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนสร้าง Mega Project ในอำเภอเชียงของ ส่งผลด้านลบต่อพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้มีพื้นที่ทำการเกษตรที่ลดลง นอกจากนี้ประเทศจีนมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรแก่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งในสบ.ลาว และสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งสินค้าที่จีนลงทุนได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีการเพาะปลูกกันมากในอำเภอเชียงของจึงได้รับผลกระทบจากการลงทุนของจีน ในเรื่องของต้นทุนสินค้าเกษตรดังกล่าว

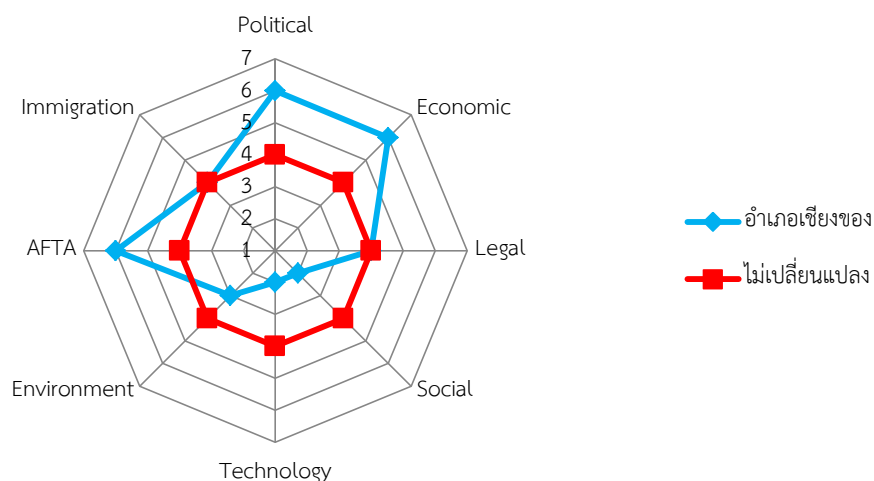
ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.21 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอเชียงของ

จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอกของอำเภอเชียงของ (รูปที่ 4.21 แผนภาพแสดงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอเชียงของ) พบว่านโยบายภาครัฐของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องของการจัดเขตพื้นที่การเกษตร การจัดเขตพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งนโยบายส่วนใหญ่ยังส่งเสริมแก่ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ส่งผลให้พื้นที่การเกษตรของอำเภอเชียงของมีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตรของอำเภอเชียงของยังได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าการลงทุน โดยเงินเข้ามาลงทุนในสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว อีกทั้งยังมีต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรต่ำกว่าประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่าการเคลื่อนย้ายของแรงงานเข้ามาในพื้นที่อำเภอเชียงของเพิ่มขึ้นทำให้ต้นทุนแรงงานภาคการเกษตรถูกลง ในส่วนของผลกระทบในภาพรวมของมิติ 3G 1S นั้นพบว่าการเกษตรในพื้นที่อำเภอเชียงของนั้น ไม่มีการเจริญเติบโตขึ้น อีกทั้งยังไม่มีการจัดการด้านความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการเกษตรของอำเภอเชียงของมีการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่จากการลงทุนของภาคธุรกิจอื่นๆ ทำให้ไม่มีความยั่งยืนในภาคการเกษตรของอำเภอเชียงของ

4.1.2.2.2 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

ในด้านอำเภอเชียงของที่ซึ่งเป็นเมืองใหม่ด้านโลจิสติกส์ ทางบก ของจังหวัดเชียงราย ถ้าหากวิเคราะห์ตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวแล้ว พบว่า รัฐบาล เศรษฐกิจ และ ข้อตกลง AFTA เป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญต่อผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในเชิงบวก ตรงกันข้ามกับ ด้านสังคม เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม ที่เป็นปัจจัยเชิงลบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.22 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

เนื่องจากเชียงใหม่ชื่อเสียงทางด้านธรรมชาติและความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้วยปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ภาคหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการผลักดันพื้นที่ต่างๆในอำเภอเชียงของให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาทิ เช่น พื้นที่ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ ทั้งยังมีการวางแผนโครงสร้างของเขตเมืองเก่า เพื่อพัฒนาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวและผลักดันให้มีชื่อเสียงต่อไปในอนาคต ทั้งยังมีการลงทุนจากภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ไร่แสงอรุณ นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจโรงแรม หอพัก และโฮมสเตย์ เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเส้นทางการคมนาคมมาท่องเที่ยว ยังมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น บริษัท Nok-Air มีการเปิดสายการบินกรุงเทพฯ-เชียงของ โดยจะทำการลงจอดที่สนามบินแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ก่อนที่จะมีรถตู้มารับเพื่อขนส่งไปยังเชียงของต่อไป ซึ่งอาจเป็นเพราะ มีการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต เช่น “นาคราชนคร” โดยคาดการณ์ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างจุดเด่นและรายได้ทางการท่องเที่ยวให้มีการเติบโตสูงสุดในอนาคต

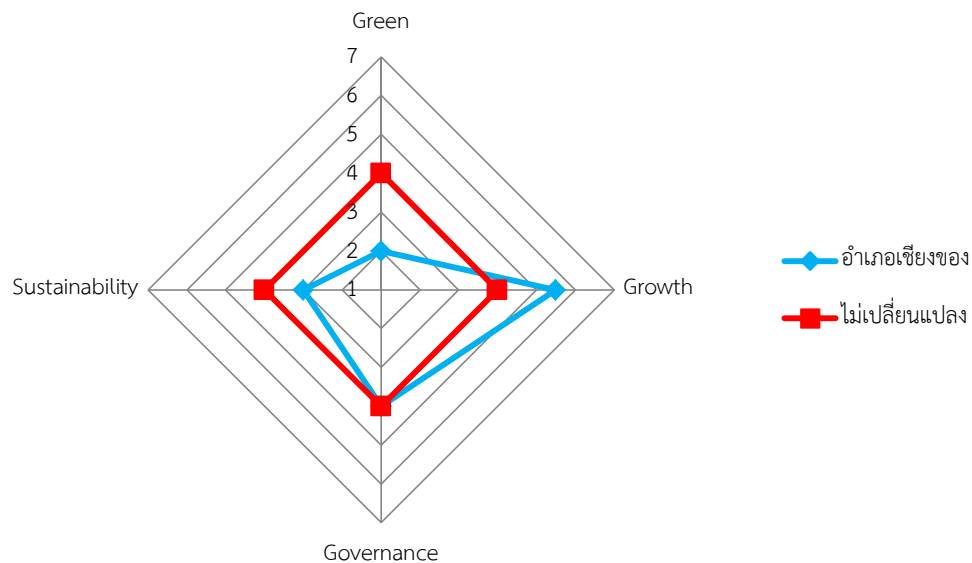
ถึงแม้ว่าอัตราการเติบโตของเมืองเชียงของและจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้มีผู้ให้บริการในธุรกิจประเภทต่างๆมีจำนวนสูงขึ้นก็ตาม แต่ศักยภาพความรู้ทักษะทางด้านภาษาสากลของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ที่ให้บริการโดยตรงกับชาวต่างชาติในอุตสาหกรรมบริการต่างๆ เช่น โรงแรมหรือร้านอาหาร ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาจทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพร้อมในทักษะเหล่านี้มากกว่าผู้ให้บริการชาวไทย

ตามรูปที่ 4.22 พบว่าอำเภอเชียงของ เมืองหน้าด่านที่มีจุดเด่นด้านโลจิสติกส์ทางบกแห่งใหม่ ได้เริ่มมีการขยายตัวเมืองมากยิ่งขึ้น หลังจากที่เคยเป็นเมืองที่มีความเงียบสงบ แต่ในปัจจุบันพบว่า มีการเชื่อมโยงจากนักท่องเที่ยว รวมถึงการเคลื่อนย้ายประชากรในด้านโลจิสติกส์ มากมาย จนเรียกได้ว่า ส่งผลกระทบอย่างมากกับเมืองเชียงของ

แม้ว่า ทางเชียงของจะพยายามสร้าง 1 เมือง 2 แบบ ที่พยายามแบ่ง เชียงของเมืองใหม่ และเชียงของเมืองเก่า โดยจะแบ่งแยกอาณาเขตเพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเชียงของเมืองใหม่จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ ส่วนเชียงของเมืองเก่าจะพยายามสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เช่นเดียวกับเชียงแสน โดยภาครัฐและผู้นำท้องถิ่นได้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งเมืองใหม่และเมืองเก่า เป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจการค้า และเม็ดเงินปริมาณที่สูง จะไหลเข้าตัวเมืองหน้าด่านแห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย อีกทั้งยังมีการวางแผน Mega Project เพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ควบคู่กันไป ย่อมส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในแง่มุมของการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

แต่ถึงกระนั้น เนื่องด้วยการเคลื่อนย้ายประชากร ไม่ว่าจะเป็นแรงงานในอุตสาหกรรม และโลจิสติกส์ ลูกค้าที่มาซื้อขายสินค้า บุคลากรด้านโลจิสติกส์ คนขับรถส่งของ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวทั่วๆ จะเข้ามามีบทบาทในแง่ลบแก่คนในชุมชน ซึ่งแน่นอนว่า วิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง รวมถึงความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี อาจจะถูกผลกระทบเหล่านี้ เข้าแทรกแซงจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต

เพราะฉะนั้นในผลกระทบแง่บวกและแง่ลบ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากนโยบาย ASEAN หรือ AFTA เสียเป็นส่วนใหญ่ โดยจะสอดคล้องกับผลกระทบแง่บวกของภาครัฐ และเศรษฐกิจ แต่ยังคงส่งผลกระทบแง่ลบต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี จากการเคลื่อนย้ายประชากรเช่นเดียวกัน

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

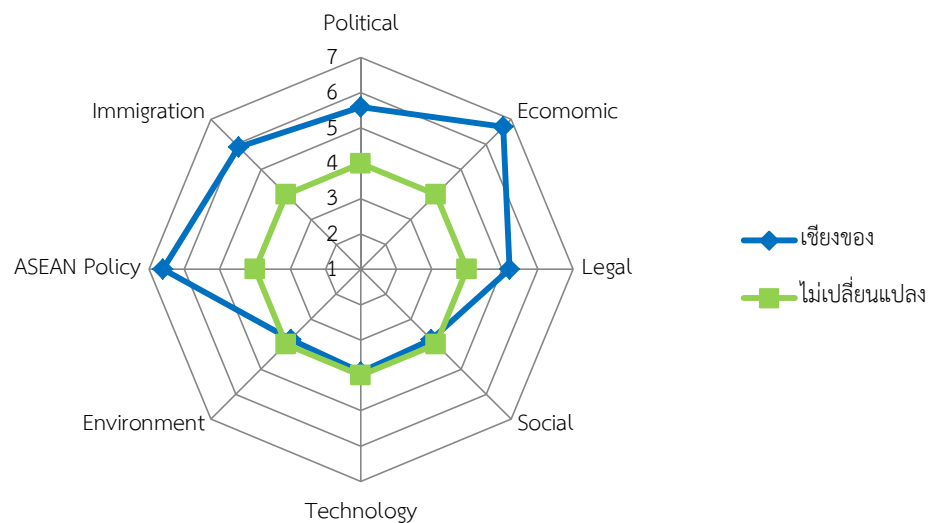
รูปที่ 4.23 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

ตามรูปที่ 4.23 แสดงให้เห็นถึงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ โดยแบ่งจุดเด่นของปัจจัยที่ผลกระทบต่ออำเภอเชียงของไว้อย่างชัดเจน อันได้แก่ การขยายตัวของนักท่องเที่ยว ที่เพิ่มขึ้น โดยมีการรองรับนโยบายการท่องเที่ยวที่คาดการณ์ว่า จะต้องเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนในช่วงการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งคาดการณ์ว่า จะมีจำนวน

นักท่องเที่ยวและรายได้ เพิ่มมากขึ้นจากการ ที่เปิดเป็นฮับทางโลจิสติกส์ เส้นทาง R3A โดยอาจจะมีการขยายตัวของหน่วยงานภาคบริการด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งปัจจัยนี้จะส่งผลอันดีเชื่อมโยงกันกับ ภาครัฐที่พยายามพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยว 1 เมือง 2 แบบ ที่สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งเมืองเก่าและเมืองใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม อำเภอมืองเชียงของยังขาดความยั่งยืน ในด้านการท่องเที่ยว เพราะยังไม่มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่สามารถอำนวยความสะดวกได้เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ยังขาดแคลน แผนการรองรับนักท่องเที่ยว ความหลากหลายและน่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของเชียงของ

อีกทั้งเมื่อมีการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่อำเภอมืองเชียงของแล้วนั้น ย่อมส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายประชากร การเคลื่อนย้ายรถบรรทุก และมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ต่างๆ จึงส่งผลต่อภาคสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการทำลายหน้าดิน การทำลายพื้นที่การเกษตร ทำลายภูเขา หรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเกษตรเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอมืองเชียงของแม้ว่าจะมีโอกาสขยายตัว แต่ยังคงความมั่นคง และยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีระบบแบบแผนมากกว่านี้ (รูปที่ 4.20)

4.1.2.2.3 ผลกระทบด้านด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.24 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอมืองเชียงของ

จากรูปที่ 4.24 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าการลงทุน โดยใช้ PESTELIA Analysis จะเห็นได้ว่านโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านบวกต่อภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอแม่สายเป็นอย่างมาก การเติบโตของอำเภอเชียงของซึ่งเป็นผลกระทบจากการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 และการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆ มากมาย เกิดการขยายตัวของธุรกิจประเภทบริการ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนจากต่างถิ่น ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างก็เป็นอีกกิจการหนึ่งที่กำลังขยายตัวในพื้นที่อำเภอเชียงของเช่นกัน เพื่อรองรับการปรับพื้นที่และผังเมืองใหม่

เนื่องด้วยการขยายตัวของชุมชนอำเภอเชียงของในธุรกิจประเภทต่างๆ ทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะแรงงานจากสปป.ลาว เพื่อมาทำงานในอุตสาหกรรมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมา ด้วยอัตราค่าแรงของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่ค่อนข้างต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานชาวไทย จึงทำให้การว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงสำหรับผู้ประกอบการในพื้นที่ เพราะความสะดวกในการเดินทางของแรงงานเหล่านั้นและอัตราค่าแรงที่ต่ำซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการลดต้นทุนในการประกอบกิจการนั้นๆ

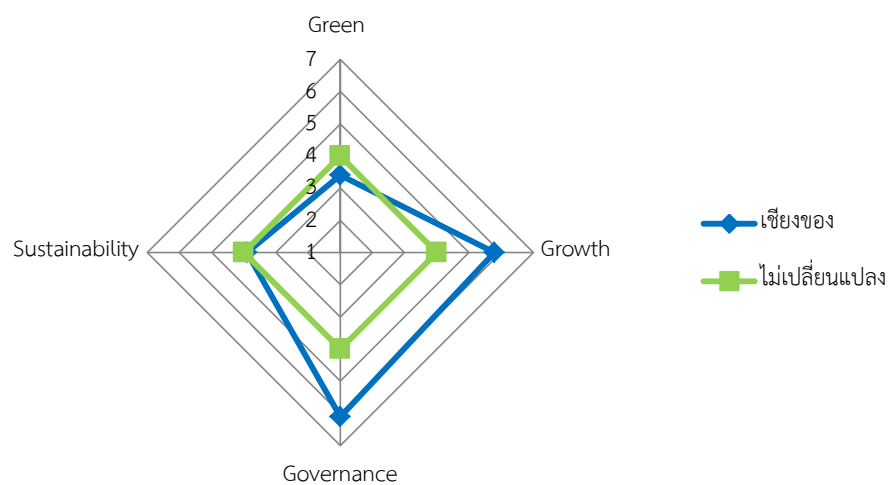
นอกจากนี้ การที่มีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาในไทยเพื่อหารายได้แล้วยังช่วยสร้างให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่ายเงินในพื้นที่ กล่าวคือแรงงานเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นในสินค้าอุปโภคบริโภคของไทย มีการซื้อเพื่อนำไปใช้สอยในครัวเรือนและซื้อเพื่อนำกลับไปจำหน่ายอีกต่อหนึ่งในประเทศของตน เพราะสินค้าไทยนั้นได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านด้านคุณภาพ จึงส่งผลให้ธุรกิจขนาดย่อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในพื้นที่อำเภอเชียงของขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น

จากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งดึงดูดให้มีนายทุนจากต่างถิ่นและชาวต่างชาติมาตระเวนซื้อที่ดิน เพื่อลงทุนสร้างเป็นอาคารพาณิชย์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตชุมชนบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จูงใจโดยเสนอให้ราคาที่สูงกับเจ้าของพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ตกลงขายที่ดินทำกินของตนให้นายทุนเหล่านั้น และส่งผลให้ตนเองขาดที่ดินทำกินจึงต้องย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่อื่นๆ เป็นผลให้ปัจจุบันที่ดินในพื้นที่เมืองหน้าด่านถูกจับจองโดยนายทุนต่างถิ่นเป็นส่วนใหญ่และราคาที่ดินก็สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ด้วยความนิยมของผู้ประกอบการชาวไทยในการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมากในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ในพื้นที่อำเภอเชียงของเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการ ทำให้เกิดการว่างงานของชาวบ้านในพื้นที่ สืบเนื่องมาจากการแย่งงานจากแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากสปป.ลาว ซึ่งมีการเรียกร้องอัตราค่าแรงที่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานชาว

ไทยที่รัฐบาลกำหนดให้ที่วันละ 300 บาท และจากการสัมภาษณ์พบว่าแรงงานชาวไทยมีการเกี่ยงเลือกงานที่ทำ เพราะต้องการรายได้ที่มากกว่าและเนื่องานที่สบายกว่า

จากการวางแผนผังการจัดโซนนิ่งของเมืองใหม่ ซึ่งมีแผนการจัดพื้นที่ในบางตำบล เช่น ตำบลสถาน ให้เป็นนิคมอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการต่อต้านของชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งมีความกังวลหลักในด้านมลภาวะที่อาจเกิดขึ้นจากภาคอุตสาหกรรม อาทิเช่น ขยะมูลฝอย อีกทั้งยังขาดหน่วยงานกำจัดการขยะอย่างเป็นระบบภายในพื้นที่อำเภอเชียงของ อันจะเป็นผลเสียกับสิ่งแวดล้อมในลำดับต่อไป

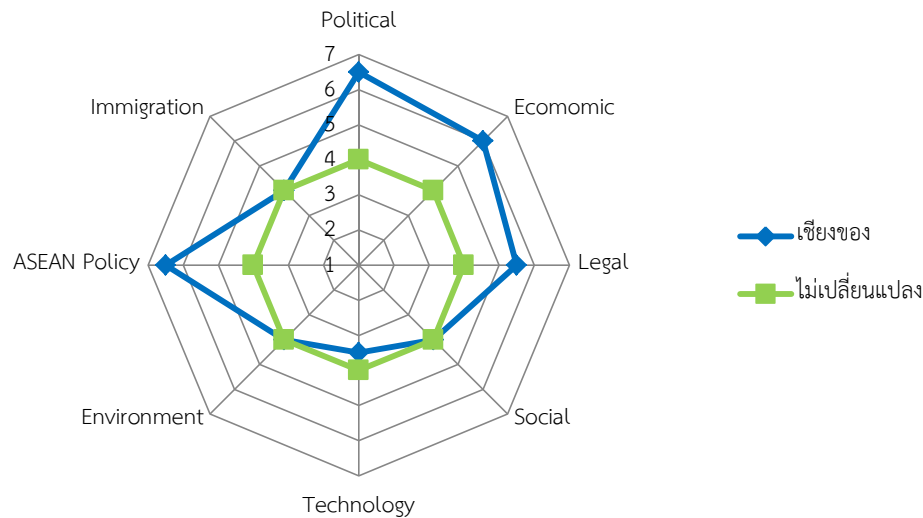
ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.25 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงของ

จากรูปที่ 4.25 สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองเชียงของจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ว่า ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาคการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศผ่านเส้นทางการขนส่งสายใหม่ คือ สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ซึ่งปัจจุบันได้มีการลงทุนจากภาคเอกชนในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณหน้าสะพานให้เป็นแหล่งพาณิชย์ มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ โดยนับว่าอำเภอเชียงของเป็นเมืองที่ใหม่ที่จะเปิดสู่สากลประเทศ จึงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยการออกนโยบายการค้าการลงทุนมาเพื่อกระตุ้นภาคเศรษฐกิจในชุมชนเมืองหน้าด่านอำเภอเชียงของ

4.1.2.2.4 ผลกระทบด้านโลจิสติกส์

อำเภอเชียงของได้ถูกจัดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์จังหวัด โดยกำหนดให้เชียงของเป็นเมืองแห่งโลจิสติกส์ (Logistics City) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อโลจิสติกส์เชียงของ พบว่าโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงของได้รับนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายจากต่างประเทศ และนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ดังรูปที่ 4.23

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.26 ปัจจัยผลกระทบต่อด้านโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงของ

โดยก่อนหน้านี้การขนส่งระหว่างประเทศที่ด่านเชียงของเป็นการขนส่งทางเรือ ซึ่งเรียกว่า “โป๊ะ” “การขนส่งทางโป๊ะ เป็นการขนส่งรถตู้คอนเทนเนอร์ขึ้นเรือขนานยนต์ ข้ามฝั่งจากไทย ไปยังสปป.ลาว และเปลี่ยนเป็นทางบกเมื่อถึงฝั่งลาว ไปจนถึงประเทศปลายทางคือประเทศจีน” ต่อมา การขนส่งทางเรือได้ถูกเปลี่ยนเป็นการขนส่งทางบก โดยมีการเชื่อมโยงทางถนนในเส้นทาง R3A (ไทย-ลาว-จีน) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้สร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 เพื่ออำนวยความสะดวกในเส้นทางการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ มุ่งเน้นเส้นทางโลจิสติกส์ระหว่าง ประเทศไทยไปสู่จีนโดยผ่านสปป.ลาว ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างสามประเทศในเส้นทาง R3A อีกทั้งยัง ก่อให้เกิดการลงทุนของผู้ประกอบการด้านโลจิสติกส์เพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังนโยบายที่ทำให้เชียง

ของมีการปรับผังเมืองใหม่ รวมถึงมีการตัดถนนใหม่ในการเชื่อมโยงระหว่างตัวเมืองจังหวัดเชียงรายและอำเภอเชียงของ เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านด่านเชียงของ นอกจากนี้ยังมีการสร้างด่านศุลกากรเชียงของแห่งใหม่ในการให้บริการอย่างเป็นระบบและมีการปรับปรุงระบบให้เป็นสากล และทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่รองรับและอำนวยความสะดวกในภาคส่วนต่างๆ และรองรับสินค้าและงานบริการที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

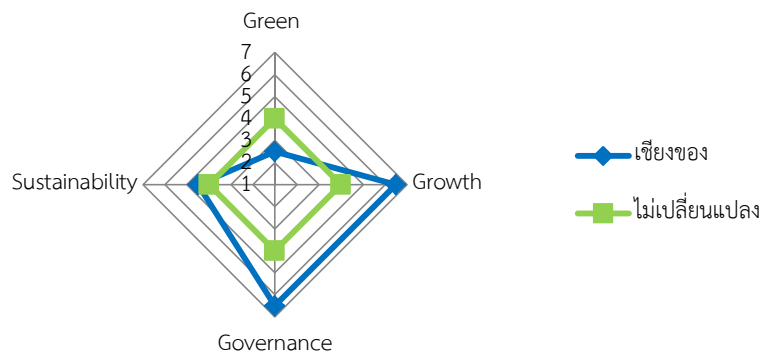
“จากอดีตจนถึงปัจจุบันการค้าขายบริเวณชายแดนเชียงของส่วนใหญ่จะเป็นการค้าระหว่างไทย-จีน โดยผ่านสปป.ลาว และใช้ตู้เย็นคอนเทนเนอร์ในการขนส่ง สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรประเภทพืช ผัก ผลไม้ต่างๆ เช่น กะหล่ำขาว กะหล่ำม่วง ผักกาด พริก บล็อกโคลี ผลไม้จากจีน ลำไย ทุเรียน สาลี่ แอปเปิล องุ่น เป็นต้น ส่วนการค้าระหว่างไทย-ลาว จะเป็นการค้าในรูปแบบเดิม โดยผ่านทางเรือ และเน้นการค้าปลีก ประเภทสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง และสินค้าเกษตร เช่น ข้าวและข้าวโพด เป็นต้น”

แต่อย่างไรก็ตามการค้าขายแดนที่เชียงของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังได้รับผลกระทบจากการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากนักลงทุนต่างชาติ และผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยยังขาดประสิทธิภาพทางการแข่งขัน เสียเปรียบด้านความสามารถในการให้บริการ “ตอนนี้เริ่มมีนักลงทุนจากจีนเข้ามาลงทุนด้านธุรกิจโลจิสติกส์เพิ่มมากขึ้น แต่ในอำเภอเชียงของธุรกิจโลจิสติกส์ยังเป็นการลงทุนจากท้องถิ่น และเป็นการลงทุนในการให้บริการแบบครบวงจร นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาแทรกแซงจากนักลงทุนต่างชาติ โดยมีการเข้ามาหาตลาดเอง และจัดการหาผู้ให้บริการขนส่งเอง รวมถึงการเปิดบริษัทในประเทศไทยเองอีกด้วย” ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยต้องมีการปรับตัว และหาช่องทางในการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น และต้องพัฒนาธุรกิจ การให้บริการ ให้เข้าสู่ในระดับสากลมากขึ้น

ซึ่งสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านโลจิสติกส์มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงลดอัตราความเสียหายของสินค้าในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่างๆ ตลอดจนช่วยลดปัญหาการคมนาคมขนส่งต่างๆที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานทางเรือ เช่น ปัญหาความไม่สะดวกในการเดินเรือในฤดูแล้ง ซึ่งระดับน้ำในแม่น้ำลดลงจนไม่สามารถเดินเรือได้ เกิดความเสียหายกับภาคธุรกิจในหลายๆด้าน ทำให้ผู้รับได้รับสินค้าล่าช้าและผู้ส่งอาจได้รับความเสียหาย รวมไปถึงความเสียหายของสินค้าหากเป็นสินค้าสดอาจเกิดการเน่าเสียได้ การเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 นี้ จึงเกิดประโยชน์อย่างมากในภาคโลจิสติกส์ของเมืองหน้าด่านอำเภอเชียงของ

หากมองอีกนัยหนึ่ง ถึงแม้ว่าการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 นี้จะมีประโยชน์อย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ก็ยังมีผลกระทบด้านลบด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ด้วยการสัญจรไปมาระหว่างประเทศที่สะดวกขึ้น ทำให้จำนวนของยานพาหนะที่สัญจรผ่านเส้นทางเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นเป็น

ทวีคูณ ส่งผลให้เกิดมลภาวะต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นมลภาวะทางเสียง ทางอากาศ หรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่เกิดจากผู้สัญจรผ่านเส้นทางเหล่านี้ เส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะถนนหนทางที่เกิดการทรุดโทรมจากการสัญจรของรถบรรทุกมากมาย เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อหน่วยงานภาคส่วนต่างๆมีความนิยมใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านทางสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ส่งผลให้ความนิยมในการขนส่งทางเรือแต่ดั้งเดิมลดน้อยลง ผู้ประกอบการเส้นทางเดินเรือและหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเดินเรือมีรายได้ที่ลดลง ด้วยผลประกอบการธุรกิจการเดินเรือที่ลดลง ทำให้ธุรกิจการเดินเรือบางส่วนต้องหยุดกิจการลงไปหรืออาจมีมาตรการลดทอนรายจ่ายบางประการ เช่น การลดจำนวนพนักงานในกิจการเดินเรือ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอัตราการว่างงานของชาวบ้านในพื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากรูปที่ 4.26

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.27 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงของ

ทั้งนี้จากการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือข้างต้นแล้วพบว่า (รูปที่ 4.28) พบว่าผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่มีต่ออำเภอเชียงของ จากการประเมินจากปัจจัยภายนอกนั้น ภาคธุรกิจโลจิสติกส์นั้นจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ ภาควิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ภาคการท่องเที่ยว และ ภาคการเกษตร ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านการเมือง (Political)				
นโยบายการค้าการลงทุน	++ -	++ - -	++ -	+++
นโยบายสนับสนุนต่างๆ	+ - -	+ - -	++ -	+++
การอำนวยความสะดวกการค้า	++ - -	+++ - -	++ -	+++
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	++ -	++ -	++ -	+++
ด้านเศรษฐกิจ (Economic)				
สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน	++	++ -	++ - -	+++
โครงสร้างเศรษฐกิจ	++ -	++ -	++ -	+++
แนวโน้มของเศรษฐกิจบริเวณชายแดน และต่างประเทศ	+ - -	++ - -	++ -	+++
เส้นทางการตลาดและการกระจายสินค้า	++ -	++ - -	++	+++
การค้าระหว่างประเทศ	+ - -	++ -	++ -	+++
ด้านสังคม (Social)				
ทัศนคติ	++ -	++ -	++ -	++
ภาคการใช้จ่ายใช้สอย	++ -	++ -	++ -	++
วิถีชีวิตของคนในสังคม	++ -	++ -	++ -	++ -
อัตราการอพยพเข้า/ออก	+ - -	++ -	++ -	++ -

หมายเหตุ	+++	มีผลกระทบด้านบวกมาก	---
	++	มีผลกระทบด้านบวกปานกลาง	--
	+	มีผลกระทบด้านบวกน้อย	-

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านสังคม (Social)				
คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่	++ -	++ -	++ -	++ -
ด้านเทคโนโลยี (Technology)				
เทคโนโลยีพื้นฐานของพื้นที่	++ - -	++ - -	++ -	++
อัตราการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี	++ -	++ -	++ -	++
ระดับของเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมชุมชน				
ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)				
สิ่งแวดล้อมของสังคม	+ - -	++ -	++ -	++ - -
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่	- - -	++ -	++ -	+++
ด้านกฎหมาย (Legal)				
กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ	++ -	++ -	++ -	++
ข้อตกลงระหว่างประเทศ	++ -	+ - -	+ - -	++ - -
ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Immigration)				
การเคลื่อนย้ายแรงงาน	+ - -	+ - -	++ -	++ -
ด้านกรอบนโยบายอาเซียน (ASEAN Policy)				
การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)	+ - -	++ -	++ -	+++

	+++	มีผลกระทบด้านลบมาก
	++	มีผลกระทบด้านลบปานกลาง
	+	มีผลกระทบด้านลบน้อย

ที่มา ผู้วิจัย

รูปที่ 4.28 สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4.5 สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอเชียงของ

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ด้านการเกษตร	- ยังไม่มีการจัดการด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	+ มีการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น เพิ่มขึ้น เช่น ยางพารา เป็นต้น + นักลงทุนต่างถิ่นเล็งเห็นโอกาสในการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้น - ผลผลิตทางการเกษตรเสียเปรียบคู่แข่งจากต่างประเทศ	- นโยบายภาครัฐที่มีการส่งเสริมให้มีการลงทุนภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลง - นโยบายส่งเสริมการเกษตรของต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบทางการแข่งขัน - นโยบายภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการพื้นที่การเกษตร การจัดการพื้นที่อุตสาหกรรม	+ ประกอบการเกษตรเพื่อการส่งออกและค้าขายในประเทศ - พื้นที่ดินทำกินทางการเกษตรลดลง โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการซื้อที่เก็งกำไรของนักทุนเพื่อประกอบกิจการภาคอุตสาหกรรมต่างๆ
ด้านการท่องเที่ยว	+ นักท่องเที่ยวยังเข้ามาเที่ยวในรูปแบบการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่	+ มีการขยายตัวของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร โรงแรม โฮมสเตย์ + มีการพัฒนาเส้นทางการ	+ มีการผลักดันพื้นที่ต่างๆ ในเชียงของให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	- การท่องเที่ยวของเชียงของยังเป็นเพียงทางผ่าน ยังไม่มีจุดเด่น/จุดแข็ง ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว - ขาดความหลากหลายของแหล่ง

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
		คมนาคมที่หลากหลายขึ้น เช่น สายการบินนกแอร์ได้เพิ่มเที่ยวบิน กรุงเทพฯ- เชียงของ - ผู้ประกอบการยังขาดศักยภาพความรู้ทักษะทางด้านภาษา - โรงแรม ร้านอาหาร ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร	+ นโยบายการจัดผังเมืองใหม่ คือ 1 เมือง 2 แบบ แบ่งออกเป็นเชิงของเมืองเก่า เน้นการท่องเที่ยวอนุรักษ์ วัฒนธรรม และเชิงของเมืองใหม่ เน้นภาคอุตสาหกรรม	ท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- ขาดหน่วยงานที่เข้ามาดูแลเรื่องการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ	+ เกิดการขยายตัวของธุรกิจประเภทบริการ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม รับเหมาก่อสร้าง การขนส่ง เป็นต้น ทั้งจากคนในพื้นที่และคนต่างถิ่น รวมถึงชาวต่างชาติ + การจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในพื้นที่อำเภอ เชียงของขยายตัวเพิ่มมากขึ้น	- นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ส่งผลให้แรงงานจะประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาแย่งงานคนไทย	+ ธุรกิจการค้ายังคงเหมือนเดิม
ด้านโลจิสติกส์	- เกิดมลภาวะทางอากาศ เสียง และสิ่งปฏิกูลต่างๆ	+ มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนธุรกิจ และมีการขยายตัวของธุรกิจโลจิสติกส์ ทั้งจากคนในพื้นที่และคนต่างถิ่น รวมถึง	+ นโยบายสนับสนุนความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 (เส้นทาง R3A)	+ การขนส่งบริเวณชายแดนเชียงของเปลี่ยนเป็นการขนส่งทางบกมากขึ้น เพื่อลดเวลาและความเสียหายของสินค้าระหว่างการ

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
		ชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น การขนส่งทางบก - ธุรกิจการขนส่งทางเรือลดลง อย่างมาก แต่ยังให้บริการกับ ผู้ประกอบการรายย่อยอยู่	+ มีการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวก สะดวกทางการค้า + นโยบายปรับผังเมือง เพื่อ รองรับการพัฒนาทางการค้า และระบบโลจิสติกส์ + การสร้างศุลกากรแห่งใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกทาง การค้า และพัฒนาการ ให้บริการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการปรับปรุงให้ทันสมัย และเป็นสากลมากขึ้น	ขนส่ง

จากตารางที่ 4.5 สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดในมิติต่างๆ ในอำเภอเชียงของนั้น จากการเปรียบเทียบพบว่า ด้านการเกษตร พื้นที่ทางการเกษตรลดลง เปลี่ยนไปเป็นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งเกษตรกรยังหันไปปลูกยางพาราเป็นส่วนใหญ่

ทางด้านการท่องเที่ยวนั้น มีการผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงเกษตร มีการจัดผังเมืองออกเป็นเมืองเก่าและเมืองใหม่ เพื่ออนุรักษ์โซนเมืองเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ดี อำเภอเชียงของยังไม่มีจุดเด่นเท่าที่ควรทำให้เป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังประเทศลาว เท่านั้น อีกทั้งผู้ประกอบการยังขาดทักษะความรู้ทางด้านภาษา รวมไปถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า เกิดการขยายตัวของธุรกิจประเภทบริการ ธุรกิจการค้ายังไม่ค่อยมีการขยายตัวมากนัก

ด้านโลจิสติกส์ เนื่องจากนโยบายสนับสนุนความเชื่อมโยงระหว่างประเทศโดยการสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว แห่งที่ 4 ทำให้ธุรกิจโลจิสติกส์เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก มีผู้ประกอบการหลายรายเข้ามาทำธุรกิจนี้

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชนเมืองหน้าด่านและเพื่อนบ้านนั้น จะได้จาก ตารางที่ 4.6 พบว่า ด้านการเกษตรนั้น เกษตรหันไปปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร และยังมีปัญหาเรื่องต้นทุนทางการเกษตรสูง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของนั้นเน้นวัฒนธรรมเป็นจุดสำคัญ มีการจัดผังเมืองแบ่งออกเป็นเมืองเก่าและเมืองใหม่ มีการสร้างที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน เมืองห้วยทรายของประเทศลาวนั้นก็มีความศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีบ่อนคาสิโนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีโครงการที่จะทำเป็นจุดกระจายสินค้า การค้าชายแดนเติบโตไปอย่างดี เนื่องจากความนิยมของสินค้าไทยในประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านกฎหมายและแหล่งเงินทุน

ด้านโลจิสติกส์ จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ทำให้การขนส่งสินค้าทำได้ง่ายขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องกระบวนการขนส่งสินค้าผ่านแดน และการเปลี่ยนหัวรถบรรทุกก่อนนำสินค้าเข้าประเทศจีน

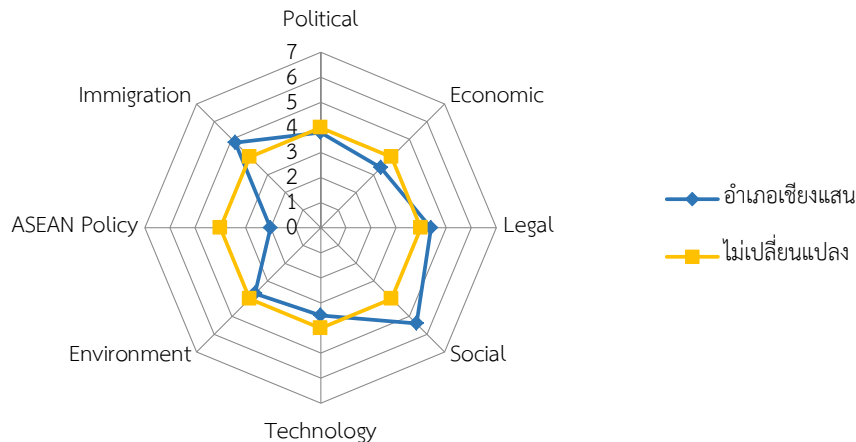
ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (เชียงของ) และเพื่อนบ้าน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงของ (ประเทศไทย)	ห้วยทราย(สปป.ลาว)
ด้านการเกษตร	- เกษตรกรหันไปปลูกยางพารามาก - โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ยังมีไม่มาก - แรงงานเพื่อนบ้านเริ่มขาดแคลน - การเกษตรมีต้นทุนสูง	- การเกษตรมีต้นทุนต่ำ เนื่องจากราคาที่ดินและ ค่าแรง ถูก - นิยมเพาะปลูก กล้วย ยาพารา ข้าว ข้าวโพด - มีการทำ Contract Farming ทั้งกับไทย และ จีน
ด้านการท่องเที่ยว	- ภาคเอกชนมีความกระตือรือร้นที่จะทำให้นักท่องเที่ยวแวะพักเชียงของก่อนเดินทางต่อ โดยมีความพยายามสร้าง Man Made เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว - เชียงของมีวัฒนธรรมเป็นจุดเด่นสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ต้องการการประชาสัมพันธ์ที่ดี - เริ่มมีการสร้างที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว - มีการพัฒนาเมืองในลักษณะ 1 เมือง 2 แบบ แยกวัฒนธรรมกับอุตสาหกรรมออกจากกัน	- มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย มีความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกจำนวนมาก - มีบ่อนคาสิโนดึงดูดนักท่องเที่ยว - มีวัฒนธรรมคล้ายฝั่งไทย - ยังไม่มีการเตรียมตัวรองรับนักท่องเที่ยวมากนัก - สาธารณูปโภคประเภทยังไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- มีโครงการช่วยเหลือซึ่งจะเป็นจุดกระจายสินค้า - การค้าชายแดนสินค้าประเภทอุปโภคและบริโภคเติบโตได้ดี	- มีความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภคมาก - ยังมีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและการจดทะเบียนธุรกิจการค้า

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงของ (ประเทศไทย)	ห้วยทราย(สปป.ลาว)
	- ผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านเงินทุน - ราคาที่ดินสูงขึ้นมากจนทำให้นักลงทุนในบางส่วนต้องคิดทบทวนก่อนทำการลงทุน	- มีนักลงทุนไทยไปลงทุน ด้านการบริการ ร้านอาหาร บ่อนคาสิโน - มีการลงทุนจากต่างประเทศในพื้นที่สูง โดยเฉพาะ จีนและไทย - คนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์น้อยจากการลงทุนในพื้นที่
ด้านโลจิสติกส์	- การเปิดใช้สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ทำให้การขนส่งระหว่าง ไทย และ สปป.ลาว สะดวกยิ่งขึ้น - ถนนมีความพร้อมสินค้าไม่เกิดความเสียหายจากการใช้เส้นทาง - หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มีการพัฒนาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการขนส่ง - ผู้ประกอบการรายย่อยยังคงใช้การขนส่งทางเรือข้ามฝากอยู่ - ขั้นตอนการผ่านแดนมีความยุ่งยากกว่าการขนส่งแบบเดิม(ทางแพร) - รถบรรทุกของไทยยังไม่สามารถวิ่งเข้าประเทศจีนได้โดยตรง จึงต้องมีการขนถ่ายสินค้า ทำให้ระยะเวลาเพิ่มขึ้นและคุณภาพของสินค้าลดลง	- มีเส้นทางเชื่อมต่อกับประเทศจีน - รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนในการสร้างเส้นทาง - เส้นทางในบางพื้นที่ยังไม่ดี - ใช้เวลาในการตรวจสินค้านาน

4.1.2.3 ผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออำเภอเชียงแสน

4.1.2.3.1 ผลกระทบด้านการเกษตร

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.29 ปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมการเกษตรของอำเภอเชียงแสน

เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่อำเภอเชียงแสนเป็นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำสายสำคัญของภูมิภาค อันได้แก่ แม่น้ำโขง เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชผลต่างๆทางการเกษตร เกิดการลงทุนในภาคการผลิตของพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกสูงขึ้นอย่างชัดเจน เช่น ข้าว ข้าวโพด ยางพารา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะปลูกยางพารา ซึ่งมีนักลงทุนจากภาคอื่นๆของประเทศไทยมาลงทุนปลูกยางพาราเป็นจำนวนมากในพื้นที่อำเภอเชียงแสน ทั้งนี้ยังรักษาปริมาณการเพาะปลูกข้าว เนื่องจากข้าวไทยเป็นที่ต้องการในต่างประเทศเป็นอย่างมากด้วยการยอมรับในระดับสากลด้านคุณภาพทั้งในภาคพื้นทวีปต่างๆของโลกและในประเทศเพื่อนบ้านมีการนำเข้าข้าวไทยเพื่อบริโภคอย่างต่อเนื่อง ทางภาครัฐจึงออกนโยบายสนับสนุนชาวนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นการทำนาข้าวให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น อาทิเช่น การรับจำนำข้าวและการประกันราคาข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาจากด้านการเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มผลผลิตชีวภาพ มีการยกระดับมาตรฐานสินค้าทางการเกษตรเพื่อการ

ส่งออก ก่อให้เกิดการสร้างเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) ระหว่างเกษตรกรและบริษัทชั้นนำต่างๆ เช่น Thai Beverage และ Betagro เพื่อการันตีตลาดในการรับสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่และรักษามาตรฐานทางการผลิตของผลผลิตทางการเกษตร

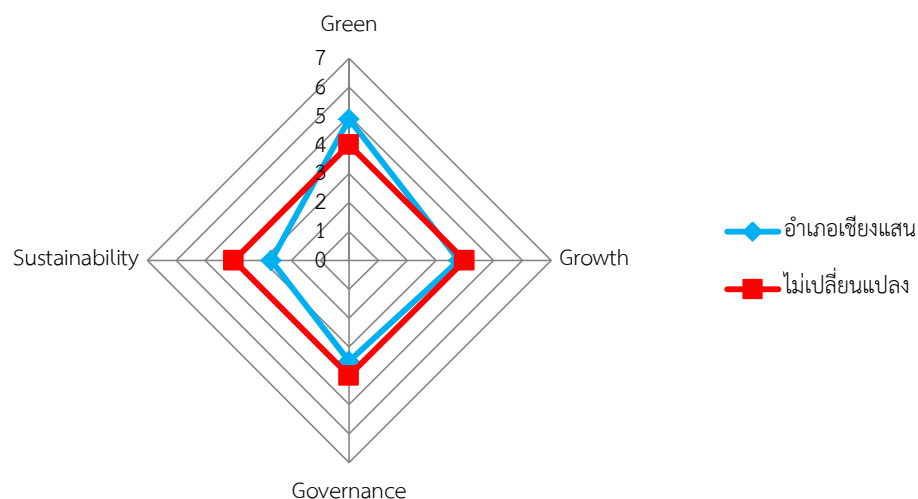
จากข้อจำกัดของทรัพยากรพื้นที่และแรงงานจึงทำให้นักลงทุนชาวไทยเกิดการขยายฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตรไปยังฐานการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสามารถดำเนินการได้สะดวกขึ้น อันเป็นประโยชน์ของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการกระตุ้นการลงทุนให้นักลงทุนชาวต่างชาติในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามในพื้นที่อำเภอเชียงแสนยังเกิดการเพิ่มจำนวนและขยายตัวของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากทางสำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสน ในการจัดทำโครงการศูนย์จัดจำหน่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและส่งเสริมการขายสินค้าเกษตรกรรมจากอำเภอเชียงแสนในตลาดสินค้าเกษตรต่างๆ

จากการที่เกษตรกรหันมาลงทุนปลูกยาพารามากขึ้น ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวและข้าวโพดลดลง และผลจากการปรับฐานค่าแรงขั้นต่ำ ทำให้ต้นทุนการเพาะปลูกของภาคเกษตรกรรมของไทยสูงขึ้น ส่งผลให้สินค้าทางการเกษตรต้องปรับราคาให้สูงขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ความนิยมในการบริโภคภายในประเทศลดลง เนื่องจากการส่งออกจะให้ผลกำไรแก่ผู้ประกอบการมากกว่า สินค้าทางการเกษตรของพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่การส่งออก ส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าทางการเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีราคาต่ำกว่าถึงแม้จะมีคุณภาพด้อยกว่าสินค้าไทย เช่น การนำเข้าข้าวและข้าวโพดจากสปป.ลาว เป็นต้น นอกจากนี้ต้นทุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน เช่น จีน เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้ในการแปรรูปของไทยยังล้าสมัยกว่าและต้นทุนค่าแรงที่สูงกว่า จึงทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่ง และด้วยความขาดแคลนโรงงานแปรรูปสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการขนส่งไปยังโรงงานแปรรูปซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นของประเทศและขนส่งกลับมาขายยังตลาดในพื้นที่ เป็นผลเสียให้ต้นทุนสินค้าเกษตรแปรรูปในของพื้นที่อำเภอเชียงแสนค่อนข้างสูงและอาจทำให้ด้อยศักยภาพในการแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ

การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (รูปที่ 4.25 แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมการเกษตรของอำเภอเชียงแสน) ด้านการเกษตรอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงแสนนั้นเป็นอำเภอที่มีภูมิศาสตร์เหมาะแก่การทำการเกษตรซึ่งมีการส่งเสริมจากภาครัฐด้านการเพาะปลูกทั้งยางพาราและข้าว แต่ยังมีต้นทุนการจ้างแรงงานทางการเกษตรที่สูง เนื่องมาจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาทของภาครัฐเช่นกัน อย่างไรก็ตามพบว่ามี การเคลื่อนย้ายของแรงงานจาก สปป.ลาวเข้ามาทำงานในภาคการเกษตรของไทย จึงช่วยในเรื่องต้นทุนค่าแรงของภาคการเกษตรได้ส่วนหนึ่ง นอกจากนี้พบว่า

ปัจจัยที่ส่งกระทบในเชิงบวกแก่ภาคเกษตรของอำเภอเชียงแสนได้แก่ สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรในอำเภอเพื่อทำการค้าผลผลิตทางการเกษตรแก่บริษัทแปรรูปที่เข้ามาลงทุนในอำเภอเชียงแสน

ในด้านของผลกระทบด้านลบ พบว่าด้านเศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทำการเกษตรเป็นคลังสินค้าและห้องเย็น เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่อาจก่อให้เกิดการค้าที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้าก็ยังส่งผลกระทบทางด้านลบแก่การเกษตรในอำเภอเชียงแสน ซึ่งเริ่มมีการแข่งขันระหว่างประเทศของข้าวจากสปป.ลาว ที่เข้ามาบุกตลาดไทย

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

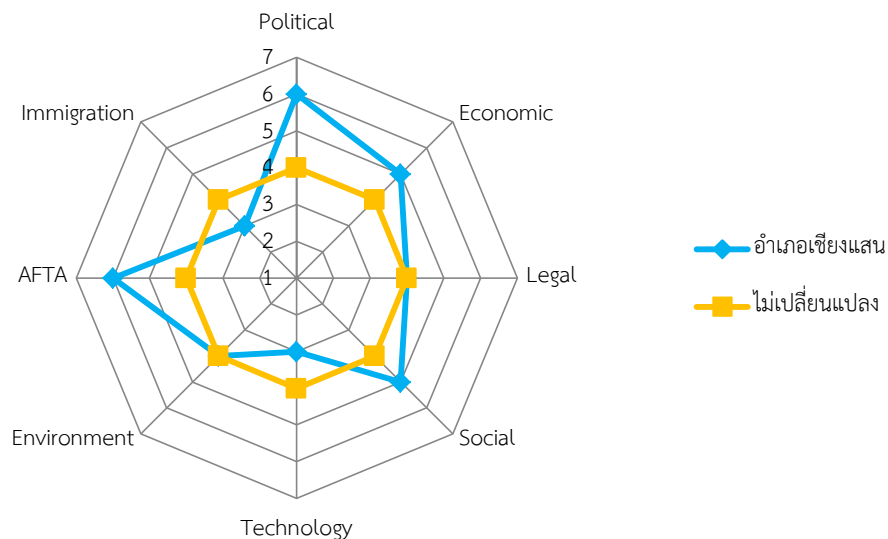
รูปที่ 4.30 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอเชียงแสน

ด้านผลกระทบในมิติต่างๆ (รูปที่ 4.30 แผนภาพแสดงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการเกษตรของอำเภอเชียงแสน) ด้านเกษตรของอำเภอเชียงแสน พบว่าอำเภอเชียงแสนมีการทำการเกษตรมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจแต่ยังไม่มีความยั่งยืน เนื่องจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยจากเศรษฐกิจและนโยบายระหว่างประเทศ ซึ่งกระทบต่อความไม่ยั่งยืนของการเกษตรในอำเภอเชียงแสน นอกจากนี้การกำกับดูแลจากภาครัฐฯ ก็ไม่มีการส่งเสริมในด้านการเกษตรมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท

ในด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น ภาคเกษตรของอำเภอเชียงแสนนั้นมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรที่เป็นเกษตรอินทรีย์

4.1.2.3.2 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

อำเภอเชียงแสน เป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีผลกระทบในแง่บวกต่อการท่องเที่ยวที่สูงมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ตามข้อมูลที่สังเคราะห์มาแล้วนั้นพบว่า ภายใต้ผลกระทบเชิงบวก ยังมีผลกระทบเชิงลบที่สามารถ แยกแยะรายละเอียดได้อีก โดยในด้านการเคลื่อนย้ายประชากร จะส่งผลเสียต่อการท่องเที่ยวเชิงของอย่างมาก แตกต่างจาก กลุ่มปัจจัยของ ภาครัฐ เศรษฐกิจ สังคม และ AFTA ที่มีผลกระทบเชิงบวก

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.31 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน

หากพิจารณาจากรูปที่ 4.31 พบว่าเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านที่ขึ้นชื่อด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเมืองโบราณมาเป็นเวลานาน ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากการเปิดสมาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 จึงมีการวางแผนโครงการจัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับการให้บริการจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เป็นระบบและมีมาตรฐานยิ่งขึ้น มีการวางแผนและปรับตัวทางด้านความพร้อมทางภาษา

สำหรับผู้ให้บริการในหน่วยงานต่างๆของภาครัฐ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ต้องการมาพักผ่อนในพื้นที่ เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของพื้นที่อำเภอเชียงแสนในฐานะที่อำเภอเชียงแสนมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น อันจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการภายในพื้นที่ในการสร้างงานและสร้างรายได้ ทั้งยังจะสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน

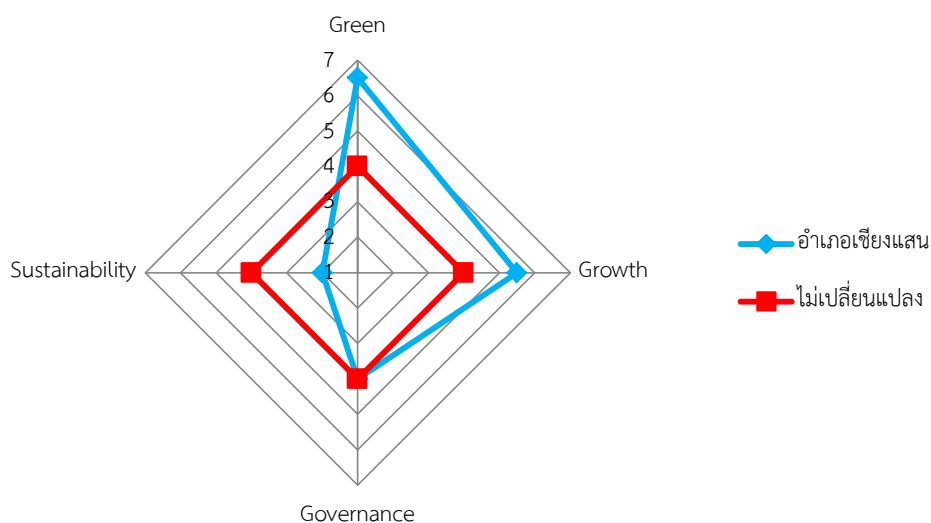
ด้วยความที่อำเภอเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ที่มีชื่อเสียงด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองโบราณที่เป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆควรที่จะมีทักษะการให้บริการที่มีคุณภาพ ทั้งนี้รวมไปถึงทักษะทางด้านภาษาสากลด้วย และจากการสอบถามพบว่า ผู้ให้บริการหน่วยงานต่างๆทั้งจากภาครัฐและเอกชนยังมีศักยภาพที่ไม่เพียงพอเท่าที่ควรที่จะรองรับในอุตสาหกรรมบริการในระดับสากล ทักษะทางด้านการใช้ภาษาสากลและภาษาหลักๆในการบริการนักท่องเที่ยวที่พัฒนาไปอย่างล่าช้าของผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเชียงแสน อาจส่งผลให้ชุมชนเสียเปรียบในการสร้างความประทับใจและชื่อเสียงกับนักท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับความพร้อมของผู้ให้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และนอกจากทักษะทางด้านภาษาแล้ว คุณภาพและงานบริการที่ทันสมัยยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเช่นกัน

ในด้านการวิเคราะห์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนนั้น มีความสำคัญเฉกเช่นเดียวกับการเป็นศูนย์กลางทางโลจิสติกส์ทางน้ำ เนื่องจากทางผู้นำท้องถิ่นพยายามสนับสนุนการท่องเที่ยวด้วยนโยบายการรักษาเมืองเก่า ซึ่งนับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองเชียงแสน

ทางรัฐบาลและผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการเปิดให้ชมเมืองเก่า ที่เคยเป็นอาณาจักร เชียงแสนในอดีต ซึ่งเชื่อมโยงมายัง ณ ปัจจุบัน ยังมีการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงเดิมไว้เสมอ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นนโยบายที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มอย่างมีคุณภาพ รวมถึงให้งบประมาณสนับสนุนด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนวิสัยและแผนผังเมือง เพื่อสร้างความน่าสนใจต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่อไป

ดังนั้นการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลและผู้นำท้องถิ่น จึงส่งผลให้เศรษฐกิจของเชียงแสนอยู่ในระดับที่น่าพอใจจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวผ่านการข้ามแม่น้ำโขงไปยัง บ่อน Casino ของประเทศลาว อันเป็นจุดสำคัญต่อเศรษฐกิจของเชียงแสนในระดับหนึ่ง ซึ่งปัจจัยทั้งสองด้านนี้ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่งผลให้สังคม มีความพึงพอใจ ต่อการท่องเที่ยวเหล่านั้น จึงส่งผลกระทบต่องานในแง่บวก แต่ในทางตรงกันข้าม พบว่าการเข้ามาของแรงงานและนักท่องเที่ยวบางส่วน ส่งผลให้สังคมได้รับผลกระทบอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้าน

ความปลอดภัย ด้านสุขภาพ หรือด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจจะถูกทำลายจากพฤติกรรมของคนหลากหลายประเภท ดังนั้น การที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้ามาในเชียงใหม่ จึงยังไม่เป็นผลดีต่อทางอำเภอในด้าน การท่องเที่ยว เนื่องจากส่งผลกระทบโดยตรงกับสังคมความเป็นอยู่ของชาวเชียงใหม่ที่พยายามอนุรักษ์กัน มาตั้งแต่โบราณ

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

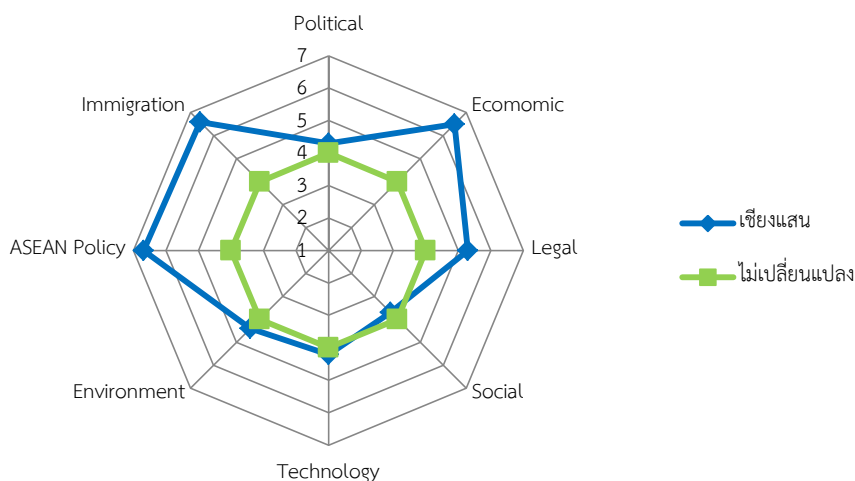
รูปที่ 4.32 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงใหม่

จากรูปที่ 4.32 แสดงแผนภาพแสดงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงใหม่ พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น ในอำเภอเชียงใหม่นั้น ทางผู้นำ ท้องถิ่น และประชาชน มีความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีประวัติมายาวนาน จึง มีการจัดกฎระเบียบการสร้างสิ่งปลูกสร้างหรืออาคาร ที่จะต้องกลมกลืนและคงความเก่าแก่ไว้ ในอาณา เขตเชียงใหม่เก่า ย่อมส่งผลกระทบในแง่ดีต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการขยายตัว ของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น รายได้ที่จะเข้ามาในอำเภอ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีการบูรณะขึ้นเรื่อยๆ อีก ทั้งยังมีเป้าหมายของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน และตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ทั้งนั้นผลกระทบเหล่านั้น กลับเกิดขึ้นจากประชาชนและท้องถิ่นเป็นผู้นำด้วย ตัวเอง แตกต่างจากด้านอื่นๆที่จะรอการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนั้น ภาครัฐจึงเข้ามามีส่วนร่วมในด้าน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ไม่มาก จึงก่อให้เกิดความไม่มั่นคงหรือความไม่ยั่งยืน ที่เกิดจาก ความพร้อมต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ยังขาดความหลากหลายของการเดินทางและสถานที่ท่องเที่ยว และการอำนวยความสะดวกที่ไม่ทั่วถึง ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ณ เมืองเชียงใหม่ไม่เพียงพอตนเอง

4.1.2.3.3 ผลกระทบด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.33 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงใหม่

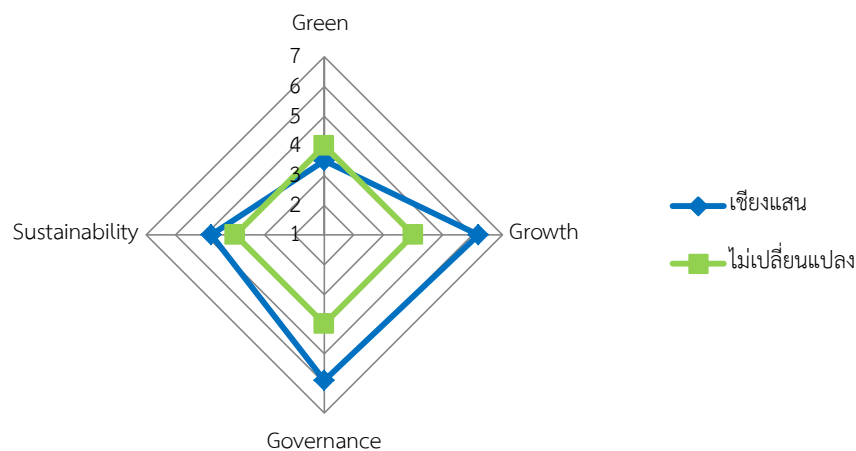
จากรูปที่ 4.33 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าการลงทุน โดยใช้ PESTELIA Analysis จะเห็นได้ว่านโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลกระทบในด้านการเติบโตของภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นไปที่ธุรกิจในการบริการ อันได้แก่ ธุรกิจประเภทโรงแรมและร้านอาหาร โดยส่งเสริมให้เกิดการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก และเนื่องจากอัตราการว่าจ้างแรงงานจากต่างชาติที่สูงขึ้น ส่งผลให้ตลาดสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคเติบโตขึ้น อันเกิดจากความนิยมในการบริโภคสินค้าของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจในการอุตสาหกรรมเหล่านี้ตามมา รวมถึงการลงทุนในธุรกิจร้านค้าปลีกและห้างสรรพสินค้าขนาดย่อมที่มีจำนวนสูงขึ้น

นอกจากนี้ทางหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐยังรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากลุ่มสตรีชุมชน เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ โดยการจัดการอบรมเพื่อการพัฒนาอาชีพ และการประชุมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและกลุ่มสตรีชุมชนจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา โอกาสและแนวทางการพัฒนาอาชีพ เพื่อร่วมมือแก้ปัญหาและร่วมหาโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับแต่ละชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

และเป็นไปตามกลไกของระบบเศรษฐกิจ เมื่อมีผู้ต้องการสินค้ามากกว่าผู้จำหน่าย ย่อมทำให้สินค้ามีราคาสูง ยิ่งสินค้ามีความขาดแคลนและยิ่งเป็นที่ต้องการมากเท่าไร สินค้าก็ยิ่งมีราคาสูงยิ่งขึ้นเท่านั้น โดยในพื้นที่ชุมชนหน้าด่านอำเภอเชียงแสน เมื่อพื้นที่ที่มีความเจริญยิ่งขึ้น ชุมชนเติบโตขึ้น ทำให้นักลงทุนต่างๆ จากทั้งภูมิภาคอื่นของประเทศไทยและจากต่างประเทศมีความสนใจที่จะมาลงทุนทำธุรกิจในพื้นที่นี้ มีนักลงทุนมากมายมาขวานซื้อที่ดินและอาคารพาณิชย์เพื่อประกอบเป็นธุรกิจประเภทต่างๆ จากการประเมินโอกาสที่ธุรกิจเหล่านั้นจะเจริญเติบโตในชุมชนนี้ได้ ส่งผลให้ที่ดินทำกินมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยชาวบ้านเจ้าของที่ดินได้ขายให้กับนักลงทุนหรือนายหน้าที่ดินและย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น เนื่องจากได้รับข้อเสนอที่ราคาแพง ด้วยเหตุนี้เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอเชียงแสนจึงไม่ใช่ชาวพื้นที่แต่ดั้งเดิม แต่กลายเป็นนักลงทุนจากต่างถิ่น และหากชาวอำเภอเชียงแสนดั้งเดิมต้องการพื้นที่ในการประกอบธุรกิจ จะดำเนินการได้ยากขึ้นหากไม่มีเงินทุนที่เพียงพอ จึงก่อให้เกิดความขาดแคลนในพื้นที่ทำกินสำหรับชาวเชียงแสนดั้งเดิม

ส่วนอีกปัญหาหนึ่งที่ตามมาพร้อมกับเมืองที่เติบโตขึ้นคืออัตราการว่างงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากสปป.ลาว อันเนื่องมาจากอัตราค่าแรงที่ต่ำกว่าแรงงานชาวไทย อันเป็นผลจากนโยบายการปรับฐานแรงงานของรัฐบาล ทำให้ภาคธุรกิจต่างๆ นิยมว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น จึงทำให้แรงงานชาวไทยบางส่วนประสบปัญหาการว่างงานและต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมืองใหญ่ นอกจากนี้หน่วยงานที่ให้บริการด้านสาธารณสุขและการศึกษายังเป็นที่ยิยมในการรับบริการประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย อันส่งผลให้เกิดความขาดแคลนและล่าช้าในการรับบริการของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมเป็นลำดับต่อไป

จากแผนภาพข้างต้น จะสังเกตเห็นได้ว่าในภาควิสาหกิจในพื้นที่อำเภอเชียงแสนยังขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทุนแรงและอำนวยความสะดวกในกิจกรรมทางธุรกิจประเภทต่างๆ ซึ่งหากมีการส่งเสริมในด้านนี้ อาจช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจการและให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.34 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอำเภอเชียงใหม่

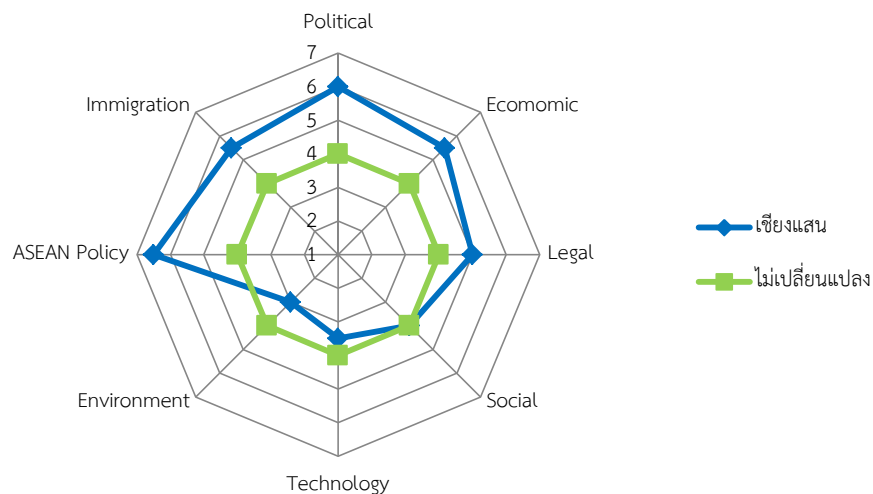
จากรูปที่ 4.34 ซึ่งแสดงผลกระทบในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่มีแนวโน้มที่จะขยายตัวหากมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นผลหลักมาจากการสนับสนุนนโยบายของภาครัฐในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนส่งเสริมการค้าการลงทุนในพื้นที่ ซึ่งการแนวโน้มของธุรกิจที่จะขยายตัวหลักๆคือ ธุรกิจบริการ และธุรกิจก่อสร้าง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักที่จะรองรับการขยายตัวของเมืองและรองรับการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างถิ่น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่าจะมีการเพิ่มจำนวนของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่องในภาคธุรกิจ อันจะสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นผลพลอยได้ให้กับธุรกิจค้าส่งค้าปลีกของสินค้าอุปโภคบริโภค โดยจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่าแรงงานในภาควิสาหกิจเหล่านั้นมักจะซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากฝั่งไทยกลับไปยังประเทศของตนเป็นจำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์การใช้ภายในครัวเรือนและเพื่อการขายต่อ

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของภาควิสาหกิจในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ที่สูงขึ้นอาจนำไปด้วยผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ตามมา กล่าวคือ ปริมาณการเกิดมลภาวะจากภาควิสาหกิจมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอีกเช่นกัน และยังขาดระบบการจัดการมลพิษเหล่านี้ ผู้ประกอบการจากประเทศต่างๆที่ข้ามฝั่ง

นำสินค้าเข้ามาขายฝั่งไทยและที่มารับสินค้าไปขายยังประเทศต่างๆได้สร้างมลภาวะไว้กับชุมชน กรณีที่เป็นปัญหาหลักในปัจจุบันคือการที่เรือรับส่งสินค้าข้ามฝั่งไทยและสปป.ลาวได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำโขงในปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จัดการประเด็นนี้ได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องหากไม่ได้รับการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

4.1.2.3.4 ผลกระทบด้านโลจิสติกส์

เนื่องจากอำเภอเชียงแสนถูกกำหนดให้เป็นเมืองท่า (Porting City) แห่งใหม่ของจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการส่งสินค้าและการให้บริการทางเรือจากประเทศต่างๆ ที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ซึ่งนโยบายภาครัฐและนโยบายจากต่างประเทศเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคโลจิสติกส์เชียงแสน รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านแรงงาน เศรษฐกิจ และกฎหมาย ดังรูปที่ 4.35

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

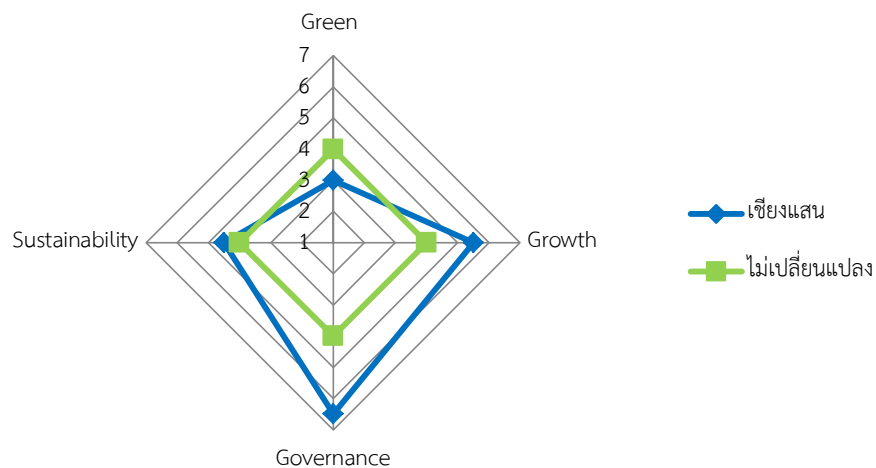
รูปที่ 4.35 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงแสน

จากการวิเคราะห์ดังรูปที่ 4.35 พบว่าภาครัฐได้ให้การสนับสนุนและการพัฒนาด้านศุลกากรเชียงแสนแห่งที่ 2 เพื่อรองรับสินค้าและการให้บริการที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะเรือส่งสินค้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยด่านศุลกากรเชียงแสนแห่งที่ 2 มีการพัฒนาระบบและแนวทางการให้บริการสำหรับหน่วยงานต่างๆให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพตามหลักสากล จึงเกิดความสะดวกสำหรับผู้มาใช้บริการในภาคส่วนต่างๆ

โดยเฉพาะบริษัทนำเข้าส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งยังมีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางถนน และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกของธุรกิจโลจิสติกส์ที่เติบโตขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า ภาคโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงแสนมีการขยายตัวของธุรกิจโลจิสติกส์มากยิ่งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานของแรงงานทั้งจากประเทศไทยและต่างประเทศ

ส่วนผลกระทบทางลบ พบว่าสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบทางลบต่อการจัดการโลจิสติกส์ในอำเภอเชียงแสน ซึ่งการขนส่งระหว่างประเทศเป็นการขนส่งทางเรือ แต่ระดับน้ำในแม่น้ำโขงยังมีการขึ้นลงในบางฤดูกาล ส่งผลให้ระบบโลจิสติกส์และการขนส่งได้รับผลกระทบอย่างมาก

ดังนั้นจะสามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบของโลจิสติกส์ของเชียงแสนจะได้ผลกระทบแง่บวกมาจากนโยบายภาครัฐ และการเติบโตของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ ส่วนความยั่งยืน และการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข โดยใช้ความได้เปรียบจาก ภาครัฐเพื่อนำมาพัฒนาผลกระทบเชิงบวกในด้านโลจิสติกส์ต่อไปในอนาคต

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย จากการลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน , 2557

รูปที่ 4.36 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านโลจิสติกส์ของอำเภอเชียงแสน

ทั้งนี้จากการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือข้างต้นแล้วพบว่า (รูปที่ 4.37) พบว่าผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่มีต่ออำเภอเชียงแสน จากการประเมินจากปัจจัยภายนอกนั้น ภาคการท่องเที่ยว นั้นจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ ภาคธุรกิจโลจิสติกส์ ภาควิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม และ ภาคการเกษตร ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านการเมือง (Political)				
นโยบายการค้าการลงทุน	+ - - -	+ - - -	+ + + -	+ + - -
นโยบายสนับสนุนต่างๆ	+ + - -	+ - - -	+ + + - -	+ + - -
การอำนวยความสะดวกการค้า	+ + - -	+ + - -	+ + -	+ + - -
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
ด้านเศรษฐกิจ (Economic)				
สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน	- - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
โครงสร้างเศรษฐกิจ	+ + - - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
แนวโน้มของเศรษฐกิจบริเวณชายแดน และต่างประเทศ	+ + - -	+ + - -	+ + + - -	+ + - -
เส้นทางการตลาดและการกระจายสินค้า	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ + + - -
การค้าระหว่างประเทศ	+ + - -	+ + + - -	+ + - -	+ + + - -
ด้านสังคม (Social)				
ทัศนคติ	+ + - - -	+ + - -	+ + +	+ + - -
ภาคการใช้จ่ายใช้สอย	+ + - - -	+ + - -	+ +	+ + - -
วิถีชีวิตของคนในสังคม	+ + -	+ + - -	+ + -	+ + - -
อัตราการอพยพเข้า/ออก	- - -	- -	+ + - -	+ + - -

หมายเหตุ	+++	มีผลกระทบด้านบวกมาก	---
	++	มีผลกระทบด้านบวกปานกลาง	--
	+	มีผลกระทบด้านบวกน้อย	-

ปัจจัยภายนอก	ภาคส่วน			
	 เกษตร	 วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	 ท่องเที่ยว	 โลจิสติกส์
ด้านสังคม (Social)				
คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่	+ + - -	+ + - -	+ +	+ +
ด้านเทคโนโลยี (Technology)				
เทคโนโลยีพื้นฐานของพื้นที่	+ - -	+ + - -	+ + - -	+ +
อัตราการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี	+ + - -	+ + - -	+ + - -	+ +
ระดับของเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมชุมชน				
ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)				
สิ่งแวดล้อมของสังคม	+ + - - -	+ + -	+ + - - -	+ + - -
การเปลี่ยนของพื้นที่	+ - - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
ด้านกฎหมาย (Legal)				
กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ	+ + - -	+ + -	+ +	+ + -
ข้อตกลงระหว่างประเทศ	+ + - -	+ + -	+ +	+ + +
ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Immigration)				
การเคลื่อนย้ายแรงงาน	+ - - -	+ + - -	+ + - -	+ + - -
ด้านกรอบนโยบายอาเซียน (ASEAN Policy)				
การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)	+ + - -	+ +	+ + +	+ +

	มีผลกระทบด้านลบมาก
	มีผลกระทบด้านลบปานกลาง
	มีผลกระทบด้านลบน้อย

ที่มา ผู้วิจัย

รูปที่ 4.37 สรุปปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากตารางที่ 4.7 สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดในมิติต่างๆ ในอำเภอเชียงแสนนั้น จากการเปรียบเทียบพบว่า ด้านการเกษตร มีการปลูกพืชเพื่อการส่งออกมากขึ้น อีกทั้งยังมีการขยายพื้นที่การเกษตรไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งภาครัฐยังมีการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ ทำให้เกิดศูนย์จัดจำหน่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อ พัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ทางด้านการท่องเที่ยวนั้น เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงเกษตร จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการสนับสนุนจากภาครัฐให้พัฒนาระบบให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และพัฒนาทักษะด้านภาษาเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ดียังขาดการอำนวยความสะดวกทางด้านการขนส่งมวลชนที่ยังไม่ทั่วถึง

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า การขยายตัวทางธุรกิจเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการ อีกทั้งการค้ายังมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จากความต้องการของผู้บริโภคจากประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งภาครัฐยังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่

ด้านโลจิสติกส์มีการพัฒนาระบบการขนส่งเพื่ออำนวยความสะดวกต่อธุรกิจโลจิสติกส์ อีกทั้งยังมีนโยบายจากภาครัฐเป็นตัวผลักดันในเชียงแสนเป็นเมืองท่า แต่ยังมีข้อจำกัดของปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงที่ตื้นเขินในช่วงฤดูร้อน

ตารางที่ 4.7 สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ของอำเภอเชียงแสน

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ด้านการเกษตร	+ การพัฒนาปลูกพืชเกษตรอินทรีย์	+ มีการปลูกพืชเพื่อทำการส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น ข้าว ข้าวโพด และยางพารา + การเข้ามาลงทุนจากนักลงทุนต่างถิ่น ในอุตสาหกรรมเกษตร + มีการทำเกษตรพันธะสัญญากับผู้ประกอบการรายใหญ่เพื่อรักษามาตรฐานการผลิตและคุณภาพผลผลิตเพื่อการส่งออก + มีการขยายพื้นที่ทางการเกษตรไปยังประเทศเพื่อนบ้าน + มีการขยายตัวของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่	+ ภาครัฐในการสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจ + หน่วยงานภาครัฐผลักดันให้เกิดโครงการศูนย์จัดจำหน่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและส่งเสริมการขายสินค้าเกษตร - นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ส่งผลต่อต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกร	+ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมาะสมแก่การทำเกษตร - มีการเปลี่ยนแปลงชนิด/ประเทศพืชเพาะปลูก เช่น จากข้าวเปลี่ยนเป็นยางพารา เป็นต้น - เทคโนโลยีในการผลิตค่อนข้างล้าสมัย - ขาดโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ ส่งผลต่อต้นทุนของสินค้าเกษตรแปรรูป - มีการเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่ทำการเกษตร เป็นโรงงาน/ธุรกิจต่างๆ
ด้านการท่องเที่ยว	+ มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงเกษตร และวัฒนธรรม	+ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง	+ หน่วยงานภาครัฐมีการวางแผนโครงการจัดทำ	+ เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นเมืองโบราณที่

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
	- การเข้ามาของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม + คนในพื้นที่ให้ความสำคัญและใส่ใจต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม	+ มีการท่องเที่ยวท่องแม่น้ำโขงเพิ่มสูงขึ้น	- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นระบบและมีมาตรฐานมากขึ้น + มีการวางแผน ปรับตัว และเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาสำหรับหน่วยงานให้บริการและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ + มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร - หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ยังขาดทักษะการให้บริการที่มีคุณภาพรวมถึงทักษะทางด้านภาษา - หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่มีศักยภาพในการให้บริการในระดับสากล - ภาครัฐยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	- ดึงดูดนักท่องเที่ยว + การจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน + สถานที่ท่องเที่ยวมีการบูรณะอย่างต่อเนื่อง - ขาดความหลากหลายของการเดินทางและสถานที่ท่องเที่ยว - การอำนวยความสะดวกการคมนาคมยังไม่ทั่วถึง
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและ	- ปัญหาปริมาณการเกิด	+ เกิดการขยายตัวของธุรกิจ	+ ภาครัฐรณรงค์ส่งเสริมให้เกิด	

มิติ	ผลกระทบ/ปัญหา			
	Green	Growth	Governance	Sustainability
ขนาดย่อม	มลภาวะด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ขยะ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ	เพิ่มมากขึ้น โดยเน้นไปที่ธุรกิจ ในอุตสาหกรรมบริการ + ความต้องการของสินค้า อุปโภคบริโภคจากประเทศ เพื่อนบ้านมีแนวโน้มที่สูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง + มีลงทุนจากนักลงทุนต่างถิ่น และต่างประเทศ โดยมีการ สร้างอาคารพาณิชย์ และ ประกอบธุรกิจประเภทต่างๆ + ธุรกิจที่มีแนวโน้มการ ขยายตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธุรกิจ บริการและก่อสร้าง	การพัฒนากลุ่มสตรีชุมชน เพื่อ สร้างอาชีพและรายได้ + มีการจัดโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาอาชีพ + นโยบายภาครัฐส่งเสริม การค้าการลงทุนในพื้นที่	
ด้านโลจิสติกส์	- มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงใน แม่น้ำ - ยังไม่มีหน่วยงานมา รับผิดชอบ/จัดการปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อม	+ แนวโน้มของปริมาณสินค้ามี จำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง + มีการพัฒนาระบบคมนาคม ขนส่งทางบก เพื่ออำนวยความสะดวก ของธุรกิจโลจิสติกส์ที่ เติบโตขึ้น + มีการขยายตัวของธุรกิจโลจิส ติกส์เพิ่มมากขึ้น	+ นโยบายภาครัฐกำหนดให้ เชียงแสนเป็นเมืองท่า (Port city) + ด้านศุลกากรเชียงแสนแห่งที่ 2 มีการพัฒนาระบบและแนว ทางการให้บริการต่าง ๆ ที่ ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ตามหลักสากล	- ปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำโขงต้น เงินในระหว่างฤดูร้อน + ระเบียบโลจิสติกส์เป็นการขนส่งทาง น้ำ ทำให้เป็นที่น่าสนใจแก่ ผู้ประกอบการที่ต้องการมีต้นทุนที่ ต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชนเมืองหน้าด่านและเพื่อนบ้านนั้น จะได้
ได้จาก ตารางที่ 4.8 พบว่า ด้านการเกษตรนั้น เกษตรหันไปปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก ผลกระทบจาก
ค่าแรงขั้นต่ำยังมีผลกระทบอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนนั้นมีโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก มีนโยบาย
สนับสนุนการท่องเที่ยว อีกทั้งยังพัฒนาระบบการขนส่งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง แต่ยังมี
ข้อจำกัดทางด้านภาษาของผู้ให้บริการ แต่เมืองต้นผึ้งของ สปป.ลาว นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะเป็น คาสีโน
จากนักท่องเที่ยวจีน

ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการขยายตัวมากขึ้น มีนักลงทุนจากต่างเมืองเข้ามา
ลงทุนมาก ราคาที่ดินสูงขึ้นจากการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร

ด้านโลจิสติกส์ มีการวางตำแหน่งให้เมืองเป็นเมืองท่า มีการปรับปรุงพิธีการศุลกากรให้มีความ
ชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดด้าน ประสิทธิภาพทางโลจิสติกส์ยังไม่มีประสิทธิภาพพอเปรียบเทียบกับเมืองต้น
ผึ้งนั้นระบบโลจิสติกส์ในอำเภอเชียงแสนนั้นยังมีความได้เปรียบอยู่มาก

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบ ประเด็นสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนเมืองหน้าด่านชายแดนไทย (เชียงใหม่) และเพื่อนบ้าน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงแสน (ประเทศไทย)	เมืองต้นผึ้ง (สปป. ลาว)
ด้านการเกษตร	-มีการลงทุนภาคการผลิตของพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยางพารา -มีนายทุนนอกพื้นที่เข้ามาลงทุนด้านการเกษตรเพิ่มมากขึ้น -กระตุ้นผลผลิตประเภทข้าว -การพัฒนาเกษตรพันธสัญญาเพื่อการันตีตลาดในการรับสินค้าการเกษตร -มีการขยายตัวของสหกรณ์การเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน - จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตส่งออกไปยังต่างประเทศ -ผลกระทบจากนโยบายรัฐบาลด้านค่าแรง ส่งผลให้เกิดต้นทุนสินค้าที่สูง -ต้นทุนผลผลิตสินค้าแปรรูปของไทย มีราคาสูงกว่าสินค้าแปรรูปจากประเทศจีน -มีการนำเข้าผลผลิตด้านการเกษตรที่มีราคาต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว)	- มีการย้ายฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตรไปที่ สปป. ลาว - มีต้นทุนด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่ต่ำกว่าประเทศไทย -มีอำนาจในการแข่งขันด้านราคาสินค้าเกษตรที่สูง -จากนโยบายของฝั่งไทย ทำให้ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานทางการเกษตรบ่อยครั้ง -มีนักลงทุนชาวจีนเข้ามาเป็นนายทุน เกษตรพันธสัญญา - มีการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น หลังจากเกิดปัญหาต้นทุนและค่าแรงงานของประเทศไทย -ทรัพยากรธรรมชาติของเมืองต้นผึ้งถูกทำลายจากการลงทุนของชาวจีน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงแสน (ประเทศไทย)	เมืองต้นผึ้ง (สปป. ลาว)
ด้านการท่องเที่ยว	-มีการปรับปรุงโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น -มีการวางคุณลักษณะเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน -เร่งให้มีการพัฒนาปรับปรุงหน่วยบริการ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยว -มีการรณรงค์ให้มีการสร้างงานบริการ ที่เกิดขึ้นจากคนเชียงแสนมากกว่า การส่งเสริมให้มีการลงทุนจากคนต่างพื้นที่ -มีนโยบายสร้างเมืองแห่งการท่องเที่ยวตามการสร้างจุดเด่นของเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย -มีการปรับปรุงหน่วยส่งเสริมการค้าขายแดนไปยังประเทศลาว ได้อย่างรวดเร็ว -มีนโยบายอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว -การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวมีจำกัด -ถูกแทรกแซงโดยนักลงทุนชาวจีนเพื่อเอื้อต่อการท่องเที่ยวในฝั่งสปป. ลาว	-มีแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และก่อให้เกิดแรงดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวที่สูง -มีมูลค่าการท่องเที่ยวหมุนเวียนที่สูง -นโยบายสร้างไข่นาหวาน -มีโครงสร้างด้านการบริการที่มั่นคง -ถูกแทรกแซงพื้นที่จากนายทุนชาวจีน -แหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ ยังไม่มีการพัฒนา นอกจากการปลูกสร้างของนายทุนชาวจีน -นักท่องเที่ยวนิยมใช้ประเทศไทยเป็นจุดพัก เนื่องจากมีความสะดวก และคุ้มทุนกว่า -ชาวลาวถูกค่านิยมด้านค่าแรงงานจากประเทศไทย จึงมีการย้ายถิ่นฐาน -ประชาชนชาวจีนมีอิทธิพลสูงกว่าชาวลาว เนื่องจากแหล่งเงินทุนที่พัฒนาด้านการท่องเที่ยว -ทรัพยากรทางธรรมชาติของเมืองต้นผึ้ง ถูกทำลายโดยนายทุนชาวจีน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงแสน (ประเทศไทย)	เมืองตันผึ่ง (สปป. ลาว)
	-การพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง -จากศักยภาพในการแข่งขันที่พัฒนาอย่างล่าช้าทางด้านภาษาของผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเชียงแสน อาจส่งผลให้ชุมชนเสียเปรียบในการสร้างความประทับใจกับนักท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับความพร้อมของผู้ให้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	-การท่องเที่ยวไม่มีความยั่งยืน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภท บ่อนการพนัน จึงมีการเคลื่อนย้ายประชากรบ่อยครั้ง -รัฐบาลสปป.ลาว มีการเปิดโอกาสให้กับนักลงทุนต่างชาติมากขึ้น -นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน และชาวไทยเป็นส่วนน้อย
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	-มีอัตราการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการบริการ -มีการส่งเสริมให้มีการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจำนวนมาก -นักลงทุนจากต่างพื้นที่เข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น -การเติบโตของตลาดสินค้าประเภทอุปโภค บริโภค ซึ่งส่งเสริม	-มีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าไปเป็นแรงงานในประเทศไทย เนื่องจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทย -มีการขยายตัวของเศรษฐกิจและวิสาหกิจ จึงเกิดการส่งเสริมการค้าสิ่งก่อสร้างจากคนพื้นที่ รวมถึงการจ้างงานจ้างคนในพื้นที่ -สปป. ลาว ยังคงเป็นตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของผู้ประกอบการไทย ในสินค้าบางประเภท - มีการขยายตัวของเศรษฐกิจในตัวเมืองตันผึ่ง เนื่องจากการ

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงแสน (ประเทศไทย)	เมืองตันผึ่ง (สปป. ลาว)
	การส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ -ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน -ผลกระทบจากการส่งเสริมการลงทุน ส่งผลให้มีการขายที่ดิน และมีการเก็งกำไร -มีการอพยพบุคลากรด้านฝีมือไปอยู่ที่เมืองใหญ่ -มีการลงทุนจากชาวต่างชาติเช่น ชาวจีน -อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และธุรกิจขนาดใหญ่ถูกข้อจำกัดด้านการอนุรักษ์ความเก่าแก่ -ไม่มีการพัฒนาด้านการค้า และการลงทุนที่มีความยั่งยืน	ลงทุนจากชาวจีน -มีสิ่งอำนวยความสะดวก และพยายามจะพัฒนาย่านธุรกิจของนายทุนชาวจีนให้มีความเข้มแข็ง
ด้านโลจิสติกส์	-มีการวางตำแหน่งให้เป็นเมืองท่าของเชียงราย (Porting City) -มีการพัฒนาปรับปรุงพิธีการศุลกากร ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยังคงขาดองค์ประกอบเพื่อสร้างมาตรฐานทัดเทียมประเทศผู้นำด้านโลจิสติกส์ -ทรัพยากรมนุษย์ด้านโลจิสติกส์ยังไม่เข้มแข็ง -มีองค์ประกอบด้านโลจิสติกส์ที่มีความมั่นคง	-ระบบโลจิสติกส์ของเมืองตันผึ่ง ยังไม่มีความชัดเจน และยังไม่มีเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว การเกษตร และ SMEs ของ สปป.ลาว -ระบบโลจิสติกส์ไม่มีความหลากหลาย -ระบบโลจิสติกส์ ยังต้องพึ่งพาการเคลื่อนย้ายบุคคลของประเทศไทย -ไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการค้า ไทย ลาว จีน

ประเด็น	รายละเอียด	
	อำเภอเชียงแสน (ประเทศไทย)	เมืองต้นผึ้ง (สปป. ลาว)
	-มีการปรับปรุงปัญหาด้านปัญหาแหล่งน้ำ -โครงสร้างพื้นฐานถูกทำลาย จากการที่สร้างตนเองเป็นเมืองท่า -ยังไม่มีมีการปรับปรุงด้านโลจิสติกส์ที่รักษาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ	-มีแนวโน้มในการพัฒนาด้านโลจิสติกส์ ที่ได้รับความร่วมมือระหว่างไทยและจีนมากขึ้น -มีการสนับสนุนโครงการขนส่งหลากหลายรูปแบบ -มีนโยบายแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ

ในส่วนต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียน ต่อชุมชนเมืองหน้าด่าน ทั้งทางบวกและทางลบ ตลอดจนการปรับตัวและนโยบายรองรับของชุมชนเมืองหน้าด่านในจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย ในมิติต่างๆ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียน

4.2.1 การวิเคราะห์ผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายและตาก

หัวข้อนี้จะวิเคราะห์ผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายและตาก ใน 2 มิติ ได้แก่ การเติบโต (Growth) ของแต่ละอุตสาหกรรมในจังหวัด จากอัตราการเติบโตเฉลี่ยของมูลค่าแต่ละอุตสาหกรรมในจังหวัดเปรียบเทียบระหว่างก่อนการเข้าสู่ AEC 7 ปี (2535-2545) และหลังการเข้าสู่ AEC 10 ปี (2546-2555) และความยั่งยืน (Sustainability) อุตสาหกรรมแต่ละประเภท จากร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากข้อมูลจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) โดยวิธีแบบปริมาณลูกโซ่ หรือ Chain Volume Measures (CVMs) ของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมบางอุตสาหกรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับการตีความตามกรอบการวิเคราะห์ของโครงการนี้ โดยได้รวบรวมภาคอุตสาหกรรมตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมตามกรอบการวิเคราะห์ของโครงการ

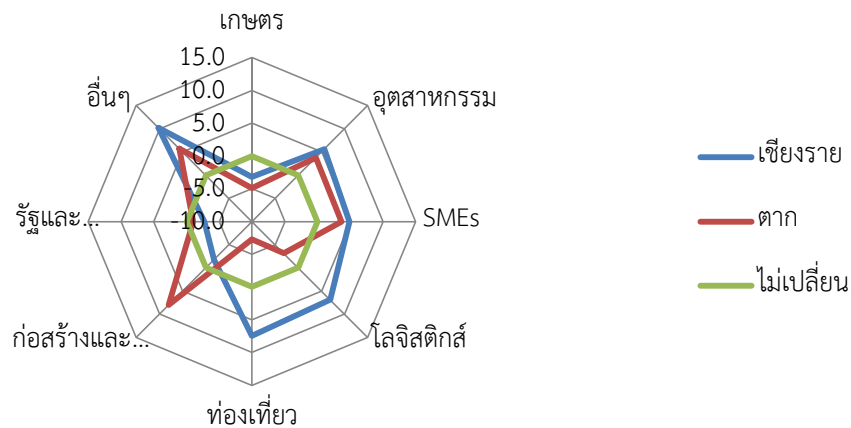
การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมของการศึกษานี้	การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมของสภาพัฒน์
1. เกษตร	เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้
	การประมง
2. อุตสาหกรรม	อุตสาหกรรม
3. SMEs	การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน
4. โลจิสติกส์	การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม
5. ท่องเที่ยว	โรงแรมและภัตตาคาร
6. ก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์	การก่อสร้าง
	บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ
7. รัฐและสาธารณูปโภค	การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ
	การศึกษา
	การบริการด้านสุขภาพและสังคม

การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมของการศึกษานี้	การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมของสภาพัฒน์
	การให้บริการด้านชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่นๆ
	การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา
8. อื่นๆ	ตัวกลางทางการเงิน
	การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน
	ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล

4.2.1.1 การวิเคราะห์ผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมในจังหวัด เชียงรายและตาก

การเปรียบเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ยของมูลค่าแต่ละอุตสาหกรรมในจังหวัดระหว่างก่อน และหลังการเข้าสู่ AEC จะแสดงให้เห็นถึงผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อการเติบโตในแต่ละอุตสาหกรรม การศึกษานี้จะเทียบอัตราเติบโตเฉลี่ย 7 ปี (2535-2545) ของแต่ละอุตสาหกรรม กับอัตราเติบโตเฉลี่ย หลังการเข้าสู่ AEC 10 ปี (2546-2555) ผลที่ได้คือ ส่วนต่างอัตราเติบโตเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC หากส่วนต่างดังกล่าวเป็นบวกแสดงว่าการเข้าสู่ AEC เป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมดังกล่าวโดยทำให้เติบโตใน อัตราที่เร็วขึ้น หากเป็นลบแสดงว่าการเข้าสู่ AEC ส่งผลเสียต่ออุตสาหกรรมดังกล่าวทำให้เติบโตช้าลง

จากรูปที่ 4.33 สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ หลังการเข้าสู่ AEC ทำให้อัตราเติบโตของภาคการเกษตร ของทั้งเชียงรายและตากปรับตัวลดลง แต่ละจังหวัดปรับตัวไปเติบโตในอุตสาหกรรมอื่นที่ต่างกันตาม ศักยภาพของพื้นที่ โดยเชียงรายได้ปรับตัวไปเติบโตในภาคการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ และเศรษฐกิจภาค อื่นๆ เป็นหลักซึ่งเติบโตเฉลี่ยได้เพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าสู่ AEC เกินร้อยละ 5 ภาคอุตสาหกรรมและ SMEs ของเชียงรายก็สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 5 ขณะที่ตากได้ปรับฐานเศรษฐกิจของตนไปสู่ภาคอง สรริมทรัพย์เป็นหลักซึ่งเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 8 ภาคอุตสาหกรรม SMEs และภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ของตากที่สามารถเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ขณะที่ท่องเที่ยวของตากเติบโตโดยเฉลี่ยช้าลงกว่าร้อยละ 5

ที่มา จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

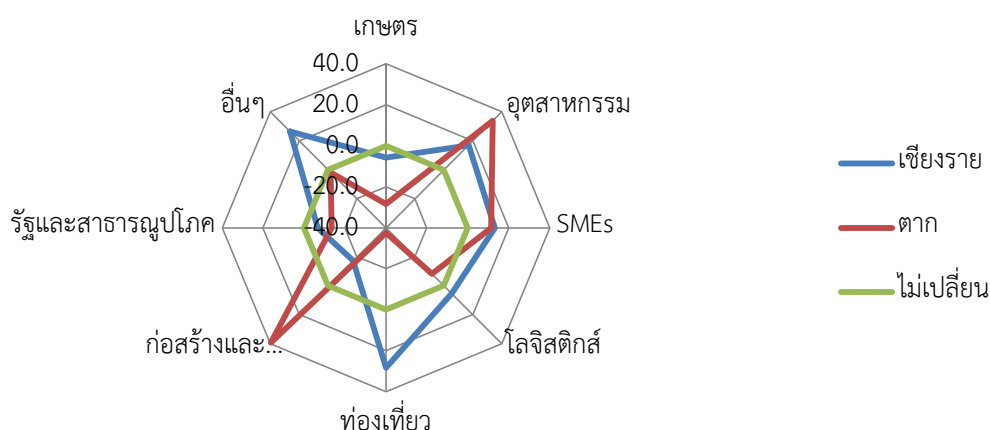
รูปที่ 4.38 ส่วนต่างอัตราเติบโตเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าสู่ AEC (เฉลี่ยปี 2546-2555 สบ เฉลี่ยปี 2545-2535)

4.2.1.2 การวิเคราะห์ผลจากการเข้าสู่ AEC ต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมในจังหวัด เชียงรายและตาก

ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดแสดงถึงความยั่งยืนของอุตสาหกรรมดังกล่าว หากอุตสาหกรรมใดสามารถรักษาหรือเพิ่มสัดส่วนผลิตมูลค่าของตนในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดได้ก็จะแสดงว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวสามารถขยายฐานเศรษฐกิจของตนได้กว้างขวางกว่าอุตสาหกรรมอื่นซึ่งก็คือความยั่งยืนของอุตสาหกรรมดังกล่าวในจังหวัด หากอุตสาหกรรมใดมีสัดส่วนของมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดลดลงก็แสดงว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวจะไม่ยั่งยืนอยู่ได้ในจังหวัดนั้นเสียแล้ว

จากรูปที่ 4.38 เมื่อพิจารณาร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเทียบระหว่างปี 2555 กับ ปี 2545 ของจังหวัดเชียงราย จะพบว่าโครงสร้างอุตสาหกรรมของเชียงรายปรับตัวจากภาคอสังหาริมทรัพย์และการเกษตรไปสู่ภาคท่องเที่ยว ภาคอื่นๆ ภาคอุตสาหกรรม ภาค SMEs และภาคโลจิสติกส์ ตามลำดับ โดยภาคอสังหาริมทรัพย์ของเชียงรายมีสัดส่วนมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลงกว่าร้อยละ 20 และภาคเกษตรสัดส่วนลดลงประมาณร้อยละ 5 ขณะที่ภาคท่องเที่ยวของเชียงมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30

ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดตากปรับตัวจากภาคท่องเที่ยวและเกษตรไปสู่ภาค อสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรม และ SMEs อย่างเห็นได้ชัด โดย สัดส่วนมูลค่าของภาคท่องเที่ยวและ เกษตรปรับตัวลดลงร้อยละ 40 และ 30 ตามลำดับ ขณะที่ภาคอสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรม และ SMEs ปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 40 35 และ 15 ตามลำดับ

ที่มา จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

รูปที่ 4.39 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดก่อนและ หลังการเข้าสู่ AEC (ปี 2555 เทียบปี 2545)

ในส่วนถัดไปจะเป็นบทวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิด AEC โดยนำข้อมูลที่ได้จากตัวชี้วัดและ จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย มาประเมินผล ดังนี้

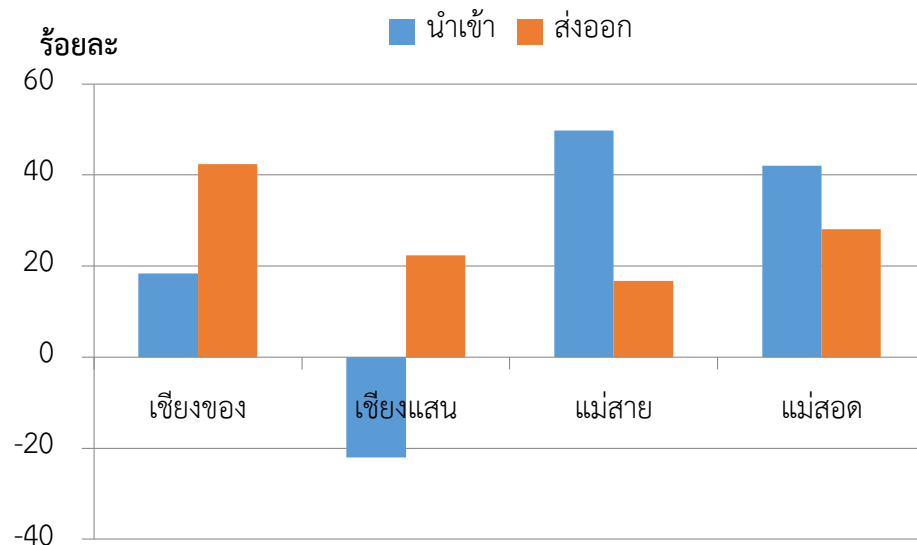
4.2.2 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิด AEC

4.2.2.3 การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิด AEC ผ่านช่องทางการค้าชายแดน

การค้าชายแดนเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งผ่านผลกระทบจากการเปิด AEC ต่อพื้นที่ชายแดน เมื่อกลุ่ม ประเทศใน AEC ต่างลดกำแพงภาษีนำเข้าระหว่างกันและเปิดให้แรงงานเคลื่อนข้ามประเทศ มูลค่าการค้าชายแดนย่อม เพิ่มขึ้นเป็นธรรมดา บทวิเคราะห์เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับมูลค่าและองค์ประกอบของสินค้านำเข้า- ส่งออกแต่ละด้านร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสำรวจในพื้นที่ อันนำมาสู่บทสรุปที่สำคัญดังนี้

ถึงแม้มูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกเกือบทุกด้านจะเติบโตในอัตราสูงเฉลี่ยทั้งนำเข้าและส่งออก รวมกันเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ต่อปี (รูปที่ 4.40) แต่การเติบโตดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยไม่ปกติและมีความไม่แน่นอน มีเพียงด้านเชิยของที่มีศักยภาพที่แท้จริง เพราะจากจุดผ่านแดนเชิยของสามารถใช้เส้นทาง R3A เดินทางไปถึงคุนหมิงโดยใช้เวลาเพียง 24 ชั่วโมง ทำให้ด้านเชิยของเป็นช่องทางที่เหมาะสมสำหรับค้าขายสินค้ากระเปาะระหว่างไทยกับจีนตอนใต้

ความไม่ปกติมีดังนี้ กรณีด้านชายแดนที่ติดกับพม่าได้แก่ แม่สายและแม่สอ ดินค้าส่งออกที่สำคัญคือน้ำมันรถ วัสดุก่อสร้าง และสินค้าอุปโภคบริโภค โดยกลุ่มลูกค้าก็คือชนกลุ่มน้อยที่ปกครองพื้นที่ในฝั่งพม่า สินค้าดังกล่าวไม่ได้ถูกจัดจำหน่ายไปส่วนอื่นของประเทศและบางส่วนไม่ได้เข้าสู่ประเทศพม่าผ่านช่องศุลกากรสากลของประเทศพม่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยต้องซื้อสินค้านี้จากฝั่งไทยแทนที่จะเป็นจากฝั่งพม่าที่มีโรงงานของไทยส่วนหนึ่งไปตั้งแล้ว ก็เพราะรัฐบาลพม่าซึ่งยังมีความขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อย ไม่ต้องการให้ชนกลุ่มน้อยพัฒนาจึงไม่ค้าขายด้วย ในอนาคตหากการเมืองในพม่ามีเสถียรภาพมากขึ้นภาพดังกล่าวอาจเปลี่ยนไป ส่วนสินค้าส่งออกที่ด้านเชิยแดนส่วนใหญ่ก็เป็นเนื้อสัตว์แช่แข็งที่ไม่สามารถนำเข้าจีนผ่านช่องทางปกติเพราะจีนกำหนดโควตานำเข้า

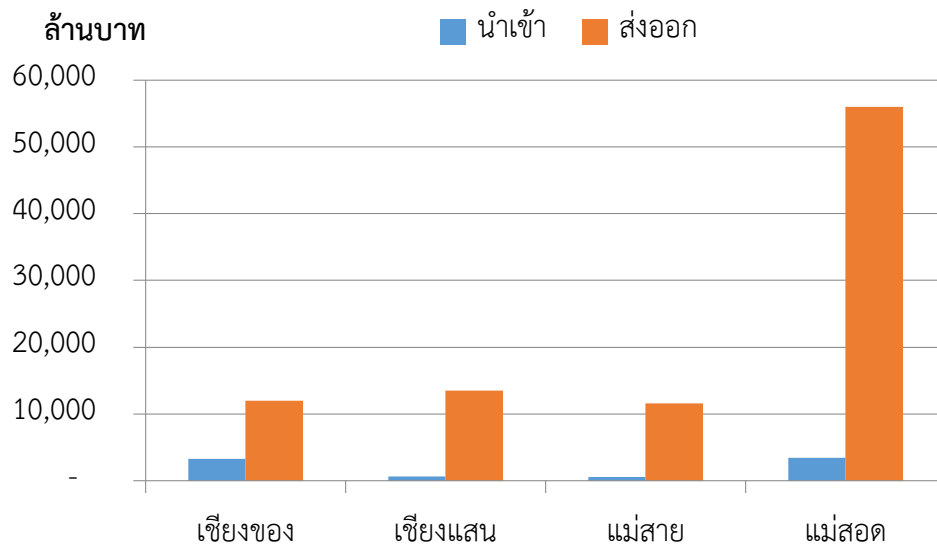

ที่มา คำนวณจากข้อมูลจากเว็บไซต์ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง

รูปที่ 4.40 อัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกของด่านที่ศึกษา เฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2557

รูปที่ 4.40 แสดงมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกแต่ละด่านในปีพ.ศ. 2557 จะเห็นว่า ไทยเกินดุลการค้าในทุกด่านอยู่หลายเท่าตัว มูลค่าสินค้านำเข้าส่งออกรวมกันในด่านแม่สอในจังหวัดตากอยู่

ประมาณ 6 หมื่นล้านบาท ซึ่งสูงกว่ามูลค่าของอีก 3 ด้านในจังหวัดเชียงรายที่เหลือประมาณ 5 เท่า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามูลค่าเหล่านี้เกิดจากปัจจัยที่ไม่ปกติและไม่แน่นอน

ที่มา ข้อมูลจากเว็บไซต์ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง

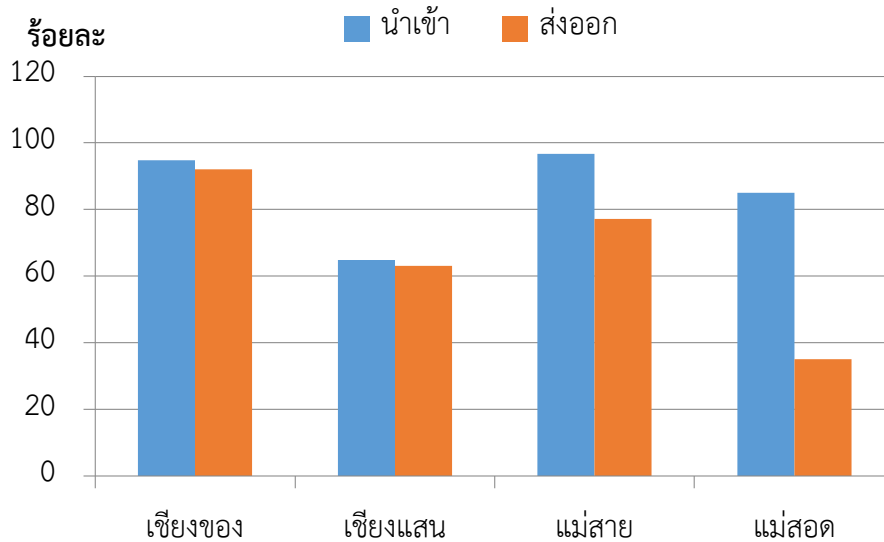
รูปที่ 4.41 มูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกของด่านที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2557

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าตามกรอบ AEC ต่อพื้นที่เมืองหน้าด่านต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบหลักของสินค้านำเข้าและส่งออกมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่หรือไม่อย่างไร อันที่จริงผลจากการเปิดเสรีทางการค้าจะกระทบทั้งประเทศไม่เฉพาะเจาะจงเป็นรายพื้นที่เพราะเป็นตลาดเดียวกัน เช่น กรณีกระเทียมที่ไทยมีผลิตภาพสู้จีนไม่ได้ การนำเข้ากระเทียมจากจีนผ่านด่านเชียงของไม่ได้ส่งเฉพาะกับเกษตรกรกระเทียมเชียงของ แต่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรกระเทียมทั้งประเทศ ในขณะที่ผู้บริโภคกระเทียมทั้งประเทศก็ได้ประโยชน์จากราคากระเทียมที่ลดลง ดังนั้นการวิเคราะห์ผลกระทบในพื้นที่เมืองหน้าด่านจะวิเคราะห์จากองค์ประกอบของสินค้านำเข้าและส่งออกในแต่ละด้านว่าภายในองค์ประกอบของสินค้านำเข้าหรือส่งออกมีสินค้าที่มีนัยสำคัญต่อธุรกิจในพื้นที่ กล่าวคือมีมูลค่าสูงและมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่ (การศึกษานี้ใช้สินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรก)

มูลค่าของสินค้านำเข้าและส่งออกในแต่ละด่านกระจุกตัวอยู่ในสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรก ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า มูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรกในเกือบทุกด่านมีสัดส่วนมูลค่าเฉลี่ยมากกว่า ร้อยละ 60 ของมูลค่านำเข้าหรือส่งออกทั้งหมด มีเพียงมูลค่าสินค้าส่งออก 10 อันดับแรกของด่านแม่สอที่คิดเป็นร้อยละ 35 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด เมื่อมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรกมีสัดส่วนที่มาก ชนิดของสินค้าที่มีศักยภาพ

เพียงพอจะกระทบกับธุรกิจในพื้นที่ที่มีจำนวนไม่มาก แต่ทั้งนี้ต้องวิเคราะห์จากองค์ประกอบของชนิดสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรกเพิ่มเติมว่ามีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่หรือไม่อย่างไร

ที่มา คำนวณจากข้อมูลจากเว็บไซต์ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง

รูปที่ 4.42 สัดส่วนของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก 10 อันดับแรกในมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออกทั้งหมดของด่านที่ศึกษาเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2554-2557

เมื่อพิจารณารายชื่อสินค้าที่ติด 10 อันดับแรกในช่วงปี พ.ศ. 2553-2554 เป็นรายด่าน (ตารางที่ 4.10) พบว่า สินค้าส่วนใหญ่ไม่เป็นปัจจัยการผลิตที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่ เช่น แร่ธาตุต่างๆ เครื่องใช้ไฟฟ้า และไม่แปรรูป ฯลฯ สินค้านำเข้าที่มีกระทบกับธุรกิจในพื้นที่มีเพียงผักและผลไม้สดจากทางตอนใต้ของจีนที่ส่งมาทางด่านเชียงของที่มีผลกระทบกับเกษตรกรในพื้นที่ เช่น เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบของสินค้าส่งออก 10 อันดับแรกของแต่ละด่าน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่และอุปสงค์ต่อสินค้าดังกล่าวเกิดจากปัจจัยที่ไม่ปกติและไม่แน่นอน เช่น การส่งออก น้ำมันรถยนต์ วัสดุก่อสร้าง และสินค้าอุปโภคบริโภคซึ่งมีฐานการผลิตอยู่นอกพื้นที่ ทางด่านแม่สายและแม่สอดเพื่อขายชนกลุ่มน้อยซึ่งไม่สามารถค้าขายกับพม่า หรือเนื้อสัตว์แช่แข็งและสัตว์มีชีวิตที่ส่งออกไปจีนผ่านด่านเชียงแสนเพื่อหลีกเลี่ยงการจำกัดโควตานำเข้าของจีน จะเห็นได้ว่าเจ้าของกิจการค้าส่งสินค้าไปประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มหลักที่ได้ประโยชน์จากการค้าขายแดน เชียงของเป็นเพียงด่านเดียวที่อาจสร้างประโยชน์กับเกษตรกรในพื้นที่ กล่าวคือ ด่านเชียงของถูกใช้เป็นช่องทางส่งออกไปเป็นตอนเงินตามเส้นทาง R3A โดยใช้เวลาขนส่งเพียง 24 ชั่วโมง

ตารางที่ 4.10 รายชื่อสินค้าจะติด 10 อันดับแรกของสินค้านำเข้าและส่งออกในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละด่าน

ประเภทสินค้า	นำเข้า				ส่งออก			
ด่าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด
จำนวนชนิดสินค้า ที่เคยติด 10 อันดับ	22	23	20	19	16	18	23	15
อันดับ 1	พืชผัก	ทับทิมสด	ไม้ซุง	โค-กระบือ	น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	ชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง	น้ำมันเชื้อเพลิง	เบียร์
อันดับ 2	ผลไม้สด	เมล็ดทานตะวัน	ผลส้มสด	ถั่วลิสง	เครื่องอุปโภค-บริโภค	คอมพิวเตอร์	วิกกีเบียร์ไวน์	โทรศัพท์พร้อม อุปกรณ์
อันดับ 3	เครื่องจักรกล- อุปกรณ์	มันฝรั่ง	แร่แมงกานีส	แร่พลวง	ผลไม้สด	น้ำมันดีเซล	รถยนต์	น้ำมันเบนซิน
อันดับ 4	ดอกไม้,ไม้ประดับ	กระเทียม	เครื่องจักร	ถั่วเขียวผิวมัน	ยางพารา,เศษยางพารา	เนื้อกระบือแช่แข็ง	เหล็กเส้น	น้ำมันดีเซล
อันดับ 5	แก๊สอาร์กอน	เมล็ดฟักทอง (แกะเปลือก)	เครื่องแต่งกาย	เฟอร์นิเจอร์ไม้	น้ำมันเบนซิน	ยางแผ่นรมควัน	เครื่องดื่ม	ผ้าพิมพ์ฝ้าย
อันดับ 6	บุหรื(EPZ)	เห็ดอบแห้ง	ใบชา	แร่พลวงออกไซด์	วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง	น้ำตาลทราย	ปูนซีเมนต์	โทรศัพท์
อันดับ 7	ใบยาสูบแห้ง	ดินเหนียว	รถแทรกเตอร์	พริกแห้ง	อัลมอนต์,แมคคาเดเมีย, ถั่ววอนท์แห้ง,ถั่วอินคา	รถยนต์ปรับอากาศ	อาหารปรุงแต่ง	น้ำมันพืช

ประเภทสินค้า	นำเข้า				ส่งออก			
ด้าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด
อันดับ 8	น้ำผึ้ง	แอปเปิล	เปลือกไม้(บง- ก่อ)	ปลาเบญจพรรณ	ปลากระดุกตากแห้ง	กระบือมีชีวิต	ยางรถยนต์ , จักรยานยนต์	รองเท้าแตะ
อันดับ 9	ไม้แปรรูป	กระเทียม อบแห้ง	เครื่องใช้ไฟฟ้า	หอมหัวใหญ่	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล	น้ำมันปาล์ม	เครื่องจักร	กาแฟชนิดผง สำเร็จรูป
อันดับ 10	รถบรรทุกหัวลาก	ใบยาสูบ	ทานาคา	เมล็ดดงา	เหล็กเส้น, เหล็กรูปต่างๆ , เศษเหล็ก	กระติ่งแดง	น้ำมันหล่อลื่น	อาหารปรุงแต่ง กลิ่นรสอื่นๆ
อันดับ 11	ถ่านหินลิกไนท์	ไม้สักจีนแปรรูป	รถบรรทุก (สุทธิน้ำหนัก)	ปลายข้าว	เนื้อสัตว์แช่แข็ง, เนื้อสัตว์ที่ทำไว้ไม่ให้เสีย	ชิ้นส่วนกระบือแช่ แข็ง	น้ำมันปาล์ม	ผงชูรส
อันดับ 12	ลูกตำลึง	กระเทียมสด	เครื่องประดับ	รถจักรยานสภาพ เก่าใช้แล้ว	พืชตระกูลถั่ว	ยางแผ่นรมควัน ชั้น3	แผ่นเหล็กชุบ สังกะสี	รถจักรยานยนต์
อันดับ 13	ผลไม้	ดอกไม้เพลิง	เครื่องจักร (สุทธิน้ำหนัก)	กระเพาะปลา ตากแห้ง	ดอกกล้วยไม้, ซาก กล้วยไม้	รถยนต์ใหม่	อาหารปรุงแต่ง กาแฟปรุงสำเร็จ	ขนมปังกรอบ
อันดับ 14	เครื่องอุปโภค- บริโภค	เปลือกบง	โคกระบือมีชีวิต	ถ่านไม้สัก	ยางมะตอย	เพลาส่งกำลัง	รถยนต์นั่ง สำเร็จรูป	รถบรรทุกเก่าใช้ แล้ว
อันดับ 15	เคมีใช้ในการผลิตยา	ใบหอมซอยแห้ง	เปลือกก๋อซัง	เม็ดมะม่วงหิมหม	ดอกกล้วยไม้	สุกรมีชีวิต	น้ำดื่ม	รถยนต์สภาพ

ประเภทสินค้า	นำเข้า				ส่งออก			
ด้าน	เชิงของ	เชิงแสน	แม่สาย	แม่สอด	เชิงของ	เชิงแสน	แม่สาย	แม่สอด
	สีฟัน		ดอกหญ้า	พานต์				เก่าใช้แล้ว
อันดับ 16	เมล็ดทานตะวัน, เมล็ดแตงโม	เมล็ดดอก ทานตะวัน	หินก่อสร้าง	โค	เนื้อสัตว์แช่แข็ง	รถยนต์ปรับสภาพ จากนิคม	เครื่องจักรใช้ใน การเกษตร	
อันดับ 17	ไดแคลเซียม ฟอสเฟส	ดอกไม้เพลิง ชนิดต่างๆ	แร่	กระป๋อง		หม้อแปลงไฟฟ้า	สุรา	
อันดับ 18	รถบรรทุก+อุปกรณ์ (สุทธินำเข้า)	แร่แบไรต์	กระเทียม	ปุ๋ยเคมีชีวดี		ลำไยอบแห้ง	กาแฟสำเร็จรูป	
อันดับ 19	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	เห็ดหอมแห้ง	เครื่องจักรใช้ ในการขุดเจาะ	หมากแห้ง (บางส่วนเข้าคลัง ฯ)			ผ้าพิมพ์ลาย	
อันดับ 20	พาหนะเครื่องจักร หนัก(สุทธินำเข้า)	เครื่องกรีด ยางพารา	น้ำผึ้ง				เครื่องใช้ไฟฟ้า	

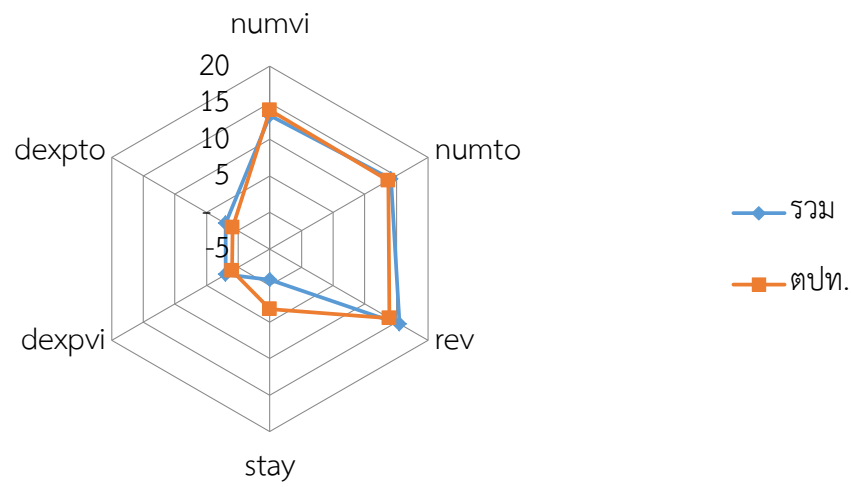
ที่มา ประมวลจากข้อมูลจากเว็บไซต์ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง

ในส่วนถัดไปจะเป็นบทวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิด AEC โดยนำข้อมูลที่ได้จากตัวชี้วัดและจากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย มาประเมินผลโดยจะแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้านการเกษตร ดังนี้

4.2.2.4 ด้านการท่องเที่ยว

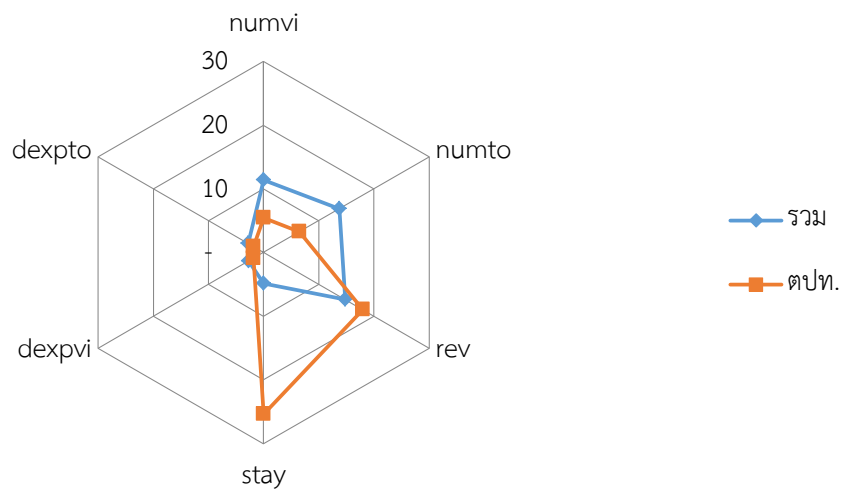
ในหัวข้อนี้จะพิจารณาพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่และผลกระทบจากการเปิด AEC แต่เนื่องจากตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลในระดับพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดว่าการท่องเที่ยวมีพัฒนาการในแต่ละด้านอย่างไร แล้วจะทดสอบค่าสหพันธ์ระหว่างจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติในแต่ละด้านกับระดับพัฒนาการในแต่ละด้านว่ากระแสการไหลเวียนของชาวต่างชาติสามารถอธิบายตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดได้หรือไม่อย่างไร ทั้งนี้จะเริ่มการวิเคราะห์จากพัฒนาการของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยว

อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง 2556 ของทั้งจังหวัดเชียงรายและตาก (รูปที่ 4.43 และ 4.44) แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวมีพัฒนาการเชิงปริมาณสูงมาก ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนผู้เยี่ยมเยือน (numvi) จำนวนนักท่องเที่ยว (numto) และรายได้การท่องเที่ยว (rev) ของทั้งตลาดการท่องเที่ยวโดยรวมและตลาดชาวต่างชาติ เติบโตในอัตราสูงถึง ร้อยละ 10-15 ต่อปี แต่ขณะเดียวกันตัวชี้วัดพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของผู้เยี่ยมเยือน (dexpvi) ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยว (dexpto) และวันพักเฉลี่ย (stay) กลับเติบโตในระดับต่ำไม่ถึงร้อยละ 5 ต่อปี มีเพียงวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดตากที่เติบโตสูงมากถึงร้อยละ 25 แต่ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวจังหวัดตากก็ไม่สามารถสร้างสรรค์บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ใช้จ่ายมากขึ้น

ที่มา การคำนวณของผู้วิจัยจากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557)

รูปที่ 4.43 อัตราการเติบโตเฉลี่ยปี พ.ศ. 2551-2556 ของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและตลาด
ชาวต่างชาติของจังหวัดเชียงราย

ที่มา การคำนวณของผู้วิจัยจากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557)

รูปที่ 4.44 อัตราการเติบโตเฉลี่ยปี พ.ศ. 2551-2556 ของตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและตลาด
ชาวต่างชาติของจังหวัดตาก

เมื่อพิจารณาระดับของตัวชี้วัดจากข้อมูลปีล่าสุด (พ.ศ. 2556) จะพบว่าตลาดท่องเที่ยวของทั้งจังหวัดเชียงรายและตากเป็นตลาดนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นส่วนมาก โดยตลาดการท่องเที่ยวของเชียงรายใหญ่กว่าตากเกือบสองเท่าในด้านจำนวนนักท่องเที่ยว ส่วนด้านรายได้การท่องเที่ยวคิดเป็นห้าเท่า ในด้านตัวชี้วัดเชิงคุณภาพจังหวัดเชียงรายก็ทำได้ดีกว่าอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดในปี พ.ศ. 2556

จังหวัด	เชียงราย		ตาก	
ประเภทนักท่องเที่ยว	รวม	ตปท.	รวม	ตปท.
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน (คนครั้ง)	2,909,804.	526,498.0	1,653,513.	35,220.00
	00	0	00	
จำนวนนักท่องเที่ยว(คนครั้ง)	2,549,554.	458,890.0	1,308,642.	19,379.00
	00	0	00	
รายได้การท่องเที่ยว (ล้านบาท)	20,728.69	4,951.41	4,713.41	125.54
วันพักเฉลี่ย (วัน)	2.76	3.14	2.15	2.48
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของผู้เยี่ยมเยือน (บาท)	2,812.76	3,298.51	1,495.08	1,762.02
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยว (บาท)	2,865.17	3,358.85	1,567.44	2,052.13

ที่มา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557)

1) ผลของการเปิด AEC ต่อพัฒนาการด้านการท่องเที่ยว

ช่องทางที่ผู้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวคาดหวังจากการเปิด AEC คือจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติและประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทยมากขึ้น จากการทดสอบประเด็นดังกล่าวด้วยค่าสหสัมพันธ์ระหว่างจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติกับตัวแปรต่างๆ ที่แสดงถึงพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด (ไม่มีข้อมูลในจะดับอำเภอหน้าด่าน) พบว่า ด้านเชียงของเป็นจุดผ่านแดนเพียงแห่งเดียวที่จำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติมีค่าสหสัมพันธ์เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ร้อยละ 95 กับรายได้และจำนวนผู้เยี่ยมเยือนและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ได้แก่ วันพักเฉลี่ยหรือค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อคนต่อวัน ขณะที่ผู้

ผ่านแดนชาวต่างชาติในด้านอื่นไม่มีนัยสำคัญในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวในตลาดชาวต่างชาติ (ตารางที่ 4.12)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นชาวจีน และผู้ผ่านแดนดังกล่าวเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติของจังหวัดในเชิงปริมาณไม่ใช่คุณภาพ กล่าวคือ ผู้ผ่านแดนกลุ่มนี้ช่วยเพิ่มรายได้การท่องเที่ยวของจังหวัดจากจำนวนผู้เยี่ยมเยือนและนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่ช่วยให้จำนวนวันพักเฉลี่ยหรือค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์คนในพื้นที่ว่า หลังการย้ายจุดผ่านแดนจากท่าเรือบักไปยังสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ผู้ผ่านแดนใช้เวลาและจับจ่ายใช้สอยน้อยลง จากเดิมที่ผู้ผ่านแดนแวะจับจ่ายสร้างความคึกคักในเมืองเชียงของ เมื่อย้ายจุดผ่านแดนมาที่สะพานทำให้ภาพดังกล่าวหายไป ขณะเดียวกันร้านค้าและบริการ ณ จุดผ่านแดนใหม่บริเวณสะพานก็เป็นของผู้ประกอบการรายใหญ่และยังอยู่ระหว่างการพัฒนา

ตารางที่ 4.12 ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติในแต่ละด่านกับตัวแปรแสดงถึงพัฒนาการด้านท่องเที่ยวในตลาดชาวต่างประเทศของจังหวัด ตั้งแต่ปี 2550-2556

จำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติ	เชียงของ		เชียงแสน		แม่สาย		ตาก	
	ขาเข้า	ขาออก	ขาเข้า	ขาออก	ขาเข้า	ขาออก	ขาเข้า	ขาออก
รายได้ [^]	0.913*	0.904*	-0.064	0.067	0.45	-0.197	0.705	0.74
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	.790*	.791*	0.547	0.578	0.725	0.66	-0.08	-0.082
จำนวนนักท่องเที่ยว	.777*	.780*	0.515	0.545	0.726	0.644	-0.084	-0.108
วันพักเฉลี่ย	0.404	0.406	-0.052	0.03	0.065	-0.171	-0.205	-0.197
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของผู้เยี่ยมเยือน	-0.071	-0.099	0.255	0.218	-0.609	-0.235	0.049	0.058
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของนักท่องเที่ยว	-0.116	-0.147	0.273	0.23	-0.632	-0.19	0.231	0.294

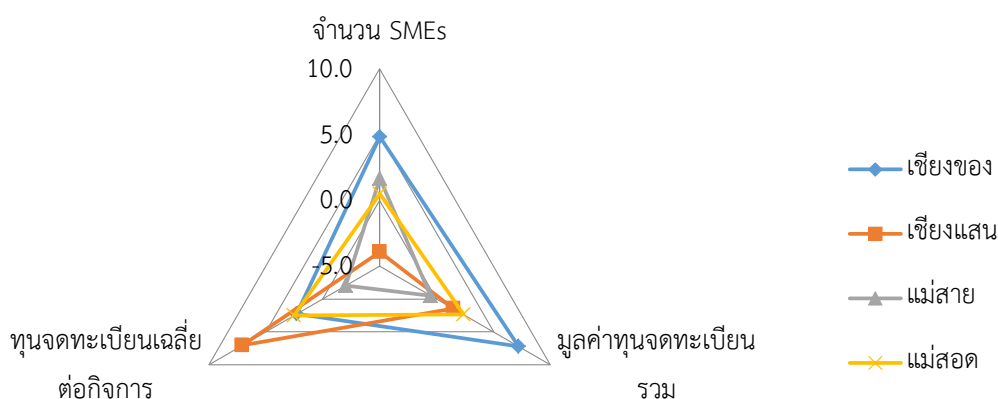
หมายเหตุ * หมายถึงมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 95%

[^] ค่าสหสัมพันธ์ในส่วนนี้คือ Partial correlation ระหว่างรายได้ท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดกับจำนวนผู้ผ่านแดนชาวต่างชาติในแต่ละด่าน ตั้งแต่ปี 2550-2556 โดยควบคุมตัวแปรจำนวนนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติ

4.2.2.5 ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การศึกษาในส่วนนี้จะใช้ข้อมูลสถิติ SMEs ในแต่ละอำเภอหน้าด่านช่วยปี พ.ศ. 2553-2557 ในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1)ระดับภาพรวมโดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงของจำนวน ทุนจดทะเบียนรวม และทุนจดทะเบียนต่อจำนวนกิจการในแต่ละอำเภอหน้าด่าน ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ MSEs ในแต่ละอำเภอหน้าด่าน และ 2)ระดับการเปลี่ยนแปลงของประเภทกิจการ การศึกษาในส่วนนี้จะพิจารณาจากสัดส่วนของจำนวน SMEs ในกิจการประเภทต่างๆ ในแต่ละอำเภอหน้าด่าน และอัตราการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนดังกล่าว ข้อมูลในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงโอกาสของกิจการประเภทต่างๆ ในพื้นที่

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของ SMEs ในภาพรวมในแต่ละอำเภอหน้าด่านในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 (รูปที่ 4.45) จะพบว่าพัฒนาการของ SMEs ในแต่ละอำเภอนั้นแตกต่างกันไป SMEs ในอำเภอเชียงของอยู่ในช่วยขยายตัวทั้งในด้านจำนวนและขนาดของกิจการที่เกิดขึ้นใหม่ ดูจำนวน SMEs เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ขณะที่มูลค่าทุนจดทะเบียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7 ทั้งนี้จะเกิดจากการที่ผู้ประกอบการจากต่างพื้นที่เข้ามาลงทุนเพื่อรองรับการเป็น Logistics Hub สถานการณ์ของ SMEs ในอำเภอเชียงแสนอยู่ในช่วงการปรับโครงสร้างโดยกิจการขนาดเล็กทยอยออกจากตลาดขณะเดียวกันก็ไม่มีรายใหม่เข้ามา ขณะที่อำเภอแม่สายมี SMEs รายใหม่ขนาดเล็กเข้าสู่ตลาดมากขึ้น ส่วนสถานการณ์ SMEs ในอำเภอแม่สอดดูค่อนข้างอึมครึมตลอดช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ที่มา ผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2557)

รูปที่ 4.45 อัตราการเติบโตของ SMEs โดยรวมในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละอำเภอหน้าด่าน (หน่วย: ร้อยละ)

ข้อมูล SMEs โดยรวมในตารางที่ 4.13 สอดคล้องกับข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของ SMEs ในหัวข้อก่อนหน้านี้ โดย SMEs ในอำเภอเชียงของยังมีขนาดเล็ก (ทุนจดทะเบียนเฉลี่ย 1.98 ล้านบาทต่อแห่ง) และจำนวนน้อย (173 แห่ง) จึงยังมีโอกาสในการขยายตัวเพื่อรองรับการเป็น Logistics Hub ขณะที่เชียงแสน เนื่องจากพัฒนามาก่อนจึงมีขนาดทุนจดทะเบียนต่อกิจการที่ใหญ่ (ทุนจดทะเบียนเฉลี่ย 4.35 ล้านบาทต่อแห่ง) และมีแนวโน้มขนาดตัวทางด้านขนาดของกิจการเดิมมากกว่าการเพิ่มจำนวนโดย SMEs ใหม่ๆ SMEs ในอำเภอแม่สายมีจำนวนหนาแน่น (496 แห่ง) เมื่อเทียบกับพื้นที่เศรษฐกิจบริเวณหน้าด่าน ขณะเดียวกันกิจการก็มีขนาดปานกลาง ทุนจดทะเบียนเฉลี่ยประมาณ 3 ล้านบาทต่อแห่ง ส่วน SMEs ในอำเภอแม่สอตน่าจะอยู่ในช่วงอิมตัวเนื่องจากมีจำนวนกิจการสูงสุด (951 แห่ง) และขนาดของกิจการค่อนข้างใหญ่ (ทุนจดทะเบียนเฉลี่ย 3.56 ล้านบาทต่อแห่ง)

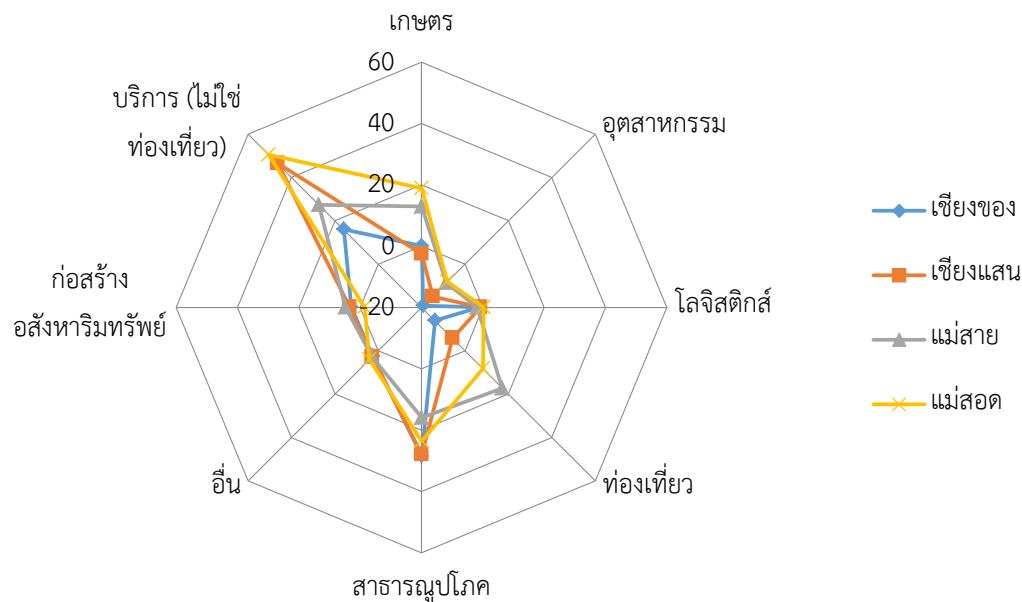
ตารางที่ 4.13 ข้อมูล SMEs โดยรวมปี พ.ศ. 2557 ในอำเภอหน้าด่านที่ศึกษา

อำเภอ	จำนวน SMEs	มูลค่าทุนจดทะเบียนรวม (ล้านบาท)	ทุนจดทะเบียนเฉลี่ยต่อกิจการ (ล้านบาท)
เชียงของ	173	343.26	1.98
เชียงแสน	224	973.96	4.35
แม่สาย	496	1,461.09	2.95
แม่สอ	951	3,387.44	3.56

ที่มา กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2557)

การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนของจำนวนกิจการ SMEs ประเภทต่างๆ ในพื้นที่ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ SMEs ในแต่ละพื้นที่ จากรูปที่ 4.46 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ SMEs ใกล้เคียงกันแต่ต่างกันที่ทิศทางการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มของ SMEs ที่เหมือนกันในทุกอำเภอหน้าคือ สัดส่วนของกิจการภาคบริการ (ที่ไม่ใช่ท่องเที่ยว) เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 20-40 ต่อปี และภาคสาธารณูปโภค เช่น การเงิน การศึกษา และสุขภาพ ฯลฯ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 15-30 ต่อปี ขณะที่สัดส่วนของกิจการประเภทโลจิสติกส์ และก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ ค่อนข้างคงที่ ส่วนกิจการประเภทอุตสาหกรรมมีแนวโน้มลดจำนวนลงในทุกด้าน สัดส่วนของกิจการกลุ่มอุตสาหกรรมลดลงร้อยละ 10-20 ต่อปี

จากรูปที่ 4.46 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่แตกในแต่ละพื้นที่ใน SMEs 2 กลุ่ม คือ กิจการประเภทท่องเที่ยวและประเภทเกษตร สัดส่วนจำนวนกิจการ SMEs ท่องเที่ยวของอำเภอแม่สายและแม่สวดเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และ 10 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่เชียงของและเชียงแสนลดลงร้อยละ 20 และ 10 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่สัดส่วนจำนวน SMEs ในภาคเกษตรของอำเภอแม่สวดและแม่สายเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และ 15 ต่อปี ตามลำดับ อำเภอเชียงแสนไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอำเภอเชียงของสัดส่วนจำนวน SMEs ภาคเกษตรลดลงร้อยละ 20 ต่อปี

ที่มา ผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2557)

รูปที่ 4.46 การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนจำนวนกิจการ SMEs แต่ละประเภทในช่วงปี พ.ศ. 2553-2557 ในแต่ละอำเภอน้ำด่าน (หน่วย: ร้อยละ)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนกิจการ SMEs ประเภทต่างๆ ในอำเภอน้ำด่านต่างๆ ในปี พ.ศ. 2557 พบว่า จำนวนกิจการประเภทโลจิสติกส์มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ในทุกพื้นที่ ขณะที่กิจการประเภทก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์มีสัดส่วนระหว่างร้อยละ 14-25 ในแต่ละพื้นที่ โดยเชียงของมีสัดส่วนใน

ภาคดังกล่าวสูงสุดคือร้อยละ 25 แม่สอดมีสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุด (ร้อยละ 17.1) เมื่อเทียบกับสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่นที่อยู่ระหว่างร้อยละ 3.5-7.4

ตารางที่ 4.14 สัดส่วนจำนวน SMEs แยกประเภทกิจการปี พ.ศ. 2557 ในแต่ละอำเภอหน้าด่านที่ศึกษา

ประเภทของ SMEs	แม่สาย	เชียงแสน	เชียงของ	แม่สอด
เกษตร	1.9	2.6	0.0	0.3
อุตสาหกรรม	7.4	6.5	3.5	17.1
โลจิสติกส์	57.3	49.0	52.2	53.5
ท่องเที่ยว	5.5	5.8	0.9	3.1
สาธารณูปโภค	1.9	1.3	2.7	2.4
อื่นๆ	6.6	9.0	8.8	4.9
ก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์	15.1	20.0	25.7	14.2
บริการ (ไม่ใช่ท่องเที่ยว)	4.4	5.8	6.2	4.5

ที่มา ผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2557)

4.2.2.6 ด้านการเกษตร

1) เชียงของ

พืชหลักของเกษตรกรในอำเภอเชียงของคือ ข้าว โดยเฉพาะข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิที่มีครัวเรือนเกษตรรวมกันถึงร้อยละ 50 ในด้านพื้นที่เพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 60 และในด้านรายได้คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนข้าวเหนียวมีสัดส่วนครัวเรือนที่เพาะปลูก เนื้อที่ปลูก และรายได้ คิดเป็นร้อยละ 16.7 และ 1 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกข้าวเหนียวไว้รับประทานเอง ดังนั้นข้าวจึงเป็นพืชหลักที่เกษตรกรเชียงของร้อยละ 66 ใช้เลี้ยงชีพ และมีรายได้คิดเป็นร้อยละ 80 ของรายได้จากพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอเชียงของ

ในมิติด้านการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 มีจำนวนครัวเรือนปลูกข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นรวมกันเฉลี่ยร้อยละ 3.5 ต่อปี รายได้จากข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิตดลงเฉลี่ยร้อยละ 8 ด้านผลผลิตภาพ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิตดลงประมาณร้อยละ 4 ด้านข้าวเหนียวมีครัวเรือนปลูกข้าวเหนียวลดลงถึงร้อยละ 8 ผลผลิตภาพลดลงร้อยละ 0.5 ขณะที่รายได้จากข้าวเหนียวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยกว่าหนึ่งเท่าตัวต่อปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงการรับจำนำข้าวทำให้เกษตรกรนำข้าวเหนียวของตนเองมาขายเพิ่มขึ้น

มันสำปะหลังเป็นพืชน้องใหม่ที่มาแรงในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยมีเกษตรกรหันมาปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 อีกทั้งผลิตภาพและรายได้จากมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นอย่างมาก (ที่ตัวเลขดังกล่าวสูงผิดปกติเป็นเพราะมันสำปะหลังเพิ่งเริ่มปลูกทำให้ตัวตั้งน้อยอัตราเติบโตจึงสูงมาก) ขณะที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชสำคัญที่กำลังอยู่ในขาหล่ง ในปี พ.ศ. 2556 มีเกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 พื้นที่ร้อยละ 19 และรายได้ร้อยละ 9 แต่ตัวเลขดังกล่าวลดลงมาตลอด เฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ติดลบร้อยละ 12 42 และ 22 ตามลำดับ การลดลงดังกล่าวมีผลข้างเคียงคือทำให้ผลิตภาพของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ดีขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี เพราะเกษตรกรที่ไม่มีประสิทธิภาพทยอยออกจากตลาด

ตารางที่ 4.15 ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพืชชนิดหลักของอำเภอเชียงของปี พ.ศ. 2556

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่ เก็บเกี่ยว(กิโลกรัม/ ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	7,564	130,987	548	1,061,615,695
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	4,892	30,852	548	20,455,905
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	7,564	130,707	533	1,032,513,378
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	4,639	83,253	854	241,180,860
มันสำปะหลังโรงงาน	2,270	18,340	3,366	108,965,700
สับปะรด	170	560	2,500	10,500,000
กระเทียมหัว	25	18	2,500	900,000
ยางพารา	2,834	40,014	486	137,423,976
กาแฟ	1	3	-	-
ลำไย	730	2,625	376	13,719,515
ลิ้นจี่	129	477	393	1,800,000

ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2557)

ในด้านสัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอเชียงของ ปีพ.ศ. 2556 ตารางที่ 4.15 พบว่า ส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวนาปี ข้าวเจ้า และข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ

คิดเป็นสัดส่วนจำนวนครัวเรือนประมาณ 24.54 และ 24.54 ตามลำดับ โดยครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูก รวมกันมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ ข้าวเหนียว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ตารางที่ 4.16 สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอเชียงของ ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก	รายได้
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	24.54	29.92	40.38
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	15.87	7.05	0.78
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	24.54	29.85	39.27
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	15.05	19.01	9.17
มันสำปะหลังโรงงาน	7.37	4.19	4.14
สับปะรด	0.55	0.13	0.40
กระเทียมหัว	0.08	0.00	0.03
ยางพารา	9.20	9.14	5.23
กาแฟ	0.00	0.00	-
ลำไย	2.37	0.60	0.52
ลิ้นจี่	0.42	0.11	0.07
รวม	100.00	100.00	100.00

ทั้งนี้ทั้งนั้นพบว่า ในด้านอัตราเติบโตเฉลี่ย ตารางที่ 4.16 พบว่า มันสำปะหลังโรงงาน สามารถชี้วัดประสิทธิภาพของสินค้าเกษตรได้อย่างดี โดยมีจำนวนครัวเรือนประมาณร้อยละ 13.8 หรือ ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 51,792.2 และรายได้ประมาณ 190,070.3 บาท แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงของการเพาะปลูกข้าวเหนียวกลับลดน้อยลง แต่ยังคงมีรายได้เกิดขึ้น จากการค้าขายภายในชุมชน หรือ บริโภคเองเพื่อลดการซื้อขายข้าว จึงวิเคราะห์ได้ว่า แม้ว่าจะมีการปลูกข้าวเหนียวลดน้อยลง แต่ยังคงเป็น พืชพื้นบ้านที่สามารถดำรงชีพภาคเกษตรในครัวเรือนได้ดีอยู่

ตารางที่ 4.17 อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอเชียงของ

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่ เก็บเกี่ยว(กิโลกรัม/ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	2.5	-	-3.8	-8.6
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	-7.9	-	-0.5	118.0
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	4.5	-	-4.0	-8.1
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-12.3	-42.6	9.4	-22.0
มันสำปะหลังโรงงาน	13.8	-	51,792.2	190,070.3
สับปะรด	75.6	5.6	-7.5	23.0
กระเทียมหัว	-	-	-	-
ยางพารา	1.7	6.8	12.8	12.2
กาแฟ	-	-	-	-
ลำไย	0.0	-1.3	101.1	2,328.5
ลิ้นจี่	0.0	-5.4	-	-

ที่มา คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2557)

2) เชียงแสน

ด้านเชียงแสนพืชหลักสำคัญของภาคการเกษตรในอำเภอเชียงแสน ยังคงคล้ายกับเชียงของ กล่าวคือสินค้าประเภท ข้าวเจ้า และข้าวหอมมะลิ ที่มีครัวเรือนเกษตรรวมกันประมาณ 49-50 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่เพาะปลูกครอบครองสัดส่วนรวมกันถึงร้อยละ 43 และต้นทุนรวมประมาณร้อยละ 68 ซึ่งทางผู้จัดทำได้ทำการตั้งสมมติฐานไว้ว่า เป็นการปลูกข้าวเพื่อไว้บริโภคไว้เอง เช่นเดียวกันกับเชียงของ จึงไม่ค่อยมีระดับการส่งออกข้าวมากเท่าไร อย่างไรก็ตามด้านมิติด้านการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 มีจำนวนครัวเรือนปลูกข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นรวมกันเฉลี่ยร้อยละ 4.2 ต่อปี ข้าวนาปี ข้าวเจ้าลดลงร้อยละ 3.3 ต่อปี ส่วนที่ส่งผลกระทบต่อแรงที่สูงสุด คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีแนวโน้มปลูกลดลง ร้อยละ 22.9 ทำให้รายได้ลดลงร้อยละ 31 ซึ่งถือว่าส่งผลกระทบต่อแรงมาก

ในภาคการเกษตรของอำเภอเชียงแสน พบว่ามีความโดดเด่นด้านการเพาะปลูกข้าวต่างๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีเนื้อที่เอื้ออำนวย จากการศึกษา ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวหอมมะลิ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่เพาะปลูกรวมแล้วกว่า 9 หมื่นไร่ คิดเป็นจำนวนของเกษตรกรผู้เพาะปลูก ประมาณ 6,800 คน ส่งผลให้มีแนวโน้มในการทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน หรือ มีการทำการค้าภายในประเทศ จึงมีรายได้หมุนเวียนภายในอำเภอประมาณ 650 ล้านบาท ในด้านของพืชตระกูลข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพืชชนิดหลักของอำเภอเชียงแสนปี พ.ศ. 2556

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่ เก็บเกี่ยว(กิโลกรัม/ ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	2,230	29,479	665	279,385,887
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	1,200	14,210	635	113,346,917
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	2,088	22,941	686	245,567,182
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,451	25,516	873	48,243,484
มันสำปะหลังโรงงาน	517	8,963	2,120	36,174,031
สับปะรด	362	3,434	3,738	19,272,670
กระเทียมหัว				-
ยางพารา	563	13,614	118	19,087,438
กาแฟ	4	27	-	-
ลำไย	219	653	468	2,848,000
ลิ้นจี่	165	702	242	1,847,551

ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2557)

สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของพืชหลักของอำเภอเชียงแสน พบว่า ข้าวเจ้า และข้าวหอมมะลิ มีจำนวนเกษตรกร ปลูกประมาณร้อยละ 49 รองลงมาคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีสัดส่วนการเพาะปลูกร้อยละ

ละ 16.9 ส่วนข้าวเหนียว มีจำนวนครัวเรือนที่ปลูกร้อยละ 13.64 นับว่าเป็นพืชที่มีสัดส่วนมากที่สุด 4 อันดับของอำเภอเชียงแสน

ตารางที่ 4.19 สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอเชียงแสน ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก	รายได้
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	25.34	24.66	36.48
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	13.64	11.89	14.80
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	23.73	19.19	32.07
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	16.49	21.35	6.30
มันสำปะหลังโรงงาน	5.88	7.50	4.72
สับปะรด	4.11	2.87	2.52
กระเทียมหัว	-	-	-
ยางพารา	6.40	11.39	2.49
กาแฟ	0.05	0.02	-
ลำไย	2.49	0.55	0.37
ลิ้นจี่	1.88	0.59	0.24
รวม	100.00	100.00	100.00

ในด้านอัตราการเติบโตเป็นที่น่ากังวลว่า จำนวนครัวเรือนของเกษตรกร แม้จะมีปริมาณลดน้อยลงในแต่ละปีไม่สูงมากนัก เช่น ข้าวเจ้ามีสัดส่วนผู้ปลูกลดน้อยลงร้อยละ 3.3 ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกลดลงร้อยละ 4.8 เกี่ยวโยงกับรายได้ที่ลดลงไปประมาณ 12.1 เช่นเดียวกันกับ ข้าวหอมมะลิที่มีสัดส่วนผู้ปลูกลดน้อยลงร้อยละ 4.2 เชื่อมโยงกันกับ เนื้อที่ปลูกที่ลดน้อยลงร้อยละ 4.7 รายได้หดหายไปประมาณ 12.7 ต่อปี ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีผู้ปลูกลดน้อยลงกว่าร้อยละ 23 เป็นที่น่าตกใจว่า มีรายได้ลดลงไปร้อยละ 31 ซึ่งควรเป็นรายได้หลัก แต่กลับลดไป วิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากการทำปศุสัตว์ภายในอำเภอน้อย จะส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านก็พบว่า มีการปลูกอยู่มาก การแข่งขันสูง และต้นทุนสูงเกินไป ส่งผลให้มีแนวโน้มการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์น้อยลง ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอเชียงแสน

ชนิดพืช	จำนวน ครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่ เก็บเกี่ยว(กิโลกรัม/ ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	-3.3	-4.8	3.8	-12.1
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	2.7	1.3	3.0	-18.4
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	-4.2	-4.7	3.7	-12.7
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-22.9	-14.5	10.3	-31.0
มันสำปะหลังโรงงาน	-13.6	-11.2	-3.9	6.4
สับปะรด	6.4	1,618.8	-	-
กระเทียมหัว	-	-	-	-
ยางพารา	0.0	7.9	115.8	288.3
กาแฟ	-	-	-	-
ลำไย	-12.3	-13.4	-17.8	-27.6
ลิ้นจี่	-9.7	-14.0	-	-

ที่มา คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2557)

3) แม่สาย

ในส่วนของท่านแม่สาย พบว่านอกจากจะมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีเนื้อที่การเพาะปลูกของเกษตรกร ในระดับหนึ่ง ซึ่งพบว่า เนื้อที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ในอำเภอแม่สาย คือการปลูกข้าวเจ้า และ ข้าวหอมมะลิ เป็นหลัก ส่วนพืชประเภทข้าวเหนียว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด กระเทียม ยางพารา กาแฟ ลำไย และลิ้นจี่นั้น กระจุกกระจายเป็นส่วนน้อย ทั้งนี้พบว่า ข้าวเจ้ามีเนื้อที่ปลูกประมาณ 54,841 ไร่ โดยมีปริมาณเกษตรกร ประมาณ 3,487 คน สร้างรายได้ประมาณ 396,305,576 บาทต่อปี คาดว่าจะมีการขายให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีการซื้อขายกันอยู่ทั่วไป รวมถึงการซื้อขายภายในประเทศ และภายในอำเภอ ส่วนข้าวหอมมะลิ มีปริมาณพื้นที่ 24,670 ไร่ และมีจำนวนเกษตรกร ประมาณ 2,334 คน สร้างรายได้ 189,798,258 บาท ส่วนผลไม้ที่น่าสนใจอย่าง สับปะรด พบว่ามีพื้นที่

ปลูก 3,668 ไร่ และมีเกษตรกรประมาณ 113 คน มีปริมาณผลผลิตต่อไร่ประมาณ 7 ตัน/ไร่ สร้างรายได้ประมาณ 60 ล้านบาท ซึ่งว่ามีแนวโน้มเติบโตที่ดี

ตารางที่ 4.21 ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพื้นที่ชนนิตหลักของอำเภอแม่สายปี พ.ศ. 2556

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(กิโลกรัม/ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	3,487	54,841	590	396,305,576
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	1,062	2,373	390	121,255,341
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	2,334	24,670	519	189,798,258
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	114	1,390	707	5,682,288
มันสำปะหลังโรงงาน				-
สับปะรด	113	3,668	6,980	60,684,900
กระเทียมหัว	67	182	1,224	3,194,880
ยางพารา	40	1,882	496	6,046,865
กาแฟ	254	6,944	277	45,430,140
ลำไย	64	158	1,686	2,276,220
ลิ้นจี่	159	3,439	271	8,662,095

ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2556)

เมื่อคิดเป็นสัดส่วนของทั้งอำเภอพบว่า ข้าวเจ้ามีสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าครึ่งของอำเภอคือเท่ากับร้อยละ 55.09 เป็นรายได้สัดส่วนทั้งอำเภอประมาณร้อยละ 47 รองลงมาคือข้าวหอมมะลิที่มีเนื้อที่เพาะปลูกร้อยละ 24.78 คิดเป็นรายได้ร้อยละ 22.61 ด้านข้าวเหนียวมีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 2.38 และมีรายได้คิดเป็นสัดส่วน 14.45 ตามตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอแม่สาย ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก	รายได้
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	45.32	55.09	47.22
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	13.80	2.38	14.45
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	30.34	24.78	22.61
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1.48	1.40	0.68
มันสำปะหลังโรงงาน	-	-	-
สับปะรด	1.47	3.68	7.23
กระเทียมหัว	0.87	0.18	0.38
ยางพารา	0.52	1.89	0.72
กาแฟ	3.30	6.98	5.41
ลำไย	0.83	0.16	0.27
ลิ้นจี่	2.07	3.45	1.03
รวม	100.00	100.00	100.00

เมื่อนำข้อมูลย้อนหลังการเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตร อำเภอแม่สาย พบว่า ข้าวเจ้า มีเนื้อที่เพาะปลูกลดน้อยลงร้อยละ 1.8 โดยเกษตรกรภายในอำเภอหันมาปลูกข้าวเหนียวมากขึ้น โดยมีอัตราการเติบโตของผู้ปลูกร้อยละ 9.2 และมีเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 207.8 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของข้าวเหนียวภายในอำเภอเชียงแสนที่เพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากเปรียบเทียบกับข้าวหอมมะลิที่แม้จะมี เนื้อที่เพาะปลูกลดลง 11.9 และมีผู้เพาะปลูกลดน้อยลงร้อยละ 14.3 แต่พบว่ามีรายได้จากการขายข้าวหอมมะลิสูงขึ้น ถึง 226.1 ย่อมแสดงถึงราคา และแนวโน้มความต้องการของข้าวมะลิที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงอาจจะเกี่ยวเนื่องกับตลาดข้าวหอมมะลิแห่งใหม่ จากประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศต่างๆ เช่นเดียวกันกับกระเทียมหัวที่มีแนวโน้มผู้เพาะปลูกสูงขึ้นร้อยละ 135.3 สร้างรายได้สูงขึ้นร้อยละ 760.9 นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเติบโตขึ้นในแต่ละปี

ตารางที่ 4.23 อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอแม่สาย

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(กิโลกรัม/ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	0.7	-1.8	14.5	11.3
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	9.2	207.8	19.8	34.4
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	-14.3	-11.9	98.3	226.1
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-2.9	-15.2	651.5	519.9
มันสำปะหลังโรงงาน	-	-	-	-
สับปะรด	95.1	247.6	29.1	181.4
กระเทียมหัว	135.3	-	115.5	760.9
ยางพารา	150.0	1,902.4	-	-
กาแฟ	0.0	161.1	77.0	1,226.8
ลำไย	-21.6	-6.5	-	-
ลิ้นจี่	-8.6	22.4	-	-

ที่มา คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย (2557)

4) แม่สอด

ในด้านอำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นเมืองการค้าอีกแห่งหนึ่ง โดยมีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมาร์ ในเมืองเมียวดี จากการศึกษาค้นพบว่า นอกจากในด้านการค้าที่มีความโดดเด่นแล้ว ภาคเกษตรที่มีความเชื่อมโยง ในด้านการค้าขายสินค้าเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน ยังมีความสำคัญอยู่เช่นเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า สินค้าประเภท ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็น ภาคเกษตรหลักของอำเภอแม่สอด โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 181,327 ไร่ มีผู้เพาะปลูกประมาณ 7,091 คน สร้างรายได้ให้อำเภอประมาณ 801,606,932 บาท นับว่าสูงกว่าอำเภอเมืองหน้าด่านอื่นๆอย่างมาก รองลงมายังคงเป็น ข้าวเจ้า และข้าวหอมมะลิที่มีเนื้อที่เพาะปลูก ชนิดละ 64,957 ไร่ และมีผู้เพาะปลูกเท่าๆกัน คือประมาณ 4,678 คน สร้างรายได้รวมแล้วกว่า 940 ล้านบาท โดยที่มีปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในอำเภอมาก เนื่องมาจากมีความต้องการของประเทศสหภาพเมียนมาร์ ที่มีการเลี้ยงโคเนื้อ ไก่ และหมู อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในด้านการเพาะปลูกของประเทศไทยนั้นมีความชำนาญมากกว่า จึงมีการส่งออกไปยังประเทศเมียนมาร์ในระดับหนึ่ง แต่อีก

ช่องทางหนึ่งคือการเลี้ยงโคเนื้อที่นำเข้ามาจากประเทศเมียนมาร์ เพื่อรอส่งต่อ จะต้องใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในการให้อาหารขณะรอเคลื่อนย้าย ส่งผลให้ความต้องการของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความนิยมสูง

ตารางที่ 4.24 ค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในพีชชนิดหลักของอำเภอแม่สอดปี พ.ศ. 2556

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(กิโลกรัม/ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	4,678	64,957	501	478,544,963
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	1,261	2,825	458	17,758,950
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	4,678	64,957	501	478,544,963
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	7,091	181,327	757	801,606,932
มันสำปะหลังโรงงาน	670	8,717	3,482	71,385,650
สับปะรด				-
กระเทียมหัว	750	3,590	785	100,664,318
ยางพารา	95	4,034	140	12,889,906
กาแฟ	160	1,330	539	10,825,472
ลำไย	80	667	808	7,401,704
ลิ้นจี่	3	35	-	-

ที่มา สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก (2556)

เมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นสัดส่วนร้อยละ พบว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 54.54 มีเกษตรกรเพาะปลูกร้อยละ 36.43 สร้างรายได้ร้อยละ 40.49 ส่วนสินค้าประเภทข้าวเจ้า และข้าวหอมมะลิ พบว่า มีจำนวนครัวเรือนเพาะปลูกเท่าๆกันคือร้อยละ 24.03 และเนื้อที่เพาะปลูกประมาณประเภทละ 19.54 ซึ่งเมื่อรวมเป็นรายได้พบว่า มีมูลค่าสัดส่วนรายได้รวมกันประมาณ 28.34 ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.25 สัดส่วนของพืชชนิดหลักในค่าตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในอำเภอแม่สอด ปี พ.ศ. 2556 (หน่วย: ร้อยละ)

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก	รายได้
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	24.03	19.54	24.17
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	6.48	0.85	0.90
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	24.03	19.54	24.17
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	36.43	54.54	40.49
มันสำปะหลังโรงงาน	3.44	2.62	3.61
สับปะรด	-	-	-
กระเทียมหัว	3.85	1.08	5.09
ยางพารา	0.49	1.21	0.65
กาแฟ	0.82	0.40	0.55
ลำไย	0.41	0.20	0.37
ลิ้นจี่	0.02	0.01	-
รวม	100.00	100.00	100.00

ต่อมาเมื่อวิเคราะห์ถึงอัตราการเติบโตเฉลี่ยระหว่างปีพ.ศ. 2554-2557 พบว่า สินค้าหลักทุกประเภทลดน้อยลง อาทิ ข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิ มีจำนวนผู้เพาะปลูกลดน้อยลง ประมาณชนิดละ 7.4 เปอร์เซ็นต์ มีรายได้ลดลง รวมแล้วประมาณ 2.2 เปอร์เซ็นต์ แต่อย่างไรก็ดี พบว่า มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นประมาณ รวมแล้วร้อยละ 5.4 เปอร์เซ็นต์ ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พบว่า มีอัตราจำนวนผู้เพาะปลูกลดน้อยลงร้อยละ 13.4 มีเนื้อที่ลดลงร้อยละ 23.6 ส่งผลให้รายได้ถดถอยลงประมาณร้อยละ 1.2 อาจเกี่ยวเนื่องมาจากในปัจจุบันพบว่า มีการปลูกยางพาราเพิ่มสูงขึ้น โดยจากข้อมูล แสดงให้เห็นว่า ยางพารามีปริมาณผู้เพาะปลูกเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 23.7 มีสัดส่วนเนื้อที่เพิ่มขึ้น 18.7 และมีรายได้เฉลี่ยจนถึงปัจจุบันเพิ่มขึ้นร้อยละ 545 ซึ่งถือว่าสูงมาก ย่อมวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรหันมา ใช้พื้นที่เพาะปลูกของตนไปทำการปลูกยางพารามากขึ้น แม้ว่าจะมีรายได้เติบโตเฉลี่ยดี แต่ในปัจจุบันยังมีปัญหาด้านราคา และยางพาราล้นตลาดอยู่ การเก็บสถิตินี้จึงเป็นมุมมองในด้านแนวโน้มของการเปลี่ยนทิศทางการเพาะปลูกจากข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ไปเป็นยางพารา มากขึ้นดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 อัตราเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 ของตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรในพืชหลักของอำเภอแม่สอด

ชนิดพืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่เก็บ เกี่ยว(กิโลกรัม/ไร่)	รายได้ (บาท)
ข้าวนาปี ข้าวเจ้า	-7.4	2.7	-0.4	-1.1
ข้าวนาปี ข้าวเหนียว	-	-25.0	2.5	-24.5
ข้าวนาปี ข้าวหอมมะลิ	-7.4	2.7	-0.4	-1.1
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-13.4	-23.6	-1.0	-1.2
มันสำปะหลังโรงงาน	-0.3	33.6	-1.7	18.3
สับปะรด	-	-	-	-
กระเทียมหัว	-3.3	1.9	1.7	-17.8
ยางพารา	23.7	18.7	21.5	545.0
กาแฟ	0.0	-10.5	352.0	608.8
ลำไย	4.4	12.8	-	-
ลิ้นจี่	-12.5	-7.8	-	-

ที่มา คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดตาก (2557)

4.2.3 การวิเคราะห์ผลการสำรวจสถานะครัวเรือนและทัศนคติของคนท้องถิ่นในพื้นที่ด้านชายแดนต่างๆ ต่อการเปิด AEC จากการสำรวจ

การศึกษาในข้อมูลนี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานะครัวเรือนและทัศนคติของคนท้องถิ่นต่อการเปิด AEC ในพื้นที่ศึกษาต่างๆ โดยมีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 320 ตัวอย่าง แบ่งเป็น เชียงของ 26 ตัวอย่าง เชียงแสน 122 ตัวอย่าง แม่สาย 66 ตัวอย่าง และแม่สอด 106 ตัวอย่าง การสำรวจใช้การสุ่มสัมภาษณ์หนึ่งในสมาชิกครัวเรือนที่เป็นคนท้องถิ่นด้วยแบบสอบถามทั้งด้านสถานะครัวเรือนในปัจจุบันและเมื่อ 5 ปี ก่อนหน้านี้ และด้านทัศนคติของผู้ตอบต่อผลกระทบจากการเปิด AEC

ข้อค้นพบสำคัญในส่วนนี้คือ การเปิดเสรีการค้าชายแดนที่ผ่านมาส่งผลให้เศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับเมืองในชนบททั่วไป เศรษฐกิจชายแดนสามารถเป็นแหล่งประกอบอาชีพและรายได้ให้กับคนท้องถิ่นกว่าร้อยละ 70 เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มตามระยะเวลาตั้งแต่เปิดด่านเพื่อการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มด่านที่เปิดการค้าชายแดนมาได้ระยะหนึ่งแล้ว ได้แก่ เชียงแสน แม่สาย และแม่สอด กับด่านเชียงของที่เพิ่งเปิดการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการ ผลการศึกษาพบว่า เชียงของที่เป็นด่านการค้าชายแดนเปิดใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

ในด้านเศรษฐกิจเป็นอันมากทั้งภาคธุรกิจที่สมาชิกครัวเรือนประกอบอาชีพและภาคธุรกิจที่แหล่งรายได้ของครัวเรือน โดยทั้งแหล่งจ้างงานและรายได้มีการปรับโครงสร้างมุ่งสู่ภาคธุรกิจที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ คือ ธุรกิจโลจิสติกส์และ SMEs ส่วนด้านทัศนคติต่อการเปิด AEC คนท้องถิ่นเชียงของมีทัศนคติในแง่บวกต่อการเปิด AEC ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนเชียงของอาจยังมีประสบการณ์จากผลกระทบของการค้าชายแดนน้อย ประกอบกับช่วงที่ผ่านมาโครงการภาครัฐขนาดใหญ่เข้ามาในพื้นที่และยังจะมีเข้ามาเพิ่มอีก โครงการขนาดใหญ่เหล่านี้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่เป็นอย่างดี จึงทำให้คนท้องถิ่นยังมองการเปิด AEC ในแง่บวกอยู่

สำหรับกลุ่มด่านที่เปิดการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการมานานพอควรแล้ว ได้แก่ เชียงแสน แม่สาย และแม่สอ ดโครงสร้างอาชีพและรายได้ของครัวเรือนเมื่อเทียบกับ 5 ปีก่อนมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเพราะระบบเศรษฐกิจในพื้นที่มีเวลาได้ปรับตัวตามศักยภาพของพื้นที่เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ด้านทัศนคติต่อการเปิด AEC กลุ่มตัวอย่างนี้ประเมินผลกระทบอยู่ในระดับปานกลางและมีท่าทีอย่างเป็นกลางต่อการสนับสนุนการเปิด AEC ทั้งนี้อาจเป็นคนที่ท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าวได้ผ่านประสบการณ์ทั้งบวกและลบจากการเปิดการค้าชายแดนมาพอสมควรแล้วจึงสามารถประเมินผลกระทบของ AEC อย่างเป็นกลางมากขึ้น

ในหัวข้อต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์สถานะครัวเรือนและทัศนคติของคนท้องถิ่นต่อการเปิด AEC ในมิติต่างๆ

1) ลักษณะและสถานะของครัวเรือน

ลักษณะครัวเรือนในพื้นที่เมืองหน้าด่านมีทั้งครัวเรือนเดี่ยวและครัวเรือนขยาย ครัวเรือนในพื้นที่เชียงของและแม่สายมีแนวโน้มเป็นครัวเรือนเดี่ยว (มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่ำกว่า 4 คน) ขณะที่เชียงแสนและแม่สอมีแนวโน้มเป็นครัวเรือนขยาย (มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยมากกว่า 4 คน) ครัวเรือนในพื้นที่เมืองหน้าด่านส่วนใหญ่มีสัดส่วนสมาชิกที่ทำงานโดยเฉลี่ยร้อยละ 60 ของสมาชิกครัวเรือน มีเพียงครัวเรือนที่แม่สายที่มีสัดส่วนสมาชิกที่ทำงานสูงถึงร้อยละ 77 นอกจากนี้ครัวเรือนในทุกด้านอยู่ในช่วงขยายจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงานดูได้จากสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานเทียบกับ 5 ปีก่อนเพิ่มขึ้นในทุกด้าน (ตารางที่ 4.27)

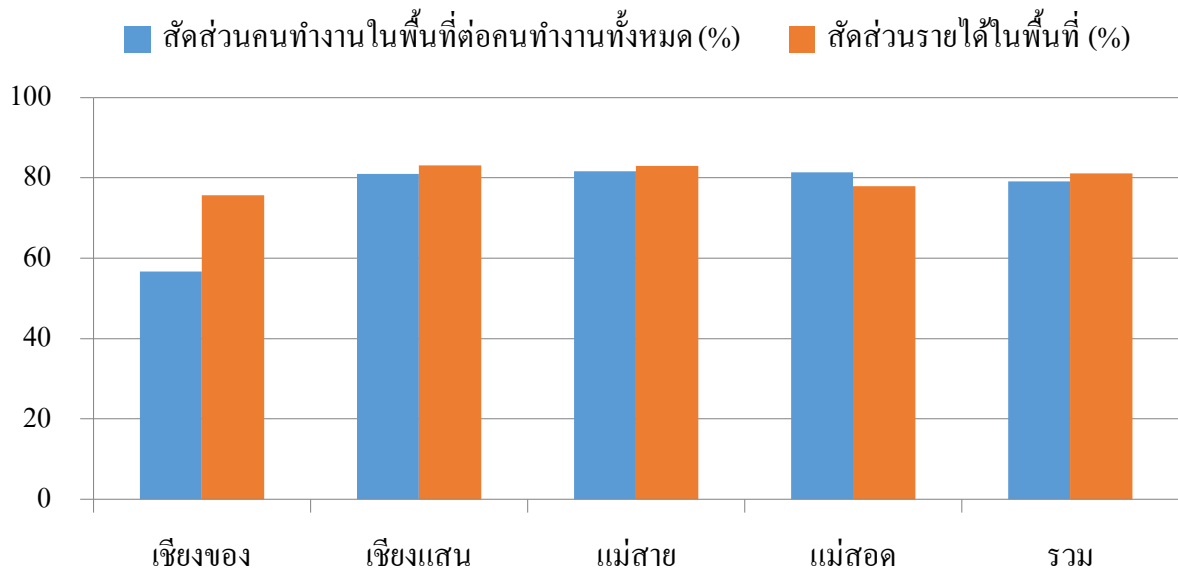
ตารางที่ 4.27 ขนาดของครัวเรือนและสัดส่วนสมาชิกที่ทำงานของแต่ละด้านปี พ.ศ. 2557

ด้าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สวด	รวม
จำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	3.54	4.16	3.99	4.52	4.19
สมาชิกที่ทำงานเฉลี่ยต่อครัวเรือน (คน)	2.15	2.61	3.08	2.88	2.77
สัดส่วนคนทำงานต่อสมาชิกครัวเรือน (%)	60.73	62.74	77.19	63.72	66.11
การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนเทียบกับ 5 ปีก่อน (%)	2.00	1.99	7.04	7.75	5.23
จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือน)	26	121	71	103	321

ที่มา จากการสำรวจ

เศรษฐกิจชายแดนสามารถดึงดูดคนท้องถิ่นให้อยู่ทำงานในพื้นที่ได้ ผิดกับเมืองในชนบทอื่นๆ ที่คนท้องถิ่นจะต้องออกไปหางานทำในเมืองใหญ่ รูปที่ 1 แสดงสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่ต่อสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานแล้วทั้งหมดและสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ต่อรายได้ทั้งหมด ตัวเลขส่วนใหญ่อยู่ประมาณร้อยละ 80 ซึ่งเห็นได้ว่าเศรษฐกิจชายแดนเป็นแหล่งจ้างงานและรายได้หลักของคนในท้องถิ่น

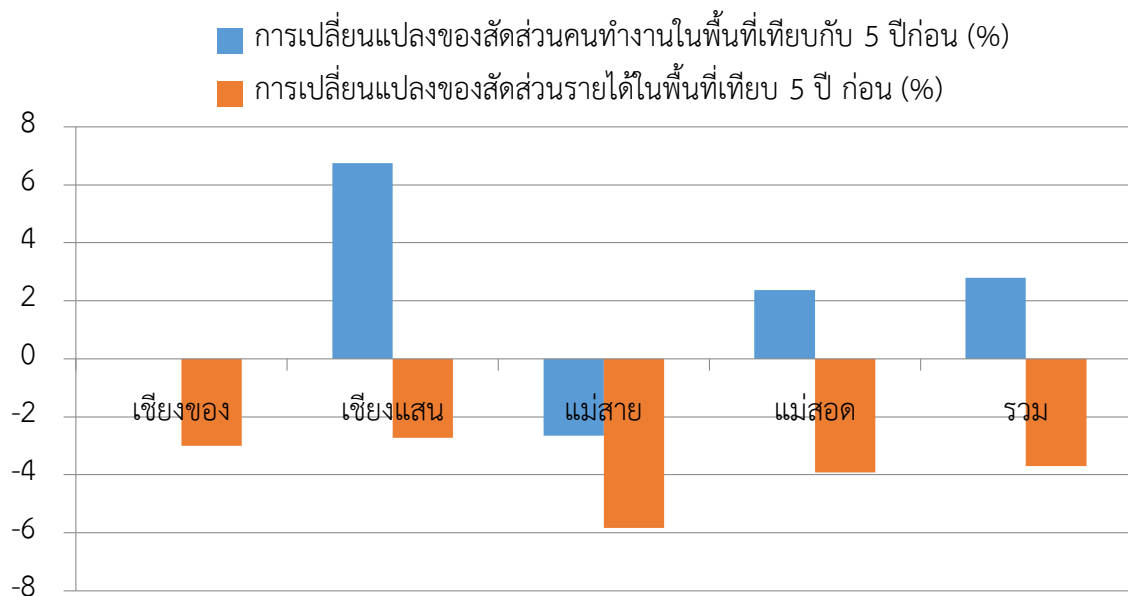
แนวโน้มที่น่าสนใจในรูปที่ 4.47 คือ เกือบทุกด้านที่กำลังอยู่ในช่วงขยายตัวของเศรษฐกิจชายแดน ได้แก่ เชียงของ เชียงแสน และแม่สวด ยกเว้นแม่สายที่เศรษฐกิจขยายตัวเต็มพื้นที่หน้าด่าน มีสัดส่วนของสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่เพิ่มขึ้นแต่สัดส่วนรายได้ลดลง ขณะที่แม่สายทั้งสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่และสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ลดลงทั้งคู่ แนวโน้มดังกล่าวอาจเป็นหลักฐานหนึ่งของวัฏจักรการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดนที่เริ่มด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจที่สามารถดึงดูดคนในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงให้ทำงานในพื้นที่ทำให้สัดส่วนรายได้และสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่สูงกว่าเมืองชนบทอื่น ขณะเดียวกันเศรษฐกิจครัวเรือนที่เข้มแข็งก็ช่วยให้ครัวเรือนสามารถเตรียมความพร้อมให้กับคนรุ่นต่อไปให้สามารถออกแข่งขันในเศรษฐกิจระดับประเทศได้ กรณีแม่สายเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงช่วงของวัฏจักรที่คนรุ่นใหม่ที่มีความพร้อมเริ่มออกไปทำงานนอกพื้นที่ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าทำให้สัดส่วนคนทำงานในพื้นที่และรายได้ในพื้นที่ลดลง

รูปที่ 4.47 สัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่และสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ของแต่ละด้านปี

พ.ศ. 2557

ที่มา จากการสำรวจ

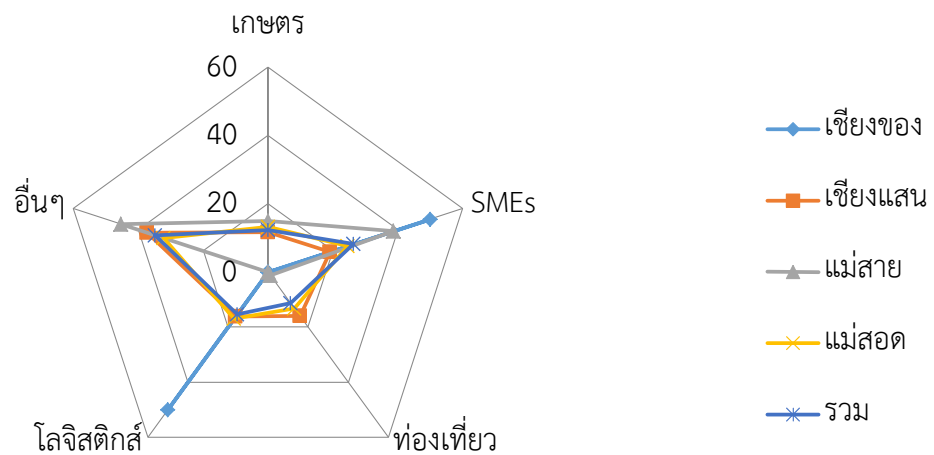

รูปที่ 4.48 การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในพื้นที่และสัดส่วนรายได้ในพื้นที่ของแต่ละด้านปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อน

ที่มา จากการสำรวจ

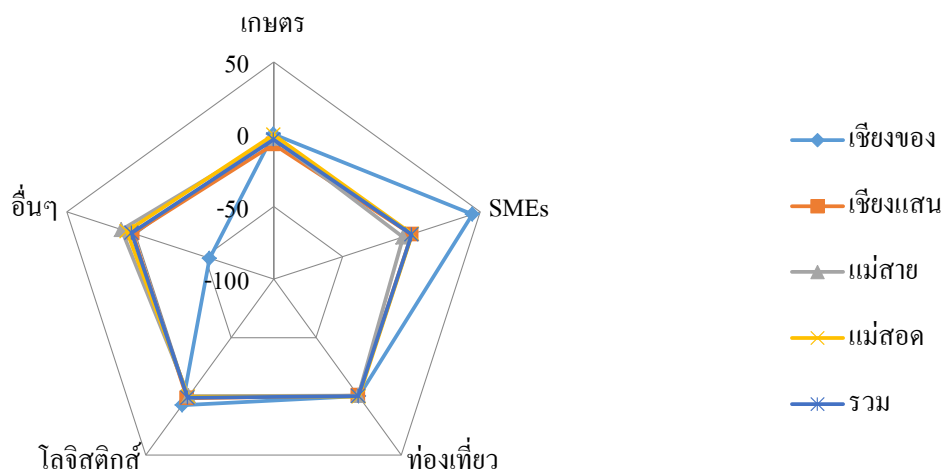
2) การประกอบอาชีพและรายได้ของครัวเรือนในแต่ละภาคธุรกิจ

องค์ประกอบของอาชีพของครัวเรือนในพื้นที่เชียงใหม่ แม่สาย และแม่สอดใกล้เคียงกันคือ SMEs และธุรกิจบริการอื่นๆ เป็นอาชีพหลักของครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ประมาณร้อยละ 20 ขณะที่ภาคเกษตรเป็นภาคที่สมาชิกครัวเรือนตัวอย่างประกอบอาชีพน้อยที่สุด องค์ประกอบอาชีพครัวเรือนจากกลุ่มตัวอย่างที่เชียงใหม่ไม่เหมือนกับด้านอื่นคือ สมาชิกครัวเรือนประกอบอาชีพภาค SMEs และโลจิสติกส์อย่างละครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของด้านที่เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ (ดูรูปที่ 4.49)

รูปที่ 4.49 สัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 ของแต่ละด้าน (ร้อยละ) ที่มา จากการสำรวจ

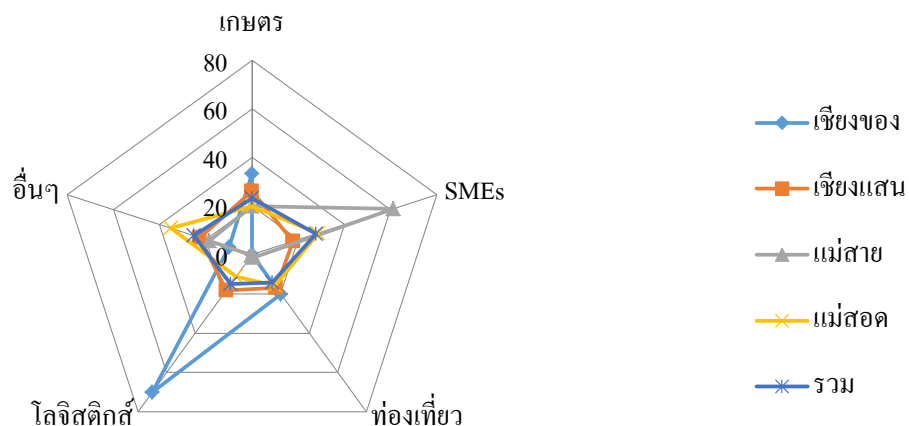
องค์ประกอบอาชีพของสมาชิกครัวเรือนเกือบทุกด้านเกือบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง ยกเว้น เชียงใหม่ที่ครึ่งหนึ่งของสมาชิกครัวเรือนเปลี่ยนจากธุรกิจบริการอื่นๆ มาประกอบอาชีพธุรกิจ SMEs (รูปที่ 4.50)

รูปที่ 4.50 การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ทำงานในแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน (ร้อยละ)

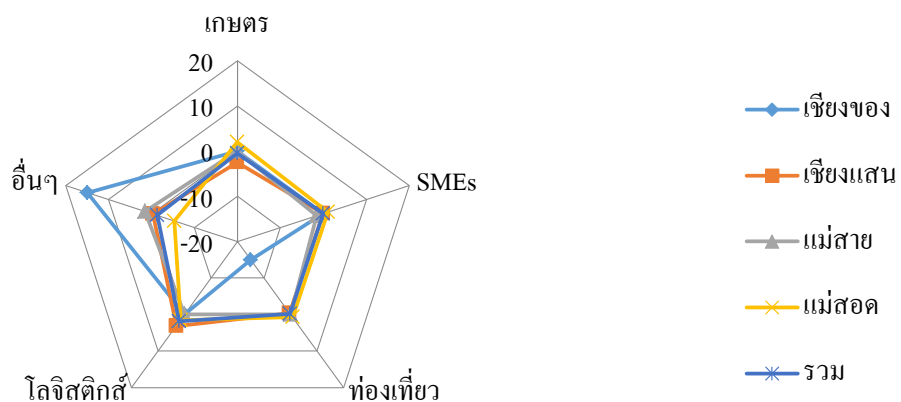
ที่มา จากการสำรวจ

สัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากภาคธุรกิจต่างๆ ในพื้นที่เชียงใหม่และแม่สอดค่อนข้างมีความสมดุล กล่าวคือ มีสัดส่วนรายได้จากแต่ละธุรกิจใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 20 ขณะที่เชียงใหม่และแม่สายสัดส่วนดังกล่าวไม่สมดุล โดยเชียงใหม่มีรายได้หลักจากธุรกิจโลจิสติกส์คิดเป็นร้อยละ 70 ขณะที่แม่สายมีรายได้หลักมาจากธุรกิจ SMEs คิดเป็นร้อยละ 60 (รูปที่ 4.51)

รูปที่ 4.51 สัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 ของแต่ละด่าน (ร้อยละ)
ที่มา จากการสำรวจ

องค์ประกอบรายได้ของครัวเรือนในเกือบทุกด่าน ได้แก่ เชียงแสน แม่สาย และแม่สอดแทบจะไม่เปลี่ยนแปลง ยกเว้นเชียงใหม่ ที่สัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงและสัดส่วนรายได้จากธุรกิจบริการอื่นๆ เพิ่มขึ้น (รูปที่ 4.52)

รูปที่ 4.52 การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากแต่ละภาคธุรกิจปี พ.ศ. 2557 เทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด่าน (ร้อยละ)

ที่มา จากการสำรวจ

3) หนี้ครัวเรือน

ถึงแม้สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้ในแต่ละพื้นที่จะสูงคือมากกว่าร้อยละ 70 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ 5 ปีก่อนในทุกด้านโดยเฉพาะมูลค่าหนี้ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 68.38 (ตารางที่ 4.28) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วหนี้ดังกล่าวยังไม่อยู่ในขั้นที่ก่อให้เกิดปัญหาเพราะมูลค่าหนี้เฉลี่ยของทุกด้านอยู่ที่ 584,447 บาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่ไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจขยายแดน อีกทั้งหนี้ครัวเรือนดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่อการลงทุน คิดเป็นร้อยละ 70 โดยเฉลี่ย (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.28 หนี้ครัวเรือนปี พ.ศ. 2557 และการเปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน

ด้าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด	รวม
สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้ จากกลุ่มตัวอย่าง (%)	81	74	79	71	75
การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินเทียบ 5 ปีก่อน (%)	9.00	3.00	1.00	11.00	6.00
มูลค่าหนี้เฉลี่ย (บาท)	N/A	772,722	502,917	470,313	584,447
อัตราการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าหนี้สินเทียบ 5 ปีก่อน (%)	N/A	103.75	30.39	30.52	68.38

ที่มา จากการสำรวจ

พื้นที่ด้านเชียงใหม่และแม่สายมีสัดส่วนหนี้เพื่อการลงทุนสูงถึงร้อยละ 76.75 และ 80 ตามลำดับ ซึ่งไม่น่าจะมีปัญหาเพราะเป็นหนี้ที่มีแนวโน้มจะสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต ส่วนแม่สอดมีหนี้เพื่อการลงทุนและการบริโภคอย่างละครึ่งหนึ่ง แต่แนวโน้มของสัดส่วนหนี้เพื่อการบริโภคเทียบกับ 5 ปีก่อนของแม่สอดมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 5.33 (ตารางที่ 3) สถานะหนี้สินของครัวเรือนแม่สอดจึงไม่น่าจะมีปัญหาเช่นกัน

ตารางที่ 4.29 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนเพื่อการลงทุนและเพื่อการบริโภคปี พ.ศ. 2557 และการเปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน

ด้าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด	รวม
หนี้เพื่อการลงทุน (%)	N/A	76.75	80	49.2	69.41
หนี้เพื่อการบริโภค (%)	N/A	23.25	20	50.8	30.59
การเปลี่ยนแปลงของหนี้เพื่อการบริโภคเทียบกับ 5 ปี ก่อน (%)	N/A	0.30	2.00	-5.33	-0.44

ที่มา จากการสำรวจ

4) การออมของครัวเรือน

การออมของครัวเรือนในทุกพื้นที่ด้านชายแดนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมอยู่ในรูปทรัพย์สินต่างๆ เฉลี่ยร้อยละ 78 และสัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับ 5 ปีก่อน ในด้านมูลค่าทรัพย์สินที่ออมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ที่ 2.5 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยถึงร้อยละ 60 เมื่อเทียบกับ 5 ปีก่อน โดยมูลค่าทรัพย์สินที่ออมเฉลี่ยของแม่สายสูงที่สุดคือ ประมาณ 9.7 ล้านบาท (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 สัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมและมูลค่าทรัพย์สินที่ออมปี พ.ศ. 2557 และการเปลี่ยนแปลงเทียบกับ 5 ปีก่อนของแต่ละด้าน

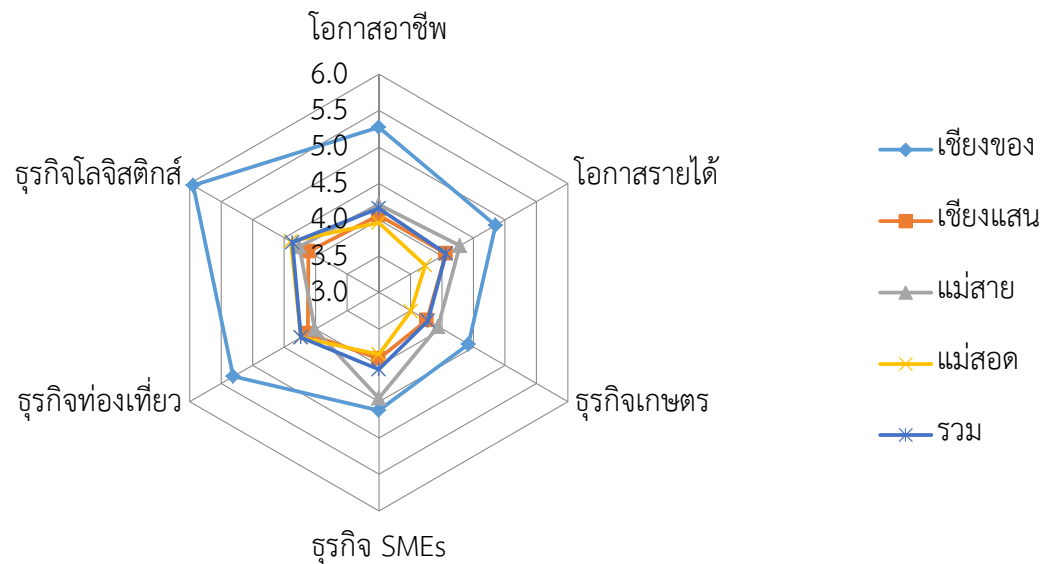
ด้าน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	แม่สาย	แม่สอด	รวม
	ของ	แสน			
สัดส่วนครัวเรือนที่มีการออม (%)	N/A	69	89	77	78
การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนผู้มีทรัพย์สินออมเทียบกับ 5 ปี ก่อน (%)	N/A	2.00	-5.00	6.00	3.00
มูลค่าทรัพย์สินที่ออมเฉลี่ย (บาท)	N/A	1,086,57	9,774,90	708,32	2,524,20
		5	0	8	6
อัตราการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าทรัพย์สินที่ออมเทียบกับ 5 ปีก่อน (%)	N/A	62.0	47.0	69.2	59.0

ที่มา จากการสำรวจ

5) ทศนคติของคนในพื้นที่ต่อการเปิด AEC

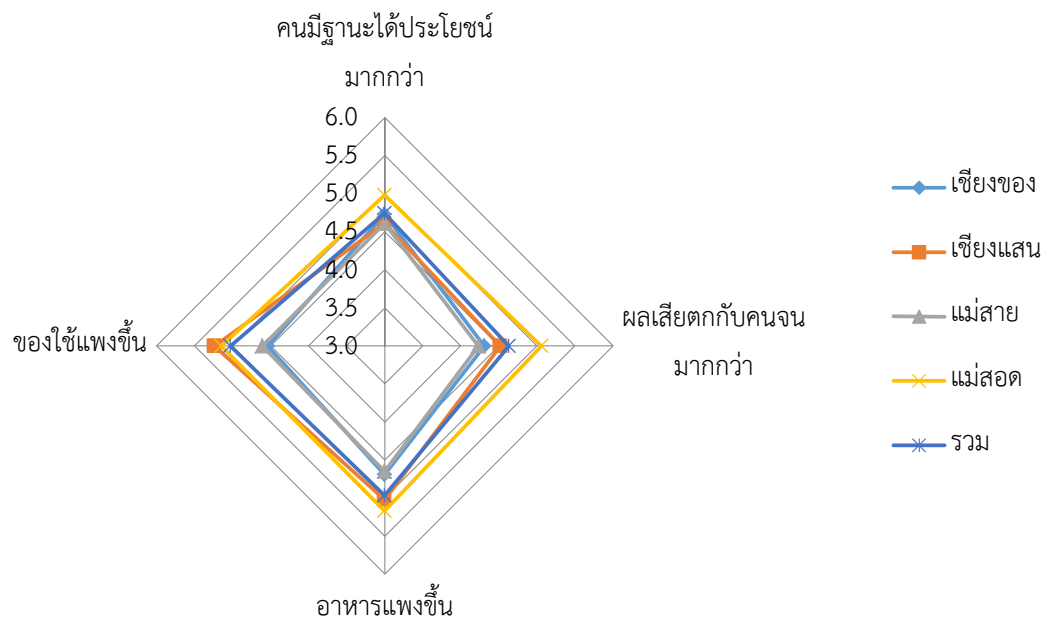
หัวข้อนี้จะอภิปรายผลการสำรวจทัศนคติของคนในพื้นที่ต่อการเปิด AEC จากแบบสอบถามที่เก็บจากคนท้องถิ่นในพื้นที่ด้านชายแดนต่างๆ ประเด็นสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิด AEC ที่คนท้องถิ่นคาดว่าจะได้รับในด้านต่างๆ เช่น การเติบโตและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในการประเมินผลกระทบผู้ตอบแบบสอบถามต้องประเมินระดับผลกระทบด้านต่างๆ ว่าอยู่ในระดับใด ตั้งแต่ต่ำที่สุดคือ 1 คะแนน ถึงมากที่สุดคือ 7 คะแนน ตัวอย่างข้อคำถามเช่น ท่านคิดว่าผลประโยชน์ของการเปิด AEC ในการเพิ่มโอกาสทางด้านอาชีพของคนท้องถิ่นมีมากน้อยเพียงใด ถ้าเลือก 6 คะแนน คือผลประโยชน์ด้านอาชีพค่อนข้างมาก หัวข้อต่อไปจะเป็นผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างทัศนคติของคนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนต่างๆ ต่อผลกระทบด้านต่างๆ

คนท้องถิ่นในพื้นที่ด้านชายแดนส่วนใหญ่คาดการณ์ผลกระทบจากการเปิด AEC ต่อมิติต่างๆ ในการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางกล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยประมาณ 4 อีกทั้งคิดว่าโอกาสในภาคเกษตรอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย คะแนนอยู่ระหว่าง 3.5-4 มีเพียงกลุ่มตัวอย่างในด้านเชียงของที่คาดการณ์ผลประโยชน์จากการเปิด AEC ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ในระดับดี โดยเฉพาะการเติบโตของธุรกิจโลจิสติกส์ ธุรกิจท่องเที่ยว และโอกาสด้านอาชีพและรายได้ของคนท้องถิ่น ส่วนคนท้องถิ่นแม่สายเห็นว่าธุรกิจ SMEs จะเติบโตได้ดีหลังการเปิด AEC ส่วนธุรกิจอื่นได้รับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง (รูปที่ 4.53)

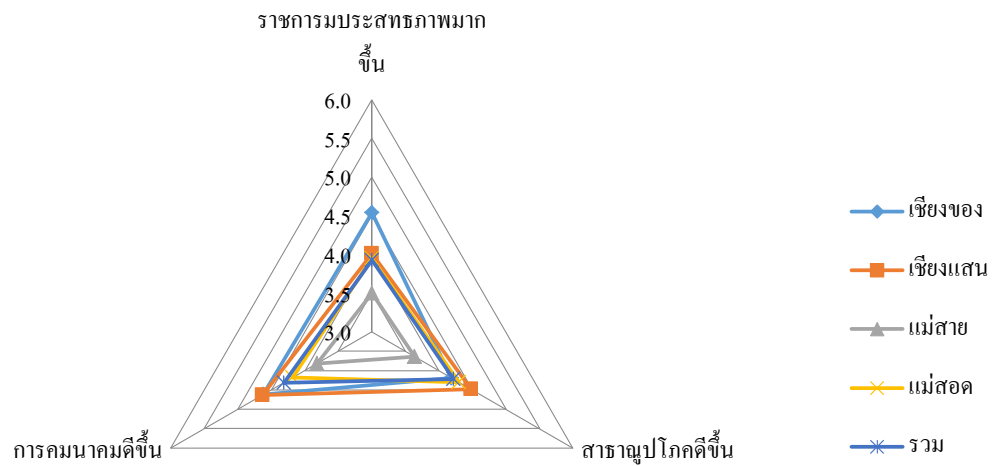
รูปที่ 4.53 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบมิติการเติบโตทางเศรษฐกิจของ AEC ที่มา จากการสำรวจ

ในด้านผลกระทบจากการเปิด AEC ต่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ คนท้องถิ่นในด้านแม่สอดและเชียงรายคาดการณ์ผลกระทบในด้านลบอยู่ในระดับค่อนข้างสูงในทุกมิติเมื่อเทียบกับด้านเชียงใหม่และแม่สาย โดยเฉพาะในด้านการทำให้ของใช้มีราคาสูงขึ้นและความไม่เท่าเทียมกันในการแบกรับผลเสียจากการเปิด AEC ที่คนมีรายได้น้อยจะต้องแบกรับไว้มากกว่าคนรายได้สูงซึ่งได้รับคะแนนประเมินมากกว่า 5 คะแนน ส่วนในมิติด้านราคาอาหารและความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับผลประโยชน์ที่คนรายได้สูงมากกว่าคนท้องถิ่นในทุกด้านมีความเห็นใกล้เคียงกัน (รูปที่ 4.54)

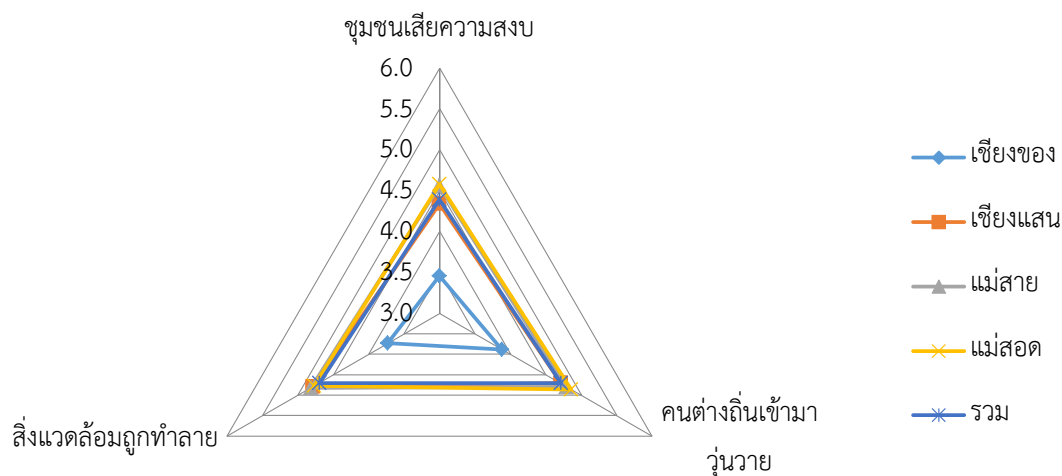
รูปที่ 4.54 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบมิติความยั่งยืนของ AEC
ที่มา จากการสำรวจ

ในด้านผลกระทบจากการเปิด AEC ต่อระดับประสิทธิภาพของภาครัฐ ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เห็นว่า AEC ทำให้องค์ภาครัฐในพื้นที่ทำงานในเชิงรุกและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงดี (คะแนนเฉลี่ย 4-4.5) ได้แก่ ด้านเชียงใหม่ แม่สอด และเชียงใหม่ กรณีเชียงใหม่คนท้องถิ่นให้คะแนนระดับประสิทธิภาพของราชการสูงกว่าด้านอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มที่ 2 คือแม่สายที่คนท้องถิ่นคาดการณ์ว่าการเปิด AEC จากไม่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับภาครัฐมากนักคะแนนอยู่ระหว่าง 3.5-4 (รูปที่ 4.55)

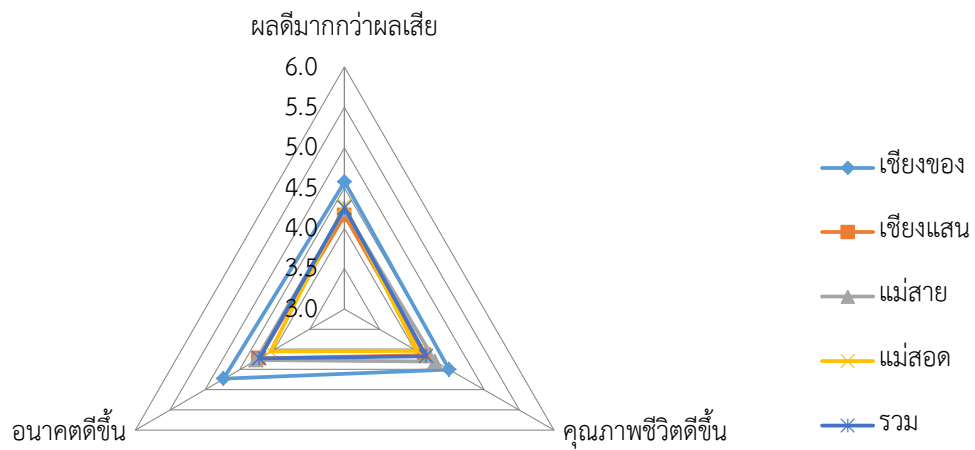
รูปที่ 4.55 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบมิติภาครัฐของ AEC
ที่มา จากการสำรวจ

คนท้องถิ่นใน 3 ด้าน ได้แก่ เชียงแสน แม่สอย และแมสอต ประเมินผลกระทบจากการเปิด AEC ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผลกระทบต่อความสงบในชุมชน คนต่างถิ่นเข้ามาก่อความวุ่นวาย เนื่องจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน และการทำลายสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.5-5) ขณะที่คนท้องถิ่นในด้านเชียงของที่เพิ่งมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งให้และกำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ คาดการณ์ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำกว่าอีกกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.5-4 (รูปที่ 4.56)

รูปที่ 4.56 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของ AEC ที่มา จากการสำรวจ

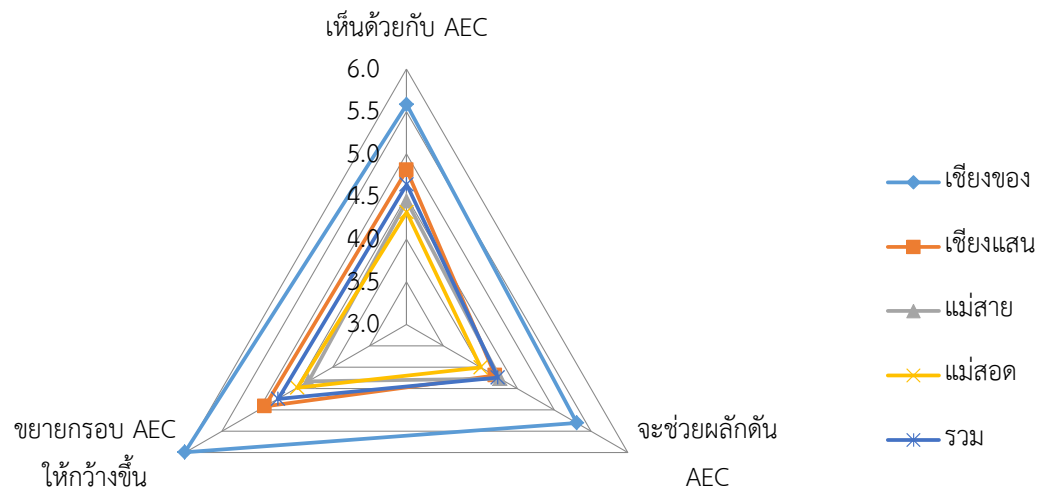
เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผลกระทบโดยรวมจะการเปิด AEC ทั้งด้านผลสุทธิ (ผลดีเทียบ ผลเสีย) ด้านคุณภาพชีวิต และผลกระทบในอนาคต ผลการประเมินพบว่า คนท้องถิ่นเชียงใหม่ของภาคการณ ผลกระทบในแง่บวกมากกว่าอีก 3 ด้านอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนเฉลี่ยของเชียงใหม่ในทุกมิติอยู่ที่ ประมาณ 4.5 ขณะที่ด้านอื่นๆ อยู่ระหว่าง (4 ไม่ถึง 4.5) (รูปที่ 4.57)

รูปที่ 4.57 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อผลกระทบโดยรวมของ AEC

ที่มา จากการสำรวจ

การคาดการณ์ถึงผลสุทธิจากการเปิด AEC ของคนท้องถิ่นก็ส่งผลถึงการตัดสินใจว่าจะสนับสนุนการเปิด AEC หรือไม่ คนท้องถิ่นเชียงใหม่ซึ่งมองผลสุทธิจากการเปิด AEC ในแง่บวกจึงให้คะแนนด้านการสนับสนุนการเปิด AEC อย่างสูง (คะแนนเฉลี่ย 5.5-6) ในทุกด้านทั้งการเห็นด้วยกับการเปิด AEC ส่วนตัวพร้อมที่จะช่วยผลักดัน AEC และอยากให้ขยายกรอบข้อตกลง AEC ให้กว้างขึ้น ขณะที่ด้านเชียงใหม่ แม่สาย และแม่สวดซึ่งเห็นว่าผลสุทธิจากการเปิด AEC อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนการสนับสนุน AEC จึงอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสนับสนุน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4-5) (รูปที่ 4.58)

รูปที่ 4.58 ทศนคติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านต่อการสนับสนุน AEC

ที่มา จากการสำรวจ

ทั้งนี้ในบทถัดไปจะกล่าวถึงแนวทางในการปรับตัวพร้อมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมในเชิงรุกและการตั้งรับของชุมชนเมืองหน้าด่านในแต่ละภาคส่วน โดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และร่างนโยบายในการแก้ปัญหาต่อไป

บทที่ 5

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในบทนี้จะเป็นการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประชากรในพื้นที่ในแต่ละภาคส่วนภายหลังจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่มีผลต่อเมืองหน้าด่าน อันได้แก่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ได้ศึกษาถึงผลกระทบอันก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่างๆ โดยนำเอาผลที่ได้มาสังเคราะห์ให้เกิดเป็นแนวทางและนโยบายที่สามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่เมืองหน้าด่าน ให้มีการเตรียมความพร้อมและรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ซึ่งจะนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยเครื่องมือ PESTELIA (Political, Economic, Legal, Social, Technology, Environment, ASEAN Policy และ Immigration) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งภาครัฐ และเอกชนมาเป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์ เพื่อนำผลที่ได้มาสร้างกรอบนโยบายพัฒนาเมืองหน้าด่าน ใน 4 ภาคการลงทุน ได้แก่ ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และภาคโลจิสติกส์ โดยจะแบ่งตามเมืองหน้าด่าน ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแยกตามรายด้าน

ในส่วนนี้จะเป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและรับมือต่อการเปิดประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยผู้วิจัยจะจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของกลยุทธ์โดยพิจารณาจากระดับผลประโยชน์ที่จะได้จากการดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวและความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะตามหรือหน้าต่างของโอกาส (Windows of opportunity) ที่เอื้อให้ดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวได้ ดังรูปต่อไปนี้ (รูปที่ 5.1)

รูปที่ 5.1 การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์

จากนั้นจะเอาประเด็นสำคัญดังกล่าวมาเรียงลำดับความสำคัญและเสนอกรอบนโยบายโยพิจารณาตามความจำเป็นเร่งด่วนและผลประโยชน์ที่เกิดจากการเปิดประชาคมอาเซียน โดยจะแบ่งตามพื้นที่หน้าด่าน โดยมีเนื้อหา ดังนี้

โดยการจัดทำข้อเสนอแนวทางการค้า การลงทุน เพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียนที่จะมีขึ้นในระเวลาอันใกล้นี้ ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลจากการวิเคราะห์กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากการสำรวจพื้นที่ในพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และการสัมภาษณ์จากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยมีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบาย โดยเรียงลำดับความสำคัญโดยพิจารณาถึงผลประโยชน์และความจำเป็นเร่งด่วน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเสนอนโยบายเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียน โดยแบ่งตามพื้นที่หน้าด่าน อาทิ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ โดยสามารถแบ่งข้อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของแต่ละพื้นที่ได้ดังตารางที่ 5.1 5.2 5.3 และ 5.4 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการเกษตร	● สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน ● พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	● ส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สำคัญ อีกทั้งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นที่ต้องการของตลาดในประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก ● กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางรายได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้านการท่องเที่ยว	● สนับสนุนธุรกิจในภาคการท่องเที่ยว อาทิเช่น โรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น	● เร่งทำการตลาดของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอหน้าด่าน รวมไปถึง จังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักในวงกว้าง ● เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว อาทิ ห้องน้ำ ร้านอาหาร สถานีน้ำมัน และร้านสะดวกซื้อ ● พัฒนาบุคลากรด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาที่สามตลอดจน พัฒนาบุคลากรให้มีจิตบริการเป็นมิตรกับผู้มาเยือน
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและ	● สร้างความเข้มแข็งกับภาคการค้าและการบริการโดยส่งเสริมสินค้าและบริการ ให้ได้มาตรฐาน	● สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการ โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้ผู้ประกอบการ

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ขนาดย่อม		จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างอำนาจในการต่อรองเชิงธุรกิจ
ด้านโลจิสติกส์	พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งห่วงโซ่อุปทานให้มีความสามารถและมีจุดเด่นเพื่อรองรับการแข่งขันที่เกิดขึ้นในอนาคต	- เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจรและขยายให้เป็น 4 ช่องจราจรตลอดเส้นทาง เพื่อรองรับปริมาณการค้าและนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นภายหลังเปิดประชาคมอาเซียน - เร่งพัฒนาระบบการคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่จังหวัดโดยรอบและพื้นที่เมืองหน้าด่านให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรับดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรับดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการเกษตร	ส่งเสริมกิจการด้านการเกษตรไปพร้อมๆ กับการพัฒนาพื้นที่เมือง	- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการทางการเกษตรเพื่อเพิ่มความรู้ให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูก และพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้ดียิ่งขึ้นสามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ - ให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาราคาพืชตกต่ำอันเนื่องมาจากผลผลิตยางพาราล้นตลาด
ด้านการท่องเที่ยว	ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	- จัดทำมาตรฐานของสินค้าและบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสากล - เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมีมากขึ้นในอนาคต
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	เตรียมความพร้อมของบุคลากรในพื้นที่ให้เข้าใจถึงกฎระเบียบแนวปฏิบัติ รวมไปถึงภาษาที่ 3 เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	- สนับสนุนให้ใช้ประโยชน์ของเมืองในการเป็นฮับในการผลิตและขนส่งสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน - พัฒนาและยกระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีศักยภาพระดับสากล
ด้านโลจิสติกส์	บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ	สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งในลักษณะ One stop service เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการเกษตร	มีข้อกำหนดชัดเจนต่อการถือครองโคเวต้าสินค้าเพื่อไม่ให้เกิดการนำเข้าสินค้าจากจีนมากเกินไปจนเกินกว่าการควบคุม	- ส่งเสริมการปลูกข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิให้เป็นพืชการเกษตรของอำเภอแม่สาย เนื่องจากความต้องการข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นจากประเทศเพื่อนบ้าน - จัดสรรพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนเพื่อลดปัญหาพื้นที่การเกษตรลดลง เปลี่ยนไปเป็นอสังหาริมทรัพย์ - สร้างองค์ความรู้ หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพให้ดีขึ้น
ด้านการท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่าน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและ	ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต	สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ขนาดย่อม	ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	ผู้ประกอบการ พัฒนาและยกระดับกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีศักยภาพระดับสากล
ด้านโลจิสติกส์	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ	- เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร - พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร - เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการเกษตร	● จัดทำมาตรฐานของสินค้า ● พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลิตที่ให้งาไรงามแต่ต้นทุนต่ำ	● ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า ● ส่งเสริมให้ผลิตสินค้าระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุน ที่สูงกว่า
ด้านการท่องเที่ยว	● สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ● จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	● พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ● มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ● สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	● ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางภาครัฐและเอกชน ● พัฒนาสินค้าและบริการให้มีมาตรฐานระดับสากล	● ส่งเสริมให้เกิดกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างอำนาจต่อรองเชิงธุรกิจ ● พัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอแม่สายให้เป็นเมืองแห่งการค้า
ด้านโลจิสติกส์	● จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	● ส่งเสริมการใช้เส้นทางขนส่งใหม่ สะพานบ้านโป่งที่เชื่อมต่อระหว่างสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว เพื่อลดระยะเวลาในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีน

ตารางที่ 5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการเกษตร	- สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน - พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	- ส่งเสริมการเพาะปลูกมันสำปะหลังและข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สำคัญ อีกทั้งยังทำรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่เป็นจำนวนมาก - กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางพาราได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้านการท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- สร้างแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมไปถึงปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของนานขึ้น - ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจ	ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวก	สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาด

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ขนาดกลางและ ขนาดย่อม	ความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต ● ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	กลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการเข้ามาใหม่ของผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่จะเข้ามามากขึ้นเพื่อรองรับ Logistic Hub
ด้านโลจิสติกส์	● ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ● สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ	● เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร ● พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร ● เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ ● เร่งปรับปรุงท่าเรือให้มีประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการเกษตร	- จัดทำมาตรฐานของสินค้า - พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลิตที่ให้งาไรงามแต่ต้นทุนต่ำ	- ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า - ส่งเสริมให้ผลิตสินค้าระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุน ที่สูงกว่า
ด้านการท่องเที่ยว	- สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ - จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	- พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ - สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	- พัฒนาและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ - พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงทางธุรกิจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน	- จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย - มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจในการพัฒนาคุณภาพสินค้า
ด้านโลจิสติกส์	จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	- ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น - สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ - สนับสนุนให้เกิด One stop service

ตารางที่ 5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าด่านของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ด้านการเกษตร	- สนับสนุนให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนด้านกำลังคน - พัฒนาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับ Premium เพื่อเป็นการสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้	- ส่งเสริมการเพาะปลูกข้าว เนื่องจากพืชเกษตรทั้งสองชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สำคัญ อีกทั้งภูมิประเทศของอำเภอเชียงแสนยังเหมาะสำหรับการเพาะปลูกข้าว - กำหนดจำนวนพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพารา ให้มีจำนวนที่ชัดเจน เช่น กำหนดให้ 1 ครัวเรือนสามารถปลูกยางพาราได้ไม่เกินกี่ไร่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนจากราคายางตกต่ำ อันเนื่องมาจากยางพาราล้นตลาด
ด้านการท่องเที่ยว	พัฒนาระบบสื่อสารมวลชนให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว	- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมไปถึงปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของนานขึ้น - ผลักดันการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน โดยมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ - พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นในอนาคต - เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว - จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจ	ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวก	สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาด

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	กลยุทธ์ที่สำคัญต้องรีบดำเนินการโดยเร็วที่สุด
ขนาดกลางและ ขนาดย่อม	ความสะดวกต่อการค้าที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต ● ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการและบริหารองค์กร	กลางและขนาดย่อม โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการขยายตัวทางธุรกิจที่ขยายตัวมากขึ้นในอนาคต
ด้านโลจิสติกส์	● ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ● สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ	● เร่งปรับปรุงพื้นผิวจราจร ● พัฒนาช่องทางการคมนาคมให้มี 4 ช่องจราจร ● เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมให้เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบ ● เร่งปรับปรุงท่าเรือให้มีประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า

ด้าน/กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ยังไม่ต้องรีบดำเนินการ	กลยุทธ์ที่ต้องรีบดำเนินการเพื่อไม่เกิดความเสียหาย
ด้านการเกษตร	● จัดทำมาตรฐานของสินค้า ● พัฒนาฝีมือของเกษตรกรอีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อให้ผลิตที่ให้งาไรงามแต่ต้นทุนต่ำ	● ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิต เพื่อสร้างจุดแข็งและความได้เปรียบทางสินค้า ● ส่งเสริมให้ผลิตสินค้าระดับพรีเมียม เพื่อแข่งขันประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุน ที่สูงกว่า
ด้านการท่องเที่ยว	● สร้างพันธมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งต่อนักท่องเที่ยวหรือหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ● จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล	● พัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่ 3 อาทิ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ● มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ● สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นให้แก่อำเภอแม่สาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	● พัฒนาและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการ ● พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงทางธุรกิจ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน	● จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย ● มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจในการพัฒนาคุณภาพสินค้า
ด้านโลจิสติกส์	● จัดตั้งผู้ให้บริการทางโลจิสติกส์อย่างเป็นทางการ	● ปรับปรุงระบบที่เกี่ยวข้องให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ● สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ ● สนับสนุนให้เกิดศูนย์ขนถ่ายสินค้าเพื่อให้ความสะดวกต่อผู้ประกอบการที่จะนำสินค้าลงเรือ

ทั้งนี้เมื่อสรุปผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ว่าด้วยเรื่องของผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะ และนโยบายการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนเมืองหน้าด่าน ต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แสดงให้เห็นว่า ชุมชนเมืองหน้าด่านในแต่ละพื้นที่มีจุดเด่น และจุดด้อยแตกต่างกันไปในแต่ละด้าน โดยจะแบ่งออกเป็นดังนี้

1) ด้านการท่องเที่ยว

จากกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวผลที่คาดหวังจากการเปิด AEC คือจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติและประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่หน้าด่านทั้ง 4 ด้านมากขึ้น จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยได้เห็นถึงพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด พบว่า ด้านเชียงของมีจุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ อำเภอแม่สวด อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน แต่การเข้ามาของนักท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของนั้นส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นการเข้ามาเพื่อเดินทางผ่านเข้ามาประเทศไทยเพื่อไปจังหวัดอื่น หรือ ข้ามจากประเทศไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือ วันพักเฉลี่ยหรือค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อวันยังไม่ค่อยสูงมากนัก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ฉะนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอหน้าด่านเป็นไปได้ด้วยดี ภายหลังจากการเปิดประชาคมอาเซียนนั้น ให้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงศูนย์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้ง ควรสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของเมืองหน้าด่านให้เป็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงเท่านั้นควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ไปจนถึงการร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อกระจายนักท่องเที่ยวให้สามารถท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบบูรณาการได้อีกด้วย

2) ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและโลจิสติกส์

การเปลี่ยนแปลงของ ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นจากข้อมูลพบว่า พัฒนาการของภาคธุรกิจนี้โดยในแต่ละอำเภอจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันไป โดยในอำเภอเชียงของอยู่ในช่วงของการขยายตัวทั้งในด้านจำนวนและขนาดของกิจการที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรองรับการเป็น Logistic hub ของอำเภอเชียงซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของอำเภอเชียงของ ในขณะเดียวกันด้านสถานการณ์ของอำเภอเชียงแสนอยู่ในช่วงการปรับโครงสร้างโดยกิจการขนาดเล็กได้ทยอยออกจากตลาด ในขณะที่อำเภอแม่สาย มีนักลงทุนขนาดเล็กเข้าสู่ตลาดมากขึ้น ส่วนสถานการณ์ในอำเภอแม่สวด ค่อนข้างอืดตัว เพื่อเป็นการผลักดันให้ภาควิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจากการเปิดประชาคมอาเซียนที่อาจส่งผลให้มีนักลงทุนหน้าใหม่เข้ามาในระบบมากขึ้น จำเป็นต้องมีนโยบายผลักดันให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้นั้น ทั้งนี้นโยบายดังกล่าวจะสามารถส่งเสริมภาคธุรกิจนี้ได้

3) ด้านการเกษตร

ด้านการเกษตรของอำเภอเชียงของนั้นส่วนใหญ่แล้วจะปลูกข้าวและมันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก โดยเกษตรกรหันมาปลูกสำปะหลังสาเหตุเนื่องมาจากรายได้จากการปลูกมันสำปะหลังนั้นได้ราคาค่อนข้างดี ส่วนการเกษตรของอำเภอแม่สายและเชียงแสนนั้นคือข้าว เช่นเดียวกับอำเภอเชียงของแต่อำเภอเชียงแสนนั้นพบว่ามีความโดดเด่นด้านการเพาะปลูกข้าวต่างๆ เนื่องจากภูมิประเทศอำนวยต่อการเพาะปลูกข้าวเป็นอย่างมาก ในส่วนของอำเภอแม่สอด พบว่าส่วนมากเป็น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากความต้องการของประเทศเมียนมาร์ที่มีการทำปศุสัตว์ ไก่ และสุกร อยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความนิยมสูง ทั้งนี้พบว่า พื้นที่การเกษตรข้าว และข้าวโพดนั้น ลดลงเนื่องจากเกษตรกรหันไปปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดได้จากการเปิดประชาคมอาเซียนในอนาคต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีนโยบายส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีการให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตยางพาราล้นตลาดเป็นเหตุให้เกษตรกรได้รับผลกระทบเรื่องราคารายพาราที่ตกต่ำ

ทั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะด้านการรักษาจุดเด่นของตนเองไว้ และพัฒนาจุดด้อยให้ลดน้อยลงที่สุด แต่ถึงกระนั้นจุดอ่อนของแต่ละมิตียังคงมีอยู่ อาจจะ ส่งผลให้ชุมชนอาจจะได้รับผลกระทบในบางกรณี เปรียบเช่นเดียวกับอำเภอเชียงแสนที่ดูลักษณะคล้ายกับมีข้อดีหลากหลายมิติ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และยังมีท่าเรือเชียงแสนที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่อย่างไรก็ดี พบว่า ท่าเรือเชียงแสนยังพบอุปสรรคในด้าน น้ำที่ไหลมาจากจีน และมีแนวโน้มว่า การส่งออกปลายทางเรือสายนี้ ยังมีข้อจำกัดที่อนาคตยังไม่แน่นอน เนื่องจากสินค้าเป็นสินค้าที่เฉพาะทาง ไม่ได้เปิดเป็นท่าเรือที่รับสินค้าได้ทุกประเภท ดังนั้นในอนาคต ท่าเรือเชียงแสนย่อมมีจุดบอด แม้ว่าจะพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีความต้องการที่จะขนส่งเส้นทางนี้ ย่อมเป็นจุดด้อยสำคัญที่ต้องแก้ไขในระยะยาว โดยเหตุผลเหล่านี้ทำให้เราเห็นว่า ในอำเภอเมืองชายแดนต่างๆนั้นมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแน่นอน แต่ถ้าหากรู้ถึงจุดเด่น และจุดด้อยของตัวเอง และพร้อมที่จะหากลยุทธ์วางแผนตั้งรับ และเชิงรุก จะช่วยให้สามารถเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส หันกลับมาเป็นผลดีต่อชุมชน และประเทศชาติต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กรมการค้าระหว่างประเทศ. (2557). สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย

สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2558, จาก <http://bts.dft.go.th/index.php/overview>

กรมการท่องเที่ยว. (2557). ข้อมูลสถิติ. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.tourism.go.th/home/listcategory/11/217>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2556, จาก

<http://www.mfa.go.th/>

กระทรวงพาณิชย์. (2557). สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www2.ops3.moc.go.th/>

ด่านศุลกากรเชียงของ. (2557). สถิติการค้าชายแดน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.chiangkhongcustoms.com/index.php>

ด่านศุลกากรเชียงแสน. (2557). สถิติการค้าชายแดน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.chiangsaencustoms.com/index.php>

ด่านศุลกากรแม่สอด. (2557). สถิติการค้าชายแดน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.danmaesot.com/>

ด่านศุลกากรแม่สาย. (2557). สถิติการค้าชายแดน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.maesaicustoms.com/index.php>

สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ. (2557). สถิติการค้าชายแดนและ

การค้าผ่านแดนของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558, จาก

<http://www.dft.go.th/Default.aspx?tabid=160>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2556,จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>

สำนักงานประมงจังหวัดตาก. (2557). สถิติปริมาณประมงที่สำคัญของจังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2558, จาก <http://www.fisheries.go.th/fpo-tak/index.php/databasetakfisheries>

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดตาก. (2557). สถิติปริมาณปศุสัตว์ที่สำคัญของจังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2558, จาก <http://pvlo-tak.dld.go.th/index.php/en/2014-05-27-03-51-28/143-2557>

ภาคผนวก

สำหรับภาคผนวกประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วนหลัก ได้แก่ข้อมูลและรูปการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเมืองหน้าด่านในจังหวัดตาก ณ ด้านอำเภอแม่สอด และจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ด้านอำเภอแม่สาย ด้านอำเภอเชียงของ และด้านอำเภอเชียงแสนตัวอย่างแบบสอบถามในการลงพื้นที่ครั้งต่อไป และ สิ่งที่จะทำในอีก 6 เดือนข้างหน้า ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นมีโครงสร้างของภาคผนวกดังนี้

- 1.การลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก ครั้งที่ 1
2. ตัวอย่างแบบสอบถามในการลงพื้นที่ ครั้งที่ถัดไป
3. สิ่งที่จะทำในอีก 6 เดือนข้างหน้า

ซึ่งในแต่ละประเด็นจะเป็นการนำเสนอและอธิบายถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นและกิจกรรมที่จะทำในอีก 6 เดือนข้างหน้า และผลลัพธ์ที่จะได้จากการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ เมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก ครั้งที่ 1

ในการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2556 โดยแบ่งเป็นการลงพื้นที่ทั้งหมด 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเมืองหน้าด่าน ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และ ครั้งที่ 2 การลงพื้นที่เมืองหน้าด่าน ใน 3 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ

1.1 การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ณ อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก

สำหรับการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 1 ณ อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจาก 1. สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด 2. ที่ว่าการอำเภอแม่สอด 3. เทศบาลนครแม่สอด 4. สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ (จังหวัดตาก) 5. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก 6.หอการค้าจังหวัดตาก 7. ตลาดแม่สอด ด้านชายแดนไทยเมียนมาร์และตลาดริมเมย ซึ่งมีรูปจากการลงพื้นที่ดังนี้

1. สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด(สัมภาษณ์เกษตรอำเภอ)

2. ที่ว่าการอำเภอแม่สอด (สัมภาษณ์ท่านนายอำเภอแม่สอด)

3. เทศบาลนครแม่สอด(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาล)

4. สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ (จังหวัดตาก)

5. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก(ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก)

6.หอการค้าจังหวัดตาก(นายกสมาคมหอการค้าจังหวัดตาก)

7. ตลาดแม่สวด ด้านชายแดนไทยเมียนมาร์และตลาดริมเมย

1.2 การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ณ อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ

สำหรับการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 2 ณ อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจาก ที่ว่าการอำเภอ เทศบาล ตำนศุลกากร ณ อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ นอกจากนี้ยังมีสำนักงานเกษตรอำเภอเชียงของ ซึ่งมีรูปจากการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลมีดังนี้

รูปการลงพื้นที่เมืองหน้าด่านอำเภอแม่สาย

ที่ว่าการอำเภอแม่สาย(สัมภาษณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน)

ด้านบุคลากรแม่สาย

รูปการลงพื้นที่เมืองหน้าด่านอำเภอเชียงแสน

ด่านศุลกากรเชียงแสน (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร)

รูปการลงพื้นที่เมืองหน้าด่านอำเภอเชียงของ

ด้านบุคลากรเชียงของ

เทศบาลเชียงของ

2. ตัวอย่างแบบสอบถามในการลงพื้นที่ ครั้งที่ ๒

ในการลงพื้นที่ครั้งที่ ๒ เป็นการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งแบบครอบคลุมข้อมูลในส่วน....ซึ่งจะเป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรในพื้นที่ ภาคเอกชน อาทิ ผู้ประกอบการร้านค้า ณ ด้านการค้า ผู้ให้บริการทางด้านโลจิสติกส์ และผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ณ เมืองหน้าด่าน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ร่างตัวอย่างแบบสอบถามแนบมาดังนี้

(ตัวอย่าง ฉบับร่าง)

แบบสอบถามครัวเรือนเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิด AEC

โครงการศึกษาผลกระทบจากการเปิด AEC ต่อเมืองชายแดน

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....

.....

ตำบล.....

อำเภอ.....

ส่วนที่ 1 สถานภาพปัจจุบันของครัวเรือน

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดคน

2. จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพแล้ว คน แบ่งเป็น

ทำงานนอกพื้นที่ คน

ทำงานในพื้นที่ คน แบ่งเป็นอาชีพ

2.1 ภาคเกษตรคน

ข้าวคน

ข้าวโพดคน

สับปะรดคน

ยางพาราคน อื่นๆคน

2.2 SMEsคน

ค้าปลีกคน

2.3 ภาคท่องเที่ยวคน

ที่พักคน

ร้านอาหารคน

เอเยนทัวร์คน

อื่นๆคน

2.4 ภาคโลจิสติกส์คน

ขนส่งสินค้าคน

ขนส่งพัสดุคน

ขนส่งผู้โดยสารคน

คลังสินค้าคน

3. สัดส่วนรายได้ของครัวเรือนที่มาจากสมาชิกที่ทำงาน ในพื้นที่..... % ต่อ นอกพื้นที่..... %

4. สัดส่วนรายได้ของสมาชิกที่ทำงานในพื้นที่ในแต่ละภาคธุรกิจ

1) ภาคเกษตร % 2) SMEs % 3) ภาคท่องเที่ยว..... % 4) ภาคโลจิสติกส์ %

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนของท่าน ณ ปัจจุบัน

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ ปานกลาง

☐ ไม่ค่อยดี

☐ ต้องแก้ไข

6. ครั้วเรือนท่านมีหนี้สินหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 6.1 ถ้ามีเป็นหนี้สินประเภทใดบ้าง 1) หนี้สินเพื่อการลงทุน% 2) หนี้สินเพื่อการบริโภค%
 6.2 มูลค่าหนี้สินโดยประมาณ บาท
7. ครั้วเรือนท่านมีเงินออม (รวมทุกประเภทสินทรัพย์) หรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 มูลค่าเงินออม (รวมทุกประเภทสินทรัพย์) โดยประมาณ บาท

ส่วนที่ 2 สถานภาพของครั้วเรือน เมื่อ 5 ปีก่อน

8. จำนวนสมาชิกในครั้วเรือนทั้งหมดคน
9. จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพแล้ว คน แบ่งเป็น
 ทำงานนอกพื้นที่ คน
 ทำงานในพื้นที่ คน แบ่งเป็นอาชีพ
- 9.1 ภาคเกษตรคน
 ข้าวคน ข้าวโพดคน สับปะรดคน ยางพาราคน อื่นๆคน
- 9.2 SMEsคนค้าปลีกคน
- 9.3 ภาคท่องเที่ยวคน
 ที่พักคน ร้านอาหารคน เอเยนทัวร์คน อื่นๆคน
- 9.4 ภาคโลจิสติกส์คน
 ขนส่งสินค้าคน ขนส่งพัสดุคน ขนส่งผู้โดยสารคน คลังสินค้าคน
10. สัดส่วนรายได้ของครั้วเรือนที่มาจากสมาชิกที่ทำงาน ในพื้นที่..... % ต่อ นอกพื้นที่..... %
11. สัดส่วนรายได้ของสมาชิกที่ทำงานในพื้นที่ในแต่ละภาคธุรกิจ
 1) ภาคเกษตร % 2) SMEs % 3) ภาคท่องเที่ยว..... % 4) ภาคโลจิสติกส์ %
12. ฐานะทางเศรษฐกิจของครั้วเรือนของท่าน ณ ปัจจุบัน
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ไม่ค่อยดี ☐ ต้องแก้ไข
13. ครั้วเรือนท่านมีหนี้สินหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 13.1 ถ้ามีเป็นหนี้สินประเภทใดบ้าง 1) หนี้สินเพื่อการลงทุน% 2) หนี้สินเพื่อการบริโภค%
 13.2 มูลค่าหนี้สินโดยประมาณ บาท
14. ครั้วเรือนท่านมีเงินออม (รวมทุกประเภทสินทรัพย์) หรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 มูลค่าเงินออม (รวมทุกประเภทสินทรัพย์) โดยประมาณ บาท

ส่วนที่ 3 ผลกระทบจากการเปิด AEC

15. ขอให้ท่านช่วยประเมินผลกระทบจากการเปิด AEC ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้เลือกทำเครื่องหมาย **x** ในช่องระดับผลกระทบตามความเห็นของท่าน จาก 1 คือระดับผลกระทบน้อยที่สุด ถึง 7 คือ ระดับผลกระทบมากที่สุด

ผลกระทบจากการเปิด AEC	ระดับของผลกระทบ						
	1	2	3	4	5	6	7
	น้อยที่สุด ←						มากที่สุด →
มิติเศรษฐกิจ							
1. ท่านมีโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น							
2. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น							
3. เพิ่มโอกาสทางธุรกิจในภาคการเกษตร							
4. เพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้ SMEs							
5. เพิ่มโอกาสทางธุรกิจในการท่องเที่ยว							
6. เพิ่มโอกาสทางธุรกิจในภาคโลจิสติกส์							
7. ส่งผลเสียทางธุรกิจในการเกษตร							
8. ส่งผลเสียทางธุรกิจให้ SMEs							
9. ส่งผลเสียทางธุรกิจในการท่องเที่ยว							
10. ส่งผลเสียทางธุรกิจในภาคโลจิสติกส์							
11. คนมีฐานะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าคนทั่วไป							
12. ผลเสียทางเศรษฐกิจตกอยู่กับคนจนมากกว่าคนมีฐานะ							
13. ข้าวและผักผลไม้ที่ท่านบริโภคมีราคาถูกลง							
14. เนื้อสัตว์ที่ท่านบริโภคมีราคาถูกลง							
15. ข้าวของเครื่องใช้มีราคาถูกลง							
มิติภาครัฐ							
1. ส่วนราชการต่างๆ ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น							
2. สาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น							
3. ท่านได้รับความสะดวกในการคมนาคมสัญจรมากขึ้น							
มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม							
1. ชุมชนสูญเสียความสงบแลปกติสุขไป							
2. คนต่างถิ่นเข้ามาสร้างความวุ่นวายในชุมชนของท่าน							
3. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลาย							
ผลกระทบโดยรวม จาก AEC							
1. การเปิด AEC โดยรวมส่งผลดีต่อท่านมากกว่าผลเสีย							

ผลกระทบจากการเปิด AEC	ระดับของผลกระทบ						
	1	2	3	4	5	6	7
	น้อยที่สุด ←						มากที่สุด →
2. การเปิด AEC ทำให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้น							
3. การเปิด AEC ช่วยให้อายุขัยของท่านดีขึ้น							
การสนับสนุน AEC							
1. ท่านเห็นด้วยกับการเปิด AEC							
2. ท่านจะมีส่วนร่วมผลักดันให้กรอบ AEC บรรลุผลสัมฤทธิ์							
3. ท่านเห็นควรให้อาเซียนขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจให้มากขึ้นอีก							

3. สิ่งที่จะทำในอีก 6 เดือนข้างหน้า

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลและติดตามการเก็บข้อมูลระยะที่ 2 ซึ่งเพิ่มเติมในส่วนของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานของรัฐที่ได้รับผลจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4
2. วิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการเชิงรุกและการตั้งรับของชุมชนและสังคม
3. รวบรวมตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
4. จัดวาง Positioning ของเมืองหน้าด่านในแต่ละด่าน
5. จัดเวทีการคืนข้อมูลให้กับพหุภาคี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเมืองชายแดนในพื้นที่
6. ประชุมเพื่อสรุปภาพรวมของโครงการและแนวทางการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
7. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานการวิจัยแก่ผู้ให้ทุน(รอบ 12 เดือน)
8. เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ

อุปสรรคในการศึกษาวิจัย

อุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานที่พบ คือ

- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หน่วยงานราชการที่ทำการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 ยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ข้อมูลไม่เพียงพอ ทางคณะผู้วิจัยจึงมีการประชุมหาประเด็นปัญหา เพื่อนำไปแก้ไขในการลงพื้นที่สำรวจในระยะต่อไป
- จากปัญหาการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ ทำให้หน่วยงานบางหน่วยงานไม่สามารถที่จะให้ข้อมูล
- เนื่องจากการวางแผนการลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่อำเภอหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายในครั้งแรก เป็นการเก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อนการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่4 จึงทำให้ข้อมูลที่สามารถได้เป็นข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์

4. ข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่นๆ ต่อ สกว.

จากการดำเนินงานในระยะแรกของงานวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะจากการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูล ทุติยภูมิจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆเกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย พบว่าหน่วยงานต่างๆของภาครัฐได้นำเสนอข้อมูลที่คล้ายคลึงกันต่อคณะผู้วิจัยจากหลากหลายแหล่งที่ได้รับอนุญาตให้มาสำรวจข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและต้นทุนการเดินทาง คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าควรมีการเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยในแต่ละหมวดโดยสม่ำเสมอ ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดการประชุมหรือการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการของกลุ่มงานวิจัยที่อยู่ภายใต้ประเด็นที่สอดคล้องกัน เพื่อเป็นการแนะแนวการดำเนินงานและประสบการณ์ในเชิงการลงพื้นที่ การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานภายใต้ประเด็นนั้นๆ การประเมินปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการทำงานวิจัย และอาจเป็นประโยชน์ในการจุดประเด็นเพื่อการส่งเสริมและต่อยอดการทำงานวิจัยให้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น